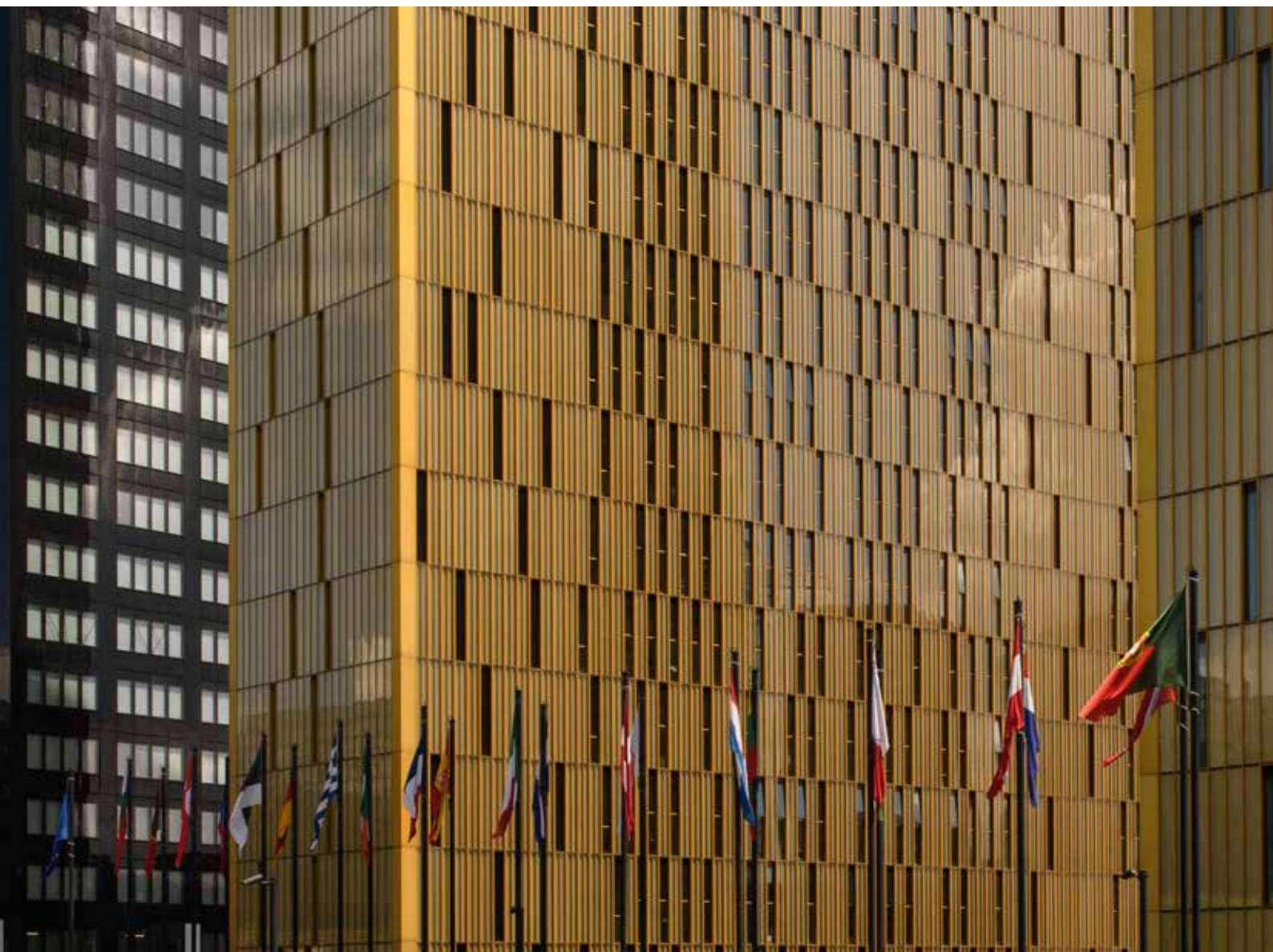

SODIŠČE
EVROPSKE UNIJE

LETNO POROČILO 2018

SODNA DEJAVNOST

SODIŠČE
EVROPSKE UNIJE

LETNO POROČILO 2018

SODNA DEJAVNOST

Pregled sodne dejavnosti Sodišča in Splošnega sodišča Evropske unije

Luxembourg, 2019

curia.europa.eu

SODIŠČE
L-2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TEL: +352 4303-1

SPLOŠNO SODIŠČE
L-2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TEL. +352 4303-1

Spletno mesto Sodišča: curia.europa.eu

Printed by Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Rokopis končan februarja 2019

Niti institucija niti osebe, ki delujejo v njenem imenu, ne prevzemajo odgovornosti za uporabo objavljenih informacij.

Luksemburg: Sodišče Evropske unije /Direktorat za komunikacije –
Oddelek za publikacije in elektronske medije

© Evropska unija, 2019

Reprodukcija je dovoljena ob navedbi vira.

Brez dovoljenja imetnikov avtorskih pravic je prepovedana vsakršna uporaba ali reprodukcija slik ali drugih dokumentov, za katere Evropska unija nima avtorskih pravic.

Print	QD-AP-19-001-SL-C	ISBN 978-92-829-3104-2	ISSN 2467-0960	DOI 10.2862/50332
PDF	QD-AP-19-001-SL-N	ISBN 978-92-829-3094-6	ISSN 2467-1193	DOI 10.2862/39080

KAZALO

<i>Predgovor K. Lenaerts, predsednika Sodišča Evropske unije</i>	8
--	---

POGLAVJE I | SODIŠČE

A RAZVOJ IN DEJAVNOST SODIŠČA V LETU 2018	11
B SODNA PRAKSA SODIŠČA LETA 2018	13
I. Izstop države članice iz Evropske unije	13
II. Temeljne pravice	15
1. Možnost sklicevanja na Listino Evropske unije o temeljnih pravicah v okviru sporov med posamezniki	15
2. Postopek v zvezi z zatrjevano kršitvijo temeljnih pravic, ki so določene z Listino	18
3. Temeljna načela in temeljne pravice iz Listine	19
3.1. Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja	20
3.2. Svoboda vere	21
3.3. Pravica do nepristranskega sodišča	22
3.4. Načelo <i>ne bis in idem</i>	24
III. Državljanstvo Unije	26
1. Omejitev pravice državljanstva Unije in njegovih družinskih članov do prebivanja	26
2. Izvedena pravica državljanov tretjih držav, ki so družinski člani državljanstva Unije, do prebivanja	28
3. Izročitev državljanstva Unije tretji državi	32
IV. Institucionalne določbe	34
V. Pravo Unije in nacionalno pravo	35
VI. Postopki po pravu Unije	36
1. Predhodno odločanje	36
2. Ničnostne tožbe	39
VII. Prosti pretok	43
1. Svoboda ustanavljanja	43
2. Svoboda opravljanja storitev	44
3. Prosti pretok kapitala	47
VIII. Mejna kontrola, azil in priseljevanje	49

1. Mejna kontrola	49
2. Azilna politika	50
2.1. Status begunca	50
2.2. Obravnavanje prošelj za mednarodno zaščito	51
2.3. Odločbe o vrnitvi	55
3. Odnosi s Turčijo	56
IX. Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah	57
1. Uredba št. 44/2001 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah	57
2. Uredba št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo	58
3. Uredba št. 650/2012 o uvedbi evropskega potrdila o dedovanju	61
X. Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah	62
1. Evropski nalog za prijetje	62
2. Skupna pravila na področju kazenskega postopka	65
XI. Prevoz	67
XII. Konkurenca	69
1. Člen 101 PDEU	69
2. Koncentracije	70
3. Državne pomoči	71
XIII. Davčne določbe	74
XIV. Približevanje zakonodaje	76
1. Avtorska pravica	76
2. Industrijska lastnina	77
3. Varstvo osebnih podatkov	80
4. Javna naročila	82
5. Vzajemna pomoč pri izterjavi davčnih terjatev	84
6. Avtomobilsko zavarovanje	85
XV. Ekonomska in monetarna politika	85

XVI. Socialna politika	87
1. Enakost obravnavanja na področju zaposlovanja in socialne varnosti	88
2. Varstvo pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo	90
3. Varstvo delavcev, zaposlenih za določen čas	92
4. Organizacija delovnega časa	93
5. Pravica do plačanega letnega dopusta	94
6. Koordinacija sistemov socialne varnosti	97
XVII. Varstvo potrošnikov	99
XVIII. Okolje	100
1. Varstvo morskega okolja	100
2. Zavarovana območja	101
3. Sproščanje gensko spremenjenih organizmov (GSO) v okolje	102
4. Aarhuška konvencija	103
XIX. Mednarodni sporazumi	104
1. Razlaga mednarodnega sporazuma	104
2. Ustanovitev arbitražnega sodišča z mednarodnim sporazumom	106
3. Zunanja pristojnost Unije	107
C DEJAVNOST SODNEGA TAJNIŠTVA SODIŠČA LETA 2018	110
D SODNA STATISTIKA SODIŠČA	114
E SESTAVA SODIŠČA	144

POGLAVJE II | SPLOŠNO SODIŠČE

A DEJAVNOST SPLOŠNEGA SODIŠČA V LETU 2018	153
B SODNA PRAKSA SPLOŠNEGA SODIŠČA V LETU 2018	155
I. Pravo institucij	158
II. Pravila o konkurenci, ki veljajo za podjetja	161
1. Razvoj na področju člena 101 PDEU	161

2. Razvoj na področju člena 102 PDEU	164
3. Razvoj na področju koncentracij	165
4. Pooblastila za pregled	167
III. Državne pomoči	168
1. Pojem državne pomoči	168
a. Določitev zneska pomoči – Pojem gospodarske dejavnosti	168
b. Selektivnost v davčnih zadevah	169
c. Pripisljivost – Načelo preudarnega zasebnega vlagatelja	170
2. Združljivost	171
3. Faza predhodne preučitve – Obveznost preiskave	172
4. Zagotovitev vračila	174
IV. Intelektualna lastnina – Znamka Evropske unije	175
1. Reformatorično pooblastilo	175
2. Absolutni razlogi za zavrnitev	176
3. Relativni razlogi za zavrnitev	178
4. Postopek za razveljavitev	180
a. Resna in dejanska uporaba	180
b. Znamka, ki je v gospodarskem prometu postala obča oznaka	180
V. Skupna zunanja in varnostna politika – Omejevalni ukrepi	181
1. Ukrajina	181
2. Egipt	184
3. Boj proti terorizmu	186
VI. Gospodarska, socialna in teritorialna kohezija	187
VII. Varovanje zdravja	188
VIII. Damping	192
IX. Nadzor finančnega sektorja	194
X. Javna naročila institucij Unije	195
XI. Dostop do dokumentov institucij	196
1. Dokumenti, ki jih ima agencija EMA v okviru vloge za pridobitev dovoljenja za promet z zdravilom	196

2. Dokumenti pravne službe institucije	197
3. Dokumenti v zvezi z odobritvijo posojila Euratom	197
4. Dokumenti v zvezi z zakonodajnim postopkom, ki poteka	198
5. Dokumenti države članice, ki se izmenjajo v skladu s pravili skupne ribiške politike	199
6. Dokumenti v zvezi z nadomestili poslancev Parlamenta	200
XII. Javni uslužbenci	201
1. Psihično nadlegovanje	201
2. Poklicna bolezen	203
3. Odvzem imunitete pred sodnimi postopki	204
4. Zaposlovanje	205
XIII. Odškodninski spori	206
XIV. Predlogi za izdajo začasne odredbe	209
C DEJAVNOST SODNEGA TAJNIŠTVA SPLOŠNEGA SODIŠČA V LETU 2018	214
I. Prispevek k sodni dejavnosti	215
II. Prispevek k skladnosti	216
III. Obsežna reforma: obvezna uporaba e-Curie v postopkih pred Splošnim sodiščem	217
IV. Druge oblike podpore Splošnemu sodišču	218
V. Administrativne dejavnosti	218
D SODNA STATISTIKA SPLOŠNEGA SODIŠČA	220
E SESTAVA SPLOŠNEGA SODIŠČA	246

KOEN LENAERTS

predsednik Sodišča Evropske unije

Pred 100 leti je bila Evropa razdejana zaradi posebno smrtonosnega konflikta. Danes je več kot 500 milijonov državljanov vseh generacij priča zgodovinskemu razvoju brez primere, v okviru katerega je nastala Skupnost, nato pa Evropska unija, ki je nosilka temeljnih vrednot, skupnih njenim državam članicam, ter ki s svojimi institucijami zagotavlja mir, svobodo, demokracijo, vladavino prava in spoštovanje človekovih pravic.

Ta mogočna pridobitev, potrpežljivo grajena več desetletij, mora v tem težkem obdobju evropske zgodovine ostati vtisnjena v naš kolektivni spomin.

Zdaj, ko pišem ta predgovor, je prihodnost še vedno polna negotovosti glede izida političnega procesa, ki se je začel po referendumu 23. junija 2016 o članstvu Združenega kraljestva v Evropski uniji. Migracijska kriza na naši celinii je poleg svoje dramatične človeške razsežnosti vir na trenutke precej hudih napetosti med državami članicami in v številnih javnih mnenjih sproža izolacionalistične odzive. V nekaterih državah članicah se pojavlja tudi zaskrbljenost glede spoštovanja vrednot, značilnih za vladavino prava.

Ta žarišča krize in napetosti neposredno vplivajo na dejavnosti naše institucije. Sodišče se je tako v preteklem letu moralo soočiti s prvimi vprašanji, povezanimi z *brexitom*, med katerimi je bilo tudi vprašanje, ali lahko država članica, potem ko je Evropski svet obvestila o svoji nameri izstopiti iz Unije, to obvestilo prekliče. Zadev v zvezi z azilom je še vedno zelo veliko, pri čemer se porajajo vprašanja, ki pod krinko velike tehničnosti vključujejo znatne človeške in družbene izzive. Sodišču je bilo predloženo tudi več zadev, povezanih s spoštovanjem vladavine prava.

Sodišče Evropske unije mora v tem nemirnem ozračju ostati stabilen in temeljni steber evropskega projekta. Z neomajno zavezanostjo vseh svojih članov in osebja si mora prizadevati za utrditev temeljnih vrednot tega projekta. S kakovostnim, učinkovitim in preglednim izvajanjem sodne oblasti mora prispevati k povrnitvi zaupanja vseh – državljanov, delavcev, potrošnikov, podjetij, snovalcev politik ali javnih upravljavcev – v evropsko integracijo. Neutrudljivo mora jamčiti za temeljne vrednote, značilne za vladavino prava, vrednote, ki ne smejo dopuščati nobene oblike odstopanja ali kompromisa.

Z institucionalnega vidika je bilo leto 2018 zaznamovano z delno zamenjavo članov Sodišča, ki je oktobra lani sprejelo šest novih članov, nadarjenih in polnih zanosa. V tem predgovoru izkoriščam priložnost, da se šestim članom, ki so institucijo zapustili, ponovno prav lepo zahvalim za njihovo neutrudno predanost njihovim nalogam in prek teh evropskemu projektu.

Statistično gledano, je bilo leto 2018 izjemno iz dveh razlogov. Najprej z vidika produktivnosti z rekordnim številom zadev, ki sta jih rešili obe sodišči (760 Sodišče in 1009 Splošno sodišče), kar pomeni zgodovinsko število 1769 zadev, ki jih je institucija končala v enem letu. Nato z vidika vloženih zadev. Glede skupnega števila vloženih zadev pri obeh sodiščih se namreč nadaljuje trend naraščanja (1683 novih zadev v primerjavi s 1656 zadevami leta 2017), zlasti z rekordnim številom 849 novih zadev za Sodišče (739 leta 2017), ki ga je treba pripisati tako naraščanju števila predlogov za sprejetje predhodne odločbe kot naraščanju števila direktnih tožb in pritožb zoper odločbe Splošnega sodišča (63 oziroma 199 novih zadev v primerjavi s 46 oziroma 147 zadevami leta 2017).

Zaradi tega najnovejšega statističnega razvoja je poudarjena potreba po ukrepih za razbremenitev Sodišča. V tem okviru se veselim napredka zakonodajnih organov Unije v razpravah v zvezi z enim od pomembnih delov predloga, ki ga je s tem namenom na te organe marca 2018 nasloвило Sodišče, in sicer uvedbo mehanizma predhodne dopustitve nekaterih kategorij pritožb. Ta napredek vzbuja upanje za uveljavitev tega mehanizma v drugem četrletju leta 2019.

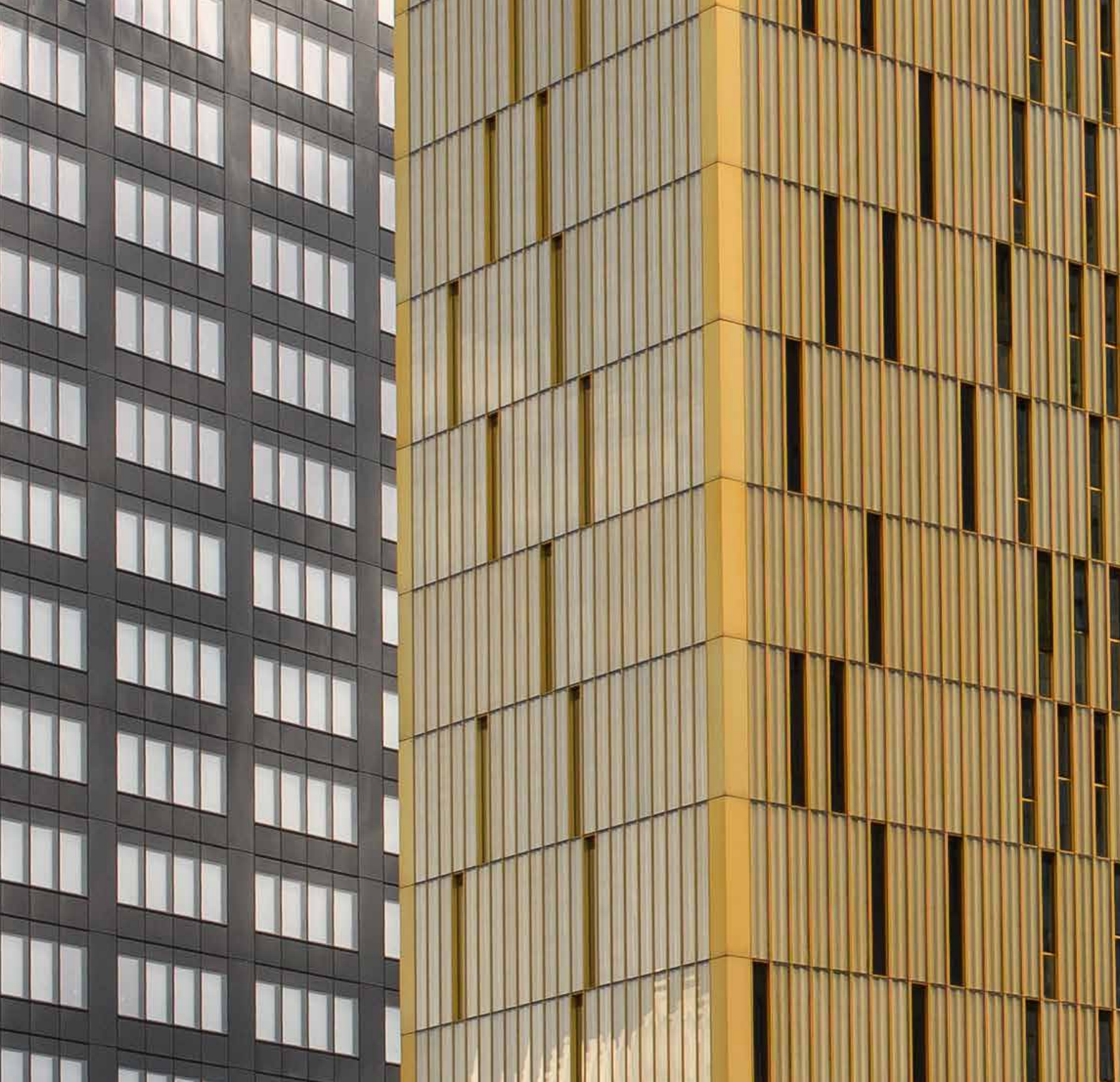
Glede na dogodke, ki so zaznamovali leto 2018, želim prav tako omeniti uvedbo Pravosodne mreže Evropske unije, ki je zanesljiva platforma za sodelovanje med Sodiščem Evropske unije ter ustavnimi in vrhovnimi sodišči držav članic.

Nazadnje, aplikacija „e-Curia“ je 1. decembra 2018 postala izključno sredstvo izmenjave sodnih dokumentov med Splošnim sodiščem in zastopniki strank. Ta aplikacija zdaj sodiščema, ki sestavljata institucijo, omogoča, da optimizirata obravnavanje zadev, pri čemer se največja korist kaže v neposrednosti komunikacije v nepapirnati obliki, in prihranita veliko količino papirja ter tako zmanjšata ogljikove emisije institucije v skladu z zavezami, ki jih je ta sprejela v okviru sistema za okoljsko ravnanje EMAS (*Eco Management and Audit Scheme*).

To poročilo bralcu zagotavlja celovito predstavitev razvoja in dejavnosti institucije leta 2018. Kot prejšnja leta je precejšen del posvečen poglavitnemu razvoju sodne prakse Sodišča in Splošnega sodišča. Analiza je dopolnjena in ponazorjena s statističnimi podatki za vsako sodišče, ki sledijo kratkemu uvodu.

Ob tej priložnosti se toplo zahvaljujem kolegom in vsem zaposlenim na instituciji za izjemno delo, ki so ga opravili v tem letu.

POGLAVJE I SODIŠČE

A | RAZVOJ IN DEJAVNOST SODIŠČA V LETU 2018

predsednik **Koen Lenaerts**

V tem prvem poglavju so povzete dejavnosti Sodišča v letu 2018. V tem delu (A) je predstavljen razvoj sodišča in sodne dejavnosti v preteklem letu. V drugem delu (B) je, kot vsako leto, predstavljen glavni razvoj sodne prakse po področjih. V tretjem in četrtem delu so natančneje prikazani dejavnost sodnega tajništva v referenčnem obdobju (C) in statistični podatki za preteklo sodno leto (D), v petem delu pa sestava Sodišča v tem letu (E).

1.1. Leto 2018 je bilo zaznamovano z delno zamenjavo članov Sodišča. Na slavnostni seji, ki je ob tej priložnosti potekala 8. oktobra 2018, se je ponudila priložnost za zahvalo Antoniu Tizzanu (generalni pravobranilec od leta 2000 do leta 2006; sodnik na Sodišču od leta 2006; predsednik senata petih sodnikov od leta 2009 do leta 2015 in podpredsednik Sodišča od oktobra 2015 do oktobra 2018), Joséju Luís da Cruzu Vilači (generalni pravobranilec od leta 1986 do leta 1988; sodnik in predsednik Splošnega sodišča od leta 1989 do leta 1995; sodnik na Sodišču od leta 2012 do leta 2018 in predsednik senata petih sodnikov od oktobra 2015 do oktobra 2018), Melchiorju Watheletu (sodnik na Sodišču od leta 1995 do leta 2003 in generalni pravobranilec od leta 2012 do leta 2018, v funkciji prvega generalnega pravobranilca od oktobra 2014 do oktobra 2018), Anthonyju Borgu Barthetu (sodnik na Sodišču od leta 2004 do leta 2018), Paolu Mengozziju (sodnik na Splošnem sodišču od leta 1998 do leta 2006 in generalni pravobranilec na Sodišču od leta 2006 do leta 2018) in Egidijusu Jarašiūnasu (sodnik na Sodišču od 2010 do 2018).

Ob isti priložnosti je funkcijo nastopilo šest novih članov, in sicer Peter George Xuereb (Malta), Nuno José Cardoso da Silva Piçarra (Portugalska), Lucia Serena Rossi (Italija) in Irmantas Jarukaitis (Litva) kot sodniki ter Gerard Hogan (Irska) in Giovanni Pitruzzella (Italija) kot generalna pravobranilca.

1.2. Kar zadeva institucionalno delovanje, na področju izvajanja reforme sodne ureditve Unije, ki izhaja iz Uredbe (EU, Euratom) 2015/2422 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2015 o spremembi Protokola št. 3 o Statutu Sodišča Evropske unije (UL 2015, L 341, str. 14) in na podlagi katere se bo število sodnikov Splošnega sodišča do septembra leta 2019 podvojilo, v letu 2018 ni bilo sprememb.

2. Z vidika statistike – ob upoštevanju podrobnejših komentarjev, navedenih v delu C tega poglavja Letnega poročila – so iz analize statističnih podatkov za preteklo leto razvidni trije glavni trendi.

Prvi trend se nanaša na število zadev, predloženih Sodišču, ki se še naprej povečuje. Sodišče ima namreč z 849 novimi zadevami vpisano največje število zadev v svoji zgodovini. Predlogi za sprejetje predhodne odločbe tako kot v letu 2017 predstavljajo bistven del teh zadev (568 novih predlogov oziroma več kot dve tretjini zadev, predloženih Sodišču v letu 2018), število zadev pa se vidno povečuje tudi na področju tožb zaradi neizpolnitve obveznosti države in na področju pritožb, saj prve predstavljajo 57, druge pa 199 novih zadev.

Drugi vidik, ki izstopa iz navedenih statističnih podatkov, se nanaša na veliko število zadev, ki jih je Sodišče končalo v preteklem letu – 760 zadev, kar ni bilo doseženo še nikoli – in zlasti na veliko število zadev, ki jih je končal veliki senat Sodišča (80 zadev). Ti podatki pričajo hkrati o količini dela, ki ga je opravilo Sodišče, in o pomembnosti zadev, ki so mu predložene.

Nazadnje, navesti je treba, da je kljub povečanju števila zadev povprečni čas obravnave zadev v letu 2018 ostal na zadovoljivi ravni. Povprečni čas trajanja postopkov predhodnega odločanja je bil namreč 16 mesecev, obravnava direktnih tožb in pritožb pa je trajala povprečno 18,8 meseca za prve in 13,4 meseca za druge.

Čeprav je bilo število zadev, za katere se uporabi nujni postopek predhodnega odločanja, v preteklem letu veliko (12), so bile tudi te obravnavane povprečno v 3,1 meseca, kar ustreza cilju, ki si ga je Sodišče zastavilo ob vzpostavitvi tega posebnega postopka leta 2008.

B | SODNA PRAKSA SODIŠČA LETA 2018

I. Izstop države članice iz Evropske unije

Sodišče se je po odločitvi Združenega kraljestva, da izstopi iz Evropske unije, izreklo o dveh predlogih za sprejetje predhodne odločbe, ki sta se nanašala na uradno obvestilo te države članice o nameri za izstop.

Na prvem mestu, Sodišče je v sodbi **Wightman in drugi** (C-621/18, [EU:C:2018:999](#)) z dne 10. decembra 2018 na občni seji v okviru hitrega postopka¹ razsodilo, da *člen 50 PEU dovoljuje državi članici, da enostransko prekliče uradno obvestilo o svoji nameri za izstop iz Unije*. Predlog za sprejetje predhodne odločbe je vložil prvi senat višjega sodišča Škotske, ki je odločal v pritožbenem postopku, v okviru zahteve za sodni nadzor („judicial review“), ki so jo vložili nekateri poslanci parlamenta Združenega kraljestva, škotskega parlamenta in Evropskega parlamenta za namene ugotovitve, ali in kako bi bilo mogoče preklicati uradno obvestilo iz člena 50 PEU pred iztekom dveletnega roka iz odstavka 3 te določbe, pri čemer bi ta preklic učinkoval tako, da bi Združeno kraljestvo ostalo v Uniji.

Sodišče je na trditve vlade Združenega kraljestva in Komisije v zvezi z nedopustnostjo odgovorilo, da je bilo vprašanje glede razlage, ki mu ga je postavilo predložitveno sodišče, upoštevno in ni bilo hipotetično, ker se je spor, ki je potekal pred navedenim sodiščem, nanašal ravno na to vprašanje. Okoliščina, da je pravno sredstvo iz postopka v glavni stvari deklaratorne narave, poleg tega ni ovira za to, da Sodišče odloči o vprašanju za predhodno odločanje, če je to pravno sredstvo dovoljeno v nacionalnem pravu in če to vprašanje ustreza objektivni potrebi za rešitev spora, ki je bil pred predložitvenim sodiščem pravilno sprožen.

Sodišče je v zvezi z razlago člena 50 PEU najprej ugotovilo, da v tem členu vprašanje preklica namere za izstop ni izrecno obravnavano. V nadaljevanju je navedlo, da se s tem členom uresničuje dvojni cilj. Na eni strani ta člen državi članici priznava suvereno pravico, da izstopi iz Unije, pri čemer se ji pri tej odločitvi ni treba usklajevati z drugimi državami članicami in niti z institucijami. Na drugi strani je s členom 50 PEU uveden postopek, ki omogoča, da se ta izstop izvede na urejen način. Ta suverenost pravice do izstopa pa govori v prid obstoju pravice zadevne države članice, da do začetka veljavnosti sporazuma o izstopu, sklenjenega med Unijo in to državo članico, ali če tega ni, do izteka dveletnega obdobja iz člena 50(3) PEU, kot je bilo morda podaljšano, uradno obvestilo o svoji nameri za izstop iz Unije prekliče. Odločitev o tem preklicu se tako lahko sprejme enostransko v skladu z ustavnimi pravili zadevne države članice. Ta odločitev o preklicu je odraz suverene odločitve te države, da ohrani status države članice Unije, ki z navedenim uradnim obvestilom ni bil prekinjen ali spremenjen. Sodišče je nazadnje v zvezi s sobesedilom člena 50 PEU poudarilo, da bi bilo to, da je država članica, ki se po tem, ko je v skladu s svojimi ustavnimi pravili in ob koncu demokratičnega procesa uradno sporočila svojo namero za izstop iz Unije, v okviru takega procesa odloči, da bo uradno obvestilo o tej nameri preklicala, prisiljena k izstopu, v nasprotju s ciljem Pogodb, ki je oblikovanje vse tesnejše

1| Sklep predsednika Sodišča z dne 19. oktobra 2018, **Wightman in drugi** (C-621/18, [EU:C:2018:851](#)).

zveze med narodi Evrope. Zahteva, da bi moral izvršitev pravice do preklica soglasno odobriti Evropski svet, bi namreč povzročila, da bi enostranska suverena pravica postala pogojna pravica, in ne bi bila združljiva z načelom, v skladu s katerim država članica ne more biti prisiljena, da iz Unije izstopi proti svoji volji.

Sodišče je še pojasnilo, da je za preklic uradnega obvestila o nameri za izstop potrebno, da je pisno naslovljen na Evropski svet ter da je nedvoumen in brezpogojen, kar pomeni, da je njegov cilj potrditi pripadnost zadevne države članice Uniji pod nespremenjenimi pogoji glede njenega statusa države članice, postopek izstopa pa se z navedenim preklicem konča.

Na drugem mestu je treba omeniti sodbo **RO** (C-327/18 PPU, [EU:C:2018:733](#)), ki jo je prvi senat 19. septembra 2018 razglasil v okviru nujnega postopka predhodnega odločanja. Sodišče je v tej sodbi razsodilo, da *samo uradno obvestilo države članice o nameri za izstop iz Unije ni izjemna okoliščina, ki lahko upraviči zavrnitev izvršitve evropskega naloga za prijetje, ki ga je izdala ta država članica na podlagi Okvirnega sklepa 2002/584*.² Spor o glavni stvari se je nanašal na postopek pred irskimi organi v zvezi z izvršitvijo dveh nalogov za prijetje, ki sta jih izdali sodišči Združenega kraljestva. Oseba RO je predaji organom te države članice nasprotovala iz razloga, da po njenem izstopu iz Evropske unije (v nadaljevanju: Brexit) ne bo več mogla uveljavljati pravic, ki jih ima na podlagi Okvirnega sklepa 2002/584, in doseči, da Sodišče preveri, ali Združeno kraljestvo navedene pravice izvršuje v skladu s pravom Unije. Dvomi predložitvenega sodišča v zvezi s tem so bili posledica ugotovitve, da bi britanski organi osebi RO lahko odvzeli prostost po datumu, ko bi se zgodil Brexit, in iz nejasnosti glede sporazumov, ki bi lahko veljali med Evropsko unijo in Združenim kraljestvom po tem izstopu.

Sodišče je po opozorilu, da izvršitev evropskega naloga za prijetje pomeni načelo, zavrnitev izvršitve pa izjemo, ki jo je treba razlagati ozko, navedlo, da posledica uradnega obvestila države članice o njeni nameri za izstop v skladu s členom 50 PEU ni opustitev uporabe prava Unije v tej državi. Zato določbe Okvirnega sklepa ter načeli vzajemnega zaupanja in medsebojnega priznavanja, ki sta z njim neločljivo povezani, v tej državi v celoti ostanejo v veljavi do njenega dejanskega izstopa iz Unije. Sodišče je ugotovilo, da je Evropski svet pristojen, da ugotovi kršitev načel iz člena 2 PEU v odreditveni državi članici, da se lahko glede te države članice zaustavi uporaba mehanizma evropskega naloga za prijetje, in da bi zato takšna zavrnitev izvršitve države članice pomenila enostransko opustitev uporab določb Okvirnega sklepa te države članice.

Vendar je Sodišče navedlo, da mora izvršitveni pravosodni organ po konkretni in natančni presoji zadevnega primera še vedno preučiti, ali obstajajo resni in utemeljeni razlogi za prepričanje, da po izstopu odreditvene države članice iz Unije za osebo, za katero je bil izdan ta evropski nalog za prijetje, obstaja tveganje, da bo prikrajšana za temeljne pravice in druge pravice, ki jih ima v bistvu na podlagi Okvirnega sklepa. Vendar je potrebno, da lahko ta organ domneva, da bo odreditvena država članica v zvezi z osebo, ki bo dejansko predana, uporabila vsebino pravic, ki izhajajo iz Okvirnega sklepa in ki se uporabljajo za obdobje po predaji, po izstopu te države članice iz Unije. To je mogoče domnevati, če nacionalno pravo odreditvene države članice v bistvu vsebuje vsebino teh pravic, zlasti zaradi ohranitve udeležbe zadevne države članice v mednarodnih konvencijah tudi po izstopu te države članice iz Unije. Sodišče je v obravnavani zadevi navedlo, da je Združeno kraljestvo članica Evropske konvencije o izročitvi z dne 13. decembra 1957 in je zato v svoje nacionalno pravo vključila pravice in obveznosti, ki odražajo pravice in obveznosti, izhajajoče iz členov 27 in 28 navedenega okvirnega sklepa. Poleg tega je Združeno kraljestvo članica Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: EKČP), tako da Brexit ne bo imel nobenega vpliva na obveznost, da se spoštuje člen 3 te konvencije, ki se nanaša na prepoved mučenja in nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja in ki ustreza členu 4 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).

2| Okvirni sklep Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6).

Posledično odločitev Združenega kraljestva, da izstopi iz Unije, ne upravičuje zavrnitve izvršitve evropskega naloga za prijetje, ki ga je izdal pravosodni organ te države članice, iz razloga, da bi bila predana oseba lahko izpostavljena tveganju nečloveškega ali ponižujočega ravnanja v smislu teh določb.

II. Temeljne pravice

Sodišče je leta 2018 večkrat odločalo o temeljnih pravicah v pravnem redu Unije. V tem poročilu je navedenih več odločb, ki so bile sprejete na tem področju.³ V tem razdelku so predstavljene nekatere odločbe, ki vsebujejo pomembna pojasnila glede možnosti sklicevanja na Listino v okviru sporov med posamezniki, glede postopkov v zvezi z zatrjevano kršitvijo temeljnih pravic, ki so določene z Listino, in glede obsega nekaterih pravic in načel iz nje.

1. Možnost sklicevanja na Listino Evropske unije o temeljnih pravicah v okviru sporov med posamezniki

Veliki senat Sodišča se je v sodbah **Egenberger** (C-414/16, [EU:C:2018:257](#)) z dne 17. aprila 2018 in **IR** (C-68/17, [EU:C:2018:696](#)) z dne 11. septembra 2018 zlasti izrekel o *pravnem varstvu, ki za pravne subjekte izhaja iz členov 21 in 47 Listine, če cerkev ali ustanove, ki so del cerkva, uporabijo pogoje, ki so verske narave, v okviru delovnih razmerij*.

Zadeva v glavni stvari, ki je bila povod za sodbo **Egenberger** (C-414/16), se je nanašala na to, da je bila prijava za razpisano delovno mesto pri evangeličanski ustanovi za diakonat in razvoj – združenju zasebnega prava, ki dopolnjuje Nemško evangeličansko cerkev – ki jo je vložila oseba, ki ne pripada nobeni veroizpovedi, zavrnjena. V skladu z razpisom delovnega mesta so morali biti kandidati člani evangeličanske cerkve ali cerkve, ki je včlanjena v delovno skupnost krščanskih cerkva v Nemčiji. Tožeča stranka je menila, da je bila žrtev diskriminacije na podlagi vere, ker ni bila povabljen na razgovor, zato je pri nemških sodiščih od evangeličanske cerkve zahtevala odškodnino.

3| Predstavljene so te sodbe: sodba z dne 19. septembra 2018, **RO** (C-327/18 PPU, [EU:C:2018:733](#)), predstavljena v razdelku I „Izstop države članice iz Evropske unije“; sodba z dne 13. novembra 2018, **Raugevicius** (C-247/17, [EU:C:2018:898](#)), predstavljena v razdelku III „Državljanstvo Unije“; sodbe z dne 24. aprila 2018, **MP** (*Subsidiarna zaščita žrtve preteklega mučenja*) (C-353/16, [EU:C:2018:276](#)); z dne 25. januarja 2018, **F** (C-473/16, [EU:C:2018:36](#)), in z dne 4. oktobra 2018, **Ahmedbekova** (C-652/16, [EU:C:2018:801](#)), predstavljene v razdelku VIII „Mejna kontrola, azil in priseljevanje“; sodbi z dne 19. septembra 2018, **C.E. in N.E.** (C-325/18 PPU in C-375/18 PPU, [EU:C:2018:739](#)), in z dne 17. oktobra 2018, **UD** (C-393/18 PPU, [EU:C:2018:835](#)), predstavljene v razdelku „Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah“; sodbe z dne 25. julija 2018, **Minister for Justice and Equality** (*Pomanjkljivosti pravosodnega sistema*) (C-216/18 PPU, [EU:C:2018:586](#)); **Generalstaatsanwaltschaft** (*Pogoji prestajanja zaporne kazni na Madžarskem*) (C-220/18 PPU, [EU:C:2018:589](#)), in z dne 5. junija 2018, **Kolev in drugi** (C-612/15, [EU:C:2018:392](#)), predstavljene v razdelku X „Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah“; sodbi z dne 26. aprila 2018, **Donnellan** (C-34/17, [EU:C:2018:282](#)), in z dne 2. oktobra 2018, **Ministerio Fiscal** (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)), predstavljene v razdelku XIV „Približevanje zakonodaj“; sodbi z dne 4. oktobra 2018, **Hein** (C-385/17, [EU:C:2018:1018](#)), in z dne 13. decembra 2018, **Dicu** (C-12/17, [EU:C:2018:799](#)), predstavljene v razdelku XVI „Socialna politika“, in sodba z dne 31. maja 2018, **Sziber** (C-483/16, [EU:C:2018:367](#)), predstavljena v razdelku XVII „Varstvo potrošnikov“.

Sodišče je po pojasnitvi elementov razlage Direktive 2000/78,⁴ ki so bili upoštevni za rešitev spora o glavni stvari,⁵ navedlo, da če razlaga nacionalnega prava, ki bi bila v skladu s to direktivo, ni možna, mora nacionalno sodišče v okviru svojih pristojnosti zagotoviti pravno varnost, ki za posameznike izhaja iz členov 21 in 47 Listine ter zagotoviti polni učinek teh členov, tako da po potrebi ne uporabi nobene nasprotujoče nacionalne določbe. Sodišče je glede tega navedlo, da imajo posamezniki že samo na podlagi člena 21 Listine, ki določa prepoved vsakršne diskriminacije zaradi vere ali prepričanja, in člena 47 Listine, ki se nanaša na pravico do učinkovitega sodnega varstva, pravico, na katero se lahko sklicujejo v sporu s področja, ki spada v pravo Unije, ne da bi bilo potrebno, da bi bila ta člena pojasnjena z določbami prava Unije ali nacionalnega prava. Sodišče je navedlo, da te ugotovitve ne omajajo okoliščina, da je sodišče v sporu med posamezniki lahko pozvano k tehtanju nasprotujočih si temeljnih pravic, ki za stranke v tem sporu izhajajo iz določb Pogodbe o delovanju Unije ali Listine, in da je v okviru nadzora, ki ga mora izvajati, celo zavezano preveriti, ali je načelo sorazmernosti spoštovano. Taka obveznost vzpostaviti ravnoesje med različnimi interesi namreč nikakor ne vpliva na možnost uveljavljanja zadevnih pravic v takem sporu. Poleg tega je Sodišče ugotovilo, da, kadar mora nacionalno sodišče nadzorovati spoštovanje členov 21 in 47 Listine, pri tem pa opraviti morebitno tehtanje več obstoječih interesov, kot so spoštovanje statusa cerkva, določenega v členu 17 PDEU, je dolžno za določitev obveznosti, ki izhajajo iz Listine v okoliščinah obravnavane zadeve, upoštevati zlasti ravnoesje, ki ga je med temi interesi vzpostavil zakonodajalec Unije v Direktivi 2000/78.

Zadeva, v kateri je bila izdana sodba *IR* (C-68/17), se je nanašala na pravico organizacije, katere etos temelji na veri ali prepričanju, da od zaposlenih zahteva delovanje v dobri veri in lojalno do tega etosa. Zadeva v glavni stvari se je natančneje nanašala na to, da je nemška katoliška bolnišnica odpovedala pogodbo o delovnem razmerju vodi medicinskega oddelka katoliške veroizpovedi, ker se je po ločitvi od prve žene, s katero se je poročil v katoliškem obredu, ponovno civilno poročil. V tem okviru je pogodba o zaposlitvi, ki je bila sklenjena med zdravnikom in katoliško bolnišnico, napotovala na kanonsko pravo, na podlagi katerega nova sklenitev zakonske zveze pomeni hudo kršitev dolžnosti tega zdravnika, da spoštuje etos bolnišnice, za katero je delal, kar je upravičevalo, da se ga odpusti.

Sodišče je v skladu s svojo sodno prakso v zadevi *Egenberger* najprej navedlo vse elemente razlage Direktive 2000/78, ki so bili upoštevni za rešitev spora o glavni stvari.⁶ V nadaljevanju je opozorilo, da mora nacionalno sodišče, ki odloča v sporu med strankama zasebnega prava, če veljavnega nacionalnega prava ne more razlagati v skladu z Direktivo 2000/78, v okviru svojih pristojnosti zagotoviti pravno varstvo, ki za pravne subjekte izhaja iz splošnih načel prava Unije, kot je prepoved diskriminacije na podlagi vere ali prepričanja, ki je določena v členu 21 Listine, ter polni učinek pravic, ki izhajajo iz teh načel, tako da po potrebi ne uporabi nobene nasprotujoče nacionalne določbe.

Veliki senat Sodišča je uporabil podoben pristop v sodbah *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften* (C-684/16, [EU:C:2018:874](#)) in *Kreuziger* (C-619/16, [EU:C:2018:872](#)), razglašeni 6. novembra 2018. Sodišče je v teh sodbah ugotovilo, da *nacionalni ureditvi, na podlagi katerih delavec samodejno in brez denarnega nadomestila izgubi pravico do plačnega letnega dopusta, ki ga ni izrabil do konca referenčnega obdobja, na katero se ta dopust nanaša (zadeva C-619/16), ali pred prenehanjem delovnega razmerja (C-684/16), če ni*

4] Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79).

5] V zvezi s tem glej predstavitev te sodbe v razdelku XVI.1 „Enako obravnavanje na področju zaposlovanja in socialnega varstva“ tega poročila.

6] V zvezi s tem glej predstavitev te sodbe v razdelku XVI.1 „Enako obravnavanje na področju zaposlovanja in socialnega varstva“ tega poročila.

pravočasno zaprosil za to, da bi lahko izrabil svojo pravico do dopusta, nista združljivi s členom 7 Direktive 2000/38⁷ in členom 31(2) Listine. V zadevah v glavni stvari so bile na podlagi teh nacionalnih ureditev delavcem zavrnjene njihove prošnje za denarno nadomestilo za dneve plačanega dopusta, ki jih niso izrabili pred prenehanjem njihovega delovnega razmerja.⁸

Sodišče je v zvezi z izvrševanjem pravice delavcev do denarnega nadomestila za neizrabljen letni dopust pred prenehanjem njihovega delovnega razmerja, kot izhaja iz člena 7(2) Direktive 2000/38, v obravnavanih zadevah razsodilo, da ta določba izpolnjuje merili nepogojnosti in zadostne natančnosti ter tako izpolnjuje pogoje za neposredni učinek. Glede na to, da se je zadeva *Kreuziger* nanašala na spor med delavcem in njegovim nekdanjim delodajalcem, ki je bil javni organ, je moralo predložitveno sodišče v tej zadevi torej zavrniti uporabo nacionalne zakonodaje ali prakse, na podlagi katerih dodelitev denarnega nadomestila iz te določbe morda ne bi bila dovoljena, če bi se ugotovilo, da delavec izpolnjuje zahteve iz zadnjenavedene določbe.⁹

Zadeva *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften* se je nasprotno nanašala na spor med delavcem in njegovim nekdanjim delodajalcem, ki je bil zasebni subjekt, zato je Sodišče opozorilo, da celo jasnih, natančnih in nepogojnih določb direktive, katere cilj je posameznikom podeliti pravice ali naložiti obveznosti, ni mogoče uporabiti v okviru spora, ki poteka izključno med posamezniki. Ker pa je pravica do plačanega letnega dopusta, ki je s členom 31(2) Listine priznana vsem delavcem, že zaradi svojega obstoja zavezujoča in nepogojna, saj je namreč ni treba konkretizirati z določbami prava Unije ali nacionalnega prava, s katerimi je treba zgolj natančneje določiti trajanje plačanega letnega dopusta in po potrebi nekatere pogoje za njegovo izvajanje, je Sodišče navedlo, da je navedeni člen 31(2) Listine sam po sebi dovolj, da se z njo delavcem podeljuje pravica, na katero se lahko sklicujejo v sporu z delodajalcem v položaju, ki je zajet s pravom Unije in ki torej spada na področje uporabe Listine. V obravnavani zadevi je šlo za tak položaj, zato je Sodišče ugotovilo, da če predložitveno sodišče nacionalne zakonodaje iz postopka v glavni stvari ne bi moglo razlagati tako, da bi bila v skladu s členom 7 Direktive 2003/88 in člena 31(2) Listine, mora v okviru svojih pristojnosti zagotoviti pravno varstvo, ki izhaja iz zadnjenavedene določbe, in tej določbi zagotoviti polni učinek tako, da po potrebi navedene nacionalne zakonodaje ne uporabi.

Veliki senat Sodišča je enako ugotovil v sodbi ***Bauer in Willmeroth*** (C-569/16 in C-570/16, [EU:C:2018:871](#)) z dne 6. novembra 2018, ki se je ponovno nanašala na *pravico delavcev do plačanega letnega dopusta, ki je zagotovljena s členom 7 Direktive 2003/88 in členom 31(2) Listine, vendar natančneje na to, ali je pravica umrlega delavca do denarnega nadomestila iz naslova neizrabljenega dopusta prenosljiva na njegove dediče*. V obravnavani zadevi sta nemška delodajalca, od katerih je bil eden javni organ, drugi pa zasebni subjekt, ženama njunih pokojnih zaposlenih zavrnila izplačilo denarnega nadomestila za plačan letni dopust, ki ga zakonca teh žena

7] Direktiva 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 381).

8] V zvezi s tem glej predstavitev teh sodb ter sodb ***Dicu*** (C-12/17, [EU:C:2018:799](#)) in ***Hein*** (C-385/17, [EU:C:2018:1018](#)) v razdelku XVI.5 „Pravica do plačanega letnega dopusta“ tega poročila.

9] V zvezi s sodno prakso, ki se na eni strani nanaša na možnost posameznikov, da se sklicujejo na določbe direktive, ki ni bila prenesena ali je bila napačno prenesena, in na drugi strani na obseg obveznosti nacionalnih sodišč, ki so zadolžena za uporabo določb prava Unije, da zagotovijo polni učinek teh določb, tako da po potrebi zavrnejo uporabo vseh nasprotnih nacionalnih določb, glej razdelek V „Pravo Unije in nacionalno pravo“.

pred smrtjo nista izrabila. V tem okviru se je predložitveno sodišče vprašalo, ali glede na sodno prakso Sodišča,¹⁰ v skladu s katero pravica delavca do plačanega letnega dopusta z njegovo smrtjo ne ugasne, to velja, tudi kadar je v nacionalnem pravu izključeno, da je lahko to denarno nadomestilo del zapuščinske mase.

Sodišče je na prvem mestu potrdilo, da iz člena 7(2) Direktive 2003/88 in tudi iz člena 31(2) Listine izhaja, da se pravica delavca do denarnega nadomestila za neizrabljen letni dopust – da se prepreči retroaktivna izguba temeljne pravice do plačanega letnega dopusta, ki jo je ta delavec pridobil, vključno z njenim premoženjskim delom – z dedovanjem lahko prenese na njegove pravne naslednike.

Na drugem mestu je Sodišče razsodilo, da se lahko dediči, če nacionalno pravo to možnost izključuje in torej ni združljivo s pravom Unije, sklicujejo neposredno na pravo Unije tako nasproti delodajalcu, ki je javni organ, kot nasproti zasebnemu delodajalcu. Sodišče je za ta zadnji primer opozorilo, da če veljavne nacionalne ureditve ni mogoče razlagati tako, da bi bila zagotovljena njena skladnost s členom 7 Direktive 2003/88 in členom 31(2) Listine, mora predložitveno sodišče, ki odloča v sporu med pravnim naslednikom pokojnega delavca in nekdanjim delodajalcem tega delavca, v okviru svojih pristojnosti zagotoviti pravno varstvo, ki izhaja iz člena 31(2) Listine, in zagotoviti polni učinek tega člena, tako da po potrebi te nacionalne ureditve ne uporabi.

Sodišče je torej ugotovilo, da mora nacionalno sodišče na podlagi člena 7 Direktive 2003/88 in člena 31(2) Listine zagotoviti, da delodajalec pokojnega delavca njegovemu pravnemu nasledniku izplača denarno nadomestilo, zahtevano iz naslova plačanega letnega dopusta, ki ga je ta delavec pred svojo smrtjo pridobil in ga še ni izrabil, kadar sta stranki spora ta pravni naslednik in delodajalec, ki je javni organ, ter v primeru druge od teh določb, kadar sta stranki spora pravni naslednik in delodajalec zasebnik.

2. Postopek v zvezi z zatrjevano kršitvijo temeljnih pravic, ki so določene z Listino

Veliki senat Sodišča se je v sodbi **XC in drugi** (C-234/17, [EU:C:2018:853](#)), ki jo je izdal 24. oktobra 2018, izrekel o uporabi nacionalnih procesnih pravil na področju kršitve temeljnih pravic, podeljenih z EKČP, za primere kršitve pravic, podeljenih z Listino. Predlog za sprejetje predhodne odločbe je bil vložen v okviru postopka za medsebojno pravno pomoč v kazenskih zadevah, ki se je začel pred avstrijskimi pravosodnimi organi na zahtevo državnega tožilstva švicarskega kantona St. Gallen, in sicer v zvezi z zaslišanjem treh oseb, ki so bile v Švici osumljene kaznivega dejanja davčne utaje v smislu švicarskega zakona o davku na dodano vrednost in drugih kaznivih dejanj. Obdolženci so ugovarjali pripravi zaslišanj, tako da so se sklicevali na obstoj več kazenskih postopkov v zvezi z istimi kaznivimi dejanji, ki so bili končani v Nemčiji in Lihtenštajnu. Avstrijsko sodišče, ki je odločalo na zadnji stopnji, je menilo, da ni bilo dokazov za kršitev načela *ne bis in idem*, kot je priznано v členu 50 Listine in v Konvenciji o izvajanju Schengenskega sporazuma (KISS).¹¹ Obdolženci so nato pri vrhovnem sodišču vložili zahtevo za obnovo kazenskega postopka, pri čemer so zatrjevali, da so z odobritvijo medsebojne pravne pomoči kršene nekatere njihove temeljne pravice, zagotovljene ne le z EKČP, ampak tudi s KISS in Listino. V avstrijskem pravu je obnova kazenskega postopka mogoča le v primeru kršitve pravic, zagotovljenih

10| Sodba Sodišča z dne 12. junija 2014, **Bollacke** (C-118/13, [EU:C:2014:1755](#)).

11| Konvencija o izvajanju schengenskega sporazuma z dne 14. junija 1985 med vladami držav Gospodarske unije Beneluks, Zvezne republike Nemčije in Francoske republike o postopni odpravi kontrol na skupnih mejah, ki je bila podpisana v Schengnu 19. junija 1990 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 2, str. 9).

z EKČP, ki jo ugotovi Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) ali vrhovno sodišče, zato se je predložitveno sodišče spraševalo, ali je treba obnovo kazenskega postopka odrediti tudi v primeru kršitve temeljnih pravic, ki jih priznava pravo Unije.

Sodišče je najprej opozorilo, da so pravila za izvajanje načela pravnomočnosti, kadar na danem področju ni ureditve Unije, določena v nacionalnem pravnem redu držav članic na podlagi načela postopkovne avtonomije držav članic in ob upoštevanju načel enakovrednosti in učinkovitosti.

Sodišče je v zvezi z načelom enakovrednosti ugotovilo, da so razlike med postopkom obnove, določenem v avstrijskem pravu, in pravnimi sredstvi, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, take, da teh pravnih sredstev ni mogoče šteti za podobna. Sodišče je glede tega navedlo, da je obnova kazenskega postopka, določena v avstrijskem pravu, utemeljena z EKČP in da je bil navedeni postopek obnove vzpostavljen prav zaradi upoštevanja dejstva, da je mogoče v skladu s členom 35(1) EKČP zadevo predložiti ESČP v obravnavo le takrat, ko so izčrpana vsa notranja pravna sredstva, torej po tem, ko je sodišče zadnje stopnje izdalo odločbo, ki je postala pravnomočna. Nasprotno morajo v pravu Unije Sodišče in nacionalna sodišča zagotoviti polno uporabo prava Unije in sodno varstvo pravic, ki jih imajo pravni subjekti na podlagi navedenega prava, sodišča pa morajo zagotoviti njegov polni učinek. Bistvo tako zasnovanega sodnega sistema je poleg tega postopek predhodnega odločanja, ki je določen v členu 267 PDEU, ki nacionalnim sodiščem, ki odločajo na zadnji stopnji, nalaga, da predložijo zadevo Sodišču, če se pred njimi pojavi vprašanje glede razlage prava Unije. Ta ustavni okvir vsakemu posamezniku zagotavlja možnost učinkovitega varstva pravic, ki mu jih podeljuje pravni red Unije, še preden je izdana pravnomočna nacionalna odločba.

Sodišče je v zvezi z načelom učinkovitosti navedlo, da iz spisa, ki mu je bil predložen, izhaja, da so imeli obdolženci na podlagi avstrijskega prava možnost pred nacionalnimi sodišči zatrjevati, da so bile kršene njihove pravice na podlagi člena 50 Listine in člena 54 KISS ter da so ta sodišča te očitke preučila. V teh okoliščinah je bilo mogoče sklepati, da je bila zagotovljena učinkovitost prava Unije, ne da bi bilo torej treba nanj razširiti postopek obnove, določen v avstrijskem pravu.

Sodišče je nazadnje razsodilo, da ob upoštevanju zlasti razlik med zadevnimi nacionalnimi kazenskimi pravili in pravnimi sredstvi za varstvo pravic, ki jih zagotavlja pravni red Unije, zlasti Listina, pravo Unije nacionalnega sodišča ne zavezuje, da notranje pravno sredstvo, ki le v primeru kršitve EKČP ali katerega od njenih protokolov omogoča obnovo kazenskega postopka, končnega s pravnomočno nacionalno odločbo, razširi na kršitve prava Unije, zlasti kršitve temeljne pravice, ki jo zagotavljata člen 50 Listine in člen 54 KISS.

3. Temeljna načela in temeljne pravice iz Listine

Sodišče se je v osmih sodbah, ki sledijo, izreklo o vsebini in obsegu različnih načel in pravic, podeljenih z Listino, kot so pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, svoboda vere, pravica do nepristranskega sodišča in načelo *ne bis in idem*.¹²

¹² Sodišče se je prav tako večkrat izreklo o načelu prepovedi diskriminacije, ki je natančneje določeno v Direktivi 2000/78 in Direktivi 79/7. Ta sodna praksa je predstavljena v razdelku XVI.1 „Enako obravnavanje na področju zaposlovanja in socialnega varstva“.

3.1. Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja

Veliki senat Sodišča je v sodbi **Coman in drugi** (C-673/16, [EU:C:2018:385](#)), razglašeni 5. junija 2018, podal pojasnila glede *pravice do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja, kot je priznana v Listini, in izvedene pravice do prebivanja, na katero se lahko na podlagi člena 21 PDEU sklicuje državljani tretje države kot zakonci državljanov Unije, če sta zakonca istega spola*. Predlog za sprejetje predhodne odločbe se je nanašal na romunskega in ameriškega državljana, ki sta leta 2010 v Bruslju sklenila zakonsko zvezo. Pri romunskih organih sta leta 2012 zaprosila za dovoljenje, da bi ameriški državljani kot družinski člani romunskega državljanov lahko zakonito prebivali v Romuniji več kot tri mesece. Ta prošnja je bila podana na podlagi Direktive 2004/38,¹³ ki zakoncu državljanov Unije, ki je izvrševal pravico do prostega gibanja, dovoljuje, da se svojemu zakoncu pridruži v državi članici, v kateri zadnjenavedeni prebiva. Romunski organi so ju obvestili, da ima ameriški državljani le trimesečno pravico do prebivanja, ker ga v Romuniji ni mogoče šteti za „zakonca“ državljanov Unije, saj ta država članica zakonskih zvez med osebami istega spola ne priznava. Istospolni par je pri romunskem ustavnem sodišču vložil ugovor protiustavnosti, navedeno sodišče pa je Sodišču postavilo vprašanje, ali je zadevnega ameriškega državljanov mogoče uvrstiti pod pojem „zakonec“ državljanov Unije, ki je uveljavil svojo pravico do prostega gibanja, in mu je zato treba priznati pravico do stalnega prebivanja v Romuniji.

Sodišče je glede tega najprej navedlo, da je ta pojem v smislu Direktive 2004/38 spolno nevtralen in torej lahko zajema tudi zakonca državljanov Unije, ki je istega spola.

V nadaljevanju je poudarilo, da obveznost države članice priznati zakonsko zvezo, ki je bila v drugi državi članici na podlagi njenega prava sklenjena med osebami istega spola, zgolj za namene podelitve izvedene pravice do prebivanja državljanu tretje države ne ogroža instituta zakonske zveze v prvi državi članici, ki je opredeljen z nacionalnim pravom in spada v pristojnost držav članic. Ta obveznost namreč ne vključuje obveznosti države članice, da v svojem nacionalnem pravu vzpostavi institut zakonske zveze med osebami istega spola, ampak je omejena na obveznost priznanja takih zakonskih zvez, ki so bile sklenjene v drugi državi članici na podlagi njenega prava, in to le za namene uresničevanja pravic, ki jih imajo te osebe na podlagi prava Unije. Obveznost priznanja zgolj za namene podelitve izvedene pravice do prebivanja državljanu tretje države ne posega v nacionalno identiteto in ne ogroža javnega reda zadevne države članice.

Sodišče je nazadnje poudarilo – kar zadeva pojem „zakonec“ v smislu Direktive 2004/38 – da je pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja iz člena 7 Listine temeljna pravica. Ta pravica ima enak pomen in področje uporabe kot pravica, zagotovljena s členom 8 EKČP. Iz sodne prakse ESČP pa izhaja, da odnos med partnerjema istega spola lahko spada pod pojem „zasebno življenje“ in pod pojem „družinsko življenje“ tako kot odnos med osebami različnega spola, ki sta v enakem položaju.¹⁴

Zato je treba člen 21(1) PDEU v položaju, v katerem je državljani Unije uveljavil pravico do prostega gibanja s tem, da se je v skladu s pogoji iz člena 7(1) Direktive 2004/38/ES preselil v državo članico, ki ni država članica, katere državljani je, in v njej dejansko prebival ter pri tem razvil ali utrdil družinsko življenje z državljanom tretje države istega spola, s katerim je v državi članici gostiteljici zakonito sklenil zakonsko zvezo, razlagati

13| Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 46).

14| Sodbi ESČP z dne 7. novembra 2013, **Vallianatos in drugi proti Grčiji** (CE:ECHR:2013:1107JUD002938109, točka 73), in z dne 14. decembra 2017, **Orlandi in drugi proti Italiji** (CE:ECHR:2017:1214JUD002643112, točka 143).

tako, da nasprotuje temu, da pristojni organi države članice, katere državljanstvo ima državljan Unije, navedenemu državljanu tretje države zavrnejo pravico do prebivanja na ozemlju te države članice z utemeljitvijo, da pravo te države članice ne omogoča zakonske zveze med osebama istega spola.

3.2. Svoboda vere

Veliki senat Sodišča se je v sodbi *Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen in drugi* (C-426/16, [EU:C:2018:335](#)), izdani 29. maja 2018, izrekel o veljavnosti Uredbe št. 1099/2009¹⁵ in ugotovil, da pravilo, ki določa, da se lahko ritualni zakol brez omamljanja izvaja samo v odobreni klavnici, ne posega v svobodo vere, določeno v členu 10 Listine. Spor o glavni stvari se je nanašal na sklep iz leta 2014, s katerim je minister regije Flamske, zadolžen za dobro počutje živali, oznanil, da ne bo več izdajal odobritev za začasna klavna mesta, ker naj bi bile take odobritve v nasprotju z Uredbo št. 1099/2009, na podlagi katere morajo biti vsi ritualni zakoli živali brez omamljanja opravljeni izključno v odobrenih klavnicah, ki izpolnjujejo celoto regulativnih zahtev, izhajajočih iz prava Unije. Različna muslimanska združenja in krovne organizacije mošej so leta 2016 proti regiji Flamski sprožili sodni postopek, v katerem so med drugim izpodbijali veljavnost navedene uredbe zlasti glede na svobodo vere, določeno v členu 10 Listine.

Sodišče je glede tega v uvodu opozorilo, da pravica do svobode misli, vesti in vere, ki jo varuje člen 10(1) Listine, pomeni zlasti svobodo vsakogar, da izraža svojo vero ali prepričanje posamezno ali skupaj z drugimi, javno ali zasebno, pri bogoslužju, pouku, običajih in obredih, ter da Listina vsebuje širok pomen pojma „vera“, tako da lahko zajema tako *forum internum*, in sicer imeti prepričanje, kot *forum externum*, in sicer izražanje vere v javnosti.¹⁶ Iz tega sledi, da posebne metode zakola, ki so predpisane v skladu z verskimi obredi, v smislu člena 4(4) Uredbe št. 1099/2009 spadajo na področje uporabe člena 10(1) Listine, pri čemer obstoj morebitnih teoloških razlik o tej temi sam po sebi ne more ovreči te opredelitve.

Sodišče je v zvezi z veljavnostjo Uredbe št. 1099/2009 navedlo, da ta uredba za obredni zakol brez omamljanja določa enake tehnične pogoje, kot so tisti, ki načeloma veljajo za vsakršen zakol živali v Uniji ne glede na uporabljeno metodo. Ugotovilo je, da se obveznost opravljanja obrednega zakola v odobreni klavnici nanaša le na organizacijo in ureditev – s tehničnega vidika – svobodnega opravljanja zakola brez predhodnega omamljanja iz verskih razlogov. Taka tehnična ureditev pa sama po sebi ne more povzročiti omejitve pravice do svobode vere vernih muslimanov med praznikom žrtvovanja. Obveznost uporabe odobrene klavnice se na splošno in brez razlik nanaša na vse organizatorje zakola živali, brez kakršne koli zveze z dano vero, in tako brez diskriminacije zadeva vse proizvajalce živalskega mesa v Uniji. Sodišče je poleg tega navedlo, da je zakonodajalec Unije uskladił spoštovanje posebnih metod zakola, predpisanih v skladu z verskimi obredi, in spoštovanje bistvenih pravil, določenih z uredbama št. 1099/2009 in št. 853/2004¹⁷ glede zaščite dobrega počutja živali pri njihovi usmrtnitvi in zdravlja vseh potrošnikov živalskega mesa.

15| Uredba Sveta (ES) št. 1099/2009 z dne 24. septembra 2009 o zaščiti živali pri usmrtnitvi (UL 2009, L 303, str. 1).

16| Glejv tem smislu sodi z dne 14. marca 2017, *G4S Secure Solutions* (C-157/15, [EU:C:2017:203](#), -točki 27 in 28), in *Boungaoui et ADDH* (C-188/15, [EU:C:2017:204](#), točki 29 in 30).

17| Uredba (ES) št. 853/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o posebnih higienskih pravilih za živila živalskega izvora (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 3, zvezek 45, str. 14).

3.3. Pravica do nepristranskega sodišča

Veliki senat Sodišča se je 27. februarja 2018 v sodbi *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, [EU:C:2018:117](#)) izrekel o *veljavnosti znižanja plač sodnikov računskega sodišča na Portugalskem z vidika načela neodvisnosti sodnikov*. Portugalski zakonodajalec je zaradi zahtev po odpravi čezmernega proračunskega primanjkljaja Portugalske in v okviru programa finančne pomoči Unije tej državi članici začasno zmanjšal plače velikemu delu portugalskih javnih uslužbencev. Sindikat portugalskih sodnikov je zoper te proračunske ukrepe vložil tožbo, ker je menil, da pomenijo kršitev načela neodvisnosti sodnikov. Predložitveno sodišče je v tem okviru Sodišču postavilo vprašanje o združljivosti navedenih ukrepov s členom 19 PEU in členom 47 Listine.

Sodišče je najprej poudarilo, da člen 19 PEU, ki uresničuje vrednoto pravne države, potrjeno v členu 2 PEU, obveznosti zagotavljanja sodnega nadzora v pravnem redu Unije ne nalaga le Sodišču, ampak tudi nacionalnim sodiščem. V zvezi s tem je opozorilo, da je obstoj učinkovitega sodnega nadzora, namenjenega zagotovitvi spoštovanja prava Unije, neločljivo povezan z obstojem pravne države. Iz tega sledi, da mora vsaka država članica zagotoviti, da organi, ki kot „sodišče“ v smislu, ki ga opredeljuje pravo Unije, spadajo v njen sistem pravnih sredstev na področjih, ki jih ureja pravo Unije, izpolnjujejo zahteve po učinkovitem sodnem varstvu. Če torej računsko sodišče kot sodišče lahko odloča o vprašanih glede uporabe ali razlage prava Unije, mora Portugalska zagotoviti, da ta organ izpolnjuje zahteve, ki so neločljivo povezane z učinkovitim sodnim varstvom.

Sodišče je glede tega navedlo, da je za zagotovitev tega varstva ključna ohranitev neodvisnosti takega organa, kot to potrjuje člen 47, drugi odstavek, Listine, v katerem je med zahtevami v zvezi s temeljno pravico do učinkovitega pravnega sredstva omenjen dostop do „neodvisnega“ sodišča. Zagotavljanje neodvisnosti namreč ni nujno le na ravni Unije, ampak tudi na ravni držav članic za nacionalna sodišča. Ta pojem neodvisnosti predpostavlja zlasti, da zadevni organ svoje funkcije izvaja povsem samostojno, ne da bi bil s komer koli kakor koli hierarhično povezan ali mu podrejen in ne da bi prejemal kakršne koli ukaze ali navodila, ter da je s tem zaščiten pred zunanjimi posegi ali pritiski, ki lahko ogrozijo neodvisnost presoje njegovih članov in vplivajo na njihove odločitve. Sodišče pa je ugotovilo, da je prejemanje plače, ki ustreza pomembnosti funkcij, ki jih izvajajo sodniki, jamstvo, ki je neločljivo povezano z njihovo neodvisnostjo.

Vendar je Sodišče ugotovilo, da se zadevni ukrepi zmanjšanja plač niso uporabili samo za sodnike računskega sodišča in so bili del splošnih ukrepov, katerih namen je, da vsi nacionalni javni uslužbenci prispevajo k varčevanju. Poleg tega so bili ti ukrepi začasni in so bili 1. oktobra 2016 dokončno odpravljeni. Sodišče je zato razsodilo, da člen 19(1), drugi pododstavek, PEU ne nasprotuje uporabi splošnih ukrepov zmanjšanja plače, kot so ti iz postopka v glavni stvari, ki so vezani na zahteve po odpravi čezmernega proračunskega primanjkljaja in program finančne pomoči Unije.

Veliki senat Sodišča je prav tako na podlagi določb člena 19(1), drugi pododstavek, PEU v povezavi s členom 47 Listine s sklepom za izdajo začasne odredbe, sprejetim 17. decembra 2018 v zadevi *Komisija/Poljska* (C-619/18 R, [EU:C:2018:1021](#)), *odredil Republiki Poljski, naj takoj ustavi uporabo nacionalnih določb v zvezi z znižanjem upokojitvene starosti za sodnike poljskega vrhovnega sodišča*. Predlog za izdajo začasne odredbe je bil vložen v okviru tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti,¹⁸ ki jo je vložila Evropska komisija in s katero se je predlagalo, naj se ugotovi, da Republika Poljska s tem, da je na eni strani znižala upokojitveno starost sodnikov vrhovnega sodišča in je ta ukrep uporabila za aktivne sodnike, ki so bili na to sodišče imenovani pred 3. aprilom

18| Zadeva C-619/18, *Komisija/Poljska*, v teku na dan 31. decembra 2018.

2018, ter da je na drugi strani predsedniku Republike Poljske podelila diskrecijsko pravico glede podaljšanja aktivnega mandata sodnikov tega sodišča po dopolnitvi na novo določene upokojitvene starosti, ni izpolnila obveznosti na podlagi navedenih določb.¹⁹

Ker lahko sodnik, pristojen za izdajo začasne odredbe, izda začasno odredbo, samo če se ugotovi, da je njena izdaja na prvi pogled dejansko in pravno upravičena (*fumus boni juris*) ter da je nujna, je Sodišče na prvem mestu opozorilo, da je pogoj v zvezi s *fumus boni juris* izpolnjen, kadar se za vsaj enega izmed razlogov, ki so navedeni v utemeljitev tožbe v glavni stvari, na prvi pogled zdi, da ni neutemeljen. Sodišče je v obravnavani zadevi ugotovilo – ne da bi se izreklo o utemeljenosti vseh razlogov, navedenih v okviru tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti – da na prvi pogled ni mogoče izključiti, da nacionalne določbe, ki jih Komisija izpodbija, pomenijo kršitev obveznosti Republike Poljske na podlagi določb člena 19(1), drugi pododstavek, PEU v povezavi s členom 47 Listine, da zagotovi, da organi, ki tvorijo njen sistem pravnih sredstev na področjih, ki so zajeta s pravom Unije, kamor spada vrhovno sodišče, izpolnjujejo zahteve v zvezi z učinkovitim sodnim varstvom, med katerimi je pravica do „neodvisnega“ sodišča.

Sodišče je na drugem mestu v zvezi s pogojem nujnosti ugotovilo, da je treba v okviru preizkusa izpolnjenosti tega pogoja ugotoviti, ali lahko uporaba spornih nacionalnih določb do razglasitve pravnomočne sodbe Sodišča o tožbi zaradi neizpolnitve obveznosti povzroči hudo in nepopravljivo škodo z vidika pravnega reda Unije. Sodišče je glede tega navedlo, da je neodvisnost nacionalnih sodišč bistvena za pravilno delovanje sistema pravosodnega sodelovanja, ki ga predstavlja mehanizem predhodnega odločanja iz člena 267 PDEU, in v okviru ukrepov, ki jih Unija sprejme na področju pravosodnega sodelovanja v civilnih in kazenskih zadevah, ki temeljijo na posebnem vzajemnem zaupanju v pravne sisteme drugih držav članic. Dejstvo, da do razglasitve pravnomočne sodbe ni mogoče zagotoviti neodvisnosti poljskega vrhovnega sodišča, bi zato lahko povzročilo hudo škodo z vidika pravnega reda Unije ter posledično pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, in vrednot iz člena 2 PEU, na katerih Unija temelji, zlasti vrednote pravne države. Poleg tega je ta huda škoda lahko nepopravljiva, ker na eni strani poljsko vrhovno sodišče kot sodišče zadnje stopnje izdaja odločbe tudi v zadevah, ki zahtevajo uporabo prava Unije, pri čemer so te odločbe pravnomočne in imajo zato lahko nepovratne učinke z vidika pravnega reda Unije. Na drugi strani bi lahko uporaba spornih nacionalnih določb do razglasitve pravnomočne sodbe ogrozila zaupanje držav članic in njihovih sodišč v sodni sistem Republike Poljske, zaradi česar bi lahko zavrnilo priznanje in izvršitev sodnih odločb, ki bi jih izdalo sodišče Republike Poljske.

Sodišče je nazadnje tehtalo splošni interes Unije, s katerim je Komisija utemeljevala svoj predlog za izdajo začasne odredbe, in interes Republike Poljske za takojšnjo uporabo spornih nacionalnih odločb. Sodišče je glede tega na eni strani navedlo, da bi predlagana začasna odredba lahko zagotovila, da bo njegova pravnomočna sodba izvršena, če bo tožbi zaradi neizpolnitve obveznosti nazadnje ugodeno. Če nasprotno ta začasna odredba ne bi bila izdana, tožbi zaradi neizpolnitve obveznosti pa bi bilo ugodeno, bi bilo lahko v obdobju do izdaje pravnomočne sodbe hudo in nepopravljivo poseženo v splošni interes Unije z vidika pravnega delovanja njenega pravnega reda. Sodišče je na drugi strani ugotovilo, da v primeru izdaje predlagane začasne odredbe v interes Republike Poljske za pravilno delovanje vrhovnega sodišča ne bi bilo poseženo na enak način, če bi bila tožba zaradi neizpolnitve obveznosti pozneje zavrnjena, ker bi se s to začasno odredbo zgolj v omejenem obdobju ohranila uporaba pravne ureditve, ki je obstajala pred sprejetjem zakona o vrhovnem sodišču. Sodišče je zato ugotovilo, da se tehnična interesov v obravnavani zadevi nagiba v korist sprejetja začasne odredbe, ki jo je predlagala Komisija.

19| Ta sklep o izdaji začasne odredbe Sodišča je bil sprejet po tem, ko je podpredsednica Sodišča sprejela sklep o izdaji začasne odredbe *inaudita altera parte*, s katerim je začasno ugodila predlogu Komisije za sprejetje začasnih ukrepov (sklep z dne 19. oktobra 2018, **Komisija/Poljska** (C-619/18 R, neobjavljen, [EU:C:2018:852](#))).

3.4. Načelo ne bis in idem

Veliki senat Sodišča se je v treh sodbah z dne 20. marca 2018 (sodbe *Menci*, C-524/15, [EU:C:2018:197](#); *Garlsson Real Estate in drugi*, C--537/16, [EU:C:2018:193](#), in *Di Puma in Zecca*, C-596/16 in C-597/16, [EU:C:2018:192](#)) izrekel o združljivosti tega, da se kumulirata upravni postopek ali upravna sankcija kazenske narave ter kazenski postopek ali kazenska sankcija, z načelom ne bis in idem. Načelo ne bis in idem je določeno v členu 50 Listine in je tudi predmet člena 4 Protokola št. 7 k EKČP. S tem načelom je prepovedan večkratni kazenski pregon ali sankcioniranje iste osebe za isto kaznivo dejanje. Poleg tega je Sodišče ugotovilo, da to načelo posameznikom podeljuje pravico, ki jo je mogoče neposredno uporabiti v okviru spora.

V zadevah v glavni stvari so bile tožetim strankam naložene upravne denarne kazni zaradi neplačila dolgovanega davka na dodano vrednost (DDV) (zadeva *Menci*), zaradi tržnih manipulacij (zadeva *Garlsson Real Estate in drugi*) in zaradi trgovanja na podlagi notranjih informacij (zadeva *Di Puma in Zecca*). V zvezi s temi različnimi ravnanji je bil sprožen tudi kazenski postopek. V zadevi *Menci* je ta postopek še vedno potekal, v zadevi *Garlsson Real Estate in drugi* je pripeljal do obsodbe na zaporno kazen, ki je bila nato zaradi pomilostitve odpuščena, v zadevi *Di Puma in Zecca* pa je bil ta postopek ustavljen, ker dejstva, ki so tvorila kaznivo dejanje, niso bila dokazana.

Sodišče je na prvem mestu navedlo, da zadevni kazenski in upravni postopki in kazni pomenijo izvajanje prava Unije v smislu člena 51(1) Listine. Z njimi se namreč izvajajo člen 325 PDEU ter določbe Direktive 2006/112²⁰ (zadeva *Menci*) in Direktive 2003/6²¹ (zadevi *Garlsson Real Estate in drugi* ter *Di Puma in Zecca*). Zato morajo spoštovati temeljno pravico, zagotovljeno s členom 50 Listine.

Sodišče je na drugem mestu v sodbah *Menci* ter *Garlsson Real Estate in drugi* opozorilo na merila, ki so upoštevana za presojo, prvič, kazenske narave postopka, in drugič, obstoja enega in istega kaznivega dejanja. Sodišče se je najprej sklicevalo na sodbi *Bonda*²² in *Åkerberg Fransson*²³, v skladu s katerima je treba to kazensko naravo presojati na podlagi treh meril, ki so pravna opredelitev kršitve v nacionalnem pravu, narava kršitve in teža sankcije, ki se lahko izreče kršitelju. Sodišče je v zvezi s presojo obstoja istega kaznivega dejanja poudarilo, da je upošteveno merilo zanjo istovetnost materialnih dejstev, ki se razume kot vse konkretne okoliščine, ki so neločljivo medsebojno povezane in ki so pripeljale do pravnomočne oprostitve ali obsodbe zadevne osebe.

Sodišče je na tretjem mestu navedlo, da bi kumulacija „kazenskih postopkov/sankcij“ in „upravnih postopkov/sankcij kazenske narave“ lahko pomenila omejitev načela ne bis in idem. Vendar je mogoče to omejitev upravičiti na podlagi člena 52(1) Listine, če je ta, kot je navedeno v tem členu, predpisana z zakonom in spoštuje bistveno vsebino načela ne bis in idem ter če je ob upoštevanju načela sorazmernosti potrebna in dejansko ustreza ciljem v splošnem interesu, ki jih priznava Unija.

Nacionalna ureditev, ki dovoljuje takšno kumulacijo, mora tako slediti cilju splošnega interesa, s katerim se lahko utemelji taka kumulacija, pri čemer morajo imeti postopki in sankcije komplementarne cilje, katerih predmet so glede na okoliščine različni vidiki istega zadevnega kršitvenega ravnanja. To zahtevo izpolnjujejo

20| Direktiva Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost (UL L 347, str. 1).

21| Direktiva 2003/6/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. januarja 2003 o trgovanju z notranjimi informacijami in tržni manipulaciji (zloraba trga) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 4, str. 367).

22| Sodba Sodišča z dne 5. junija 2012, *Bonda* (C-489/10, [EU:C:2012:319](#), [EU:C:2012:319](#)).

23| Sodba Sodišča z dne 26. februarja 2013, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, [EU:C:2013:105](#)).

cilj zagotovitve, da se dolgovani DDV v celoti pobere (zadeva Menci), cilj zagotovitev integritete finančnih trgov Unije in cilj zagotovitve zaupanja javnosti v finančne instrumente (zadevi *Garlsson Real Estate* in drugi ter *Di Puma in Zecca*).

Poleg tega kumulacija postopkov in sankcij kazenske narave na podlagi spoštovanja načela sorazmernosti ne sme preseči tega, kar je primerno in potrebno za uresničitev želenih ciljev. Primernost ukrepa pomeni, da se pri več ukrepih izbere najmanj zavezujoč, povzročene neugodnosti pa niso nesorazmerne s cilji, ki se jim sledi. Kar zadeva potrebnost ukrepa, mora nacionalna ureditev določati jasna in natančna pravila, ki pravnemu subjektu omogočajo, da določi, katera dejanja in opustitve so lahko predmet take kumulacije. Poleg tega mora zagotavljati, da so bremena, ki za zadevne osebe izhajajo iz take kumulacije, omejena na to, kar je nujno potrebno za uresničitev cilja. Ta zahteva pomeni, da nacionalna ureditev na eni strani vsebuje pravila, ki zagotavljajo usklajevanje postopkov, tako da se to dodatno breme zmanjša na nujno potrebno, ter da na drugi strani določa pravila, s katerimi se lahko zagotavlja, da strogot vseh naloženih sankcij ustreza teži zadevne kršitve. Nacionalno sodišče mora preveriti, ali so ti pogoji izpolnjeni, in presoditi sorazmernost konkretne uporabe nacionalne ureditve.

Sodišče je tudi ugotovilo, da zahteve, ki morajo biti v skladu s členoma 50 in 52(1) Listine izpolnjene za morebitno kumulacijo kazenskih postopkov in sankcij ter upravnih postopkov in sankcij kazenske narave, zagotavljajo raven varstva načela ne bis in idem, s katero ni kršena raven varstva, zagotovljena v členu 4 Protokola št. 7 k EKČP, kot jo razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice, ki je v nedavni sodni praksi²⁴ pojasnilo, da ta kumulacija predpostavlja dovolj tesno materialno in časovno povezanost zadevnih postopkov.

Na podlagi teh preudarkov je Sodišče v sodbi Menci ugotovilo, da nacionalna ureditev, ki omogoča začetek kazenskega postopka zaradi neplačila DDV po naložitvi upravne sankcije kazenske narave, zagotavlja, da ta kumulacija ne presega tega, kar je nujno potrebno, zlasti ker se zdi, da ta ureditev omejuje kazenski postopek na kazniva dejanja, ki so dovolj resna, to je tista, ki se nanašajo na visok znesek neplačanega DDV.

Nasprotno je Sodišče v sodbi *Garlsson Real Estate in drugi* razsodilo, da se z zadevno nacionalno ureditvijo, ki dovoljuje nadaljevanje upravnega postopka kazenske narave zaradi tržne manipulacije, čeprav je že bila izrečena kazenska obsodba, ne spoštuje načela sorazmernosti. Že s samo kazensko obsodbo je namreč mogoče učinkovito, sorazmerno in odvrtilno kaznovati kaznivo dejanje. Sodišče je poleg tega poudarilo, da te ugotovitve ne omaje okoliščina, da se lahko kazni pozneje odpusti s pomilostitvijo.

Zadeva *Di Puma in Zecca* se je nanašala na vprašanje, ali Direktiva 2003/6 ob upoštevanju člena 50 Listine nasprotuje nacionalni ureditvi, s katero je pravnomočnost ugotovitev o dejstvih, podanih v okviru kazenskega postopka, razširjena na postopek v zvezi z upravno sankcijo. Ta nacionalna ureditev je torej prepovedovala nadaljevanje upravnega postopka po izdani oprostilni sodbi v kazenskem postopku, čeprav je z Direktivo 2003/6 državam članicam naloženo, da za kršitve prepovedi trgovanja na podlagi notranjih informacij določijo učinkovite, sorazmerne in odvrtilne upravne sankcije. Sodišče je razsodilo, da glede na pomen, ki ga ima načelo pravnomočnosti v pravnem redu Unije in nacionalnih pravnih redih, ta ureditev ni bila v nasprotju s pravom Unije. Poleg tega nadaljevanje postopka v zvezi z denarno upravno sankcijo kazenske narave – če obstaja pravnomočna oprostilna kazenska sodba, v kateri je ugotovljen neobstoj kaznivega dejanja –, ne bi bilo v skladu z načelom ne bis in idem. V takem položaju bi namreč nadaljevanje takega postopka očitno preseglo to, kar je nujno za uresničitev želenega cilja. Sodišče je glede tega opozorilo, da se varstvo, podeljeno z načelom ne bis in idem, razširja tudi na položaj, v katerem je bila oseba pravnomočno oproščena.

²⁴ Glej sodbo ESČP z dne 15. novembra 2016, *A in B proti Norveški* (CE:ECHR:2016:1115JUD 002413011, § 132).

III. Državljanstvo Unije

V zvezi z državljanstvom Unije je treba omeniti več sodb. Sedem sodb se nanaša na pravico državljanov Unije in njihovih družinskih članov, da se prosto gibajo in prebivajo na ozemlju držav članic na podlagi členov 20 in 21 PDEU ter Direktive 2004/38.²⁵ Dve drugi sodbi se nanašata na postopke izročitve državljanov Unije.

1. Omejitev pravice državljana Unije in njegovih družinskih članov do prebivanja

Veliki senat Sodišča se je v združenih zadevah, v katerih je bila 17. aprila 2018 izdana sodba **B in Vomero** (C-316/16 in C-424/16, [EU:C:2018:256](#)), izrekel o *upravičenosti do povečane stopnje varstva pred izgonom iz ozemlja države članice*, ki je določena v členu 28(3)(a) Direktive 2004/38.

Prva zadeva se je nanašala na grškega državljana, rojenega leta 1989, ki se je leta 1993 po ločitvi staršev s svojo materjo, ki ima grško in nemško državljanstvo, preselil v Nemčijo in je imel v tej državi članici pravico do stalnega prebivališča v smislu člena 16 Direktive 2004/38. Leta 2013 je bil obsojen na zaporno kazen petih let in osmih mesecev in je bil od 12. aprila 2013 pridržan. Leta 2014 je nemški pristojni organ ugotovil, da je zadevna oseba izgubila pravico do vstopa in prebivanja v Nemčiji ter ji je odredil, naj v enem mesecu zapusti ozemlje te države članice. Druga zadeva se je nanašala na italijanskega državljana, ki se je leta 1985 preselil v Združeno kraljestvo. Med letoma 1987 in 1999 je bil v Italiji in Združenem kraljestvu večkrat kazensko obsojen, vendar mu ni bila izrečena zaporna kazen. Leta 2002 je bil obsojen na osemletno zaporno kazen zaradi uboja. Na prostost je bil izpuščen julija 2006. Pristojni britanski organ je leta 2007 odredil, naj se ga izžene.

Sodišče je v sodbi najprej razsodilo, da je treba člen 28(3)(a) Direktive 2004/38 razlagati tako, da je upravičenost do varstva pred izgonom z ozemlja iz navedene določbe pogojena s tem, da ima zadevna oseba pravico do stalnega prebivališča v smislu člena 16 in člena 28(2) te direktive. Sodišče je glede tega opozorilo, da Direktiva 2004/38 določa, da se varstvo pred izgonom postopoma povečuje glede na stopnjo vključenosti zadevnega državljana Unije v državo članico gostiteljico. Medtem ko je tako lahko državljan, ki ima pravico do stalnega prebivališča, izgnan iz „resnih razlogov v zvezi z javnim redom ali javno varnostjo“, je mogoče državljana, ki lahko dokaže prebivanje preteklih deset let, izgnati le iz „nujnih razlogov javne varnosti“. Zato je državljan Unije upravičen do te povečane stopnje varstva, povezane z desetletnim prebivanjem v državi članici gostiteljici, le če je prej izpolnil pogoj za priznanje nižje stopnje varstva, ki je, da ima pravico do stalnega prebivališča po desetih letih neprekinjenega zakonitega prebivanja v tej državi članici.

Sodišče je poleg tega pojasnilo, da je treba obdobje prebivanja desetih let, zahtevano za priznanje povečane stopnje varstva iz člena 28(3)(a) Direktive 2004/38, izračunati s štetjem od datuma izdaje odločbe o izgonu te osebe in da mora načeloma to obdobje biti neprekinjeno. Glede tega iz sodne prakse Sodišča izhaja, da obdobja prestajanja zaporne kazni in ne glede na obdobja odsotnosti z ozemlja države članice gostiteljice odvisno od primera lahko privedejo do pretrganja vezi s to državo in do prekinitve prebivanja v njej. Vendar dejstvo, da so organi navedene države zadevni osebi odvzeli prostost, ne povzroči, da se avtomatično pretrgajo integracijske vezi, ki jih je navedena oseba pred tem stkala s to državo, in da se prekine nepretrganost

²⁵ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 46).

njenega prebivanja na ozemlju te države članice. Zato je v primeru državljana Unije, ki prestaja zaporno kazen in zoper katerega je sprejeta odločba o izgonu, pogoj, da je „prebival v državi članici gostiteljici preteklih deset let“, iz te določbe lahko izpolnjen, če je mogoče s celovito presojo položaja zadevne osebe ob upoštevanju vseh upoštevnihih vidikov ugotoviti, da ne glede na navedeno prestajanje zaporne kazni integracijske vezi med zadevno osebo in državo članico gostiteljico niso bile pretrgane. Med te vidike med drugim spada trdnost integracijskih vezi, stkanih z državo članico gostiteljico pred začetkom prestajanja zaporne kazni zadevne osebe, narava kaznivega dejanja, na katerem temelji izvršena zaporna kazen, okoliščine, v katerih je bilo storjeno, in osebno obnašanje zadevne osebe med prestajanjem zaporne kazni.

Veliki senat Sodišča se je v združenih zadevah, v katerih je bila 2. maja 2018 izdana sodba **K. in H. F. (Pravica do prebivanja in obtožbe glede vojnih zločinov)** (C-331/16 in C-366/16, [EU:C:2018:296](#)), poleg tega izrekel o združljivosti omejitve prebivanja državljanom Unije ali njihovim družinskimi članom, osumljenim, da so bili v preteklosti udeleženi pri vojnih zločinih, s členom 27(2) Direktive 2004/38.

Prva zadeva se je nanašala na osebo s hrvaškim državljanstvom in državljanstvom Bosne in Hercegovine, ki je od leta 2001 prebivala na Nizozemskem in je bila leta 2015 razglašena za nezaželeno na nizozemskem ozemlju iz razloga, da je bila spoznana za krivo za ravnanje iz člena 1(F)(a) Ženevske konvencije,²⁶ ker je vedela za vojne zločine in zločine proti človečnosti, ki so jih izvršile posebne enote bosanske vojske, in je pri teh kaznivih dejanjih tudi sama sodelovala. Druga zadeva se je nanašala na afganistanskega državljana, ki je leta 2000 prispel na Nizozemsko, leta 2011 pa se je preselil v Belgijo, čigar prošnje za pridobitev dovoljenja za prebivanje na Nizozemskem in v Belgiji so bile zavrnjene iz razloga, da je storil zločine iz člena 1(F)(a) Ženevske konvencije. Ti osebi sta zoper zadevne odločbe vložili tožbi.

Sodišče je v sodbi najprej navedlo, da iz člena 27(1) Direktive 2004/38 izhaja, da lahko države članice sprejmejo ukrepe, s katerimi se omeji svoboda gibanja in prebivanja državljanov Unije in njihovih družinskih članov ne glede na državljanstvo, in sicer zaradi javnega reda ali javne varnosti. Ugotovilo je, da lahko ta omejitev svobode gibanja in prebivanja državljana Unije ali državljana tretje države, ki je družinski član državljana Unije, zoper katerega je bila v preteklosti že izdana odločba o zavrnitvi statusa begunca na podlagi člena 1(F) Ženevske konvencije ali člena 12(2) Direktive 2011/95,²⁷ spada pod pojem „ukrepi javnega reda ali javne varnosti“ v smislu člena 27(2), prvi pododstavek, Direktive 2004/38. Vendar je opozorilo, da se lahko ukrepi, upravičeni z razlogi javnega reda in javne varnosti, sprejmejo, samo če se po tem, ko pristojni nacionalni organi presodijo vsak primer posebej, izkaže, da individualno ravnanje zadevne osebe zares pomeni dejansko in dovolj resno nevarnost za temeljni interes družbe. Zato pristojni organi države članice na podlagi dejstva, da je bila zoper takšno osebo, ki zaprosi za priznanje pravice do prebivanja na ozemlju države članice, v preteklosti izdana odločba o zavrnitvi statusa begunca na podlagi navedenega člena Ženevske konvencije ali člena 12(2) Direktive 2011/95, ne morejo samodejno šteti, da ne glede na obstoj ponovitvene nevarnosti že njegova prisotnost na tem ozemlju pomeni resnično, sedanjo in dovolj resno grožnjo, ki prizadene osnovne interese družbe, s katero bi bilo mogoče upravičiti sprejetje ukrepov iz razlogov javnega reda ali javne varnosti.

26| Konvencija o statusu beguncev, podpisana 28. julija 1951 v Ženevi (Recueil des traités des Nations unies, zvezek 189, str. 150, št. 2545 (1954)). Člen 1 te konvencije v razdelku F določa:

„Določbe te Konvencije se ne uporabljajo za katerokoli osebo, pri kateri obstajajo resni razlogi za sum: (a) da je storila kaznivo dejanje proti miru, vojni zločin ali zločin proti človečnosti, kot jih določajo mednarodni instrumenti, ki sankcionirajo ta kazniva dejanja [...]“.

27| Direktiva 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite (UL 2011, L 337, str. 9).

Sodišče je poudarilo, da mora namreč biti ugotovitev obstoja take grožnje utemeljena s presojo osebnega obnašanja zadevnega posameznika, ki jo opravijo pristojni organi države članice gostiteljice, pri čemer morajo upoštevati ugotovitve iz odločbe o zavrnitvi statusa begunca in elemente, ki so bili podlaga zanj, zlasti naravo in težo očitanih mu kaznivih dejanj ali ravnanj, stopnjo njegove udeležbe pri teh kaznivih dejanjih ali ravnanjih, morebiten obstoj razlogov za oprostitev kazenske odgovornosti in morebiten obstoj kazenske obsodbe. Pri tej celoviti presoji je treba upoštevati tudi čas, ki je potekel od domnevne izvršitve teh kaznivih dejanj ali ravnanj, in poznejše obnašanje zadevnega posameznika, zlasti z vidika presoje, ali je iz tega obnašanja razviden njegov odklonilen odnos do temeljnih vrednot iz členov 2 in 3 PEU, ki bi lahko pomenil grožnjo za mir in fizično varnost prebivalstva. Zgolj dejstvo, da se preteklo obnašanje tega posameznika umešča v poseben zgodovinski in družbeni okvir v njegovi državi izvora, ki se v državi članici gostiteljici verjetno ne bo ponovil, take ugotovitve ne preprečuje.

Sodišče je še pojasnilo, da morajo v skladu z načelom sorazmernosti pristojni organi države članice gostiteljice poleg tega tehtati grožnjo, ki jo pomeni osebno obnašanje zadevne osebe za osnovne interese družbe gostiteljice, na eni strani in varstvo pravic, ki jih imajo državljani Unije in njihovi družinski člani na podlagi Direktive na drugi.

2. Izvedena pravica državljanov tretjih držav, ki so družinski člani državljana Unije, do prebivanja

Na tem področju je treba omeniti pet sodb. Med njimi je sodba **Coman in drugi** (C-673/16, [EU:C:2018:385](#)), ki je podrobneje opisana v razdelku II „Temeljne pravice“ tega poročila.

Veliki senat Sodišča je 8. maja 2018 v sodbi **K.A. in drugi (Združitev družine v Belgiji)** (C-82/16, [EU:C:2018:308](#)) podal pojasnila glede *izvedene pravice do prebivanja, na katero se lahko na podlagi člena 20 PDEU sklicujejo državljani tretjih držav, ki so družinski člani državljana Unije, ki ni nikoli izvrševal pravice do prostega gibanja*. Zadeva v glavni stvari se je nanašala na več državljanov tretjih držav, ki so vložili prošnje za izdajo dovoljenja za prebivanje zaradi združitve družine kot vzdrževani potomec belgijskega državljana, eden od staršev mladoletnega belgijskega državljana ali kot zunajzakonski partner v stabilnem razmerju z belgijskim državljanom. Te prošnje so bile zavrnjene, ker je bila za zadevne osebe določena še vedno veljavna prepoved vstopa na ozemlje, pri čemer je bila v nekaterih primerih ta odločitev utemeljena z razlogi, ki so se nanašali na grožnjo za javni red.

Sodišče je na prvem mestu razsodilo, da člen 20 PDEU nasprotuje praksi države članice, da se taka prošnja zavrže zgolj iz razloga, da je bila zadevnemu državljanu tretje države določena prepoved vstopa na zadevno ozemlje, ne da bi se preučilo, ali obstaja razmerje odvisnosti med državljanom Unije in tem državljanom tretje države, ki je tako, da bi v primeru zavrnitve priznanja izvedene pravice do prebivanja navedenemu državljanu tretje države bil navedeni državljan Unije dejansko prisiljen zapustiti ozemlje Unije, da bi spremljal svojega družinskega člana v njegovo izvirno državo, in bi mu bilo tako odvzeto dejansko izvrševanje bistva pravic, ki mu jih zagotavlja njegov status.

Sodišče je na drugem mestu pojasnilo okoliščine, v katerih lahko obstaja takšno razmerje odvisnosti. Sodišče je poudarilo, da je drugače kakor pri mladoletnikih (še posebej, če so ti majhni otroci) odrasla oseba načeloma sposobna živeti neodvisno od članov svoje družine. Kadar je državljan Unije odrasla oseba, je obstoj razmerja odvisnosti, ki utemeljuje priznanje izvedene pravice do prebivanja zadevnemu državljanu tretje države, torej mogoč samo v izjemnih primerih, v katerih glede na vse upoštevne okoliščine zadevne osebe nikakor ni mogoče ločiti od njenega družinskega člana, od katerega je odvisna. Kadar pa je državljan Unije mladoletnik, mora presoja obstoja razmerja odvisnosti ob upoštevanju koristi otroka temeljiti na vseh okoliščinah

obravnavane zadeve, zlasti na njegovi starosti, njegovem fizičnem in čustvenem razvoju, stopnji njegovega čustvenega razmerja z obema od staršev ter na tveganju, da bo imela ločitev od tistega od staršev, ki je državljan tretje države, škodljive posledice za ravnovesje tega otroka.

Sodišče je na tretjem mestu v okviru zadeve v glavni stvari poudarilo neobstoj vpliva določenih elementov, kar zadeva podelitev izvedene pravice zadevnemu državljanu tretje države. Tako je vseeno, ali je razmerje odvisnosti, na katero se državljan tretje države sklicuje, nastalo po tem, ko je bila v zvezi z njim sprejeta odločba o prepovedi vstopa na ozemlje. Prav tako ni pomembno, da je navedena odločitev pravnomočna, ko državljan tretje države vloži svojo prošnjo za izdajo dovoljenja za prebivanje zaradi združitve družine, in da je ta odločitev utemeljena z nespoštovanjem obveznosti vrnitve. Poleg tega na podlagi teh razlogov, če je ta odločitev utemeljena z razlogi javnega reda, ni mogoče samodejno zavrniti podelitve izvedene pravice do prebivanja. Ta zavrnitev je mogoča zgolj na podlagi konkretne presoje vseh okoliščin zadeve, ki se opravi ob upoštevanju načela sorazmernosti, koristi otroka in temeljnih pravic ter v kateri se ugotovi, da zadevna oseba pomeni resnično, sedanjo in dovolj resno grožnjo za javni red.

Sodišče je na četrtem mestu ugotovilo, da v skladu z Direktivo 2008/115²⁸ ni mogoče sprejeti odločbe o vrnitvi v zvezi z državljanom tretje države, glede katerega je bila že sprejeta odločba o vrnitvi skupaj s prepovedjo vstopa na ozemlje, ki še velja, ne da bi se upoštevali dejavniki njegovega družinskega življenja, zlasti interes njegovega mladoletnega otroka, navedeni v prošnji za izdajo dovoljenja za prebivanje zaradi združitve družine, vloženi po sprejetju take prepovedi vstopa, razen kadar bi zadevna oseba take dejavnike lahko uveljavljala že pred tem.

Sodišče se je v dveh drugih zadevah ponovno izreklo o izvedeni pravici do prebivanja, na katero se lahko sklicujejo državljani tretje države kot družinski člani državljana Unije, ki prebiva v državi članici, katere državljanstvo ima. Zadeva **Altiner in Ravn** (C-230/17, [EU:C:2018:497](#)), v kateri je bila izdana sodba z dne 27. junija 2018, se je nanašala na prošnjo za izdajo dovoljenja za prebivanje, ki jo je na Danskem vložil turški mladoletni otrok kot družinski član danske žene svojega očeta, potem ko se je par po približno dveh letih prebivanja na Švedskem vrnil na Dansko. V sodbi **Banger** (C-89/17, [EU:C:2018:570](#)) z dne 12. julija 2018 je južnoafriška partnerka državljana Združenega kraljestva v Združenem kraljestvu zaprosila za dovoljenje za prebivanje, ko sta se po nekaj letnem prebivanju na Nizozemskem vrnila v to državo članico.

V obeh zadevah Direktive 2004/38 ni bilo mogoče uporabiti, ker ta direktiva ureja le pogoje za vstop in prebivanje državljana Unije v državah članicah, ki niso država članica, katere državljan je, in z njo ni mogoče utemeljiti izvedene pravice do prebivanja državljana tretje države, ki je družinski član državljana Unije, v državi članici, katere državljanstvo ima navedeni državljan Unije. Je pa to izvedeno pravico do prebivanja v tem položaju mogoče utemeljiti na členu 21(1) PDEU. Sodišče je zato opozorilo, da Direktiva 2004/38 sicer ne vključuje primera vrnitve državljana Unije v državo članico, katere državljanstvo ima, vendar jo je treba v takšnem primeru uporabiti po analogiji.

Tako je Sodišče v sodbi *Altiner in Ravn* ob sklicevanju zlasti na Direktivo 2004/38 preučilo posebni pogoj, določen v danski zakonodaji, v skladu s katerim mora biti to, da državljan tretje države, ki je družinski član državljana Unije, ki se po izvrševanju pravice do prostega gibanja vrne na Dansko, vstopi na ozemlje ali vloži prošnjo za izdajo dovoljenja za prebivanje, „naravna posledica” vrnitve zadevnega državljana Unije v navedeno

28| Direktiva 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (UL 2008, L 348, str. 98).

državo članico. Danski organi so namreč prošnjo za izdajo dovoljenja za prebivanje, ki jo je vložil turški sin zakonca danske državljanke, zavrnil z obrazložitvijo, da je bila ta prošnja vložena skoraj devet mesecev po vrnitvi para na Dansko.

Sodišče je najprej ugotovilo, da se zaradi polnega učinka pravic, ki jih ima državljan Unije na podlagi člena 21(1) PDEU, zahteva – kadar je državljan Unije med dejanskim prebivanjem v državi članici, ki ni država, katere državljanstvo ima, razvil ali utrdil družinsko življenje v tej državi članici – da lahko ta državljan Unije družinsko življenje, ki ga je imel v navedeni državi članici, ob njegovi vrnitvi v državo članico, katere državljanstvo ima, nadaljuje, tako da se zadevnemu družinskemu članu podeli izvedena pravica do prebivanja. Poleg tega na podlagi Direktive 2004/38 izvedena pravica do prebivanja, priznana družinskim članom državljana Unije, ni pogojena s tem, da ti vstopijo na ozemlje te države članice v določenem obdobju po vstopu tega državljana Unije.

Vendar so za namene podelitve izvedene pravice do prebivanja na podlagi člena 21(1) PDEU pristojni organi države članice, katere državljanstvo ima državljan Unije, upravičeni preveriti, ali takšno družinsko življenje ni bilo prekinjeno pred vstopom državljana tretje države na nacionalno ozemlje. Glede tega lahko zadevna država članica kot zgolj indic upošteva dejstvo, da je družinski član vstopil na njeno ozemlje po poteku daljšega obdobja, ki je sledilo vrnitvi državljana Unije. Vendar morajo pristojni organi v okviru celovite presoje upoštevati tudi druge relevantne elemente, zlasti tiste, ki lahko dokažejo, da se družinsko življenje, ki se je razvilo in utrdilo v državi članici gostiteljici, kljub preteku časa med vrnitvijo državljana Unije v državo članico izvora in vstopom člana njegove družine v isto državo članico ni končalo.

Sodišče je v sodbi z dne 12. julija 2018, Banger, razsodilo, da država članica, katere državljanstvo ima državljan Unije, nima obveznosti priznati pravice do vstopa in prebivanja neregistriranemu partnerju, ki je državljan tretje države in s katerim ima državljan Unije trajno razmerje, vendar mora ta država članica kljub temu olajšati izdajo tega dovoljenja za prebivanje.

Sodišče je navedlo, da državljan tretje države, ki je v ustrezno potrjenem trajnem razmerju z državljanom Unije, ki je uveljavil pravico do prostega gibanja in se vrnil v državo članico, katere državljanstvo ima, da bi v njej prebival, ob vrnitvi tega državljana Unije v navedeno državo članico ne sme biti deležen obravnave, ki je manj ugodna od tiste, ki jo Direktiva 2004/38 določa za državljana tretje države, ki je v trajnem razmerju, ki je ustrezno potrjeno, z državljanom Unije, ki uveljavlja pravico do prostega gibanja v državah članicah, ki ni država članica, katere državljan je. Člen 3(2), prvi pododstavek, točka (b), te direktive pa v zvezi s partnerjem, s katerim ima državljan Unije takšno razmerje, določa, da država članica gostiteljica v skladu s svojo nacionalno zakonodajo „olajša“ vstop in prebivanje temu partnerju. Zato bi se v primeru, da se ta navedena direktiva ne bi uporabljala po analogiji, državljan Unije težko odločil zapustiti državo članico, katere državljanstvo ima, da bi v skladu s členom 21(1) PDEU uresničil svojo pravico do prebivanja v drugi državi članici, saj ne bi imel gotovosti, da lahko v državi članici, iz katere izvira, nadaljuje družinsko življenje z državljanom tretje države, ki bi se razvilo ali utrdilo med dejanskim prebivanjem v državi članici gostiteljici.

Sodišče je dodalo, da morajo države članice predvideti možnost, da partner državljana Unije na svojo zahtevo prejme odločbo, ki temelji na temeljiti preučitvi njegovega osebnega položaja in je v primeru zavrnitve obrazložena. Pristojni organ mora v okviru navedene preučitve upoštevati različne dejavnike, ki so lahko upoštevni glede na dani primer. Čeprav imajo države članice široko polje proste presoje glede izbire dejavnikov, ki se upoštevajo, morajo vseeno poskrbeti, da njihova zakonodaja vsebuje merila, ki so v skladu z običajnim pomenom izraza „olajša“ iz člena 3(2), prvi pododstavek, točka (b), Direktive 2004/38 in ki tej določbi ne odvzamejo polnega učinka. Poleg tega morajo imeti zadevni državljani tretjih držav na voljo pravno sredstvo za izpodbijanje odločbe, s katero jim je zavrnjena izdaja dovoljenja za prebivanje, ker je treba določbe Direktive 2004/38 razlagati v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz člena 47 Listine. V tem okviru mora nacionalno sodišče

preveriti, ali sta nacionalna zakonodaja in njena uporaba v mejah polja proste presoje, načrtane z navedeno direktivo, ter zlasti, ali zavrnilna odločba temelji na dovolj trdni dejanski podlagi in ali so bila procesna jamstva spoštovana.²⁹

Nazadnje, Sodišče je v sodbi **Diallo** (C-246/17, [EU:C:2018:499](#)), ki je bila izdana 27. junija 2018, podalo pojasnila v zvezi z rokom, v katerem mora biti odločba o izdaji dovoljenja za prebivanje družinskemu članu državljanu Unije sprejeta in vročena na podlagi člena 10(1) Direktive 2004/38, ter v zvezi s posledicami prekoračitve predpisanega roka. V obravnavani zadevi je gvinejski državljan kot prednik otroka z nizozemskim državljanstvom in stalnim prebivališčem v Belgiji vložil prošnjo za izdajo dovoljenja za prebivanje družinskega člana državljanu Unije. Belgijski organi so to prošnjo zavrnil in so mu odločbo vročili šest mesecev in devet dni po vložitvi prošnje. Belgijski organi so po tem, ko je bila ta odločba v sodnem postopku razglašena za nično zaradi neobrazložitve, sprejeli novo zavrnilno odločbo skoraj eno leto po vložitvi prošnje. V skladu z nacionalno sodno prakso, ki se je po mnenju belgijske države uporabila ob neobstoju posebne ureditve v pravu Unije glede tega, so imeli organi, potem ko je bila njihova prva odločba v sodnem postopku razglašena za nično, zopet na voljo šestmesečni rok v smislu člena 10(1) Direktive 2004/38 za odgovor na prošnjo. Zadevna oseba je nato izpodbijala to odločbo, ker je zlasti menila, da bi se členu 10(1) Direktive 2004/38 odvzel polni učinek, če bi se pristojnemu nacionalnemu organu po razglasitvi ničnosti prve odločbe priznal nov šestmesečni rok.

Sodišče je pojasnilo, da morajo pristojni nacionalni organi v prekluzivnem roku šestih mesecev po vložitvi prošnje za izdajo dovoljenja za prebivanje, ki je določen v členu 10(1) Direktive 2004/38, preučiti prošnjo, sprejeti odločbo, to odločbo, če je ugodilna ali zavrnilna, vročiti in prosilcu glede na okoliščine primera izdati dovoljenje za prebivanje. Sodišče je v zvezi s posledicami prekoračitve tega šestmesečnega roka navedlo, da se zadevno dovoljenje za prebivanje ne more izdati državljanu tretje države, ki ne izpolnjuje pogojev iz Direktive 2004/38 za pridobitev takega dovoljenja. V teh okoliščinah je ugotovilo, da sicer nič ne nasprotuje temu, da nacionalna zakonodaja določa, da se molk pristojnega upravnega organa, ki traja šest mesecev od vložitve prošnje, šteje za zavrnilno odločbo, vendar besedilo Direktive 2004/38 nasprotuje temu, da bi se lahko štel za ugodilno odločbo. Zato pristojnim nacionalnim organom ni mogoče naložiti obveznosti, da po uradni dolžnosti izdajo dovoljenje za prebivanje družinskemu članu državljanu Unije, če je šestmesečni rok potekel, ne da bi pred tem ugotovili, da zadevna oseba dejansko izpolnjuje pogoje za prebivanje v državi članici gostiteljici v skladu s pravom Unije.

Sodišče je nazadnje v zvezi z učinki razglasitve ničnosti odločb o zavrnitvi izdaje dovoljenja za prebivanje v sodnem postopku razsodilo, da morajo v tem primeru organi sprejeti novo odločbo v razumnem roku, ki nikakor ne sme biti daljši od roka iz člena 10(1) Direktive 2004/38. Načelo učinkovitosti in cilj hitre obravnave, ki je neločljivo povezan z Direktivo 2004/38, namreč nasprotujeta temu, da se nacionalnim organom po sodni odpravi prvotne odločbe o zavrnitvi izdaje dovoljenja za prebivanje samodejno prizna nov šestmesečni rok. Sodišče je glede tega poudarilo, da bi samodejni začetek teka novega šestmesečnega roka pripeljal do tega, da bi bilo uresničevanje pravice družinskega člana državljanu Unije, da se o njegovi prošnji za izdajo dovoljenja za prebivanje sprejme odločba, čezmerno oteženo.

29] V zvezi s tem je treba omeniti tudi sodbo **Coman in drugi** (C-673/16, [EU:C:2018:385](#)), predstavljeno v razdelku II.3.1 „Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja“, v kateri se je Sodišče prav tako izreklo o izvedeni pravici do prebivanja, na katero se lahko na podlagi člena 21 PDEU sklicuje državljan tretje države kot zakonec državljanu Unije, če sta zakonca istega spola.

3. Izročitev državljana Unije tretji državi

Veliki senat Sodišča je v sodbah **Pisciotti** (C-191/16, [EU:C:2018:222](#)) in **Raugevicius** (C-247/17, [EU:C:2018:898](#)), ki sta bili izdani 10. aprila 2018 oziroma 13. novembra 2018, obravnaval vprašanje, ali se *lahko državljani druge države članice glede na načeli prepovedi diskriminacije na podlagi državljanstva ter svobode gibanja in prebivanja državljanov Unije sklicujejo na pravilo, ki velja v državi, v kateri prebivajo, ki prepoveduje izročitev državljanov te države članice*. To vprašanje se je v zadevi Pisciotti postavilo v okviru uporabe sporazuma o izročitvi med Unijo in Združenimi državami Amerike³⁰ (v nadaljevanju: Sporazum EU-ZDA), v zadevi Raugevicius, v kateri ni obstajal sporazum s tretjo državo, ki je podala zahtevo, pa v zvezi z izvršitvijo zaporne kazni.

V zadevi *Pisciotti* je bil italijanski državljan v Združenih državah Amerike obdolžen, da je sodeloval pri protikonkurenčnih dogovorih na področju prodaje cevi za uporabo v pomorstvu. Prijet je bil ob postanku v Nemčiji, kamor je priletel iz Nigerije na poti v Italijo. Na podlagi sporazuma o izročitvi EU-ZDA je bil izročen v Združene države, kjer je bil nato obsojen. R. Pisciotti je v Nemčiji vložil tožbo in predlagal, naj se tej državi naloži plačilo odškodnine. Po njegovem mnenju je Nemčija kršila pravo Unije in, natančneje, splošno načelo prepovedi diskriminacije, ker mu ni omogočila uveljavljanja prepovedi izročitve, ki jo nemška ustava določa za vse nemške državljane.

Sodišče je s sklicevanjem na svojo sodbo *Petruhhin*³¹ najprej opozorilo, da če ni sporazuma o izročitvi, pravila o izročitvi sicer spadajo v pristojnost držav članic, vendar položaji, ki spadajo na področje uporabe člena 18 PDEU v povezavi z določbami Pogodbe DEU o državljanstvu Unije, vključujejo položaje v zvezi z uresničevanjem pravice do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, kot je določena v členu 21 PDEU. Zato v primeru, v katerem je bil državljan Unije, v zvezi s katerim je bilo izdano zaprosilo za izročitev v Združene države, zaradi morebitne izvršitve tega zaprosila prijet v državi članici, ki ni država, katere državljan je, položaj tega državljana spada na področje uporabe tega prava, če je navedeni državljan uresničeval svojo pravico do prostega gibanja v Uniji in če je bilo navedeno zaprosilo za izročitev izvršeno v okviru sporazuma EU-ZDA.

Sodišče je glede tega opozorilo, da Sporazum EU-ZDA ne nasprotuje temu, da pogodba o izročitvi Nemčija-ZDA dovoljuje Nemčiji, da zavrne izročitev svojih državljanov, vendar je navedlo, da je treba to pristojnost države članice izvajati v skladu s primarno zakonodajo ter, natančneje, s pravili Pogodbe DEU na področju enakega obravnavanja in svobode gibanja državljanov Unije. Glede tega je ugotovilo, da različno obravnavanje, s katerim se dovoli izročitev državljana Unije, ki je državljan države članice, ki ni zaprosena država članica, medtem ko izročitev državljanov zadnjenavedene države članice ni dovoljena, pomeni omejitev svobode gibanja v smislu člena 21 PDEU. Taka omejitev mora temeljiti na objektivnih razlogih in biti sorazmerna s ciljem, ki se mu legitimno sledi. Glede tega je treba cilj preprečevanja nekaznovanosti oseb, ki so storile kaznivo dejanje, v skladu s pravom Unije šteti za legitimen.

Sodišče je v zvezi zahtevo po sorazmernosti ugotovilo, da je mogoče rešitev iz sodbe *Petruhhin*, v okviru katere ni bilo mednarodnega sporazuma, uporabiti tudi v položaju, v katerem zaproseni državi članici na podlagi sporazuma EU-ZDA svojih državljanov ni treba izročiti. Tako mora država članica, ki je zaprosena za izročitev državljana druge države članice, obvestiti državo članico, katere državljan je navedeni državljan, in glede na okoliščine primera tej državi članici na njeno prošnjo predati tega državljana v skladu z določbami

³⁰| Sporazum o izročitvi med Evropsko unijo in Združenimi državami Amerike z dne 25. junija 2003 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 161).

³¹| Sodba Sodišča z dne 6. septembra 2016, *Petruhhin* (C-182/15, [EU:C:2016:630](#)).

Okvirnega sklepa 2002/584,³² če je ta država članica na podlagi svojega nacionalnega prava pristojna, da zoper to osebo uvede kazenski postopek za kazniva dejanja, izvršena zunaj njenega nacionalnega ozemlja. Sodišče je zato ob upoštevanju dejstev obravnavane zadeve ugotovilo, da je treba člena 18 in 21 PDEU razlagati tako, da ne nasprotujeta temu, da zaprosena država članica na podlagi ustavnopravne določbe razlikuje med svojimi državljani in državljani drugih držav članic ter da to izročitev odobri, medtem ko izročitve svojih državljanov ne dovoljuje, če je pristojnim organom države članice, katere državljan je ta državljan Unije, omogočila, da v okviru evropskega naloga za prijetje zahtevajo njegovo predajo, in če zadnjenavedena država ni sprejela nobenega ukrepa v zvezi s tem.

Sodišče je svojo sodno prakso na podlagi sodbe *Petruhhin* uporabilo tudi v sodbi *Raugevicius*, ki jo je 13. novembra 2018 izdalo v okviru prošnje za izročitev zaradi izvršitve kazni, ne da bi v pravu Unije obstajala pravila, ki bi urejala izročitev državljanov držav članic Rusiji. Obravnavana zadeva se je nanašala na prošnjo za izročitev litovskega in ruskega državljanja, ki so jo ruski organi naslovili na finske organe zaradi izvršitve štiriletne zaporne kazni. Finsko pravo prepoveduje izročitev izven Unije zgolj za finske državljane, zadevna oseba pa je svoji izročitvi nasprotovala z utemeljitvijo, da na Finskem živi že dolgo in da je oče dveh otrok s finskim državljanstvom, ki prebivata v tej državi članici. Finsko sodišče, ki je odločalo o predlogu za izdajo mnjenja v zvezi z vprašanjem, ali je obstajala pravna ovira za izročitev, se je zlasti vprašalo, ali se načela, ki jih je Sodišče razvilo v sodbi *Petruhhin*, uporabijo tudi v primeru prošnje za izročitev zaradi izvršitve kazni.

Sodišče je enako kot v zadevi *Pisciotti* razsodilo, da različno obravnavanje, s katerim se dovoli izročitev državljanov Unije, ki je državljan države članice, ki ni zaprosena država članica, medtem ko izročitev državljanov zadnjenavedene države članice ni dovoljena, pomeni omejitev svobode gibanja v smislu člena 21 PDEU, ki je lahko upravičena, samo če je utemeljena na objektivnih razlogih in je sorazmerna s ciljem, ki mu nacionalno pravo legitimno sledi. Ker se z izročitvijo uresničuje legitimen cilj preprečevanja tveganja nekaznovanosti, je Sodišče v nadaljevanju navedlo, da se neizročitev države članice lastnih državljanov zaradi izvršitve kazni običajno uravnoteži z mehanizmi, ki omogočajo, da ti državljani kazni, ki so jim naložene, odslužijo na nacionalnem ozemlju. Finsko pravo omogoča to zadnjenavedeno možnost, zato je Sodišče preučilo, ali za izročitev državljanov druge države članice obstajajo alternativni ukrepi, ki bi manj omejevali njegovo svobodo gibanja.

Sodišče je v tem okviru poudarilo, da države članice zaradi neobstoja pravil iz prava Unije glede izročitve državljanov držav članic Rusiji ostajajo pristojne za sprejetje takšnih pravil, vendar so prav tako dolžne izvrševati to pristojnost ob spoštovanju prava Unije, zlasti členov 18 in 21 PDEU. Ker pa so državljani zaprosene države članice in državljani drugih držav članic, ki stalno prebivajo v tej državi članici in tako izkazujejo gotovo stopnjo vključenosti v družbo te države, v primerljivem položaju, mora zaprosena država članica zadnjenavedenim državljanom na področju izročitve zagotoviti enako obravnavanje kot svojim lastnim državljanom. Zato ta državljan Unije mora biti upravičen do uporabe pravila o prepovedi izročitve, ki se uporablja za državljane te države članice, in do tega, da lahko pod enakimi pogoji kot zadnjenavedeni kazni prestopa na ozemlju zaprosene države članice.

Sodišče je nazadnje opozorilo, da če zaprosena država članica namerava izročiti državljanov druge države članice, ki ne prebiva stalno na njenem ozemlju, mora ta prva država članica preveriti, ali z izročitvijo ne bodo kršene pravice, ki so zagotovljene z Listino, zlasti z njenim členom 19.

32| Okvirni sklep Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6).

IV. Institucionalne določbe

Veliki senat Sodišča je v sodbi **Francija/Parlament (Izvajanje proračunske pristojnosti)** (C-73/17, [EU:C:2018:787](#)) z dne 2. oktobra 2018 razsodil, da *Evropski parlament del svojih proračunskih pristojnosti lahko izvaja v Bruslju namesto v Strasbourgu, če to terjajo zahteve v zvezi z učinkovitim potekom proračunskega postopka*. V tej zadevi je Francoska republika ob intervenciji Velikega vojvodstva Luksemburg Sodišču predlagala, naj razglasi ničnost nekaterih aktov Parlamenta v zvezi s sprejetjem splošnega proračuna Evropske unije za proračunsko leto 2017, ker so bili sprejeti na dodatnem plenarnem zasedanju v Bruslju. Francoska republika je menila, da bi moral v skladu z edinim členom, točka (a), Protokola o sedežih institucij³³ Parlament proračunsko pristojnost, ki mu je dodeljena s členom 314 PDEU, v celoti izvajati na rednih plenarnih zasedanjih, ki potekajo v Strasbourgu.

Sodišče je v sodbi opozorilo, da mora Parlament svoje proračunske pristojnosti izvajati ob upoštevanju določb Pogodb in aktov, sprejetih v skladu s Pogodbama.

Tako mora na prvem mestu ta institucija spoštovati Protokol o sedežih institucij, ki je sestavni del Pogodb.

Na drugem mestu, Parlament mora spoštovati datume in roke, ki mu jih Pogodba nalaga za izvajanje njegovih proračunskih pristojnosti na plenarni seji, da se zagotovi, da se letni proračun Unije sprejme pred koncem leta, ki je predhodno zadevnemu proračunskemu letu. Če Parlamentu v drugi obravnavi skupnega besedila letnega proračuna v štirinajstdnevem roku, določenem v členu 314(6) PDEU, ne uspe sprejeti odločitve ali če ga Svet Evropske unije v tem roku zavrne, se mora proračunski postopek v celoti ponoviti, pri čemer Parlament izgubi svojo pristojnost iz člena 314(7)(d) PDEU, ki mu omogoča – če Svet zavrne skupno besedilo letnega proračuna – da sam odloči o sprejetju proračuna, in sicer z enim glasom več od kvalificirane večine. Če Parlament te odločitve ne sprejme, lahko tudi Svet sam sprejme skupno besedilo letnega proračuna. Za preglednost in demokratično legitimnost delovanja Unije pa je še posebej pomembno, da Parlament o tem besedilu odloča na plenarni seji.

Na tretjem mestu, Protokol o sedežih institucij in določbe Pogodbe, ki urejajo proračunski postopek, imajo enako pravno veljavo. Zato zahteve, ki izhajajo iz prvega, ne morejo prevladati nad zahtevami, ki izhajajo iz drugih, in obratno. Uporabiti ju je treba glede na vsak posamičen primer ter ob spoštovanju potrebne uskladitve med temi zahtevami in pravičnega ravnovesja med njimi. Parlament mora tako svoje proračunske pristojnosti izvajati na rednem plenarnem zasedanju v Strasbourgu, ne da bi ta obveznost, ki izhaja iz Protokola o sedežih institucij, preprečevala, da bi se o letnem proračunu – če to terjajo zahteve v zvezi z učinkovitim potekom proračunskega postopka – razpravljalo in glasovalo na dodatnem plenarnem zasedanju v Bruslju. Za to uskladitev pa je pristojen Parlament in ima glede nje diskrecijsko pravico, ki izhaja iz zahtev v zvezi z učinkovitim potekom proračunskega postopka.

Zato se nadzor, ki ga opravi Sodišče, nanaša na to, ali je Parlament pri izvajanju dela svojih proračunskih pristojnosti med dodatnim plenarnim zasedanjem v zvezi s tem napravil napake pri presoji. Sodišče je v obravnavani zadevi ugotovilo, da Parlament ni storil napake pri presoji s tem, da je določil razpored svojih rednih plenarnih zasedanj in je razpravo in glasovanje o skupnem besedilu letnega proračuna Unije za proračunsko leto 2017 uvrstil na dnevni red dodatnega plenarnega zasedanja, ki je potekalo 30. novembra in 1. decembra 2016 v Bruslju. Sodišče je v tem okviru tudi ugotovilo, da predsednik Parlamenta ni storil napake pri presoji, ko je na navedeni plenarni seji ugotovil, da je letni proračun Unije za proračunsko leto 2017 dokončno sprejet.

³³| Protokol (št. 6) o določitvi sedežev institucij ter nekaterih organov, uradov, agencij in služb Evropske unije, priloženega k PEU, PDEU in ESAE (UL 2008, C 115, str. 265).

V. Pravo Unije in nacionalno pravo

Veliki senat Sodišča je v sodbi **Smith** (C-122/17, [EU:C:2018:631](#)) z dne 7. avgusta 2018 razsodil, da *nacionalno sodišče, ki odloča o sporu med posamezniki in ki določb nacionalnega prava, ki so v nasprotju z določbo direktive 90/232,³⁴ ki izpolnjuje vse pogoje, ki se zahtevajo za to, da ima neposreden učinek, ne more razlagati tako, da bi bile v skladu z zadnjenavedeno določbo, zgolj na podlagi prava Unije ni zavezano, da ne uporabi teh nacionalnih določb in pogodbene klavzule, ki je v skladu z njimi vsebovana v zavarovalni pogodbi.*

Sodišče je v tej sodbi pojasnilo posledice svoje sodbe *Farrell*,³⁵ v kateri je razsodilo, da so nacionalne določbe, s katerimi je določena izključitev kritja iz naslova obveznega avtomobilskega zavarovanja za osebe, za katere v vozilih na mehanski pogon niso zagotovljeni fiksni sedeži, v nasprotju s členom 1 Direktive 90/232, in ugotovilo, da navedeni člen 1 izpolnjuje vse pogoje, ki so potrebni za neposredni učinek. Predložitveno sodišče se je v zvezi s tem spraševalo, kakšne obveznosti ima na podlagi prava Unije nacionalno sodišče, ki odloča o sporu med posamezniki, kadar nacionalna zakonodaja, ki se uporabi, očitno ni v skladu z navedenimi določbami navedene direktive.

Sodišče je opozorilo na svojo ustaljeno sodno prakso, v skladu s katero direktiva sama po sebi ne more ustvarjati obveznosti za posameznika in se torej proti njemu nanjo ni mogoče sklicevati, ter razsodilo, da mora nacionalno sodišče uporabo nacionalne določbe, ki je v nasprotju z direktivo, opustiti le takrat, kadar se nekdo nanjo sklicuje proti državi članici, organom njene uprave, vključno z decentraliziranimi organi, ali organom oziroma subjektom, ki so pod pristojnostjo ali nadzorom države oziroma ki jim je država članica zaupala uresničevanje naloge v javnem interesu in ki imajo za to pristojnosti, ki presegajo tiste, ki izhajajo iz pravil, ki se uporabljajo v razmerjih med posamezniki. To, da bi se možnost sklicevanja na določbo neprenesene ali napačno prenesene direktive razširila na področje razmerij med posamezniki, je namreč dopustno, samo če navedena določba direktive konkretizira splošno načelo prava Unije. V tem primeru za posameznika pravica, na katero se je mogoče sklicevati in ki nacionalna sodišča celo v sporih med posamezniki zavezuje, da opustijo uporabo nacionalnih določb, ki so v nasprotju s tem načelom, kadar ugotovijo, da ne morejo zagotoviti skladne razlage teh določb, izhaja iz splošnega načela in ne iz direktive, s katero je to načelo konkretizirano.

V obravnavani zadevi Direktiva 90/232 s tem, da v členu 1 določa, da mora zavarovanje civilne odgovornosti v zvezi z uporabo zadevnega motornega vozila kriti telesne poškodbe vseh potnikov razen voznika, do katerih bi prišlo pri tej uporabi, ne konkretizira splošnega načela Unije. Zato se na to določbo, če ni prenesena ali če ni pravilno prenesena, ni mogoče neposredno sklicevati v sporu med posamezniki.³⁶

Veliki senat Sodišča se je 4. decembra 2018 v sodbi **Minister for Justice and Equality in Commissioner of An Garda Síochána** (C-378/17, [EU:C:2018:979](#)) izrekel o vprašanju, ali *mora imeti nacionalni organ, ustanovljen z zakonom z namenom zagotavljanja uporabe prava Unije na določenem področju, pooblastilo za neuporabo pravila nacionalnega prava, ki je v nasprotju s pravom Unije*. Spor o glavni stvari se je nanašal na določitev najvišje starosti za zaposlitev v irski policiji in na vprašanje, ali ta omejitev pomeni diskriminacijo, ki je

34| Tretja direktiva Sveta 90/232/EGS z dne 14. maja 1990 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 249).

35| Sodba Sodišča z dne 19. aprila 2007, **Farrell** (C-356/05, [EU:C:2007:229](#)).

36| V povezavi s to direktivo je treba omeniti tudi sodbo **Juliana** (C-80/17, [EU:C:2018:661](#)), ki je predstavljena v razdelku XIV.6 „Avtomobilsko zavarovanje“.

prepovedana tako z Direktivo 2000/78³⁷ kot z irskimi zakoni o prenosu te direktive. V skladu z irskim pravom je sicer komisija za odnose na delovnem mestu (prej „sodišče za enako obravnavanje“) organ, ki je zadolžen za zagotavljanje spoštovanja obveznosti, ki izhajajo iz Direktive 2000/78, vendar je samo višje sodišče pristojno za ugoditev predlogu, naj se določba nacionalnega prava, ki je v nasprotju s pravom Unije, ne uporabi ali se razglasi za nično.

Sodišče, ki mu je irsko vrhovno sodišče postavilo vprašanje glede združljivosti te omejitve s pravom Unije, je najprej poudarilo razliko med pooblastilom za neuporabo določbe nacionalnega prava, ki je v nasprotju s pravom Unije, v posameznem primeru in pooblastilom za razglasitev ničnosti te določbe, s katero se doseže širši učinek, da ta določba popolnoma preneha veljati. Sodišče je opozorilo, da je dolžnost držav članic, da določijo sodišča, ki so pristojna za nadzor nad veljavnostjo nacionalne določbe, vendar imajo nacionalna sodišča, ki v okviru svojih pristojnosti uporabljajo določbe prava Unije, dolžnost zagotoviti polni učinek teh določb, pri čemer po potrebi po uradni dolžnosti odločijo, da ne bodo uporabila nobene neskladne določbe nacionalne zakonodaje, ne da bi zahtevala ali čakala predhodno odpravo te nacionalne določbe po zakonodajni poti ali kakšnem drugem ustavnem postopku. Načelo primarnosti prava Unije namreč ne le sodiščem, ampak vsem organom države članice nalaga, da zagotovijo polni učinek pravnih pravil Unije.

Sodišče je zato razsodilo, da če organ, kakršen je komisija za odnose na delovnem mestu, ki mu je bila z zakonom podeljena naloga zagotavljanja uporabe in spoštovanja obveznosti, ki izhajajo iz uporabe Direktive 2000/78, ne bi mogel ugotoviti, da je nacionalna določba v nasprotju s to direktivo in posledično ne bi mogel sprejeti odločitve, da te določbe ne uporabi, bi bil polni učinek pravil Unije na področju enakosti pri zaposlovanju in delu okrnjen. Z okoliščino, da nacionalno pravo v obravnavani zadevi posameznikom omogoča, da pri višjem sodišču vložijo tožbo, v kateri uveljavljajo domnevno nezdružljivost nacionalne določbe z Direktivo 2000/78, temu sodišču pa omogoča, da če tej tožbi ugotovi, ne uporabi zadevne nacionalne določbe, ni mogoče ovreči te ugotovitve.

Sodišče je torej razsodilo, da je treba pravo Unije in zlasti načelo primarnosti tega prava razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero nacionalni organ, ki je z zakonom ustanovljen za zagotavljanje uporabe prava Unije na določenem področju, ni pristojen za sprejetje odločitve, da nekega pravila nacionalnega

prava, ki je v nasprotju s pravom Unije, ne bo uporabil.

VI. Postopki po pravu Unije³⁸

1. Predhodno odločanje

V tem razdelku je treba omeniti sodbi, ki se nanašata na dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe, in sodbo, ki se nanaša na obveznost sodišč, ki odločajo na zadnji stopnji, da predložijo zadevo Sodišču, v smislu člena 267, tretji odstavek, PDEU.

37| Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79).

38| Na tem področju je treba v zvezi s postopkom za izdajočasne odredbe omeniti sklep z dne 17. septembra 2018 v zadevi **Komisija/ Poljska** (C-619/18 R, [EU:C:2018:1021](#)), ki je predstavljen v razdelku II.3.3 „Pravica do nepristranskega sodišča“.

Veliki senat Sodišča je v sodbi **Georgsmarienhütte** (C-135/16, [EU:C:2018:582](#)) z dne 25. julija 2018 pojasnil sodno prakso „TWD“³⁹ (sodba z dne 9. marca 1994, **TWD Textilwerke Deggendorf**, C-188/92, [EU:C:1994:90](#)). Tako se je izrekel o *dopustnosti predloga za sprejetje predhodne odločbe v zvezi z veljavnostjo sklepa Komisije, s katerim je bila državna pomoč razglašena za nezakonito, stranka, ki se je pred predložitvenim sodiščem sklicevala na neveljavnost navedenega sklepa, pa zoper njega ni vložila ničnostne tožbe pri Splošnem sodišču, čeprav je bila na podlagi člena 263, četrti odstavek, PDEU to upravičena storiti, ne da bi bilo na prvi pogled izključeno, da je bila tožba pri predložitvenem sodišču vložena v roku iz člena 263, šesti odstavek, PDEU*.

Povod za to zadevo je bil nemški zakon iz leta 2012 za spodbujanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov. Ta zakon je med drugim določal zgornjo mejo dajatve (v nadaljevanju: dajatev EEG) na podlagi tega zakona za elektointenzivna podjetja (v nadaljevanju: EIP). Tako so lahko EIP, ki so veliki porabniki energije, omejila svoje energetske stroške in ohranila mednarodno konkurenčnost. Komisija je s Sklepom 2015/1585⁴⁰ zlasti opredelila to zgornjo mejo dajatve EEG kot državno pomoč, ki ni združljiva z notranjim trgom, in odredila Nemčiji, naj od EIP to pomoč izterja. Štiri EIP so se v okviru tožb, ki so jih pri predložitvenem sodišču vložila zoper odločbe o umiku omejitve navzgor, do katere so bila upravičena, v bistvu sklicevala na neveljavnost spornega sklepa. Navedeno sodišče se je zato odločilo, da prekine odločanje in Sodišču postavi vprašanje glede veljavnosti tega sklepa.

Sodišče je opozorilo, da je zlasti zaradi pomislekov v zvezi s pravno varnostjo izključena možnost, da bi prejemnik državne pomoči, na katero se nanaša sklep Komisije, naslovljen neposredno zgolj na državo članico tega prejemnika, ki bi lahko ta sklep brez dvoma izpodbijal na podlagi člena 263 PDEU in je pustil, da se obvezni rok iz šestega odstavka te določbe izteče, učinkovito izpodbijal zakonitost navedenega sklepa pred nacionalnimi sodišči v okviru tožbe, vložene zoper nacionalne ukrepe za izvršitev tega sklepa. Ta izključitev je upravičena tudi v primeru, v katerem se prejemnik pomoči pred nacionalnim sodiščem sklicuje na neveljavnost sklepa Komisije, preden se izteče rok za vložitev tožbe zoper ta sklep. Če torej posameznik, ki namerava izpodbijati akt Unije, nedvomno ima procesno upravičenje na podlagi člena 263, četrti odstavek, PDEU, mora uporabiti pravno pot, ki je določena v tej določbi, tako da vloži tožbo pri Splošnem sodišču. Sodišče je glede tega poudarilo, da ničnostna tožba skupaj z možnostjo vložitve pritožbe zoper odločitev Splošnega sodišča ponuja postopkovni okvir, ki je posebej primeren za poglobljen in kontradiktoren preizkus dejanskih in pravnih vprašanj, zlasti na tehničnih in kompleksnih področjih, med katere spada področje državnih pomoči.

Sodišče je ob upoštevanju teh preudarkov ugotovilo, da tožeče stranke iz postopka v glavni stvari, čeprav so nedvomno imele pravico predlagati razglasitev spornega sklepa na podlagi člena 263, četrti odstavek, PDEU, niso vložile tožbe pred Splošnim sodiščem. Zato se niso mogle sklicevati na neveljavnost tega sklepa v utemeljitev svojih tožb, ki so jih vložile pri predložitvenem sodišču zoper nacionalne ukrepe za izvršitev navedenega sklepa. Veljavnost spornega sklepa torej ni bila veljavno izpodbijana pred predložitvenim sodiščem, zato je Sodišče razsodilo, da predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki se je nanašal na veljavnost tega sklepa, ni dopusten.

Dalje, četrti senat Sodišča se je v sodbi z dne 20. septembra 2018, **Fremoluc** (C-343/17, [EU:C:2018:754](#)), v okviru spora, katerega vsi elementi so bili omejeni na eno državo članico, izreklo o *dopustnosti predloga za sprejetje predhodne odločbe v zadevi, ki je povsem notranje narave*. To vprašanje se je postavilo v okviru belgijske ureditve, s katero je bila javni agenciji podeljena predkupna pravica na zemljiščih za gradnjo socialnih stanovanj in v kateri je bilo določeno, da se ta stanovanja prednostno prodajajo ali oddajajo posameznikom, ki so tesno

39| Sodba Sodišča z dne 9. marca 1994, **TWD** (C-188/92, [EU:C:1994:90](#)).

40| Sklep Komisije (EU) 2015/1585 z dne 25. novembra 2014 o shemi pomoči SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN) (ki jo je Nemčija izvajala za podporo za električno energijo iz obnovljivih virov in energetske intenzivne uporabnike) (UL 2015, L 250, str. 122, -v nadaljevanju: sporni sklep).

družbeno, gospodarsko, socialno ali kulturno povezani z navedenim ozemljem. V sporu o glavni stvari je družba Fremoluc NV s sedežem v Belgiji s prodajalci, ki so imeli stalno prebivališče prav tako v Belgiji, sklenila pogodbo o prodaji več zemljišč v provinci Flamski Brabant, in sicer pod odločnim pogojem neuveljavitve morebitne zakonske predkupne pravice. Agencija, zadolžena za zemljiško in stanovanjsko politiko za to provinco, je navsezadnje uveljavljala navedeno pravico ter je kupila ta zemljišča in jih nato prodala naprej. Predložitveno sodišče, ki je odločalo o tožbi družbe Fremoluc NV, je Sodišču postavilo vprašanje, ali je bilo treba za zadevno nacionalno ureditev šteti, da je v nasprotju s pravili o svoboščinah prostega pretoka.

Sodišče je najprej opozorilo na svojo sodno prakso, v skladu s katero se določbe Pogodbe DEU in akti, sprejeti za njihovo izvajanje, ne uporabljajo za položaj, v katerem so vsi elementi spora o glavni stvari omejeni na samo eno državo članico. Vendar je Sodišče opozorilo, da obstajajo primeri, v katerih se lahko tudi v takem položaju za rešitev spora o glavni stvari izkaže, da je potrebna razlaga določb Pogodb o temeljnih svoboščinah in da se torej takšni predlogi za sprejetje predhodne odločbe razglasijo za dopustne. Potrebno pa je, da predložitveno sodišče Sodišču v skladu z zahtevami člena 94 Poslovnika Sodišča pojasni, kako je spor kljub njegovi povsem notranji naravi povezan z določbami prava Unije o temeljnih svoboščinah, zaradi česar bi bila zahtevana predhodna razlaga potrebna za rešitev tega spora. Sodišče je v obravnavani zadevi ugotovilo, da je bilo v tem predlogu za sprejetje predhodne odločbe navedeno le to, da prednostno pravilo iz postopka v glavni stvari očitno vpliva na državljane in podjetja drugih držav članic. Zlasti v tem predlogu ni bil naveden nobeden od elementov, ki bi omogočal potrditev interesa državljanov drugih držav članic, kot so konkurenti družbe Fremoluc NV, za uresničevanje temeljnih svoboščin v položaju, ki je bil predmet postopka v glavni stvari. Sodišče je zato ugotovilo, da ni bil izkazan obstoj povezave med predmetom ali okoliščinami spora o glavni stvari, v katerem so vsi elementi omejeni na samo eno državo članico, in določbami prva Unije, katerih razlaga se zahteva, zato predlog za sprejetje predhodne odločbe ni bil dopusten.

Nazadnje, peti senat Sodišča je v sodbi **Komisija/Francija (Davčni odtegljaj)** (C-416/17, [EU:C:2018:811](#)) z dne 4. oktobra 2018 ugotovil *kršitev obveznosti za vložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe od sodišča, zoper odločitve katerega ni pravnega sredstva*. S tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti, ki je bila vložena proti Franciji, se je predlagalo, naj se ugotovi, prvič, nadaljevanje diskriminatornega in nesorazmernega razlikovanja med francoskimi matičnim družbami, ki prejemajo dividende od francoskih hčerinskih družb, in temi matičnimi družbami, ki prejemajo dividende od tujih hčerinskih družb, s katerim je kršeno pravo Unije,⁴¹ kot ga je Sodišče razložilo v sodbi *Accor*,⁴² in drugič, kršitev obveznosti francoskega Conseil d'État (državni svet) za vložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe.

V skladu z navedbami Komisije je navedeno sodišče ugotovilo, da na podlagi rešitve, ki jo je Sodišče uporabilo v sodbi *Accor*, ni bilo mogoče rešiti vprašanja glede pogojev vračila davčnega odtegljaja, katerega obračun je bil z navedeno sodbo razglašen za nezdravljivi s členoma 49 in 63 PDEU, ter da je Sodišče to vprašanje pozneje obravnavalo v sodbi *Test Claimants in the FII Group Litigation*.⁴³ Vendar se je Conseil d'État (državni svet) nato odločil, da ne bo upošteval te sodbe, ker se je britanska ureditev iz zadnjenedene zadeve

41| Sodišče je v zvezi s tem očitkom navedlo, da člena 49 in 63 PDEU državi članici, ki pozna sistem preprečevanja ekonomskega dvojnega obdavčevanja v primeru dividend, ki jih rezidentom izplačajo družbe rezidentke, nalagata, da enako obravnava dividende, ki jih rezidentom izplačajo družbe nerezidentke, razen če je različno obravnavanje upravičeno z nujnimi razlogi v splošnem interesu. Sodišče je zato ugotovilo, da bi morala Francoska republika za prenehanje diskriminatorne obravnave pri uporabi davčnega mehanizma za preprečevanje ekonomskega dvojnega obdavčevanja razdeljenih dividend upoštevati predhodno obdavčitev razdeljenega dobička, ki izhaja iz izvajanja davčnih pristojnosti države članice, iz katere izvirajo dividende, v mejah svoje davčne pristojnosti, ne glede na raven v verigi povezanih podjetij, na kateri je do obdavčitve prišlo, in sicer na ravni hčerinske družbe ali na ravni družbe vnukinje.

42| Sodba z dne 15. septembra 2011, *Accor* (C-310/09, [EU:C:2011:581](#)).

43| Sodba z dne 13. novembra 2012, *Test Claimants in the FII Group Litigation* (C-35/11, [EU:C:2012:707](#)).

razlikovala od francoske ureditve odbitka davka in davčnega odtegljaja, ne da bi mogel biti prepričan, da bo njegovo razlogovanje enako očitno tudi Sodišču. Tako se je odločil, da bo zadeve, ki so mu bile predložene in ki so se nanašale na to vprašanje, rešil, ne da bi pri Sodišču vložil predlog za sprejetje predhodne odločbe.

Sodišče je v uvodu opozorilo, da obveznost držav članic, da spoštujejo določbe Pogodbe DEU, velja za vse njihove organe, tudi za sodne organe v okviru njihovih pristojnosti. Tako je načeloma mogoče na podlagi člena 258 PDEU ugotoviti, da država članica ni izpolnila svojih obveznosti, ne glede na to, kateri organ te države je z delovanjem ali nedelovanjem povzročil njihovo neizpolnitev, tudi če je to ustavno neodvisna ustanova.

Sodišče je poleg tega poudarilo, da je nacionalno sodišče, kadar ni več nobenega pravnega sredstva zoper njegovo odločbo, načeloma dolžno predložiti zadevo Sodišču na podlagi člena 267, tretji odstavek, PDEU, če se mu postavi vprašanje glede razlage Pogodbe DEU, in da je namen te dolžnosti predložitve iz te določbe med drugim preprečiti, da bi se v kateri koli državi članici izoblikovala nacionalna sodna praksa, ki ne bi bila v skladu s pravili prava Unije. Navedeno sodišče nima take obveznosti, kadar ugotovi, da postavljeno vprašanje ni upoštevno ali da je Sodišče zadevno določbo prava Unije že razložilo ali da je pravilna uporaba prava Unije tako očitna, da ne dopušča nobenega razumnega dvoma, pri čemer je treba vprašanje, ali gre za tak primer, presoditi ob upoštevanju značilnosti, ki so lastne pravu Unije, posebnih težav pri njegovi razlagi in nevarnosti glede razhajanj v sodni praksi v Uniji. Sodišče je v obravnavani zadevi ugotovilo, da Francoska republika s tem, da Conseil d'État (državni svet) zadeve ni predložil Sodišču Evropske unije po postopku iz člena 267, tretji odstavek, PDEU, čeprav razlaga, ki jo je podal glede določb prava Unije, ni bila tako očitna, da ne bi puščala nobenega razumnega dvoma, ni izpolnila obveznosti iz navedenega člena.

2. Ničnostne tožbe⁴⁴

Na področju ničnostnih tožb je treba omeniti tri sodbe. Prvi dve se nanašata na dopustnost tožb, ki jih vložijo fizične ali pravne osebe, zadnja pa se nanaša na pristojnost sodišča Unije za odločanje o aktih ene od institucij, ki so bili sprejeti ob koncu postopka, v katerem je določeno sodelovanje nacionalnega organa.

Veliki senat Sodišča je v sodbah z dne 13. marca 2018, *Industrias Químicas del Vallés/Komisija* (C-244/16 P, [EU:C:2018:177](#)), in *European Union Copper Task Force/Komisija* (C-384/16 P, [EU:C:2018:176](#)), potrdil sklepa Splošnega sodišča, zoper katera sta bili vloženi pritožbi,⁴⁵ in se izrekel o razlagi glagola „potrebovati“ (izvedbene ukrepe) iz zadnjega dela stavka četrtega odstavka člena 263 PDEU. V skladu s to določbo lahko fizična ali pravna oseba vloži ničnostno tožbo zoper predpis, ki ne potrebuje izvedbenih ukrepov, če se nanjo neposredno nanaša. Splošno sodišče je z izpodbijanima sklepoma tožbi za razglasitev delne ničnosti Uredbe 2015/408⁴⁶ zavrglo kot nedopustni, tako da je v bistvu razsodilo, da je ta uredba v zvezi s pritožnicama potrebovala izvedbene ukrepe v smislu člena 263, četrti odstavek, zadnji del stavka, PDEU. Pritožnici, družba za trženje fitofarmacevtskih sredstev, ki vsebujejo zlasti aktivno kemijsko snov metalaksil, in združenje proizvajalcev

44| Sodišče je dopustnost ničnostne tožbe, ki je bila vložena pri njem, preučilo tudi v sodbi *Komisija/Svet (Zavarovano morsko območje Antarktike)* (C-626/15 in C-659/16, [EU:C:2018:925](#)) z dne 20. novembra 2018. Ta sodba je predstavljena v razdelku XIX.3, „3. Zunanja pristojnost Unije“ tega poročila.

45| Sklepa Splošnega sodišča z dne 16. februarja 2016, *Industrias Químicas del Vallés/Komisija* (T-296/15, neobjavljen, [EU:T:2016:79](#)), in z dne 27. aprila 2016, *European Union Copper Task Force/Komisija* (T-310/15, neobjavljen, [EU:T:2016:265](#)).

46| Izvedbena uredba Komisije (EU) 2015/408 z dne 11. marca 2015 o izvajanju člena 80(7) Uredbe (ES) št. 1107/2009 Evropskega parlamenta in Sveta o dajanju fitofarmacevtskih sredstev v promet in pripravi seznama kandidatov za zamenjavo (UL 2015, L 67, str. 18).

bakrovih spojin, sta predlagali razglasitev delne ničnosti navedene uredbe, ker so v njej ti proizvodi opredeljeni kot snovi kandidatke za zamenjavo, tako da zanje velja ureditev, ki se uporablja za te snovi, uvedena z Uredbo št. 1107/2009.⁴⁷

Na prvem mestu, Sodišče je v zvezi z vprašanjem, ali Uredba 2015/408 potrebuje izvedbene ukrepe glede pritožnic, ugotovilo, da bodo z akti, ki jih bodo Komisija ali države članice sprejele za izvedbo posebnih pravil, ki veljajo za metalaksil ali bakrove spojine in ki so določena z Uredbo št. 1107/2009, za pritožnici nastali pravni učinki Uredbe 2015/408, zaradi česar bodo ti akti pomenili ukrepe za izvedbo zadnjenavedene uredbe. Sodišče je glede tega ugotovilo, da se z vsebino člena 263, četrti odstavek, zadnji del stavka, PDEU za to, da se ukrep opredeli kot ukrep za izvedbo predpisa, ne zahteva, da je ta akt pravna podlaga za ta ukrep. Isti ukrep je lahko ukrep za izvedbo tako akta, katerega določbe so pravna podlaga za ta ukrep, kot drugega akta, če vsi pravni učinki zadnjenavedenega akta ali njihov del za pritožnika nastanejo šele s tem ukrepom.

Kar zadeva posamično nanašanje Uredbe 2015/408 na pritožnici, je Sodišče razsodilo, da uvoznik metalaksila zgolj zaradi okoliščine, da je sodeloval v postopku, ki je pripeljal do vpisa te snovi v Prilogo I k Direktivi 91/414,⁴⁸ ne more biti individualiziran. Ta uredba se namreč na navedenega uvoznika nanaša le zaradi njegovega objektivnega statusa uvoznika metalaksila in prodajalca sredstev s to snovjo, in to enako kot na vsak drug gospodarski subjekt, ki je dejansko in potencialno v enakem položaju. Prav tako se Uredba 2015/408 na člane združenja proizvajalcev bakra nanaša zgolj zaradi njihovega objektivnega statusa proizvajalcev bakrovih spojin, in to enako kot na vsak drug gospodarski subjekt, ki je dejansko in potencialno v enakem položaju, tako da se navedena uredba na te člane ne nanaša posamično.

Tako nobena od pritožnic ni imela procesnega upravičenja za vložitev ničnostne tožbe pri Splošnem sodišču, tako da je to tožbi pravilno zavrglo ko nedopustni.

Veliki senat Sodišča je v sodbi z dne 6. novembra 2018, ***Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija*** (od C-622/16 P do C-624/16 P, [EU:C:2018:873](#)), preizkusil, *ali so glede na člen 263, četrti odstavek, tretji del stavka, PDEU dopustne ničnostne tožbe, ki jih konkurenti upravičencev do sheme državnih pomoči vložijo zoper sklep Komisije, s katerim je razglašeno, da zadevna nacionalna shema ne pomeni državne pomoči in da ni mogoče odrediti vračila pomoči, dodeljenih na podlagi nezakonite sheme.*

Komisija je s spornim sklepom⁴⁹ ugotovila, da oprostitev plačila davka na nepremičnine, ki jo je Italija odobrila nekomercialnim subjektom (kot so cerkvene ali verske institucije), ki v svojih nepremičninah opravljajo določene dejavnosti (kot so dejavnosti izobraževanja ali nastanitve), pomeni nezakonito državno pomoč. Vendar Komisija ni odredila vračila teh pomoči, ker je menila, da to ni mogoče. Poleg tega je menila, da davčna oprostitev, določena z novo italijansko ureditvijo o enotnem občinskem davku, ki se v Italiji uporablja od 1. januarja 2012, ni pomenila državne pomoči. Scuola Elementare Maria Montessori (v nadaljevanju: Montessori), zasebna izobraževalna ustanova, in P. Ferracci, lastnik turistično-hotelske nastanitve „Bed & Breakfast“, sta pri Splošnem sodišču vložila tožbi za razglasitev ničnosti spornega sklepa, pri čemer sta zatrjevala, da sta bila z navedenim sklepom postavljena v slabši konkurenčni položaj v primerjavi s cerkvenimi in verskimi

47| Uredba (ES) št. 1107/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o dajanju fitofarmacevtskih sredstev v promet in razveljavitvi direktiv Sveta 79/117/EGS in 91/414/EGS (UL 2009, L 309, str. 1).

48| Direktiva Sveta 91/414/EGS z dne 15. julija 1991 o dajanju fitofarmacevtskih sredstev v promet (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 3, zvezek 11, str. 332).

49| Sklep Komisije 2013/284/EU z dne 19. decembra 2012 o državni pomoči SA.20829 (C 26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)) Shema v zvezi z oprostitvijo davka na nepremičnine, ki jih nekomercialni subjekti uporabljajo za posebne namene, Italije (UL 2013, L 166, str. 24).

ustanovami, ki so v njuni neposredni bližini in opravljajo podobne dejavnosti kot onadva. Splošno sodišče je ti tožbi zavrnilo kot dopustni, a neutemeljeni,⁵⁰ tako tožeči stranki kot Komisija pa so zoper sodbi Splošnega sodišča vložili pritožbe.

Komisija je v utemeljitev pritožb v bistvu zatrjevala, da je Splošno sodišče z razglasitvijo, da sta ničnostni tožbi dopustni glede na člen 263, četrti odstavek, tretji del stavka, PDEU, napačno razlagalo in uporabilo vsakega od treh kumulativnih pogojev iz te določbe.

Sodišče je glede tega opozorilo, da je bil z Lizbonsko pogodbo členu 263, četrti odstavek, PDEU dodan tretji del stavka, s katerim so se omilili pogoji za dopustnost ničnostnih tožb, ki jih vložijo fizične in pravne osebe. Ta, tretji del namreč, ne da bi bila z njim dopustnost ničnostnih tožb teh oseb pogojena s posamičnim nanašanjem, omogoča to pravno sredstvo v zvezi s „predpisi“, ki ne potrebujejo izvedbenih ukrepov in se na tožečo stranko neposredno nanašajo. Sodišče je ugotovilo, da ta pojem „predpis“ zajema vse splošne nezakonodajne akte. Sodišče je v zvezi s področjem državnih pomoči opozorilo, da so sklepi Komisije, katerih predmet je odobritev ali prepoved nacionalne sheme, splošni. Nato je ugotovilo, da na področju državnih pomoči neposrednega nanašanja na tožečo stranko ni mogoče izpeljati zgolj iz morebitnosti konkurenčnega razmerja s podjetjem, ki je prejemnik državne pomoči. Glede tega mora tožeča stranka ustrezno navesti razloge, iz katerih jo lahko sklep Komisije postavi v slabši konkurenčni položaj in iz katerih lahko ima zato učinke na njen pravni položaj.

Sodišče je v zvezi z merilom, ki se nanaša na neobstoj izvedbenih ukrepov, opozorilo, da je sicer res, da so v razmerju do upravičencev do sheme pomoči nacionalne določbe, s katerimi je uvedena ta shema, in akti, s katerimi se te določbe izvajajo, izvedbeni ukrepi, ki jih potrebuje sklep, s katerim se navedena shema razglasi za nezdružljivo z notranjim trgom ali ista shema razglasi za združljivo s tem trgom pod pogojem spoštovanja zavez, ki jih sprejme zadevna država članica, vendar je to mogoče pojasniti s tem, da lahko upravičenci do sheme pomoči, če izpolnjujejo pogoje, ki so z nacionalnim pravom določeni za upravičenost do te sheme, od nacionalnih organov zahtevajo, da jim dodelijo pomoč, kot bi bila dodeljena ob obstoju nepogojnega sklepa, s katerim bi bila navedena shema razglašena za združljivo z notranjim trgom. Upravičenci do sheme pomoči lahko zato akt, s katerim je bila ta zahteva zavrnjena, izpodbijajo pred nacionalnimi sodišči ob sklicevanju na neveljavnost sklepa Komisije, s katerim je bila zadevna shema razglašena za nezdružljivo z notranjim trgom ali za združljivo s tem trgom pod pogojem spoštovanja zavez, ki jih sprejme zadevna država članica, da bi dosegli, da ta sodišča v zvezi z njegovo veljavnostjo Sodišču predložijo vprašanja za predhodno odločanje.

Vendar to ne velja za položaj konkurentov upravičencev do nezakonite pomoči, ki ne izpolnjujejo pogojev, določenih v nacionalnem ukrepu, za upravičenost do pomoči. Sodišče je navedlo, da bi bilo v teh okoliščinah umetno temu konkurentu naložiti, da od nacionalnih organov zahteva, da se mu prizna ta korist, in akt, s katerim je bila ta zahteva zavrnjena, izpodbija pred nacionalnim sodiščem, da bi dosegel, da to sodišče v zvezi z veljavnostjo sklepa Komisije v zvezi z navedenim ukrepom Sodišču predloži vprašanja. Sodišče je torej ugotovilo, da je treba v tem primeru za navedeni sklep šteti, da z vidika tega konkurenta ne potrebuje izvedbenih ukrepov. Sodišče je ob upoštevanju teh preudarkov razsodilo, da je bil sporni sklep „predpis“, ki se na ustanovo Montessori in P. Ferraccija neposredno nanaša in ne potrebuje izvedbenih ukrepov v razmerju do njiju ter da je zato Splošno sodišče njuni tožbi pravilno razglasilo za dopustni. Kar zadeva vsebinsko odločanje, je Sodišče pojasnilo, kakšen preizkus mora opraviti Komisija za namene ugotovitve absolutne nezmožnosti zagotovitve vračila nezakonitih pomoči.⁵¹

50| Sodbi Splošnega sodišča z dne 15. septembra 2016, *Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija* (T-220/13, [EU:T:2016:484](#)), in *Ferracci/Komisija* (T-219/13, [EU:T:2016:485](#)).

51| V zvezi s tem glej razdelek XII „Konkurenca“.

Veliki senat Sodišča je 19. decembra 2018 v sodbi **Berlusconi in Fininvest** (C-219/17, [EU:C:2018:1023](#)) pojasnil, kako vpletenost nacionalnih organov v postopku, ki pripelje do sprejetja akta Unije, vpliva na razdelitev pristojnosti med sodiščema Unije in nacionalnimi sodišči. Evropska centralna banka (ECB) in nacionalni nadzorni organi so sodelovali v postopku, na katerega se je nanašala ta zadeva, zaradi odobritve pridobitve ali povečanja kvalificiranega deleža v kreditnih ustanovah.⁵²

V obravnavani zadevi je predložitveno sodišče odločalo o tožbi zoper predlog odločitve italijanske centralne banke, ki je vseboval negativno mnenje glede ugleda tožečih strank kot pridobiteljev deleža v kreditni ustanovi, in ECB pozvala, naj predlagani pridobitvi nasprotuje. Tožeči stranki sta pred predložitvenim sodiščem trdili, da se z zadevnim predlogom odločitve ne spoštuje pravnomočnosti sodbe italijanskega državnega sveta, v skladu s katero se je za navedeno pridobitev še naprej uporabljala zakonodaja, ki je veljala pred sprejetjem meril v zvezi z ugledom. Italijanska centralna banka se je branila s trditvijo, da nacionalna sodišča niso pristojna za odločanje o tej tožbi, ki se je po njenem mnenju nanašala na pripravljalne akte, ki ne vsebujejo odločitev in so namenjeni sprejetju odločitve, za katero je izključno pristojna institucija Unije (in sicer ECB), ter ki naj bi enako kot končna odločitev spadali v pristojnost zgolj sodišča Unije.

V tem okviru je predložitveno sodišče Sodišču postavilo vprašanje, ali so za nadzor nad zakonitostjo aktov, na podlagi katerih se postopek začne, aktov, ki vsebujejo navodila, ali predlagalnih aktov, ki jih sprejmejo pristojni nacionalni organi, v obravnavani zadevi je to italijanska centralna banka, v okviru postopka odobritve pridobitve kvalificiranega deleža v bančni ustanovi, pristojna nacionalna sodišča ali sodišča Unije.

Sodišče je najprej ugotovilo, da člen 263 PDEU sodiščema Unije podeljuje izključno pristojnost za nadzor nad zakonitostjo aktov, ki jih sprejmejo institucije Unije, med katerimi je ECB. V nadaljevanju je razlikovalo med dvema položajema, in sicer, prvič, položajem, v katerem imajo institucije Unije zgolj omejeno polje proste presoje ali pa tega sploh nimajo, tako da nacionalni akt institucijo Unije zavezuje, in drugič, položajem, v katerem institucija Unije sama izvaja pristojnost sprejemanja končnih odločitev, ne da bi jo pri tem zavezovali akti nacionalnih organov. V prvem primeru morajo nacionalna sodišča obravnavati nepravilnosti, ki eventualno obstajajo v takem nacionalnem aktu, tako da po potrebi Sodišču postavijo vprašanje za predhodno odločanje. V drugem primeru mora nasprotno sodišče Unije odločiti o zakonitosti končne odločitve, ki jo sprejme institucija Unije, in ob tem preučiti morebitne napake v pripravljalnih aktih ali predlogih nacionalnih organov, ki bi lahko vplivale na veljavnost končne odločitve.

Sodišče je glede tega poudarilo, da je za učinkovit potek postopka, v katerem ima institucija Unije izključno pristojnost odločanja, nujno potreben enoten sodni nadzor, da se prepreči nevarnost za razhajanja v presojah glede zakonitosti končne odločitve, zlasti kadar se v njej sledi analizi in predlogu nacionalnega organa. Če se namreč zakonodajalec Unije odloči za takšen upravni postopek, je njegov namen med zadevno evropsko institucijo in nacionalnimi organi uvesti poseben mehanizem sodelovanja, ki temelji na izključni pristojnosti navedene institucije za odločanje. Zato iz člena 263 PDEU ob upoštevanju načela lojalnega sodelovanja, ki je zapisano v členu 4(3) PEU, izhaja, da akti, ki jih nacionalni organi sprejmejo v okviru tovrstnega postopka, ne morejo biti predmet nadzora sodišč držav članic.

⁵² Glej postopek iz členov 22 in 23 Direktive 2013/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o dostopu do dejavnosti kreditnih institucij in bonitetnem nadzoru kreditnih institucij in investicijskih podjetij, spremembi Direktive 2002/87/ES in razveljavitvi direktiv 2006/48/ES in 2006/49/ES (Direktiva CRD IV) (UL 2013, L 176, str. 338), členov 4(1)(c) in 15 Uredbe Sveta (EU) št. 1024/2013 z dne 15. oktobra 2013 o prenosu posebnih nalog, ki se nanašajo na politike bonitetnega nadzora kreditnih institucij, na Evropsko centralno banko (Uredba o EMN) (UL 2013, L 287, str. 63), ter členov od 85 do 87 Uredbe (EU) št. 468/2014 Evropske centralne banke z dne 16. aprila 2014 o vzpostavitvi okvira za sodelovanje znotraj enotnega mehanizma nadzora med Evropsko centralno banko in pristojnimi nacionalnimi organi ter z imenovanimi nacionalnimi organi (Okvirna uredba o EMN) (UL 2014, L 141, str. 1).

V obravnavani zadevi je Sodišče ugotovilo, da je bila ECB edina pristojna, da po koncu postopka, določenega z notnim mehanizmom nadzora bančne unije, pri čemer je ECB odgovorna za učinkovito in skladno delovanje tega mehanizma, odloči, ali se nameravana pridobitev dovoli ali ne. Zato je sodišče Unije edino pristojno, da presodi vmesno vprašanje, ali na zakonitost končne odločitve ECB vplivajo morebitne napake v zvezi z zakonitostjo aktov, ki so glede na ta sklep pripravljani in ki jih je sprejela italijanska centralna banka. Ta pristojnost izključuje vsakršno pristojnost nacionalnih sodišč glede navedenih aktov.

VII. Prosti pretok

1. 1. Svoboda ustanavljanja

Veliki senat Sodišča je v sodbi **Bevola in Jens W. Trock** (C-650/16, [EU:C:2018:424](#)) z dne 12. junija 2018 preizkusil, ali je *danska davčna ureditev, s katero je za družbe rezidentke izključen odbitek dokončnih izgub njihovih stalnih poslovnih enot v drugi državi članici, razen če se uporabi nacionalni sistem mednarodne skupne obdavčitve, združljiva s svobodo ustanavljanja*.

Sodišče je najprej opozorilo, da je namen določb prava Unije v zvezi s svobodo ustanavljanja, kot izhaja iz njihovega besedila, zagotoviti nacionalno obravnavo v državi članici gostiteljici, vendar te določbe obenem tudi prepovedujejo, da bi matična država članica družbo rezidentko ovirala pri opravljanju dejavnosti v drugi državi članici prek stalne poslovne enote. Dalje, Sodišče je ugotovilo, da danska davčna zakonodaja s tem, da iz obdavčljivega dohodka danskih družb načeloma izključuje prihodke in odhodke, ki se nanašajo na njihove stalne poslovne enote v drugi državi, uvaža različno obravnavanje danskih družb, ki imajo stalno poslovno enoto na Danskem, in danskih družb, ki imajo stalno poslovno enoto v drugi državi članici. Sodišče je menilo, da to različno obravnavanje lahko povzroči, da je za dansko družbo izvajanje pravice do ustanavljanja manj privlačno, če ustanavlja stalne poslovne enote v drugih državah članicah.

Sodišče je ob upoštevanju namena te nacionalne zakonodaje, ki je preprečevanje dvojne obdavčitve dobičkov, in, vzporedno s tem, dvojnega odbitka izgub družb rezidentk, ki imajo takšne stalne poslovne enote, navedlo, da se zadevno različno obravnavanje nanaša na položaje, ki so med seboj objektivno primerljivi.

Sodišče je zato preučilo morebitno utemeljenost tega različnega obravnavanja. Glede tega je navedlo, da se danska zakonodaja lahko utemelji z nujnimi razlogi v splošnem interesu, ki se nanašajo na uravnoteženo porazdelitev davčne pristojnosti med državami članicami, doslednost danske davčne ureditve in potrebo po preprečevanju tveganja dvojnega odbitka izgube, če ta zakonodaja ne presega tega, kar je nujno potrebno za dosego teh ciljev. Sodišče pa je v zvezi s potrebnostjo zadevnega različnega obravnavanja v posebnem primeru, v katerem so izgube stalne poslovne enote nerezidentke dokončne, ugotovilo, da tveganja dvojnega odbitka izgube ni, če izgub stalne poslovne enote nerezidentke nikakor ni več mogoče odbiti v državi članici, v kateri je ta nerezidentka. V podobnem primeru nacionalna zakonodaja zato presega to, kar je potrebno za doseganje zgoraj navedenih nujnih ciljev v splošnem interesu. Vendar je Sodišče ugotovilo, da se lahko odbitek takih izgub – zato da se ne bi prizadela skladnost danskega davčnega sistema – dopusti, le če družba rezidentka dokaže, da so te izgube dokončne.⁵³

53| V zvezi s tem glej sodbi Sodišča z dne 13. decembra 2005, **Marks & Spencer** (C-446/03, [EU:C:2005:763](#), točka 55), in z dne 3. februarja 2015, **Komisija/Združeno kraljestvo** (C-172/13, [EU:C:2015:50](#), točka 36).

Sodišče je tako razsodilo, da člen 49 PDEU nasprotuje zakonodaji države članice, ki izključuje možnost, da družba rezidentka, ki ni izbrala sistema mednarodne skupne obdavčitve, od svojega obdavčljivega dobička odbije izgube, ki so nastale stalni poslovni enoti v drugi državi članici, čeprav je ta družba na eni strani izčrpala vse možnosti odbitka teh izgub, ki ji jih daje zakonodaja države članice, v kateri je ta poslovna enota, in čeprav je na drugi strani prenehala prejemati kakršne koli prihodke od zadnjenavedene, tako da navedenih izgub nikakor ni več mogoče upoštevati v navedeni državi članici, kar mora preveriti nacionalno sodišče.

2. Svoboda opravljanja storitev

Veliki senat Sodišča je v sodbi **X in Visser** (C-360/15 in C-31/16, [EU:C:2018:44](#)) z dne 30. januarja 2018 podal *pojasnila v zvezi z razlago Direktive 2006/123*⁵⁴ v dveh zadevah, od katerih se je prva nanašala na upravne pristojbine v zvezi z vzpostavitvijo elektronskih komunikacijskih omrežij, druga pa na pravila v prostorskem načrtu, na podlagi katerih so bila določena geografska območja zunaj mestnega središča namenjena izključno trgovini na drobno z velikimi izdelki.

V prvi zadevi je tožeča družba, zadolžena za izgradnjo optičnega omrežja v nizozemski občini, izpodbijala pristojbine, ki jih je ta zahtevala iz naslova izdaje dovoljenj za začetek del za polaganje kablov. Predložitveno sodišče, ki je odločalo o kasacijski pritožbi, je podvomilo v to, da spada naložitev zadevnih pristojbin na področje uporabe Direktive 2006/123.

Sodišče je glede tega razsodilo, da se Direktiva 2006/123 ne uporablja za pristojbine, katerih obdavčljivi dogodek je vezan na pravice podjetij, pooblaščenih za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev, da namestijo kable za javno elektronsko komunikacijsko omrežje. Sodišče je namreč ugotovilo, da je obdavčljivi dogodek takih pristojbin povezan s pravico podjetij, pooblaščenih za zagotavljanje elektronskih komunikacijskih omrežij, do vgradnje naprav v smislu člena 13 Direktive 2002/20,⁵⁵ ki se nanaša na pristojbine za pravice uporabe in za pravice do vgradnje naprav. Naložitev teh pristojbin tako pomeni področje, ki ga ureja Direktiva 2002/20 v smislu člena 2(2)(c) Direktive 2006/123, ki iz področja uporabe zadnjenavedene direktive izključuje elektronske komunikacijske storitve in omrežja ter s tem povezane objekte in storitve, kar zadeva ta področja.

Druga zadeva se je nanašala na to, da je nizozemska občina sprejela prostorski načrt, v katerem je bilo za ohranitev kakovosti življenja v mestnem središču in preprečitev nezasedenosti poslovnih prostorov v mestnem središču določeno območje zunaj mestnega središča kot nakupovalno središče, namenjeno izključno trgovini na drobno z velikimi izdelki. Tožeča družba, ki je želela poslovne prostore v tem središču oddati v najem drugemu podjetju, da bi to tam odprlo trgovino z obutvijo in oblačili, je izpodbijala sklep o sprejetju tega prostorskega načrta, tako da je zatrjevala njegovo nezdržljivost z Direktivo 2006/123.

Sodišče je po ugotovitvi, da pomeni dejavnost trgovine na drobno z izdelki „storitev“ za namene uporabe Direktive 2006/123, razsodilo, da je treba določbe poglavja III te direktive o svobodi ustanavljanja ponudnikov razlagati tako, da se uporabljajo tudi za položaj, v katerem so vsi upoštevni elementi omejeni le na eno državo članico. Glede tega je navedlo, da niti besedilo niti sistematika Direktive 2006/123 ne zahtevata pogoja

⁵⁴| Direktiva 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu (UL 2006, L 376, str. 36).

⁵⁵| Direktiva 2002/20/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o odobritvi elektronskih komunikacijskih omrežij in storitev (Direktiva o odobritvi) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 29, str. 337).

o obstoju tujega elementa ter da je razlaga, v skladu s katero se določbe poglavja III Direktive 2006/123 ne uporabljajo le za ponudnike storitev, ki želijo imeti svoj sedež v drugi državi članici, ampak tudi za ponudnike, ki želijo imeti sedež v svoji državi članici, v skladu s cilji te direktive.

Sodišče je ugotovilo, da Direktiva 2006/123 ne nasprotuje temu, da se s pravili iz prostorskega načrta občine prepove trgovina na drobno z izdelki, ki niso veliki, na geografskih območjih, ki so zunaj mestnega središča te občine, če so izpolnjeni pogoji glede prepovedi diskriminacije, potrebnosti in sorazmernosti, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče. Sodišče je v zvezi s pogojem potrebnosti poudarilo, da cilj varstva mestnega okolja lahko pomeni nujni razlog v splošnem interesu, ki upravičuje ozemeljsko omejitev, kot je ta iz postopka v glavni stvari.

Sodišče je v sodbi z dne 7. novembra 2018 v zadevi **Komisija/Madžarska** (C-171/17, [EU:C:2018:881](#)) ugotovilo, da *Madžarska s tem, da je uvedla in v veljavi ohranila nacionalni monopol nad storitvami mobilnega plačevanja, ni izpolnila svojih obveznosti na podlagi člena 15(2)(d) Direktive 2006/123 in člena 56 PDEU.*

V obravnavani zadevi je madžarska družba, katere lastnik je v celoti madžarska država, upravljala nacionalni sistem mobilnega plačevanja, katerega uporaba je bila na Madžarskem obvezna za plačilo javnega parkirišča, uporabe cestnega omrežja za promet in prevoza oseb ter stroškov drugih storitev državnih subjektov. Ponudniki teh storitev so bili načeloma dolžni strankam zagotoviti dostop do teh storitev z uporabo navedenega nacionalnega sistema mobilnega plačevanja. Komisija je menila, da je navedeni sistem pomenil nezakonit državni monopol, zato je pri Sodišču vložila tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 258 PDEU.

Sodišče je najprej ugotovilo, da Madžarska s tem, da je nacionalno storitev mobilnega plačevanja opredelila kot storitev splošnega gospodarskega pomena (v nadaljevanju: SSGP), ni storila očitne napake pri presoji. Ker pa so iz področja uporabe Direktive 2006/123 izključene samo SSGP, ki so obstajale ob začetku veljavnosti te direktive, medtem ko je izpodbijani nacionalni monopol začel obstajati šele leta 2014, je Sodišče v nadaljevanju navedeno nacionalno storitev mobilnega plačevanja preučilo glede na posebna pravila, ki so v tej direktivi določena za SSGP:

Sodišče je glede tega navedlo, da nacionalni sistem mobilnega plačevanja, ker je na njegovi podlagi dostop do dejavnosti zagotavljanja storitev mobilnega plačevanja rezerviran za samo eno javno podjetje, pomeni „zahtevo“ v smislu člena 15(2)(d) Direktive 2006/123, ki mora izpolnjevati pogoje glede prepovedi diskriminacije, potrebnosti in sorazmernosti, določene v odstavku 3 navedenega člena. Sodišče pa je glede na to, da je Madžarska priznala, da obstajajo ukrepi, ki so manj omejevalni in manj posegajo v svobodo ustanavljanja, kot je sistem koncesij, utemeljen na postopku, odprtem za konkurenco, ter da ni dokazala, da s tem manj omejevalnim ukrepom ne bi bilo mogoče zagotoviti želene javne storitve, ugotovilo, da je bil kršen člen 15(2)(d) Direktive 2006/123.

Nazadnje, glede na to, da se člen 16 Direktive 2006/123, ki se nanaša na pravico ponudnikov, da storitev opravljajo v državi članici, v kateri sicer nimajo sedeža, ne uporablja za SSGP, ki se izvajajo v drugi državi članici, je Sodišče, kot je Komisija podredno zahtevala, preizkusilo, ali je morda kršen člen 56 PDEU zaradi uvedbe nacionalnega monopola. Tako je Sodišče v bistvu s sklicevanjem na razloge, ki jih je navedlo že v utemeljitev svoje ugotovitve, da je bil kršen člen 15(2)(d) Direktive 2006/123, razsodilo, da je bil madžarski sistem mobilnega plačevanja tudi v nasprotju s svobodo opravljanja storitev, kot je zagotovljena s členom 56 PDEU.

Veliki senat Sodišča je v sodbi **Čepelnik** (C-33/17, [EU:C:2018:896](#)) z dne 13. novembra 2018 razsodil, da je treba člen 56 PDEU *razlagati tako, da nasprotuje ureditvi države članice, v skladu s katero lahko pristojni organi naročniku del, ki ima sedež v tej državi članici, odredijo ustavitev plačil njegovemu sopogodbenu, ki ima sedež v drugi državi*

članici, in mu celo naložijo plačilo varščine v višini še neplačanega zneska plačila za delo, in sicer za zavarovanje plačila morebitne denarne kazni, ki bi bila lahko temu sopogodbenu naložena v primeru ugotovljene kršitve delovnega prava prvonavedene države članice.

Zadeva iz postopka v glavni stvari se je nanašala na spor med družbo s sedežem v Sloveniji, ki je bila izvajalka storitev, in avstrijskim naročnikom v zvezi s plačilom gradbenih del, ki jih je navedena družba opravila v Avstriji. Tožeča družba je zahtevala plačilo preostalega zneska za opravljena dela, tožena stranka pa je trdila, da je bila že dolžna plačati ta znesek kot varščino pristojnemu avstrijskemu upravnemu organu za zagotovitev morebitnega plačila denarne kazni, ki bi bila lahko naložena tožeči družbi, potem ko je finančna policija opravila nadzor na kraju zaradi kršitve avstrijskega delovnega prava. V skladu z nacionalnim pravom je imelo plačilo te varščine učinek izpolnitve obveznosti, zato je naročnik zavrnil plačilo zahtevanega zneska. Izvajalka storitev je nato vložila tožbo pri predložitvenem sodišču, to pa je postavilo vprašanje Sodišču.

Sodišče je najprej razsodilo, da nacionalna ureditev, ki naročniku del nalaga ustavitev plačil, ki jih dolguje svojemu sopogodbenu, in plačilo varščine v višini še neplačanega zneska plačila za delo, če obstaja utemeljen sum, da je izvajalec storitev storil upravni prekršek v zvezi z nacionalno delovnopravno zakonodajo, pomeni omejitev svobode opravljanja storitev, ker lahko odvrta tako naročnike del zadevne države članice od sodelovanja s ponudniki storitev, ki imajo sedež v drugi državi članici, kot tudi zadnjenavedene ponudnike od ponujanja svojih storitev navedenim naročnikom. Takšni ukrepi lahko namreč povzročijo, da mora zadevni prejemnik storitev vnaprej plačati znesek plačila za delo, ki ga še dolguje, s čimer se mu odvzame možnost, da pridrži del tega zneska kot nadomestilo v primeru napak ali zamude pri dokončanju del, poleg tega pa lahko ponudnikom storitev s sedežem v drugih državah članicah jemljejo pravico, da od svojih avstrijskih strank zahtevajo plačilo še neplačanega zneska zadevnih del, s čimer te ponudnike izpostavljajo tveganju za zamude pri plačilih.

Sodišče je v nadaljevanju opozorilo, da je mogoče to omejitev upravičiti z nujnimi razlogi v splošnem interesu, kot so cilj socialnega varstva delavcev, boja proti goljufijam, zlasti socialnim, in preprečevanja zlorab, če je primerna za zagotovitev uresničitve cilja, ki mu sledi, in če ne presega tega, kar je nujno za uresničitev tega cilja. Sodišče je v zvezi s sorazmernostjo zadevne avstrijske ureditve glede na njen cilj najprej poudarilo, da ta določa možnost pristojnih organov, da naročniku del odredijo ustavitev plačil izvajalcu storitev in plačilo varščine v višini še neplačanega zneska plačila za delo na podlagi obstoja utemeljenega suma storitve upravnega prekrška, preden so bili ugotovljeni goljufija, zloraba ali ravnanje, ki bi lahko ogrozilo varstvo delavcev. V nadaljevanju je navedlo, da nacionalna ureditev ne določa, da bi lahko zadevni izvajalec storitev pred sprejetjem navedenih ukrepov predstavil svoja stališča o dejstvih, ki se mu očitajo. Sodišče je nazadnje ugotovilo, da lahko pristojni organi znesek te varščine določijo, ne da bi upoštevali morebitne neizpolnitve izvajalca storitev, ta znesek pa lahko tako presega znesek – v nekaterih primerih tudi precej – ki ga mora naročnik del običajno plačati po končanju del. Sodišče je sklenilo, da je treba iz vsakega od teh treh razlogov za to nacionalno ureditev šteti, da presega to, kar je nujno potrebno za uresničitev ciljev varstva delavcev ter boja proti goljufijam, zlasti socialnim, in preprečevanja zlorab. Ta ureditev je zato v nasprotju s členom 56 PDEU.

Sodišče se je v sodbi **Danieli & C. Officine Meccaniche in drugi** (C-18/17, [EU:C:2018:904](#)) z dne 14. novembra 2018 izreklo o *združljivosti nekaterih ukrepov, ki jih je država članica sprejela z namenom, da bi z določitvijo zahteve za pridobitev delovnega dovoljenja omejila napotitev hrvaških državljanov in državljanov tretjih držav v to državo, s svobodo opravljanja storitev*. Sodišče je bilo v obravnavani zadevi v okviru predhodnega odločanja zaproseno,

naj odloči, ali ima Republika Avstrija pravico zahtevati, da imajo delavci, posredovani italijanskemu podjetju, ki opravlja storitev v Avstriji, delovno dovoljenje, če (i) so ti delavci hrvaški državljani, zaposleni pri hrvaškem podjetju, ali (ii) so ti delavci državljani tretjih držav, zakonito zaposleni pri drugem italijanskem podjetju.

Sodišče je v zvezi z napotitvijo hrvaških državljanov najprej opozorilo, da se v skladu z odstavkom 1, poglavje 2, Priloge V k Aktu o pristopu Hrvaške⁵⁶ člen 45 in prvi odstavek člena 56 PDEU v zvezi s prostim gibanjem delavcev in svobodo opravljanja storitev, ki vključuje začasno gibanje delavcev, kakor je opredeljeno v členu 1 Direktive 96/71,⁵⁷ med Hrvaško na eni strani in vsako od sedanjih držav članic na drugi v celoti uporabljata le ob upoštevanju prehodnih določb iz odstavkov od 2 do 13. Sodišče je v nadaljevanju navedlo, da to posredovanje delavcev iz zadeve v glavni stvari prav tako spada na področje uporabe poglavja 2, odstavek 2, Priloge V k Aktu o pristopu Hrvaške, ki določa, da bodo sedanje države članice z odstopanjem od členov od 1 do 6 Uredbe št. 492/2011⁵⁸ in do konca dveletnega obdobja od dne pristopa uporabljale nacionalne ukrepe ali ukrepe iz dvostranskih sporazumov, ki urejajo dostop hrvaških državljanov na njihov trg dela. Tako je Sodišče razsodilo, da je treba člena 56 in 57 PDEU ter odstavek 2 poglavja 2 Priloge V k Aktu o pristopu Hrvaške razlagati tako, da ima država članica v prehodnem obdobju iz zadnjenavedene določbe pravico, da z zahtevo po delovnem dovoljenju omeji napotitev hrvaških delavcev, ki so zaposleni pri podjetju s sedežem na Hrvaškem, če se napotitev teh delavcev izvaja kot posredovanje teh delavcev v smislu člena 1(3)(c) Direktive 96/71 podjetju s sedežem v drugi državi članici zaradi opravljanja storitev zadnjenavedenega podjetja v prvi od teh držav članic.

Nasprotno je Sodišče v zvezi z napotitvijo delavcev, ki so državljani tretjih držav, ugotovilo, da to, da država članica trajno ohrani zahtevo po delovnem dovoljenju za državljane tretjih držav, ki jih podjetju s sedežem v tej državi članici posreduje podjetje s sedežem v drugi državi članici, pomeni omejitev svobode opravljanja storitev, ki presega tisto, kar je potrebno za dosego cilja v splošnem interesu, ki je preprečiti motnje na trgu dela, ker namen državljanov tretjih držav ni dostopati do trga dela te države članice, saj se po opravljeni nalogi vrnejo v svojo matično državo oziroma v državo, v kateri imajo prebivališče. Zato je Sodišče razsodilo, da je treba člena 56 in 57 PDEU razlagati tako, da država članica nima pravice zahtevati, da morajo državljani tretjih držav, ki jih podjetje, ki ima sedež v drugi državi članici, posreduje drugemu podjetju s sedežem v tej drugi državi članici zaradi opravljanja storitev v prvi od teh držav članic, imeti delovno dovoljenje.

3. Prosti pretok kapitala

Veliki senat Sodišča je v sodbi **SEGRO in Horváth** (C-52/16 in C-113/16, [EU:C:2018:157](#)), izdani 6. marca 2018, razsodil, da prosti pretok kapitala, zagotovljen s členom 63 PDEU, nasprotuje *nacionalni ureditvi, na podlagi katere se brez odškodnine ukinejo vse pravice užitka na kmetijskih zemljiščih, če imetniki niso bližnji sorodniki lastnika zemljišča*. Ta ureditev je bila povezana z madžarsko ureditvijo, na podlagi katere so za tuje državljane

56| Akt o pogojih pristopa Republike Hrvaške in prilagoditvah Pogodbe o Evropski uniji, Pogodbe o delovanju Evropske unije in Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo (UL 2012, L 112, str. 21), priložen k Pogodbi med Kraljevino Belgijo, Republiko Bolgarijo, Češko republiko, Kraljevino Dansko, Zvezno republiko Nemčijo, Republiko Estonijo, Irsko, Helensko republiko, Kraljevino Španijo, Francosko republiko, Italijansko republiko, Republiko Ciper, Republiko Latvijo, Republiko Litvo, Velikim vojvodstvom Luksemburg, Republiko Madžarsko, Republiko Malto, Kraljevino Nizozemsko, Republiko Avstrijo, Republiko Poljsko, Portugalsko republiko, Romunijo, Republiko Slovenijo, Slovaško republiko, Republiko Finsko, Kraljevino Švedsko, Združenim kraljestvom Velika Britanija in Severna Irska (državami članicami Evropske unije) ter Republiko Hrvaško o pristopu Republike Hrvaške k Evropski uniji (UL 2012, L 112, str. 10).

57| Direktiva 96/71/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 1996 o napotitvi delavcev na delo v okviru opravljanja storitev (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 2, str. 431).

58| Uredba (EU) št. 492/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o prostem gibanju delavcev v Unij (UL 2011, L 141, str. 1).

in pravne osebe, ki so želeli postati lastniki kmetijskih zemljišč na Madžarskem, veljale nekatere omejitve ali ti morda celo niso imeli možnosti pridobiti lastništva, tako da so lahko izvajali naložbe v kmetijska zemljišča samo s pridobitvijo pravice užitka.

Sodišče je najprej ugotovilo, da zadevna ureditev imetniku pravice užitka odvzema možnost, da izkorišča zadevna kmetijska zemljišča, in možnost, da to pravico odtuji, zato pomeni omejitev prostega pretoka kapitala, ne glede na to, ali določa odškodnino v korist užitkarjev ali ne. Sodišče je dodalo, da zahteva, ki se nanaša na obstoj vezi bližnjega sorodstva z lastnikom zemljišča, bolj škoduje državljanom drugih držav članic kot madžarskim državljanom in tako lahko pomeni posredno diskriminacijo, ki temelji na državljanstvu užitkarja ali na izvoru kapitala.

Sodišče je v zvezi z morebitno upravičenostjo te omejitve na prvem mestu razsodilo, da obstoj zahtevane sorodstvene vezi ni primeren za zagotovitev uresničitve navajanega cilja, ki je pridržati lastništvo nad obdelovalnimi zemljišči za osebe, ki jih obdelujejo, in preprečiti, da bi se ta zemljišča pridobila za špekulativne namene. Sodišče je na drugem mestu v zvezi z utemeljitvijo, ki se nanaša na možnost sankcioniranja kršitev madžarske ureditve o deviznem nadzoru, navedlo, da merilo sorodstva nima nobene povezave z navedeno ureditvijo. Vsekakor bi bilo mogoče za sankcioniranje morebitnih kršitev sprejeti druge ukrepe, ki bi bili v svojih učinkih manj obsežni, kot so na primer upravne globe. Sodišče je na tretjem mestu nazadnje razsodilo, da zadevne omejitve ni mogoče upravičiti niti z možnostjo boja zoper povsem umetne konstrukte, katerih cilj je izogibanje zakonodaji, ki se uporablja na področju pridobitve kmetijskih zemljišč. Madžarska ureditev namreč s predpostavko, da vsakdo, ki ni bližnji sorodnik lastnika kmetijskega zemljišča, ob pridobitvi pravice do užitka ravna zlorabno, ustvarja splošno domnevo zlorab, ki je nikakor ni mogoče šteti za sorazmerno s ciljem boja proti takim ravnanjem.⁵⁹

Sodišče je v sodbi **Sofina in drugi** (C-575/17, [EU:C:2018:943](#)) z dne 22. novembra 2018 razsodilo, da *določbe Pogodbe DEU o prostem pretoku kapitala nasprotujejo nekaterim določbam francoskega splošnega davčnega zakonika, ki določajo odtegnitev davka pri viru od bruto zneska dividend, ki izvirajo iz domače države in so izplačane družbam nerezidentkam, ki poslujejo z izgubo, medtem ko se dividende, izplačane družbam rezidentkam, ki poslujejo z izgubo, obdavčijo pozneje, ko te spet poslujejo z dobičkom.*

Sodišče je najprej ugotovilo, da različno davčno obravnavanje zagotavlja prednost družbam rezidentkam, ki poslujejo z izgubo, ker je posledica tega vsaj finančna ugodnost ali pa celo oprostitvev v primeru prenehanja opravljanja dejavnosti, medtem ko se za družbe nerezidentke uporabi takojšnja in dokončna obdavčitev neodvisno od njihovega poslovnega izida. Taka razlika pri davčnem obravnavanju dividend na podlagi rezidentstva družb, ki jih prejmejo, bi lahko odvrnila, prvič, družbe nerezidentke od naložb v družbe s sedežem v Franciji, in drugič, vlagatelje iz Francije od pridobitve deležev v družbah nerezidentkah.

Zadevna nacionalna ureditev je tako pomenila omejitev prostega pretoka kapitala, ki je s členom 63(1) PDEU načeloma prepovedana, zato je Sodišče v nadaljevanju preizkusilo, ali je bila ta omejitev lahko upravičena glede na člen 65 PDEU, na podlagi katerega je lahko različno davčno obravnavanje združljivo s prostim pretokom kapitala, če se nanaša na položaje, ki med seboj niso objektivno primerljivi. Sodišče je glede tega ugotovilo, da zadevno različno obravnavanje ni omejeno na določitev načina pobiranja davka in zato ni upravičeno z objektivno različnostjo položajev. Sodišče je zato preizkusilo, ali je bilo mogoče različno davčno obravnavanje upravičiti s katerim od nujnih razlogov v splošnem interesu. Ugotovilo je, da to ni bilo mogoče. Prvič, utemeljitve z nujnostjo ohranitve uravnotežene porazdelitve davčne pristojnosti med državami članicami ni bilo mogoče sprejeti, ker odlog obdavčitve dividend, ki jih je prejela družba nerezidentka, ki posluje z izgubo, ne bi pomenil, da se mora francoska država odpovedati pravici do obdavčitve dohodka, ki je bil

⁵⁹ V zvezi s to madžarsko ureditvijo glej tudi zadevo C-235/17, *Komisija/Madžarska (Pravica užitka na kmetijskih zemljiščih)*, v kateri postopek še poteka.

ustvarjen na njenem ozemlju, in ker se francoska država sprijazni z izgubo davčnih prihodkov, če družbe rezidentke prenehajo opravljati svojo dejavnost, ne da bi pred tem ponovno poslovale z dobičkom. Sodišče ni sprejelo niti utemeljitve, ki se je nanašala na učinkovito pobiranje davkov, saj je v zvezi s tem ugotovilo, da bi priznanje ugodnosti, povezane z odlogom obdavčitve izplačanih dividend, tudi družbam nerezidentkam, ki poslujejo z izgubo, odpravilo vsakršno omejitev prostega pretoka kapitala, ne da bi oviralo uresničitev cilja, povezanega z učinkovitim pobiranjem davka, ki ga te družbe dolgujejo, ko prejmejo dividende od družbe rezidentke. Sodišče se je v zvezi s tem sklicevalo zlasti na mehanizme o vzajemni pomoči, ki obstajajo med organi držav članic.

VIII. Mejna kontrola, azil in priseljevanje

1. Mejna kontrola

Sodišče je v sodbi ***Touring Tours und Travel in Sociedad de transportes*** (C-412/17 in C-474/17, [EU:C:2018:1005](#)) z dne 13. decembra 2018 podalo razlago člena 67(2) PDEU ter členov 20 in 21 Uredbe št. 562/2006,⁶⁰ kar zadeva *možnost države članice, da avtobusnim prevoznikom v čezmejnem linijskem prevozu naložijo obveznost, da pred vstopom na ozemlje te države članice preverijo potne listine in dovoljenja za prebivanje svojih potnikov*. V obravnavani zadevi so nemški policijski organi menili, da sta dva avtobusna prevoznika, ki upravljata redne linije v Nemčijo prek nemško-nizozemske in nemško-belgijske meje, v Nemčijo prepeljala precej državljanov tretjih držav brez potrebnih potnih listin, kar je v nasprotju z nacionalnim pravom, zato so zoper njiju sprejeli odločbi o prepovedi in jima naložili denarno kazen. Nemški organi so menili, da bi morala zadevna prevoznika ob preverjanju vozovnic pri vstopu potnikov na avtobus preveriti zahtevane potovalne dokumente in državljanom tretjih držav brez njih vstop zavrniti.

Sodišče je zlasti navedlo, da bi zadevne kontrole morale biti izvedene ob vstopu potnikov na avtobus na začetku čezmejnega potovanja, zato bi te kontrole pomenile kontrole znotraj ozemlja države članice, ki so zajete s členom 21 navedene uredbe in ki so prepovedane, če imajo enakovreden učinek kot mejne kontrole.

Sodišče je razsodilo, da je treba člen 67(2) PDEU in člen 21 Uredbe št. 562/2006 razlagati tako, da nasprotujeta zakonodaji države članice, ki vse avtobusne prevoznike, ki izvajajo redni čezmejni linijski prevoz znotraj schengenskega območja na ozemlje te države članice, zavezuje, da pred prehodom notranje meje preverijo potni list in dovoljenje za prebivanje potnikov, da bi preprečili prevoz državljanov tretjih držav, ki nimajo teh potnih listin, na nacionalno ozemlje, in ki za zagotovitev spoštovanja te obveznosti kontrole omogoča, da policijski organi za zadevna podjetja sprejmejo odločbo o prepovedi takega prevoza, vključno z grožnjo denarne kazni.

⁶⁰ Uredba (ES) št. 562/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. marca 2006 o Zakoniku Skupnosti o pravilih, ki urejajo gibanje oseb prek meja (Zakonik o schengenskih mejah) (UL 2006, L 105, str. 1), kakor je bila spremenjena z Uredbo (EU) št. 610/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 (UL 2013, L 182, str. 1).

2. Azilna politika

Sodišče je moralo tako kot v preteklosti zaradi obsežnosti migracijske krize, ki že nekaj let vlada v Evropi, in posledično zaradi prihoda izjemno velikega števila prosilcev za mednarodno zaščito v Unijo obravnavati številne zadeve v zvezi z azilno politiko Unije. Med njimi jih je treba omeniti sedem: zadevo v zvezi z Direktivo 2004/83, 61 zadevo v zvezi z Direktivo 2011/95, 62 tri zadeve, ki se hkrati nanašajo na to direktivo in Direktivo 2013/32⁶¹ ali Uredbo št. 604/2013⁶⁴ (v nadaljevanju: Uredba Dublin III), zadevo, ki se hkrati nanaša na Uredbo Dublin III in Izvedbeno uredbo št. 1560/2003,⁶⁵ in nazadnje zadevo, ki se nanaša na Direktivo 2008/115.⁶⁶

2.1. Status begunca

Veliki senat Sodišča je v sodbi **MP (Subsidiarna zaščita žrtve preteklega mučenja)** (C-353/16, [EU:C:2018:276](#)) z dne 24. aprila 2018 podal pojasnila v zvezi s pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki je bila v preteklosti žrtev mučenja v svoji izvorni državi, da bi se jo štelo za osebo, ki je lahko upravičena do subsidiarne zaščite, v smislu Direktive 2004/83 v povezavi s členom 4 Listine. V zadevi v glavni stvari je šrilanški državljani v Združenem kraljestvu vložil prošnjo za azil. To prošnjo je obrazložil s tem, da so ga šrilanške varnostne sile pridržale in mučile, ker je bil član organizacije „Osvobodilni tigri tamilskega Eelama“, in da bi bil zato, če bi se vrnil v svojo izvorno državo, izpostavljen tveganju ponovnega neprimerne ravnanja. Britanski organi so zavrnili to prošnjo za azil in možnost, da bi mu bila podeljena subsidiarna zaščita, zaradi nedokazanosti te nevarnosti. So pa britanski organi priznali, da glede na resnost duševne bolezni zadevne osebe in nemožnost dostopa do ustreznega zdravljenja v Šrilanki njena vrnitev v to državo ne bi bila združljiva s členom 3 EKČP.

Sodišče je najprej navedlo, da zgolj na podlagi okoliščine, da je bila zadevna oseba v preteklosti žrtev mučenja, ki so ga izvajali organi njene izvorne države, tej ni mogoče priznati subsidiarne zaščite v trenutku, v katerem ne obstaja več utemeljeno tveganje, da bi se taka dejanja mučenja ponovila. Poleg tega ni mogoče šteti, da že sama nevarnost poslabšanja zdravstvenega stanja te osebe pomeni nečloveško ali ponižujoče ravnanje v njeni izvorni državi, tudi če ta nevarnost izhaja iz splošnih pomanjkljivosti zdravstvenega sistema in neobstoja ustreznega zdravljenja. Vendar bi bilo drugače, če bi bilo očitno, da organi izvorne države ne bi bili pripravljeni zagotoviti njene rehabilitacije ali da bi ravnali diskriminatorno z vidika dostopa do zdravstvene oskrbe, zaradi

61] Direktiva Sveta 2004/83/ES z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 7, str. 96).

62] Direktiva 2011/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da so upravičeni do mednarodne zaščite, glede enotnega statusa beguncev ali oseb, upravičenih do subsidiarne zaščite, in glede vsebine te zaščite (UL 2011, L 337, str. 9).

63] Direktiva 2013/32/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite (UL 2013, L 180, str. 60).

64] Uredba (EU) št. 604/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države ali oseba brez državljanstva (UL 2013, L 180, str. 31).

65] Izvedbena uredba Komisije (ES) št. 1560/2003 z dne 2. septembra 2003 o podrobnih pravilih za uporabo Uredbe Sveta (ES) No 343/2003 o določitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vložijo državljani tretje države (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 200), kakor je bila spremenjena z Izvedbeno uredbo Komisije (EU) št. 118/2014 z dne 30. januarja 2014 (UL 2014, L 39, str. 1).

66] Direktiva 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (UL 2008, L 348, str. 98).

česar bi bil nekaterim etničnim skupinam ali kategorijam oseb, med katerimi bi bila navedena oseba, otežen dostop do oskrbe, prilagojene za zdravljenje telesnih in duševnih posledic dejanj mučenja, ki so jih storili ti organi.

V teh okoliščinah je Sodišče razsodilo, da je državljanu tretje države, ki so ga organi njegove države izvora v preteklosti mučili in ki v primeru vrnitve v to državo ni več izpostavljen tveganju mučenja, vendar bi se lahko njegovo telesno in duševno zdravje v takem primeru hudo poslabšalo, z resnim tveganjem, da bo ta državljan storil samomor zaradi travm, ki izvirajo iz dejanj mučenja, katerih žrtev je bil, mogoče priznati status subsidiarne zaščite, če obstaja dejansko tveganje, da navedenemu državljanu v navedeni državi namerno ne bo zagotovljena oskrba, prilagojena za zdravljenje telesnih in duševnih posledic teh dejanj mučenja.

2.2. Obravnavanje prošelj za mednarodno zaščito

Sodbe o obravnavanju prošelj za mednarodno zaščito, opisane v tem poročilu, se nanašajo na pravila v zvezi z obravnavanjem in ocenjevanjem teh prošelj ter na rok, ki se uporablja za postopek ponovne preučitve zahteve za sprejem ali ponovni sprejem prosilca.

Sodišče se je v sodbi **F** (C-473/16, [EU:C:2018:36](#)) z dne 25. januarja 2018 izreklo o razlagi člena 4 Direktive 2011/95 ob upoštevanju člena 7 Listine, kar zadeva vprašanje, ali *ti določbi nasprotujeta izdelavi in uporabi izvedenskega mnenja psihologa za presojo resničnosti zatrjevane spolne usmerjenosti prosilca za mednarodno zaščito*. V zadevi v glavni stvari je F, nigerijski državljan, pri madžarskih organih zaprosil za azil, tako da je izjavil, da ga je strah, da ga bodo v izvorni državi preganjali zaradi njegove istospolne usmerjenosti, vendar pristojni madžarski organ te izjave na podlagi izvedenskega mnenja psihologa ni štel za verodostojno. Izvedensko mnenje je zajemalo eksploracijo, raziskavo osebnosti in več testov osebnosti, ugotovljeno pa je bilo, da ni bilo mogoče potrditi trditve, ki jo je F podal v zvezi s svojo spolno usmerjenostjo.

Sodišče je na prvem mestu razsodilo, da člen 4 Direktive 2011/95 ne nasprotuje temu, da organ, ki je odgovoren za obravnavo prošelj za mednarodno zaščito, ali po potrebi sodišče, pri katerem se vloži tožba zoper odločbo tega organa, v okviru presoje dejstev in okoliščin glede zatrjevane spolne usmerjenosti prosilca odredi izdelavo izvedenskega mnenja, če se to izvedensko mnenje izdela v skladu s temeljnimi pravicami, zagotovljenimi z Listino, če navedena organ in sodišče odločbe ne utemeljita zgolj z ugotovitvami iz izvedenskega mnenja in če ta pri presoji izjav prosilca o njegovi spolni usmerjenosti nista vezana na te ugotovitve. Sodišče je pojasnilo, da za odločitev o prošnji za mednarodno zaščito, utemeljeni s strahom pred preganjanjem zaradi spolne usmerjenosti, v okviru obravnavanja dejstev in okoliščin iz člena 4 navedene direktive ni treba vedno presoditi verodostojnosti spolne usmerjenosti prosilca, vendar pa ni mogoče izključiti, da se v posebnih okoliščinah presoje tovrstnih izjav prosilca za mednarodno zaščito nekatere oblike izvedenskega mnenja izkažejo za koristne ter se lahko izdelajo brez poseganja v temeljne pravice tega prosilca. Sodišče pa je v zvezi s tem vseeno opozorilo, da so v skladu z upoštevnimi določbami Direktive 2005/85⁶⁷ in Direktive 2013/32 samo organi, odgovorni za obravnavanje prošelj, pristojni, da pod nadzorom sodišča opravijo presojo dejstev in okoliščin iz člena 4 Direktive 2011/95, tako da zadevni organ in sodišča, ki odločajo o morebitni tožbi v zvezi s tem, svoje odločitve ne morejo utemeljiti zgolj na ugotovitvah izvedenskega mnenja in biti vezani na te ugotovitve.

67| Direktiva Sveta 2005/85/ES z dne 1. decembra 2005 o minimalnih standardih glede postopkov za priznanje ali odvzem statusa begunca v državah članicah (UL 2005, L 326, str. 13).

Na drugem mestu je razsodilo, da je treba člen 4 Direktive 2011/95 v povezavi s členom 7 Listine o temeljnih pravicah razlagati tako, da nasprotuje temu, da se za presojo resničnosti zatrjevane spolne usmerjenosti prosilca za mednarodno zaščito na podlagi projekcijskih testov osebnosti izdela in uporabi izvedensko mnenja psihologa, tudi če je izvedba zadevnih psiholoških testov formalno odvisna od privolitve zadevne osebe in ne da bi bila ta privolitev nujno svobodna, ker je dejansko vsiljena pod pritiskom okoliščin, v katerih so prosilci za mednarodno zaščito. Čeprav je lahko poseg v zasebno življenje prosilca utemeljen z iskanjem dokazov, ki bodo omogočili presojo njegovih resničnih potreb po mednarodni zaščiti, mora organ za presojo pod nadzorom sodišča presoditi, ali je izvedensko mnenje psihologa, ki ga namerava naročiti, primerno, torej da temelji na dovolj zanesljivih metodah in načelih glede na standarde, ki so sprejeti v mednarodni strokovni javnosti, in potrebno za uresničitev tega cilja. Sodišče je zlasti ugotovilo, da se zdi vpliv zadevnega izvedenskega mnenja na zasebno življenje prosilca pretiran glede na uresničevani cilj, ker resnost posega v pravico do spoštovanja zasebnega življenja ni bila sorazmerna s koristjo, ki bi jo ta vpliv eventualno lahko pomenil za presojo dejstev in okoliščin, določeno v členu 4 Direktive 2011/95.

Veliki senat Sodišča se je v sodbi **Alheto** (C-585/16, [EU:C:2018:584](#)) z dne 25. julija 2018 izrekel o *posebnih merilih za obravnavanje prošenj za azil, ki jih vložijo osebe, registrirane pri Agenciji Združenih narodov za pomoč in zaposlovanje palestinskih beguncev na Bližnjem vzhodu (UNRWA)*. Bolgarsko sodišče, ki je odločalo o tožbi zoper odločbo o zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito, ki jo je vložila oseba palestinskega porekla, se je soočalo z dvomi glede razlage direktiv 2011/95 in 2013/32, kar zadeva osebe, ki so registrirane pri UNRWA, in se je zlasti spraševalo, ali je treba osebo, registrirano pri tem organu, ki je pobegnila iz Gaze in je pred potovanjem v Unijo prebivala v Jordaniji, obravnavati kot osebo, ki je dovolj zaščitena v Jordaniji, in zato njeno prošnjo za mednarodno zaščito, vloženo v Uniji, razglasiti za nedopustno.

Sodišče je najprej pojasnilo, da mora sodišče, pri katerem je vloženo pravno sredstvo zoper odločbo organa za presojo – ki je v členu 2 Direktive 2013/32 opredeljen kot „kateri koli parasodni ali upravni organ v državi članici, ki je odgovoren za obravnavanje prošenj za mednarodno zaščito in je pristojen izdajati odločbe na prvi stopnji v takih primerih“ – o prošnji za azil ali subsidiarno zaščito, opraviti podrobno in povsem posodobljeno presojo spisa, pri čemer mora upoštevati vse dejanske in pravne elemente, ki se zdijo upoštevni, vključno z elementi, ki v času, ko je zadevni organ sprejel svojo odločbo, še niso obstajali.

Sodišče je glede tega dodalo, da mora vsaka država članica, ki jo Direktiva 2013/32 zavezuje, svoje nacionalno pravo prilagoditi tako, da bo, če sodišče odločbo upravnega ali parasodnega organa razveljavi in mora ta organ sprejeti novo odločbo, ta nova odločba o prošnji za azil ali subsidiarni zaščiti sprejeta v kratkem času in bo v skladu s presojo iz sodbe, s katero je bila razglašena razveljavitev.

Sodišče je v zvezi s posebnimi merili za preizkus prošnje za azil ali subsidiarno zaščito, ki jo vloži Palestinec, opozorilo, da v skladu s členom 12(1)(a) Direktive 2011/95 Palestinec ne more pridobiti azila v Uniji, dokler uživa učinkovito varstvo ali pomoč UNRWA. Azil v Uniji lahko pridobi, le če je njegova osebna varnost zelo ogrožena, je zamen prosil za pomoč UNRWA in je bil zaradi okoliščin, na katere ni mogel vplivati, prisiljen zapustiti območje delovanja UNRW.

Sodišče je glede tega razsodilo, da je treba člen 35, prvi odstavek, (b), Direktive 2013/32 razlagati tako, da je treba za osebo, registrirano pri UNRWA, če v tretji državi – ki ni ozemlje, na katerem običajno prebiva, vendar pa spada v območje delovanja navedenega organa – uživa učinkovito varstvo ali pomoč tega organa, šteti, da v tej tretji državi uživa zadostno zaščito v smislu te določbe, če se ta država zaveže, da bo zadevno osebo po tem, ko je ta zapustila njeno ozemlje, da bi zaprosila za mednarodno zaščito v Uniji, ponovno sprejela,

priznava navedeno varstvo ali pomoč UNRWA in spoštuje načelo nevračanja ter zadevni osebi tako omogoči, da na njenem ozemlju prebiva varno in v dostojnih življenjskih razmerah, vse dokler bo to zaradi tveganja, ki mu je izpostavljena na ozemlju svojega običajnega prebivališča, potrebno.

Sodišče se je v sodbi **Ahmedbekova** (C-652/16, [EU:C:2018:801](#)) z dne 4. oktobra 2018 izreklo o *razlagi direktiv 2011/95 in 2013/32, tako da je zlasti pojasnilo, kako je treba obravnavati prošnje za mednarodno zaščito, ki jih ločeno vložijo člani iste družine, in obseg pravice do učinkovitega pravnega sredstva zoper odločbo o zavrnitvi te zaščite*. V obravnavani zadevi je pristojni bolgarski organ zavrnil prošnje za mednarodno zaščito, ki jih je vložila družina azerbajdžanskih državljanov, ki je nezakonito vstopila v Bolgarijo. Eden od družinskih članov se je v okviru tožbe, ki jo je vložil, skliceval na preganjanje od azerbajdžanskih organov, katerega žrtev naj bi bil njegov zakonec, in okoliščine, ki ga posamično zadevajo, pri čemer je zlasti zatrjeval obstoj nevarnosti, da bo preganjan zaradi svojega političnega prepričanja, ki je izkazano zlasti z njegovim sodelovanjem pri vložitvi pritožbe proti Azerbajdžanu pred ESČP.

Sodišče je na prvem mestu v zvezi s posamično presojo prošenj za mednarodno zaščito najprej opozorilo, da mora vsaka odločitev o priznanju statusa begunca ali statusa subsidiarne zaščite temeljiti na posamičnem obravnavanju, nato pa pojasnilo, da je treba v tem okviru upoštevati nevarnost preganjanja in resnih groženj družinskemu članu prosilca, da se ugotovi, ali je zadnjenavedeni zaradi družinskih vezi z navedeno ogroženo osebo tudi sam izpostavljen tem grožnjam. Sodišče je še navedlo, da so prošnje za mednarodno zaščito, ki so jih ločeno vložili člani iste družine, lahko predmet ukrepov za obravnavanje morebitne povezanosti, vendar te prošnje ne morejo biti obravnavane skupno. Poleg tega je poudarilo, da se obravnava ene od teh prošenj ne sme prekiniti do končanja postopka obravnave v zvezi z drugo od teh prošenj.

Sodišče je na drugem mestu v zvezi s pogoji, da se prosilec lahko šteje za begunca glede na njegovo sodelovanje pri vložitvi tožbe zoper svojo matično državo pri ESČP, ugotovilo, da tega sodelovanja v okviru presoje razlogov za preganjanje iz Direktive 2011/95 načeloma ni mogoče šteti za dokaz pripadnosti tega prosilca „določeni družbeni skupini“, ampak je to sodelovanje treba šteti kot razlog za preganjanje na podlagi „političnega prepričanja“, če obstajajo utemeljeni razlogi, da bo ta država sodelovanje pri vložitvi te tožbe razumela kot dejanje političnega nestrinjanja, zoper katero lahko izvaja povračilne ukrepe.

Sodišče je nazadnje na tretjem mestu v zvezi z zahtevo, da sodišče, ki odloča o tožbi zoper odločbo o zavrnitvi mednarodne zaščite, opravi podrobno in ex nunc presojo dejstev in pravnih vprašanj, ugotovilo, da je navedeno sodišče na podlagi naknadnih navedb in po tem, ko je od organa za presojo zahtevalo njihovo preučitev, načeloma dolžno opraviti presojo razlogov za mednarodno zaščito ali dejanskih elementov, ki so, čeprav se nanašajo na dogodke ali grožnje, ki so domnevno obstajali pred sprejetjem navedene odločbe o zavrnitvi ali celo pred vložitvijo prošnje za mednarodno zaščito, prvič navedeni v postopku s tožbo. To sodišče pa, nasprotno, tega ni dolžno storiti, če ugotovi, da so bili razlogi ali elementi navedeni v pozni fazi postopka s tožbo ali da niso predloženi dovolj konkretno, da bi jih bilo mogoče ustrezno preučiti, ali če ugotovi – kadar gre za dejanske elemente – da ti niso pomembni ali da se ne razlikujejo dovolj od elementov, ki jih je organ za presojo že lahko upošteval.

Sodišče se je v sodbi **Fathi** (C-56/17, [EU:C:2018:803](#)) 4. oktobra 2018 izreklo o *določitvi države članice, ki je odgovorna za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vloži državlján tretje države, glede na Uredbo Dublin III in Direktivo 2013/32, določitvi obsega dokaznega bremena v zvezi z obstojem dejanja preganjanja in o pojmu „dejanje preganjanja“ v smislu Direktive 2011/95*. V obravnavani zadevi je iranski državlján kurdskega porekla pri državni agenciji za begunce v Bolgariji vložil prošnjo za mednarodno zaščito, ker naj bi ga iranske oblasti preganjale iz verskih razlogov, zlasti zaradi njegove spreobrnitve v krščanstvo. Pristojni bolgarski organ je to prošnjo vsebinsko preučil, ne da bi bila po izvedbi postopka določitve odgovorne države

članice sprejeta izrecna odločba. Zadevna prošnja je bila zavrnjena kot neutemeljena, ker je navedeni organ menil, da je zgodba prosilca vsebovala znatna protislovja in da ni bilo dokazano niti to, da je bil preganjan ali da zanj obstaja tveganje preganjanja v prihodnosti, niti obstoj tveganja smrtne kazni.

Sodišče je najprej ugotovilo, da je treba člen 3(1) Uredbe Dublin III razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da organi države članice po vsebini obravnavajo prošnjo za mednarodno zaščito v smislu člena 2(d) te uredbe, ne da bi bili ti organi sprejeli izrecno odločbo, s katero je na podlagi meril iz navedene uredbe ugotovljeno, da je za tako obravnavo odgovorna ta država članica. Sodišče je poleg tega razsodilo, da je treba člen 46(3) Direktive 2013/32 razlagati tako, da pristojnemu sodišču države članice v okviru tožbe, ki jo je prosilec za mednarodno zaščito vložil zoper odločbo, s katero je bilo odločeno, da njegova prošnja za mednarodno zaščito ni utemeljena, ni treba po uradni dolžnosti presoditi, ali so organi, ki so to prošnjo obravnavali, pravilno uporabili merila in mehanizme za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje navedene prošnje, kot so določeni z Uredbo Dublin III.

Dalje, Sodišče je v zvezi z obsegom dokaznega bremena v zvezi z obstojem dejanja preganjanja razsodilo, da se od prosilca za mednarodno zaščito, ki zatrjuje tveganje preganjanja iz razlogov, povezanih z veroizpovedjo, ne more zahtevati, da v utemeljitev svojih verskih prepričanj poda izjave ali predloži dokumente o vsakem od elementov, ki so zajeti s členom 10(1)(b) Direktive 2011/95 (*seul ou en communauté, outeistična, neteistična in ateistična prepričanja, sodelovanje ali nesodelovanje pri zasebnih ali javnih formalnih verskih obredih posamično ali v skupnosti drugih oseb, druga verska dejanja ali izrazi prepričanja ali oblike osebnega ali skupnega vedenja, ki temeljijo na kakršnem koli verskem prepričanju ali izhajajo iz njega*). Vendar pa mora prosilec te navedbe verodostojno utemeljiti tako, da predloži elemente, ki pristojnemu organu omogočajo, da se prepriča o njihovi resničnosti.

Nazadnje, Sodišče je v zvezi s pojmom „dejanje preganjanja“ v smislu člena 9(1) in (2) Direktive 2011/95 ugotovilo, da je treba te določbe razlagati tako, da prepoved ravnanja v nasprotju z državno vero izvirne države prosilca za mednarodno zaščito, za katero je določena smrtna ali zaporna kazen, lahko pomeni dejanje preganjanja v smislu navedenih določb, če organi te države za kršitev te prepovedi take sankcije v praksi uporabljajo.

Veliki senat Sodišča se je v sodbi **X in X** (C-47/17 in C-48/17, [EU:C:2018:900](#)) z dne 13. novembra 2018 izrekel o rokih, ki se na podlagi člena 5(2) Izvedbene uredbe št. 1560/2003 uporabljajo za postopek ponovne preučitve zahteve za sprejem ali ponovni sprejem prosilca za azil. Spora o glavni stvari sta se nanašala na sirskega in eritrejskega državljana, ki sta na Nizozemskem vložila prošnjo za izdajo dovoljenja za začasno prebivanje prosilca za azil, potem ko sta že vložila prošnjo za mednarodno zaščito v drugo državi (v Nemčiji oziroma v Švici), pri čemer je eritrejski državljan prečkal Italijo (kjer pa ni bilo dokazano, da je vložil prošnjo za mednarodno zaščito). Nizozemski organi so na podlagi člena 18(1)(b) Uredbe Dublin III pri nemških, švicarskih in italijanskih organih vložili zahteve za ponovni sprejem zadevnih oseb. Po zavrnitvi teh zahtev so nizozemski organi na podlagi člena 5(2) Izvedbene uredbe št. 1560/2003 pri nemških in italijanskih organih vložili prošnji za ponovno preučitev, vendar ti na ti prošnji bodisi niso odgovorili bodisi so odgovorili šele po dvotedenskem roku iz te določbe.

Sodišče je najprej opozorilo, da je zakonodajalec Unije v Uredbi Dublin III postopke obravnavanja zahtev za sprejem ali ponovni sprejem od zaprosene države članice uredil z nizom zavezujočih rokov, nato pa navedlo, da mehanizem iz člena 5(2) Izvedbene uredbe št. 1560/2003, s katerim lahko država članica prosilca pri zaproseni državi članici vloži prošnjo za ponovno preučitev, potem ko je zadnjenavedena zavrnila njeno zahtevo za sprejem ali ponovni sprejem, pomeni „dodatni postopek“, ki je fakultativne narave, katerega

trajanje mora biti določeno strogo in predvidljivo. Sodišče pa je navedlo, da postopek ponovne preučitve, ki bi bil omejen le z „razumnim“ rokom za odgovor ali katerega dolžina ne bi bila vnaprej določena, ne bi bil združljiv s cilji Uredbe Dublin III, zlasti s ciljem hitre obravnave prošenj za mednarodno zaščito.

Sodišče je zato razsodilo, da je treba člen 5(2) Izvedbene uredbe št. 1560/2003 razlagati tako, da si mora država članica, pri kateri je vložena zahteva za sprejem ali ponovni sprejem v skladu s členom 21 ali členom 23 Uredbe Dublin III in ki je – potem ko je opravila potrebna preverjanja – nanjo podrobno in obrazloženo odgovorila negativno v rokih, določenih v členu 22 oziroma v členu 25 zadnjenavedene uredbe, nato pa je bila pri njej vložena prošnja za ponovno preučitev v tritedenskem roku iz člena 5(2) Izvedbene uredbe št. 1560/2003, prizadevati, da v duhu lojalnega sodelovanja na zadnjenavedeno prošnjo odgovori v roku dveh tednov iz zadnjenavedene določbe.

Kadar zaprosena država članica na navedeno prošnjo ne odgovori v roku dveh tednov, se dodatni postopek ponovne preučitve dokončno konča, tako da je treba šteti, da je od izteka navedenega roka za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito odgovorna država članica prosilka, razen če ima ta še dovolj časa, da v zavezujočih rokih, ki so za to določeni v členu 21(1) in členu 23(2) Uredbe Dublin III, vloži novo zahtevo za sprejem ali ponovni sprejem.

2.3. Odločbe o vrnitvi

Veliki senat Sodišča se je v sodbi **Gnandi** (C-181/16, [EU:C:2018:465](#)) z dne 19. junija 2018 izrekel o *vprašanju, ali je mogoče odločbo o vrnitvi v smislu Direktive 2008/115 sprejeti že ob zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito, torej pred koncem postopka s pritožbo, ki jo je mogoče vložiti zoper to zavrnitev*. V sporu o glavni stvari je državlján Toga pri belgijskih organih vložil prošnjo za mednarodno zaščito, ki je bila zavrnjena, nekaj dni zatem pa je bila sprejeta še odločba o vrnitvi v obliki odredbe o zapustitvi ozemlja zadevne države članice.

Sodišče je najprej ugotovilo, da prosilec za mednarodno zaščito, takoj ko pristojni organ njegovo prošnjo zavrne, spada na področje uporabe Direktive 2008/115. Sodišče je glede tega navedlo, da dovoljenje ostati na ozemlju zadevne države članice zaradi učinkovite uporabe pravnega sredstva zoper odločbo o zavrnitvi te prošnje ne preprečuje, da se od te zavrnitve dalje šteje, da prebivanje zadevne osebe načeloma ni zakonito.

Vendar je Sodišče poudarilo, da je treba pri odločbi o vrnitvi in morebitni odločbi o odstranitvi varstvo, ki se zagotavlja s pravico do učinkovitega pravnega sredstva in načelom nevračanja, zagotoviti tako, da se prosilcu za mednarodno zaščito pravica do učinkovitega pravnega sredstva, ki je po zakonu suspenzivno, prizna vsaj na eni stopnji pred sodiščem. Ob strogem spoštovanju te zahteve zgolj okoliščina, da je treba prebivanje zadevne osebe opredeliti za nezakonito, takoj ko pristojni organ prošnjo za mednarodno zaščito zavrne na prvi stopnji, in da se lahko zato odločba o vrnitvi sprejme takoj po tej zavrnitvi ali skupaj z njo v istem upravnem aktu, ne krši niti načela nevračanja niti pravice do učinkovitega pravnega sredstva.

Sodišče je tudi opozorilo, da morajo države članice v skladu z načelom enakosti orožij zagotoviti polni učinek pravnega sredstva zoper odločbo o zavrnitvi prošnje za mednarodno zaščito, zaradi česar je zlasti potrebno, da se vsi učinki odločbe o vrnitvi zadržijo do poteka roka za vložitev pravnega sredstva in, če je to vloženo, do odločitve o njem. V zvezi s tem ne zadostuje, da zadevna država članica ne opravi prisilne izvršbe odločbe o vrnitvi. Nasprotno, nujno je, da se zadržijo vsi pravni učinki te odločbe, ter torej zlasti, da rok za prostovoljni odhod ne začne teči, dokler je zadevni osebi dovoljeno, da ostane, in da se je ne pridrži z namenom odstranitve. Poleg tega je potrebno, da zadevna oseba ohrani status prosilca za mednarodno zaščito, dokler še ni bilo dokončno odločeno o njeni prošnji. Potrebno je tudi, da države članice prosilcem omogočijo, da uveljavljajo

vse spremenjene okoliščine, do katerih je prišlo po sprejetju te odločbe o vrnitvi, ki bi lahko odločilno vplivale na presojo položaja zadevne osebe z vidika Direktive 2008/115. Nazadnje, države članice morajo zagotoviti, da je prosilec na pregleden način obveščen o spoštovanju teh jamstev.

3. Odnosi s Turčijo

Sodišče je v sodbi **Yön** (C-123/17, [EU:C:2018:632](#)) z dne 7. avgusta 2018 podalo razlago klavzule „standstill“ iz člena 7 Sklepa št. 2/76⁶⁸ in iz člena 13 Sklepa št. 1/80⁶⁹, ki ju je sprejel Pridružitveni svet, ustanovljen na podlagi Sporazuma o pridružitvi med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Turčijo, in s katerima je državam članicam in Turčiji prepovedano uvesti nove omejitve v zvezi s pogoji za dostop do zaposlitve za delavce in njihove družinske člane, ki so zakonito na njihovem ozemlju. V obravnavani zadevi je turška državljanka, žena turškega delavca, ki zakonito prebiva v Nemčiji, pri nemških organih zaprosila za izdajo dovoljenja za začasno prebivanje iz naslova združitve družine. Ta prošnja je bila zavrnjena z obrazložitvijo, da zadevna oseba po eni strani ni dokazala, da ima jezikovna znanja, ki se zahtevajo z nemško zakonodajo, in da je po drugi strani vstopila na zvezno ozemlje brez nacionalnega vizuma, ki se zahteva z nacionalno odločbo, uvedeno med obdobjem 20. decembrom 1976 in 30. novembrom 1980. S to odločbo so se namreč poosttrili pogoji za združitev družine državljanov tretjih držav, ki zakonito prebivajo v Nemčiji kot zaposleni delavci, v primerjavi s pogoji, ki so na datum začetka veljavnosti Sklepa št. 2/76 obstajali v tej državi članici.

Sodišče je najprej navedlo, da Sklep št. 2/76 ne more biti retroaktivno razveljavljen, zato se klavzula „standstill“ iz člena 7 tega sklepa, ne pa klavzula „standstill“ iz člena 13 Sklepa št. 1/80, uporablja za vse ukrepe, ki jih je država članica uvedla v obdobju od 20. decembra 1976 do 30. novembra 1980.

Dalje, Sodišče je s sklicevanjem na razlago, podano v sodbah *Dogan*⁷⁰ in *Tekdemir*⁷¹, pojasnilo, da nacionalni ukrep, ki zastruje pogoje za združitev družine in vpliva na opravljanje gospodarske dejavnosti turških državljanov, ki zakonito prebivajo v zadevni državi članici, na ozemlju te države članice, za turškega državljanu pomeni novo omejitev – v smislu člena 7 Sklepa št. 2/76 – pri izvrševanju prostega gibanja delavcev v zadevni državi članici in tako spada na področje uporabe te določbe. Tak ukrep je sicer mogoče upravičiti z nujnimi razlogi v splošnem interesu, ki se nanašajo na učinkovit nadzor priseljevanja in upravljanje migracijskih tokov, vendar je dopusten, le če njegovo izvajanje ne presega tistega, kar je nujno za doseg zastavljenega cilja.

68| Sklep Pridružitvenega sveta št. 2/76 z dne 20. decembra 1976 o izvajanju člena 36 Dodatnega protokola, ki je bil podpisan 23. novembra 1970 v Bruslju in ki je bil v imenu Skupnosti sklenjen, odoben in potrjen z Uredbo Sveta (EGS) št. 2760/72 z dne 19. decembra 1972 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 11 str. 41).

69| Sklep Pridružitvenega sveta št. 1/80 z dne 19. septembra 1980 o razvoju pridružitve, ki je priložen Pridružitvenemu sporazumu med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Turčijo, ki so ga Republika Turčija na eni strani ter države članice EGS in Skupnost na drugi podpisale v Ankari 12. septembra 1963 in ki je bil v imenu Skupnosti sklenjen, odoben in potrjen s Sklepom Sveta z dne 23. decembra 1963 (64/732/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 11, str. 10).

70| Sodba Sodišča z dne 10. julija 2014, *Dogan* (C-138/13, [EU:C:2014:2066](#)).

71| Sodba Sodišča z dne 29. marca 2017, *Tekdemir* (C-652/15, [EU:C:2017:239](#)).

IX. Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah

1. Uredba št. 44/2001 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah

Sodišče je 5. julija 2018 v sodbi *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-27/17, [EU:C:2018:533](#)) podalo pojasnila v zvezi z določitvijo pristojnega sodišča na podlagi Uredbe št. 44/2001⁷² v primeru zahtevka za povračilo škode, ki naj bi nastala s protikonkurenčnimi ravnanji, storjenimi v različnih državah članicah. V obravnavani zadevi je tožeča stranka, litovska letalska družba, pri litovskih sodiščih vložila tožbi proti drugi letalski družbi, Air Baltic, in letališču Riga (Latvija), s katerima je zahtevala odškodnino za škodo, ki naj bi ji nastala z ravnanji, za katera je menila, da so protikonkurenčna. V zvezi s temi ravnanji, ki so zlasti zajemala do 80-odstotna znižanja za storitve vzletanja, pristajanja in varnostne storitve v zvezi z zrakoplovi, ki jih je navedeno letališče zlasti v korist družbe Air Baltic uvedlo novembra 2004, je latvijski urad za varstvo konkurence v okviru postopka, ki je bil ločen od postopka v glavni stvari, ugotovil, da so v nasprotju s pravili Unije o konkurenci. Toženi stranki sta izpodbijali pristojnost litovskih sodišč za odločanje o sporu, ker protikonkurenčni omejevalni sporazum, ki je predmet tožb, in njegovi učinki niso nastali v Litvi, ampak v Latviji med letališčem Riga in latvijsko matično družbo družbe Air Baltic. Litovsko sodišče prve stopnje je ugotovilo, da so litovska sodišča pristojna na podlagi Uredbe št. 44/2001, saj so na eni strani protikonkurenčna ravnanja, ki so povzročila škodo tožeči stranki, zlasti uporaba predatorskih cen, vzporejanje urnikov letov, nezakonito oglaševanje, ukinitvev direktnih letov in preusmeritev potniškega prometa na letališče Riga, potekala v Litvi, na drugi strani pa je družba Air Baltic v Litvi delovala prek podružnice.

Sodišče je najprej opozorilo, da člen 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001 vložniku odškodninskega zahtevka daje možnost, da tožbo vloži bodisi pri sodišču kraja nastanka škode bodisi pri sodišču kraja vzročnega dogodka, zaradi katerega je ta škoda nastala, tako da je lahko zadeva nekemu sodišču zakonito predložena na podlagi ene od teh dveh naveznih okoliščin. Glede tega je tudi pojasnilo, da je izgubljeni dobiček, ki ga sestavlja predvsem izguba prodaje, domnevno povzročena s protikonkurenčnimi ravnanji v nasprotju s členoma 101 in 102 PDEU, mogoče opredeliti kot „škodo“ za uporabo člena 5, točka 3, Uredbe št. 44/2001, ki načeloma omogoča utemeljiti pristojnost sodišč države članice, na katere ozemlju je prišlo do škodnega dogodka. Sodišče je na podlagi tega na eni strani ugotovilo, da v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“, pomeni med drugim kraj nastanka izgubljenega dobička, ki ga sestavlja izguba prodaje, to je kraj trga, ki so ga prizadela navedena ravnanja in na katerem naj bi oškodovancu nastale te izgube. Na drugi strani je navedlo, da je v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, pojem „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“, mogoče razlagati bodisi kot kraj sklenitve protikonkurenčnega sporazuma, ki je v nasprotju s členom 101 PDEU, bodisi kot kraj, kjer so bile določene in uporabljene predatorske cene, če ti ravnanji pomenita kršitev člena 102 PDEU.

Poleg tega je Sodišče, ker je družba Air Baltic v Litvi poslovala prek podružnice, pojasnilo, da pojem „spor, ki izhaja iz poslovanja podružnice“, v smislu člena 5, točka 5, Uredbe št. 44/2001 vključuje tožbo za povrnitev škode, ki naj bi nastala zaradi zlorabe prevladujočega položaja z uporabo predatorskih cen, kadar je bila podružnica podjetja, ki ima prevladujoči položaj, pri tej zlorabi dejansko in znatno udeležena, kar pa mora preveriti sodišče, ki odloča o sporu.

72| Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42).

Sodišče je v sodbi **Apple Sales International in drugi** (C-595/17, [EU:C:2018:854](#)) z dne 24. oktobra 2018 podalo razlago člena 23 Uredbe št. 44/2001, kar zadeva dogovor o sodni pristojnosti, ki se uveljavlja v okviru spora v zvezi z deliktno odgovornostjo sopogodbnika, ki naj bi nastala zaradi dejanj nelojalne konkurence in zlorabe prevladujočega položaja v smislu člena 102 PDEU. V zadevi iz postopka v glavni stvari je družba Apple Sales International izpodbijala pristojnost francoskega sodišča, ki je v obravnavani zadevi odločalo o odškodninski tožbi, vloženi proti distributerju te družbe, med drugim zaradi zlorabe prevladujočega položaja navedene družbe, tako da se je sklicevala na dogovor o pristojnosti v korist irskih sodišč, v katerem niso bili izrecno omenjeni spori v zvezi z odgovornostjo za kršitev konkurenčnega prava.

Sodišče je najprej opozorilo, da je za razlago dogovora o sodni pristojnosti, da bi se ugotovilo, kateri spori spadajo na področje njegove uporabe, pristojno nacionalno sodišče, pred katerim se ta dogovor o sodni pristojnosti uveljavlja. V nadaljevanju je navedlo, da je obseg dogovora o sodni pristojnosti omejen zgolj na spore, ki izhajajo iz pravnega razmerja, v okviru katerega je bil določen ta dogovor. Čeprav protikonkurenčno ravnanje, ki spada na področje uporabe člena 101 PDEU, in sicer nezakonit omejevalni sporazum, načeloma ni neposredno povezano s pogodbenim razmerjem med udeležencem tega omejevalnega sporazuma in tretjo osebo, ki je deležna učinkov tega omejevalnega sporazuma, pa lahko protikonkurenčno ravnanje, ki spada na področje uporabe člena 102 PDEU, in sicer zloraba prevladujočega položaja, nastane v okviru pogodbenih razmerij, v katerih je udeleženo podjetje s prevladujočim položajem, in se uresniči z določitvijo pogodbenih pogojev. Zato je treba člen 23 Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da uporabe dogovora o sodni pristojnosti, ki je vsebovan v pogodbi, ki stranki zavezuje, v okviru odškodninske tožbe, ki jo je distributer vložil proti svojemu dobavitelju na podlagi člena 102 PDEU, ni mogoče izključiti zgolj zato, ker se ta dogovor o sodni pristojnosti ne nanaša izrecno na spore v zvezi z odgovornostjo za kršitev konkurenčnega prava. Nazadnje, Sodišče je razsodilo, da uporaba dogovora o sodni pristojnosti v okviru takšne tožbe ni odvisna od tega, ali je nacionalni ali evropski organ predhodno ugotovil kršitev konkurenčnega prava, ker to, da je organ, pristojen za konkurenco, predhodno ugotovil takšno kršitev, ni vidik, ki bi ga bilo treba upoštevati pri ugotavljanju, ali se za tožbo za povračilo škode, ki naj bi nastala zaradi kršitve pravil o konkurenci, uporablja dogovor o sodni pristojnosti.

2. Uredba št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo

Na področju pravosodnega sodelovanja v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo je treba omeniti tri sodbe: prva se nanaša na pojem pravice do stikov, druga na zahtevo za vrnitev otrok, tretja pa na pojem običajnega prebivališča otroka.

Sodišče se je v sodbi **Valcheva** (C-335/17, [EU:C:2018:359](#)) z dne 31. maja 2018 izreklo o razlagi pojma „pravica do stikov“ v smislu Uredbe št. 2201/2003.⁷³ V tej zadevi je tožeča stranka, ki je imela stalno prebivališče v Bolgariji in je bila po mamini strani babica mladoletnika, ki je z očetom običajno prebival v Grčiji, želela pridobiti pravico do stikov z otrokom. Ker je menila, da ji niso omogočeni kakovostni stiki z vnukom, in je grške organe neuspešno prosila za podporo, je pri bolgarskem sodišču vložila pravno sredstvo s ciljem, naj se določijo pogoji za izvrševanje pravice do stikov med njo in njenim vnukom. To pravno sredstvo je bilo zavrženo z obrazložitvijo, da Uredba št. 2201/2003 določa pristojnost sodišč države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče,

⁷³ Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243).

v obravnavani zadevi so bila to grška sodišča, zato je bolgarsko predložitveno sodišče začelo postopek pri Sodišču, da bi izvedelo, ali se ta uredba uporablja za pravico starih staršev do stikov z otrokom zaradi določitve pristojnega sodišča.

Sodišče je po ugotovitvi, da je treba pojem „pravica do stikov“ v smislu Uredbe št. 2201/2003 razlagati avtonomno, navedlo, da se je zakonodajalec Unije odločil, da ne bo omejil števila oseb, ki lahko izvršujejo starševsko odgovornost ali imajo pravico do stikov z otrokom. Zato pojem „pravica do stikov z otrokom“ ne zajema le pravice staršev do stikov z njihovim otrokom, temveč tudi tako pravico drugih oseb, za katere je pomembno, da ima ta otrok z njimi osebne stike, zlasti starih staršev. Če namreč pravica do stikov z otrokom ne bi zajemala vseh teh oseb, bi o vprašanih v zvezi s to pravico lahko odločalo ne le sodišče, določeno v skladu z Uredbo št. 2201/2003, temveč tudi druga sodišča, ki bi na podlagi mednarodnega zasebnega prava štela, da so pristojna. Obstajala bi nevarnost za sprejetje nasprotujočih si ali nezdružljivih odločb, saj bi se s pravico do stikov, ki bi bila podeljena bližnjemu otroku, lahko poseglo v pravico do stikov, ki bi bila podeljena nosilcu starševske odgovornosti. Sodišče je zato ugotovilo, da je predlog starih staršev, naj se jim prizna pravica do stikov z njihovimi vnuki, zajet s členom 1(1)(b) Uredbe št. 2201/2003 in zato spada na področje uporabe te uredbe.

Sodišče je tudi pojasnilo, da bi priznanje pravice do stikov z otrokom osebi, ki ni eden od staršev, lahko poseglo v pravice in dolžnosti staršev in da je zato potrebno, da zaradi preprečitve nasprotujočih si ukrepov in upoštevanja otrokove koristi o pravicah do stikov z otrokom odloča isto sodišče, in sicer načeloma sodišče v kraju običajnega prebivališča otroka.

Sodišče se je v sodbi **C.E. in N.E.** (C-325/18 PPU in C-375/18 PPU, [EU:C:2018:739](#)), ki jo je izdalo 19. septembra 2018 v okviru nujnega postopka predhodnega odločanja, izreklo o problematiki *izvršitve odločbe, s katero država članica odredi, naj se vanjo vrne več otrok, ki so bili v tej državi članici postavljeni pod sodno skrbništvo, s strani druge države članice.*

Spor o glavni stvari je potekal med angleškim organom in starši treh mladoletnih otrok, ki sta jih ta odpeljala na Irsko. Sodišče v Združenem kraljestvu je tri dni po tem, ko je družina prispela na Irsko, izdalo sklep o postavitvi treh otrok pod sodno skrbništvo, s katerim so bile pravice do varstva in vzgoje dodeljene navedenemu angleškemu organu in ki je vseboval tudi odredbo o vrnitvi treh otrok. Irsko sodišče je izdalo odločbo, s katero je priznalo ta sklep o postavitvi pod sodno skrbništvo, in odredilo njegovo izvršitev na Irskem (v nadaljevanju: odločba o razglasitvi izvršitve), nakar so bili trije otroci predani angleškemu organu in se vrnili v Združeno kraljestvo. Odločba o razglasitvi izvršitve je bila staršema vročena šele dan po izvršitvi te odločbe, ta pa sta se nanjo pritožila in predlagala sprejetje začasne odredbe za prekinitev postopka posvojitve otrok, ki je bil hkrati začel v Združenem kraljestvu. V teh okoliščinah je irsko sodišče Sodišču postavilo vprašanje, ali je bilo mogoče sklep angleškega sodišča, s katerim je bila odrejena vrnitev otrok, razglasiti za izvršljiv na Irskem, čeprav zadevni angleški organ pred poskusom doseči priznanje in izvršitev tega sklepa na Irskem na podlagi poglavja III Uredbe št. 2201/2003 ni izčrpal pravnih sredstev, ki so na voljo na Irskem na podlagi haaške konvencije iz leta 1980.⁷⁴ Prav tako je med drugim vprašalo, ali je odredbo za vrnitev otrok mogoče izvršiti, preden je staršema vročena odločba o razglasitvi izvršitve, in ali Uredba št. 2201/2003 nasprotuje temu, da sodišče ene države članice sprejme ukrepe zavarovanja v obliki odredbe zoper javni organ druge države članice, s katero se temu organu prepreči, da pred sodišči te druge države članice začne ali nadaljuje postopek za posvojitev otrok, ki v tej državi članici običajno prebivajo.

74| Konvencija o civilnopравnih vidikih mednarodnega protipravnega odvzema otrok, sklenjena v Haagu 25. oktobra 1980.

Sodišče je najprej navedlo, da Uredba št. 2201/2003 dopolnjuje Haaško konvencijo iz leta 1980 in da ne zahteva, da se oseba, institucija ali organ – kadar se zatrjuje mednarodni odvzem otroka – sklicuje na to konvencijo, da bi zahteval takojšnjo vrnitev tega otroka v državo njegovega običajnega prebivališča. Tako lahko nosilec starševske odgovornosti v skladu z določbami poglavja III Uredbe št. 2201/2003 zahteva priznanje in izvršitev odločbe v zvezi s starševsko skrbjo in o vrnitvi otrok, ki jo je pristojno sodišče sprejelo na podlagi poglavja II, oddelek 2, navedene uredbe, tudi če ni vložil zahtevka za vrnitev na podlagi Haaške konvencije iz leta 1980. Sodišče je ugotovilo, da sklep o postavitvi otrok pod skrbništvo in o vrnitvi teh otrok, katerega izvršljivost je bila zahtevana pri irskem sodišču, spada na stvarno področje uporabe te uredbe, ker sklep o vrnitvi sledi odločbi o starševski odgovornosti, s katero je neločljivo povezana.

Dalje, Sodišče je v zvezi z okoliščino, da je bil sklep o vrnitvi otrok izvršen, preden je bila staršem vročena odločba o razglasitvi izvršitve, navedlo, da je z zahtevo po vročitvi te odločbe mogoče zagotoviti, da ima stranka, zoper katero se predlaga izvršitev, pravico do učinkovitega pravnega sredstva. Zato je Sodišče razsodilo, da je izvršitev sklepa o odreditvi postavitve otrok pod skrbništvo in njihove vrnitve, ki je bil v zaproseni državi članici razglašen za izvršljiv, preden je bila odločba o razglasitvi te izvršitve vročena zadevnim staršem, v nasprotju s členom 33(1) Uredbe št. 2201/2003 v povezavi s členom 47 Listine.

Nazadnje, Sodišče je v zvezi s predlogom za sprejetje ukrepov zavarovanja, ki je bil vložen v okviru postopka posvojitve, ki je potekal v Združenem kraljestvu, in katerega namen je bil prepovedati pristojnemu organu, da začne ali nadaljuje ta postopek posvojitve, razsodilo, da Uredba št. 2201/2003 tem ukrepom zavarovanja ne nasprotuje. Na eni strani so namreč predmet in učinki sodnega postopka posvojitve drugačni od predmeta in učinkov postopka na podlagi te uredbe, ki se nanaša na vrnitev otrok in je namenjen zagotovitvi pravico staršev do učinkovitega pravnega sredstva, na drugi strani pa niti predmet niti učinek predlaganih ukrepov zavarovanja ni preprečiti nasprotni stranki, da se v zvezi z isto zadevo, kot je obravnavana v sporu, ki poteka pred irskim sodiščem, obrne na angleško sodišče. Zato takšna začasna odredba ne more pomeniti nikakršne oblike „anti-suit injunction“, ki je s sodno prakso Sodišča prepovedana.⁷⁵

Sodišče je v sodbi **UD** (C-393/18 PPU, [EU:C:2018:835](#)), ki jo je izdalo 17. oktobra 2018 v nujnem postopku predhodnega odločanja, podalo razlago *pojma običajnega prebivališča otroka v smislu člena 8(1) Uredbe št. 2201/2003 za namene ugotovitve, ali fizična prisotnost otroka v drugi državi članici pomeni bistveni element za določitev pristojnosti sodišča, pri katerem je bil začetek postopek*. Ta spor je potekal med materjo, državljanko Bangladeša, in očetom, britanskim državljanom, majhnega otroka, ki je bil rojen v Bangladešu in od rojstva tam tudi prebiva, zaradi zahtevkov matere, da se odredi, prvič, da se ta otrok postavi pod skrbništvo britanskega sodišča, in drugič, da se mati skupaj z otrokom vrne v Združeno kraljestvo, da bosta sodelovala v postopku pred tem sodiščem.

Sodišče, ki se je na prvem mestu izreklo o svoji pristojnosti in o krajevnem področju uporabe Uredbe št. 2201/2003, je ugotovilo, da se pravilo splošne pristojnosti iz člena 8(1) te uredbe lahko uporabi za spore, ki vključujejo odnose med sodišči države članice in sodišči tretje države, in ne le odnose med sodišči več držav članic.

Sodišče je na drugem mestu v zvezi s pojmom običajnega prebivališča otroka razsodilo, da niti na podlagi neobstoja otrokovega običajnega prebivališča zaradi fizične nenavzočnosti tega otroka v državi članici Unije niti na podlagi obstoja sodišč države članice, ki bi bila primernejša za obravnavo zadeve tega otroka, čeprav nikoli ni prebival v tej državi, ni mogoče dovoliti, da se običajno prebivališče otroka določi v državi članici, v kateri ni bil nikoli navzoč. Sodišče je na podlagi tega razsodilo, da je treba člen 8(1) Uredbe št. 2201/2003 razlagati tako, da je otrok moral biti fizično navzoč v državi članici, da se lahko šteje, da običajno prebiva

⁷⁵ Sodbi z dne 27. aprila 2004, **Turner** (C-159/02, [EU:C:2004:228](#)), in z dne 10. februarja 2009, in **Allianz in Generali Assicurazioni Generali** (C-185/07, [EU:C:2009:69](#)).

v tej državi članici v smislu te določbe. Okoliščine, kot so nezakonito ravnanje enega od staršev v razmerju do drugega, zaradi česar je bil otrok rojen in od svojega rojstva živi v tretji državi, ali kršitev temeljnih pravic matere ali otroka, na to ne vplivajo.

3. Uredba št. 650/2012 o uvedbi evropskega potrdila o dedovanju

Sodba **Mahnkopf** (C-558/16, [EU:C:2018:138](#)) z dne 1. marca 2018 se nanaša na področji uporabe uredbe št. 650/2012⁷⁶ in št. 2016/1103⁷⁷.

V zadevi iz postopka v glavni stvari je nemško sodišče zavrnilo izdajo evropskega potrdila o dedovanju za namene prodaje nepremičnine na Švedskem, v katerem bi bila zapustnikova žena in sin imenovana za dediča vsak do ene polovice premoženja zapustnika v skladu s pravilom o zakonitem dedovanju, določenim v nemški zakonodaji. Navedeno sodišče, ki je izdalo nacionalno potrdilo o dedovanju, v skladu s katerim sta preživela žena in potomec dedovala vsak do ene polovice premoženja zapustnika, je predlog za izdajo evropskega potrdila o dedovanju zavrnilo z obrazložitvijo, da dedni delež, dodeljen ženi, izhaja iz uporabe dednega režima, kar zadeva eno četrtno, v zvezi z drugo četrtno pa se uporablja premoženjski režim, določen v členu 1371(1) nemškega civilnega zakonika. Navedeno sodišče je menilo, da pravilo, na podlagi katerega je bila dodeljena zadnjenavedena četrtnina, ki se nanaša na premoženjskopravna razmerja med zakoncema, in ne na dedno pravo, ne more spadati na področje uporabe Uredbe št. 650/2012. Žena je pred predložitvenim sodiščem izpodbijala to odločitev, zato je to Sodišču predložilo različna vprašanja za predhodno odločanje v zvezi z razlago navedene uredbe.

Predložitveno sodišče je Sodišču med drugim postavilo vprašanje, ali je treba člen 1(1) Uredbe št. 650/2012 razlagati tako, da na področje uporabe navedene uredbe spada nacionalna določba, ki ob smrti enega od zakoncev določa pavšalno izravnavo skupnega premoženja s povečanjem dednega deleža preživelega zakonca, medtem ko so v členu 1(2) te uredbe, ki se uporablja v zadevah dedovanja, taksativno naštetta področja, izključena iz področja uporabe zadnjenavedene, med katerimi so v točki (d) te določbe „vprašanja v zvezi s premoženjskimi razmerji med zakoncema“.

Sodišče je ugotovilo, da se člen 1371(1) nemškega civilnega zakonika nanaša v glavnem na dedovanje po pokojnem zakoncu, in ne na premoženjska razmerja med zakoncema, zato je razsodilo, da se to pravilo nacionalnega prava nanaša na področje dedovanja v smislu Uredbe št. 650/2012. Sodišče je ugotovilo, da ta razlaga ni v nasprotju z Uredbo 2016/1103, v kateri je iz njenega področja uporabe izrecno izključeno „dedovanje po pokojnem zakoncu“. Nazadnje, Sodišče je navedlo, da opredelitev deleža, dodeljenega preživelemu zakoncu na podlagi zadevne določbe nacionalnega prava, kot dednega deleža omogoča, da se podatki o navedenem deležu navedejo na evropskem potrdilu o dedovanju, in da bi bilo v nasprotnem primeru uresničevanje ciljev evropskega potrdila o dedovanju znatno ovirano.

76| Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (UL 2012, L 201, str. 107).

77| Uredba Sveta (EU) 2016/1103 z dne 24. junija 2016 o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju pristojnosti, prava, ki se uporablja, ter priznavanja in izvrševanja odločb na področju premoženjskih razmerij med zakoncema (UL 2016, L 183, str. 1).

X. Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah

1. Evropski nalog za prijetje

Kar zadeva evropski nalog za prijetje, je treba za leto 2018 omeniti pet sodb.⁷⁸ Nanašajo se na razloge, ki lahko upravičijo neizvršitev evropskega naloga za prijetje. Zadnji dve sodbi, ki sta predstavljeni v nadaljevanju, se natančneje nanašata na ugotovitev sistemskih pomanjkljivosti pravosodnega sistema države članice, ki je nalog za prijetje izdala.

Sodba **Piotrowski** (C-367/16, [EU:C:2018:27](#)), ki jo je veliki senat Sodišča izdal 23. januarja 2018, se nanaša na razlago člena 3, točka 3, Okvirnega sklepa 2002/584,⁷⁹ ki določa *obveznost zavrnitve izvršitve evropskega naloga za prijetje, če oseba, za katero je izdan ta nalog, po zakonodaji izvršitvene države članice zaradi svoje starosti ne more biti kazensko odgovorna za dejanja, na katerih temelji ta nalog*.

Spor o glavni stvari se je nanašal na postopek v Belgiji za izvršitev evropskega naloga za prijetje, ki ga je izdalo poljsko sodišče zaradi izvrševanja dveh zapornih kazni, ki sta bili v dveh sodbah izrečeni poljskemu državljanu, na Poljskem. Belgijsko sodišče, ki je odločalo o zahtevi za izvršitev tega naloga za prijetje, je zoper zadevno osebo odredilo pripor z namenom predaje Poljski zaradi izvršitve prve od teh sodb. Nasprotno pa je menilo, da evropskega naloga za prijetje ni bilo mogoče izvršiti v zvezi z drugo od teh sodb, ker je bila zadevna oseba ob storitvi očitane kaznivega dejanja stara 17 let in ker na podlagi *konkretne* presoje, ki je določena v belgijskem pravu, niso bili izpolnjeni pogoji, ki v Belgiji veljajo za kazenski pregon mladoletne osebe, ki je v času nastanka dejstev dopolnila 16 let.

Sodišče je v sodbi najprej navedlo, da se razlog za neizvršitev, določen v členu 3, točka 3, Okvirnega sklepa 2002/584, ne nanaša na mladoletnike na splošno, ampak se nanaša le na tiste, ki ne dosegajo starosti, ki se zahteva v skladu s pravom izvršitvene države članice, da bi kazensko odgovarjali za dejanja, na katerih temelji nalog, izdan zanje. Iz tega sledi, da ta določba glede na svoje besedilo načeloma ne dopušča, da izvršitveni pravosodni organi zavrnejo predajo mladoletnih oseb, ki so dopolnile minimalno starost, od katere lahko v skladu z zakonodajo izvršitvene države članice kazensko odgovarjajo za dejanja, na katerih temelji nalog, izdan zanje.

Sodišče pa je razsodilo, da navedena določba, ker ne vsebuje nobene izrecne navedbe v zvezi s tem, izvršitvenemu pravosodnemu organu ne dovoljuje, da zavrne predajo mladoletne osebe, zoper katero je bil izdan evropski nalog za prijetje, *na podlagi presoje posebnega položaja te osebe in dejanj, na katerih nalog, izdan zanje, temelji*. Tak ponoven vsebinski preizkus bi namreč kršil načelo medsebojnega priznavanja in mu odvzel polni učinek, to načelo pa zahteva, da obstaja vzajemno zaupanje v to, da vsaka država članica sprejema uporabo kazenskega prava, ki velja v drugih državah članicah, čeprav bi izvajanje njenega nacionalnega prava privedlo do drugačne rešitve. Taka možnost bi bila tudi v nasprotju s ciljem olajševanja in pospeševanja pravosodnega sodelovanja, ki mu sledi Okvirni sklep 2002/584. Zato mora izvršitveni pravosodni organ za

78| V zvezi s tem področjem je treba omeniti tudi sodbo **RO** (C-327/18 PPU, [EU:C:2018:733](#)) z dne 19. septembra 2018, ki je predstavljena v razdelku I „Izstop države članice iz Evropske unije“.

79| Okvirni sklep Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 34), kakor je bil spremenjen z Okvirnim sklepom Sveta 2009/299/PNZ z dne 26. februarja 2009 (UL 2009, L 81, str. 24).

odločitev o predaji mladoletne osebe, za katero je izdan evropski nalog za prijetje, na podlagi člena 3, točka 3, navedenega okvirnega sklepa samo preveriti, ali je zadevna oseba dosegla minimalno starost, od katere lahko v izvršitveni državi članici kazensko odgovarja za dejanja, na katerih ta nalog temelji.

Sodba **Sut** (C-514/17, [EU:C:2018:1016](#)) z dne 13. decembra 2018 se nanaša na *razloge za fakultativno neizvršitev evropskega naloga za prijetje*. Zadeva iz postopka v glavni stari se je nanašala na romunskega državljan, ki je bil v Romuniji obsojen na zaporno kazen zaradi različnih kršitev cestnoprometnih predpisov in povzročitve prometne nesreče. Zadevna oseba je zapustila romunsko ozemlje, nakar so romunski organi zanj izdali evropski nalog za prijetje za njegovo predajo zaradi izvršitve sodbe. Zadevna oseba se je preselila v Belgijo, kjer živi skupaj z ženo, zato je belgijsko prvoinstanjsko sodišče odredilo izvršitev evropskega naloga za prijetje. Zadevna oseba je zahtevala, naj se kazen izvrši v Belgiji, in se je pritožila na to odločitev, tako da se je sklicevala na nacionalno določbo, s katero je bil v belgijsko pravo prenesen člen 4, točka 6, Okvirnega sklepa 2002/584, na podlagi katerega lahko izvršitveni pravosodni organ zavrne izvršitev evropskega naloga za prijetje, če se ta država zaveže, da bo izvršila kazen v skladu s svojim notranjim pravom. Vendar je predložitveno sodišče glede tega ugotovilo, da se kršitve, na katere se je nanašal zadevni evropski nalog za prijetje, v Belgiji kaznujejo zgolj z denarno kaznijo, in da belgijsko pravo ne dovoljuje spremembe zaporne kazni v denarno kazen. Predložitveno sodišče se je glede na sodno prakso Sodišča, ki izvršitvenemu pravosodnemu organu omogoča, da kot posebej pomembno izpostavi možnost, da se zahtevani osebi po prestani kazni, na katero je bila obsojena, omogočijo boljše možnosti za socialno reintegracijo, odločilo, da Sodišču postavi vprašanje, ali lahko izvršitveni pravosodni organ ob upoštevanju predarkov, ki se nanašajo na socialno reintegracijo zadevne osebe ter na družinske, socialne in poklicne vezi te osebe z Belgijo, zavrne izvršitev navedenega naloga za prijetje.

Sodišče je najprej opozorilo, da je uporaba razloga za fakultativno neizvršitev, ki je določen v členu 4, točka 6, Okvirnega sklepa 2002/584, pogojena z izpolnitvijo dveh pogojev, in sicer, prvič, da je zahtevana oseba v izvršitveni državi članici, oziroma je državljan ali prebivalec te države, in drugič, da se ta država zaveže, da bo izvršila kazen ali ukrep v skladu s svojim notranjim pravom. Sodišče je v zvezi z drugim od teh pogojev navedlo, da navedena določba ne vsebuje nobenega elementa, na podlagi katerega bi se ta pogoj lahko razlagal tako, da pravosodnemu organu izvršitvene države članice avtomatično preprečuje zavrnitev izvršitve evropskega naloga za prijetje, ker pravo te države članice za kršitev, za katero je bil izstavljen navedeni nalog, določa le denarno kazen. Iz člena 4, točka 6, Okvirnega sklepa 2002/584 je namreč razvidno, da ta določba od izvršitvene države članice preprosto zahteva, da se v skladu s svojo nacionalno zakonodajo zaveže k izvršitvi kazni odvzema prostosti, ki je določena v izdanem evropskem nalogu za prijetje. Sodišče je glede tega poudarilo, da je zakonodajalec Unije pri sprejetju člena 4, točka 6, Okvirnega sklepa 2002/584 državam članicam zaradi lažje socialne rehabilitacije zahtevane osebe sicer nameraval omogočiti zavrnitev izvršitve evropskega naloga za prijetje, vendar je kljub temu določil, da se mora država izvršiteljica zavezati, da bo učinkovito izvršila kazen odvzema prostosti, naloženo zahtevani osebi, da se tako izogne tveganju nekaznovanja te osebe.

Sodišče je zato razsodilo, da je treba člen 4, točka 6, Okvirnega sklepa 2002/584 razlagati tako, da lahko izvršitveni pravosodni organ – kadar oseba, ki je predmet evropskega naloga za prijetje, izdanega zaradi izvršitve kazni odvzema prostosti, prebiva v izvršitveni državi članici in z njo tvori družinske, socialne in poklicne vezi – ob upoštevanju socialne reintegracije navedene osebe zavrne izvršitev tega naloga, čeprav se kršitev, za katero je bil izdan navedeni nalog, v skladu s pravom izvršitvene države članice kaznuje zgolj z denarno kaznijo, če v skladu z nacionalnim pravom ta okoliščina ne ovira dejanske izvršitve kazni odvzema prostosti, izrečene zahtevani osebi, v tej državi članici.

V sodbah *Minister for Justice and Equality* (Pomanjkljivosti pravosodnega sistema) in *Generalstaatsanwaltschaft* (Pogoji prestajanja zaporne kazni na Madžarskem), ki sta bili razglašeni 25. julija 2018 v okviru dveh nujnih postopkov predhodnega odločanja, je pojasnjena sodna praksa iz zadev *Aranyosi un Căldăraru*.⁸⁰

Veliki senat Sodišča se je v sodbi ***Minister for Justice and Equality (Pomanjkljivosti pravosodnega sistema)*** (C-216/18 PPU, [EU:C:2018:586](#)) izrekel o možnosti izvršitvenega organa, da evropskega naloga za prijetje ne izvrši, če obstaja resno tveganje kršitve pravice do neodvisnega sodišča zaradi sistemskih ali splošnih pomanjkljivosti v zvezi z neodvisnostjo sodne oblasti v državi članici izdajateljici. Irski izvršitveni organ, ki je odločal o zahtevi za izvršitev evropskega naloga za prijetje, ki ga je izdalo poljsko sodišče, se je spraševal, kako na izvršitev tega naloga vplivajo nedavne spremembe sodnega sistema, ki jih je sprejela poljska vlada in zaradi katerih je Komisija 20. decembra 2017 sprejela obrazložen predlog, s katerim je Svet pozvala, naj na podlagi člena 7(1) PEU ugotovi obstoj očitnega tveganja, da bi poljska lahko huje kršila vrednote pravne države.

Sodišče je v tej sodi najprej opozorilo, da je zavrnitev izvršitve evropskega naloga za prijetje izjema od načela medsebojnega priznavanja, na katerem temelji mehanizem evropskega naloga za prijetje. V tem okviru so omejitve načel medsebojnega priznavanja in vzajemnega zaupanja med državami članicami mogoče samo „v izjemnih okoliščinah“. Sodišče je v zvezi s tem opozorilo, da je pod nekaterimi pogoji⁸¹ priznalo možnost izvršitvenega pravosodnega organa, da ustavi postopek predaje, uveden z Okvirnim sklepom 2002/584, kadar obstaja nevarnost, da bi bila posledica te predaje nečloveško ali ponižujoče ravnanje z zahtevano osebo v smislu člena 4 Listine. Sodišče je ugotovilo, da ta možnost obstaja, tudi če obstaja resnična nevarnost, da bo kršena temeljna pravica zadevne osebe do neodvisnega sodišča in posledično njena temeljna pravica do poštenega sojenja, kot je določena v členu 47, drugi odstavek, Listine. Glede tega je poudarilo, da je zahteva po neodvisnosti sodišč bistvena vsebina temeljne pravice do poštenega sojenja, ki ima poglaviten pomen kot garant varstva vseh pravic, ki jih imajo pravni subjekti na podlagi prava Unije, in ohranitve skupnih vrednot držav članic, ki so navedene v členu 2 PEU, zlasti vrednote pravne države.

Tako mora izvršitveni pravosodni organ, kadar se oseba, za katero je bil izdan evropski nalog za prijetje, ob nasprotovanju svoji predaji odreditvenemu pravosodnemu organu sklicuje na obstoj sistemskih ali vsaj splošnih pomanjkljivosti, ki po njenem mnenju lahko vplivajo na neodvisnost sodne oblasti v odreditveni državi članici in tako posegajo v bistveno vsebino njene temeljne pravice do poštenega sojenja, na prvem mestu preveriti, ali obstaja resnična nevarnost, da bo zadevni osebi kršena ta temeljna pravica. Obstoj te nevarnosti je treba presoditi na podlagi objektivnih, zanesljivih, natančnih in ustrezno posodobljenih elementov v zvezi z delovanjem pravosodnega sistema v odreditveni državi članici. Informacije v obrazloženem predlogu, ki ga je Komisija naslovila na Svet na podlagi člena 7(1) PEU, so elementi, ki so za to presojo zelo upoštevni. Zato bi moral izvršitveni pravosodni organ samo v primeru, da bi Evropski svet sprejel sklep, v katerem bi pod pogoji iz člena 7(2) PEU ugotovil, da so v odreditveni državi članici huje in vztrajno kršena načela iz člena 2 PEU, kot so tista, ki so neločljivo povezana s pravno državo, po čemer bi Svet zaustavil uporabo Okvirnega sklepa 2002/584 glede te države članice, samodejno zavrniti izvršitev vsakega evropskega naloga za prijetje, ki bi ga izdala navedena država članica, ne da bi mu bilo treba opraviti kakršno koli konkretno presojo v zvezi z resnično nevarnostjo, da bi bilo poseženo v bistveno vsebino temeljne pravice zadevne osebe do poštenega sojenja. Če izvršitveni pravosodni organ ugotovi, da v odreditveni državi članici obstaja resnična nevarnost kršitve bistvene vsebine temeljne pravice do poštenega sojenja zaradi sistemskih ali splošnih pomanjkljivosti sodstva v tej državi članici, zaradi katerih je lahko ogrožena neodvisnost sodišč navedene države, mora ta organ na drugem mestu konkretno in natančno presoditi, ali v okoliščinah dane zadeve obstajajo resni in utemeljeni razlogi za prepričanje, da bo za zahtevano osebo po predaji odreditveni državi članici obstajala

⁸⁰ Sodba Sodišča z dne 5. aprila 2016, *Aranyosi in Căldăraru* (C-404/15 in C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)), izdana v odgovor na predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo isto nemško sodišče.

⁸¹ Sodba Sodišča z dne 5. aprila 2016, *Aranyosi in Căldăraru* (C-404/15 in C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)).

ta nevarnost. Sodišče je pojasnilo, da mora izvršitveni pravosodni organ od odreditvenega pravosodnega organa zahtevati vse dodatne informacije, ki so po njegovem mnenju potrebne za presojo obstoja take nevarnosti.

Sodba **Generalstaatsanwaltschaft (Pogoji pridržanja na Madžarskem)** (C-220/18 PPU, [EU:C:2018:589](#)), ki jo je prvi senat Sodišča izdal na podlagi nujnega postopka predhodnega odločanja, se prav tako nanaša na *možnost izvršitvenega organa, da evropskega naloga za prijetje ne izvrši, če obstaja nevarnost, da bo zadevni osebi kršena temeljna pravica, da ne bo deležna nečloveškega ali ponižujočega ravnanja, zaradi sistemskih ali splošnih pomanjkljivosti glede pogojev prestajanja zaporne kazni v odreditveni državi članici*. Madžarski državljani s prebivališčem v Nemčiji je bil na Madžarskem kazensko preganjan in obsojen v nenavzočnosti na zaporno kazen. Okrožno sodišče je zanj izdalo evropski nalog za prijetje zaradi izvršitve te kazni na Madžarskem. Nemški izvršitveni pravosodni organ, ki je razpolagal z dokazi o obstoju sistemskih ali splošnih pomanjkljivosti glede pogojev prestajanja zaporne kazni na Madžarskem, je menil, da je za ugotovitev, ali se zadevno osebo lahko preda madžarskim organom, potrebno od Madžarske pridobiti dodatne informacije v zvezi s pogoji, v katerih bi ta oseba tam prestajala zaporno kazen. Natančneje, postavilo se mu je vprašanje v zvezi z obsegom preizkusa, ki ga mora opraviti glede na Okvirni sklep 2002/584, in sodne prakse ESČP.

Sodišče je v tej sodbi tako kot v prej omenjeni sodbi *Minister for Justice and Equality (Pomanjkljivosti pravosodnega sistema)* opozorilo, da je načelo medsebojnega priznavanja „temeljni kamen“ pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah in da je zavrnitev izvršitve izjema. Vendar so izvršitveni pravosodni organi, čeprav odreditvena država članica določa pravna sredstva, ki omogočajo nadzor zakonitosti pogojev prestajanja zaporov glede na temeljne pravice, še vedno dolžni opraviti posamični preizkus položaja vsake zadevne osebe, zato da se prepričajo, da njihova odločitev o predaji te osebe zanj ne bo predstavljala dejanske nevarnosti, da bo podvržena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju zaradi navedenih pogojev.

Sodišče je v zvezi z obsegom preizkusa pogojev prestajanja zaporne kazni v odreditveni državi članici ugotovilo, da morajo izvršitveni pravosodni organi preučiti le pogoje prestajanja kazni v zaporih, v katerih bi bila glede na informacije, s katerimi razpolagajo, zadevna oseba verjetno zaprta, tudi če bi bilo to samo začasno ali prehodno. Poleg tega lahko izvršitveni pravosodni organi glede na vzajemno zaupanje, ki mora obstajati med pravosodnimi organi držav članic in na katerem temelji sistem evropskega naloga za prijetje, poleg informacij, ki jih je zagotovil odreditveni pravosodni organ, upoštevajo tudi druge informacije, ki jih zagotovijo organi odreditvene države članice, kot so zlasti zagotovila, da zadevna oseba ne bo podvržena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju. V obravnavani zadevi je Sodišče ugotovilo, da se zdi predaja zadevne osebe madžarskim organom dopustna ob spoštovanju njene temeljne pravice, da ne bo podvržena nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju, kar pa mora preveriti nemški izvršitveni pravosodni organ.

2. Skupna pravila na področju kazenskega postopka

Veliki senat Sodišča je v sodbi **Kolev in drugi** (C-612/15, [EU:C:2018:392](#)) z dne 5. junija 2018 pojasnil *obseg obveznosti držav članic na podlagi člena 325 PDEU, ki se nanaša na preprečevanje goljufije in drugih nezakonitih ravnanj, ki škodijo finančnim interesom Unije, ter pravice, ki jih imajo obdolžene osebe v kazenskem postopku na podlagi Direktive 2012/13*.⁸²

⁸² | Direktiva 2012/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2012 o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku (UL 2012, L 142, str. 1).

Zadeva iz postopka v glavni stvari se je nanašala na člane skupine osmih carinskih uslužbencev, ki so bili v Bolgariji maja 2012 obdolženi korupcije. Obtožbe zoper njih so bile sestavljene takoj po njihovem prijetju, nato pa so bile v letu 2013 podrobno pojasnjene. Predložitveno sodišče je ugotovilo, da so te obtožnice vsebovale nepravilnosti, zato je zadevo predložilo pristojnemu državnemu tožilcu specializiranega tožilstva, da pripravi nove obtožbe. Predpisani roki za preiskavo so bili večkrat podaljšani, zato je predložitveno sodišče določilo tudi rok tožilstvu za pripravo navedenih novih obtožb. Ker pa so bile v okviru teh novih obtožb ugotovljene bistvene kršitve postopka, zlasti ker te niso bile vročene obdolžencem, državni tožilec pa teh kršitev ni odpravil v predpisanem roku, je predložitveno sodišče 22. maja 2015 nazadnje odstopilo od pregona. Državni tožilec in eden od obdolžencev sta vložila pritožbo, sodišče, ki je o njej odločalo, pa je menilo, da bi moralo predložitveno sodišče na podlagi bolgarskega zakonika o kazenskem postopku zadevni postopek na področju carinskih kršitev končati zaradi poteka veljavnih zastaralnih rokov.

V tem okviru je predložitveno sodišče podvomilo v združljivost nacionalne ureditve s pravom Unije in Sodišče vprašalo, katere ukrepe bi moralo v primeru ugotovitve te nezdržljivosti sprejeti za zagotovitev polnega učinka prava Unije ter predvsem za zagotovitev varstva pravic zadevnih oseb do obrambe in do poštenega sojenja.

Sodišče je opozorilo, da člen 325(1) PDEU državam članicam nalaga, da določijo učinkovite in odvračilne sankcije za primer kršitev carinske zakonodaje Unije. Ta določba državam članicam nalaga natančne obveznosti rezultata, ki niso odvisne od nikakršnega pogoja glede uporabe pravil iz te določbe. Zato mora nacionalno sodišče zagotoviti polni učinek navedenih obveznosti s tem, da nacionalno ureditev razlaga, kolikor je mogoče ob upoštevanju člena 325(1) PDEU ali da po potrebi navedene ureditve ne uporabi. Če je za izpolnitev zadevnih obveznosti mogočih več ukrepov, kot je neuporaba vseh določb ali podaljšanje rokov, ki so določeni v nacionalnem zakoniku o kazenskem postopku, je naloga nacionalnega sodišča, da odloči, katerega od teh ukrepov bo uporabilo.

Vendar se mora navedeno sodišče v tem okviru prepričati, da so spoštovane temeljne pravice, ki so obdolžencem v zadevi iz postopka v glavni stvari zagotovljene z Listino, zlasti pravica do obrambe in pravica obdolžencev, da bo o njihovi zadevi odločeno v razumnem roku. Obveznost zagotovitve učinkovitega pobiranja sredstev Unije namreč ne sme prevladati nad spoštovanjem teh pravic. Kar zlasti zadeva pravico obdolženca in njegovega odvetnika, da se ju obvesti o obtožbah in da sta upravičena do vpogleda v spis, je Sodišče razsodilo, da je treba člen 6(3) Direktive 2012/13 razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da se podrobne informacije o obdolžitvi obrambi sporočijo po vložitvi obtožnice pri sodišču, vendar preden sodišče začne vsebinski preizkus obtožbe in preden se pred njim dejansko začne razprava, ali celo po začetku te razprave, vendar pred fazo posvetovanja, kadar so tako sporočene informacije pozneje spremenjene, če sodišče sprejme vse ukrepe, potrebne za zagotovitev spoštovanja pravice do obrambe in poštenosti postopka. V skladu s členom 7(3) te direktive mora namreč nacionalno sodišče zagotoviti, da se obrambi dejansko omogoči dostop do spisa, pri čemer se lahko tak dostop glede na okoliščine primera omogoči v zgoraj navedeni fazi.

Sodišče se je v sodbi **Milev** (C-310/18 PPU, [EU:C:2018:732](#)), ki jo je izdalo 19. septembra 2018 v okviru nujnega postopka predhodnega odločanja, izreklo o *razlagi člena 3 in člena 4(1) Direktive 2016/343⁸³ o domnevi nedolžnosti v okviru preizkusa zakonitosti nadaljnjega trajanja pripora*.

Spor o glavni stvari se je nanašal na nadzor zakonitosti pripora bolgarskega državljana v okviru kazenskega postopka zaradi storjenega rop. Zadevna oseba je bila prijeta za privedbo pred sodišče, ki je moralo odločiti o njegovem priporu. Predlogu tožilstva za zadržanje zadevne osebe v priporu je bilo na podlagi pričanja, ki se je štelo za verodostojno, ugodeno na prvi stopnji in nato potrjeno v pritožbenem postopku, ne da bi bili

83| Direktiva (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitevi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitevi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku (UL 2016, L 65, str. 1).

v katerem koli od teh postopkov upoštevani drugi dokazi. Predložitveno sodišče, pri katerem je bil vložen nov predlog za ponoven preizkus zakonitosti pripora, se je odločilo, da Sodišču postavi vprašanje glede upoštevni standardov v zvezi s tem. Glede tega je navedlo, da morajo nacionalna sodišča ob upoštevanju nove nacionalne sodne prakse v okviru nadzora zakonitosti pripora preveriti obstoj „utemeljenega suma“, potem ko so se zgolj seznanila z dokazi „na prvi pogled“, ne pa podrobno.

Sodišče je opozorilo, da člen 3 Direktive 2016/343 določa, da države članice zagotovijo, da osumljene in obdolžene osebe veljajo za nedolžne, dokler jim ni dokazana krivda v skladu z zakonom, in da člen 4(1) navedene direktive v zvezi s tem določa, da države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da zagotovijo, da zlasti sodne odločbe, razen odločb o ugotovitvi krivde, osumljene ali obdolžene osebe ne označujejo za krive, dokler tej osebi ni dokazana krivda v skladu z zakonom, ne da bi to posegalo v predhodne procesne odločbe, ki jih sprejmejo sodni organi in ki temeljijo na sumu ali na obremenilnih dokazih.

Sodišče je zato razsodilo, da je treba člen 3 in člen 4(1) Direktive 2016/343 razlagati tako, da ne nasprotujeta sprejetju predhodnih procesnih odločb, kot je sklep sodnega organa o nadaljnjem trajanju pripora, ki temeljijo na sumih ali obremenilnih dokazih, če priprta oseba v teh odločbah ni označena za krivo.

XI. Prevoz

Sodišče je v sodbi **Krüsemann in drugi** (C-195/17, od C-197/17 do C-203/17, C-226/17, C-228/17, C-254/17, C-274/17, C-275/17, od C-278/17 do C-286/17 in od C-290/17 do C-292/17, [EU:C:2018:258](#)) z dne 17. aprila 2018 razsodilo, da „divja stavka“ letalskega osebja letalske družbe po nepričakovani objavi o njenem prestrukturiranju niso „izredne razmere“ v smislu člena 5(3) Uredbe št. 261/2004,⁸⁴ zaradi katerih bi se lahko ta družba oprostila svoje obveznosti plačila odškodnine v primeru odpovedi ali velike zamude leta. V obravnavani zadevi je imelo veliko letov, rezerviranih pri letalskem prevozniku TUIfly, zamude ali so bili ti leti odpovedani zaradi nenadnega bolniškega dopusta velikega števila letalskega osebja tega letalskega prevoznika, potem ko je njegovo vodstvo oznanilo načrte prestrukturiranja.

Sodišče je najprej opozorilo, da je mogoče za „izredne razmere“ v smislu člena 5(3) Uredbe št. 261/2004 opredeliti dogodke, ki po svoji naravi ali vzroku niso neločljivo povezani z običajnim opravljanjem dejavnosti zadevnega letalskega prevoznika in na katere dejansko ni mogoče vplivati. Sodišče je v tem okviru štelo, da vsakega nepričakovanega dogodka ni treba vedno opredeliti za „izredne razmere“, temveč je mogoče šteti, da je tak dogodek neločljivo povezan z običajnim opravljanjem dejavnosti zadevnega letalskega prevoznika. Sodišče pa je ugotovilo, da spadajo ukrepi prestrukturiranja in reorganizacije podjetij med normalne ukrepe upravljanja teh podjetij ter da imajo lahko letalski prevozniki v običajnih okoliščinah pri izvajanju svoje dejavnosti nesoglasja ali spore s člani svojega osebja ali delom tega osebja, zato je treba socialna tveganja, ki spremljajo take ukrepe, šteti za neločljivo povezana z normalnim opravljanjem dejavnosti zadevnega letalskega prevoznika. Iz tega sledi, da „divje stavke“ ni mogoče opredeliti kot „izredne razmere“ v smislu člena 5(3) Uredbe št. 261/2004.

⁸⁴ Uredba (ES) št. 261/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 295/91 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 8, str. 10).

Sodba **Komisija/Poljska** (C-530/16, [EU:C:2018:430](#)) z dne 13. junija 2018 se nanaša na *pojem neodvisnosti organa, zadolženega za preiskovanje železniških nesreč, v smislu člena 21(1) Direktive 2004/49*.⁸⁵ Sodišče je zlasti preizkusilo, ali je organ, ki ga je Republika Poljska ustanovila v okviru ministrstva za promet, neodvisen od upravljavca železniške infrastrukture in prevoznika v železniškem prometu v položaju, v katerem minister za promet nadzoruje tega upravljavca in tega prevoznika.

Sodišče je najprej navedlo, da neodvisnost običajno pomeni status, ki zadevnemu organu zagotavlja možnost popolnoma prostega ravnanja glede na organizacije, v razmerju do katerih mora biti njegova neodvisnost zagotovljena, brez vsakršnega navodila in vsakršnega pritiska, nato pa v zvezi z neodvisnostjo preiskovalnega organa, kar zadeva njegovo pravno strukturo, razsodilo, da je ta sicer del ministrstva, pristojnega za promet, in da nima lastne pravne osebnosti, vendar pa tak položaj ne izkazuje pomanjkanja neodvisnosti tega organa glede njegove pravne strukture od upravljavca infrastrukture in prevoznika v železniškem prometu, ki pa imata lastno in ločeno pravno osebnost od tega ministrstva. Sodišče je poleg tega navedlo, da Direktiva 2004/49 ne prepoveduje vključitve preiskovalnega organa v ministrstvo, pristojno za promet.

Dalje, Sodišče je v zvezi z neodvisnostjo preiskovalnega organa, kar zadeva njegovo organizacijo, ugotovilo, da člen 21(1) te Direktive 2004/49 v delu, v katerem zahteva, da ima ta organ organizacijsko neodvisnost od, med drugim, vsakega upravljavca infrastrukture in prevoznika v železniškem prometu, nasprotuje temu, da institucija, ki nadzoruje upravljavca infrastrukture in prevoznika v železniškem prometu, lahko imenuje in razreši vse člane preiskovalnega organa, kadar tega pooblastila zakon ne ureja restriktivno, tako da je ta institucija dolžna sprejeti odločitve na podlagi objektivnih meril, ki so jasno in izčrpno naštetja in preverljiva. Natančneje, v takih okoliščinah lahko široka svoboda pri imenovanju in razrešitvi, ki je priznana ministru, pristojnemu za promet, sama po sebi vpliva na neodvisnost članov preiskovalnega organa, kadar so v igri interesi upravljavca železniške infrastrukture in prevoznika v železniškem prometu, ki ju nadzoruje ta minister.

Nazadnje, Sodišče je v zvezi z neodvisnostjo preiskovalnega organa, kar zadeva njegovo odločanje, razsodilo, da je objava odločitev preiskovalnega organa eden izmed bistvenih ciljev preiskovalnega postopka, ki se vodi o železniških nesrečah in incidentih, zato z zahtevano neodvisnostjo odločanja preiskovalnega organa od upravljavca železniške infrastrukture in prevoznika v železniškem prometu ni združljivo to, da organ, ki nadzoruje ta dva subjekta, lahko prepreči uradno objavo poročil, ki lahko izpostavljajo odgovornost upravljavca železniške infrastrukture in prevoznika v železniškem prometu pri zadevni železniški nesreči ali incidentu.

⁸⁵ Direktiva 2004/49/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o varnosti na železnicah Skupnosti ter o spremembi Direktive Sveta 95/18/ES o izdaji licence prevoznikom v železniškem prometu in Direktive 2001/14/ES o dodeljevanju železniških infrastrukturnih zmogljivosti, naložitvi uporabnin za uporabo železniške infrastrukture in podeljevanju varnostnega spričevala (Direktiva o varnosti na železnicah) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 8, str. 227).

XII. Konkurenca

1. Člen 101 PDEU

Na področju omejevalnih sporazumov je treba omeniti sodbo z dne 23. januarja 2018, **F. Hoffmann-La Roche in drugi** (C-179/16, [EU:C:2018:25](#)), v kateri je veliki senat Sodišča navedel, da to, da sta farmacevtski podjetji, ki tržita konkurenčni zdravili, razširjati informacije, ki so zbujale skrb glede varnosti uporabe enega od teh zdravil za indikacije, ki niso zajete z dovoljenjem za promet (v nadaljevanju: DP) s tem zdravilom, da bi preusmerili povpraševanje k drugemu od teh zdravil, lahko pomeni omejevanje konkurence zaradi cilja.

Zadevni zdravili, Lucentis in Avastin, proizvaja družba Genentech in ju je Evropska agencija za zdravila (EMA) odobrila znotraj Unije. Zdravilo Lucentis se lahko uporablja za zdravljenje očesnih bolezni, gospodarsko izkoriščanje tega zdravila pa je bilo z licenčnim sporazumom preneseno na skupino Novartis. Za zdravilo Avastin je bilo sicer izdano dovoljenje zgolj za zdravljenje tumorskih obolenj, vendar se predpisuje tudi za zdravljenje očesnih bolezni, ki niso zajete z dovoljenjem za promet (DP). Zdravilo Avastin trži družba Roche, ki je matična družba družbe Genentech. Družba Roche in skupina Novartis sta razširjati informacije o neželenih učinkih uporabe Avastina za zdravljenje bolezni, ki niso zajete z DP, italijanski organ za varstvo konkurence pa jima je naložil globi, ker sta sklenili omejevalni sporazum v nasprotju s členom 101 PDEU z zavajanjem o tveganjih oftalmološke uporabe zdravila Avastin. Družba Roche in skupina Novartis sta globi izpodbijali in sta vložili pritožbo pri italijanskemu državnemu svetu, ki je zaprosil Sodišče, naj razloži pravila Unije o konkurenci, ki se uporabljajo na tem področju.

Sodišče je najprej navedlo, da nacionalni organ, pristojen za konkurenco, ob upoštevanju posebnosti konkurence v farmacevtskem sektorju lahko za namene uporabe člena 101 PDEU v upošteveni trg poleg zdravil, odobrenih za zdravljenje zadevnih bolezni, vključi drugo zdravilo, katerega DP ne zajema tega zdravljenja, vendar se to zdravilo uporablja za ta namen in je zato v konkretnem razmerju nadomestljivosti s prvonavedenimi. Čeprav velja, da zdravil, ki se izdelujejo in prodajajo nezakonito, ni mogoče šteti za nadomestljive z izdelki, ki se zakonito proizvajajo in tržijo, namreč ureditev Unije na področju farmacevtskih izdelkov ne prepoveduje niti predpisovanja zdravila zunaj obsega pogojev, ki so določeni v DP za to zdravilo, niti njegovega prepakiranja za tako uporabo, če so izpolnjeni nekateri pogoji.

Dalje, Sodišče je izključilo, da se za omejitve konkurence, ki jih je obravnaval italijanski organ, pristojen za konkurenco, člen 101(1) PDEU ne uporablja iz razloga, da so pomožne glede na licenčni sporazum, ki je bil sklenjen v zvezi z gospodarskim izkoriščanjem zdravila Lucentis. Sodišče je glede tega poudarilo, da se z obravnavanim razširjanjem informacij ni želela omejiti poslovna samostojnost strank licenčnega sporazuma, temveč ravnanje tretjih oseb, zlasti zdravnikov, da bi se v oftalmologiji zmanjšalo predpisovanje Avastina v korist Lucentisa. V teh okoliščinah za navedene prakse ni bilo mogoče šteti, da so pomožne glede na licenčni sporazum in objektivno potrebne za njegovo izvajanje.

Sodišče je v zvezi z vprašanjem, ali razširjanje informacij, ki ga je obravnaval italijanski organ, pristojen za konkurenco, lahko pomeni omejevanje konkurence „zaradi cilja“, opozorilo, da je treba pojem omejevanja konkurence „zaradi cilja“ razlagati ozko in da ga je mogoče uporabiti le za nekatere vrste dogovarjanja med podjetji, ki so za konkurenco tako škodljive, da je mogoče šteti, da ugotavljanje njihovih posledic ni potrebno.

Tako je Sodišče s sklicevanjem na regulativni okvir, ki ga tvorita Direktiva 2001/83⁸⁶ in Uredba št. 726/2004⁸⁷, ugotovilo, da je treba za omejevalni sporazum med podjetjema, ki tržita konkurenčni zdravili, ki se nanaša na razširjanje – v okoliščinah znanstvene negotovosti – zavajajočih informacij o neželenih učinkih uporabe enega od teh zdravil za zdravljenje bolezni, ki niso zajete z njegovim DP, pri EMA, zdravstvenih delavcih in širši javnosti, da bi se zmanjšal konkurenčni pritisk, ki ga ta uporaba povzroča na uporabo drugega zdravila, šteti, da je dovolj škodljiv za konkurenco, da ni treba presojsati njegovih učinkov, in zato pomeni omejevanje konkurence „zaradi cilja“ v smislu člena 101(1) PDEU. Sodišče je razsodilo, da se za ta omejevalni sporazum ne more uporabiti izjema iz odstavka 3 člena 101 PDEU, ker ni mogoče šteti, da je razširjanje zavajajočih informacij o zdravilu „nujna“ omejitev v smislu te določbe.

2. Koncentracije

Peti senat Sodišča se je v sodbi **Ernst & Young** (C-633/16, [EU:C:2018:371](#)) z dne 31. maja 2018 izrekel o *obsegu prepovedi, da se koncentracija izvede pred prigrisativjo in pred razglasitvijo njene združljivosti s skupnim trgom, ki je določena s členom 7(1) Uredbe št. 139/2004*.⁸⁸

Spor o glavni stvari se je nanašal na pogodbo o združitvi, ki jo je 18. novembra 2013 sklenilo več revizijskih družb, in natančneje na dejstvo, da je na dan sklenitve ena od strank pogodbe o združitvi odpovedala pogodbo o sodelovanju, ki jo je leta 2010 sklenila z mednarodno mrežo neodvisnih revizijskih družb. Danski svet za konkurenco je po odobritvi koncentracije ugotovil, da je bila z odpovedjo pogodbe o sodelovanju kršena prepoved iz danskega zakona o konkurenci, v skladu s katero se koncentracija ne sme izvesti pred njeno odobritvijo. Predložitveno sodišče, ki je odločalo o tožbi za razglasitev ničnosti zadnjenavedene odločbe, je Sodišču postavilo vprašanje, ali je za odpoved pogodbe o sodelovanju v okoliščinah, kot so v zadevi v glavni stvari, mogoče šteti, da povzroči izvedbo koncentracije v smislu člena 7(1) Uredbe št. 139/2004.

Sodišče je najprej potrdilo svojo pristojnost za odločanje o tem predlogu za sprejetje predhodne odločbe, čeprav se pravo Unije na področju koncentracij ni uporabljalo v sporu o glavni stvari, danski zakon o konkurenci pa se ni niti skliceval neposredno na enakovredne določbe Uredbe št. 139/2004 niti ni absolutno povzemal njihove vsebine. Sodišče je navedlo, da je to pristojnost mogoče pojasniti z namenom danskega zakonodajalca harmonizirati nacionalno konkurenčno pravo na področju nadzora koncentracij s pravom Unije in s pojasnili predložitvenega sodišča, po mnenju katerega je treba dansko pravo razlagati zlasti glede na sodno prakso Sodišča.

Sodišče je nato v zvezi z razlago člena 7(1) Uredbe št. 139/2004 navedlo, da je v tej določbi določeno le, da se koncentracija ne izvede bodisi pred prigrisativjo bodisi do takrat, ko je bila razglašena za združljivo s skupnim trgom. Ker besedilo navedenega člena ne omogoča določitve obsega te prepovedi, je Sodišče podalo razlago na podlagi cilja in splošne sistematike navedene določbe. Sodišče je tako navedlo, da člen 7(1) Uredbe št. 139/2004 za zagotovitev učinkovitosti nadzora koncentracij glede na njihov učinek na strukturo konkurence v Uniji prepoved, ki jo določa, omejuje zgolj na koncentracije, kot so opredeljene v členu 3 te uredbe, za katerih

⁸⁶ Direktiva 2001/83/ES evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 27, str. 69).

⁸⁷ Uredba (ES) št. 726/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o postopkih Skupnosti za pridobitev dovoljenja za promet in nadzor zdravil za humano in veterinarsko uporabo ter o ustanovitvi Evropske agencije za zdravila (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 34, str. 229).

⁸⁸ Uredba Sveta (ES) št. 139/2004 z dne 20. januarja 2004 o nadzoru koncentracij podjetij (Uredba ES o združitvah) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 40).

izvedbo je značilno izvajanje transakcij, ki prispevajo k trajni spremembi nadzora ciljnega podjetja. Sodišče je zato razsodilo, da za odpoved pogodbe o sodelovanju v okoliščinah, kot so v zadevi v glavni stvari, načeloma ni mogoče šteti, da povzroči izvedbo koncentracije v smislu navedenega člena 7(1) in to neodvisno od vprašanja, ali je imela ta odpoved učinke na trgu.

3. Državne pomoči

Veliki senat Sodišča se je v sodbi **Komisija/FIH Holding in FIH Erhvervsbank** (C-579/16 P, [EU:C:2018:159](#)) z dne 6. marca 2018, s katero je razveljavil izpodbijano sodbo Splošnega sodišča,⁸⁹ izrekel o *pojmu selektivne prednosti na področju državnih pomoči in natančneje o uporabi načela zasebnega akterja v tržnem gospodarstvu*.

Splošno sodišče je z izpodbijano sodbo razglasilo ničnost sklepa Komisije, s katerim so bili nekateri ukrepi Danske v korist bančne skupine opredeljeni kot državne pomoči v smislu člena 107(1) PDEU, zaradi napačne uporabe načela zasebnega akterja. Glede tega se je v okviru pritožbe postavilo vprašanje, ali bi morala Komisija upoštevati finančna tveganja, ki bi jim bila danska država izpostavljena, če ne bi bili sprejeti ti ukrepi, tudi če ta tveganja izhajajo iz državne pomoči, ki je bila predhodno dodeljena isti bančni skupini.

Sodišče je najprej opozorilo, da glede na cilj člena 107(1) PDEU pojem „pomoč“ v smislu te določbe ne sme zajemati ukrepa, ki je bil v korist podjetja sprejet iz sredstev države, če bi to podjetje enako prednost lahko pridobilo v okoliščinah, ki ustrezajo običajnim tržnim pogojem. Presoja okoliščin, v katerih je bila taka prednost dodeljena, se torej načeloma izvaja z uporabo načela zasebnega akterja.

Sodišče je nato obravnavalo vprašanje, ali bi morala Komisija upoštevati tveganje finančnih izgub, ki bi danski državi lahko nastale zaradi pomoči, ki je bila predhodno dodeljena isti bančni skupini. Sodišče je glede tega opozorilo, da je treba pri presoji vprašanja, ali bi zasebni akter, ki je v položaju, ki je kar najbolj podoben položaju države, v običajnih tržnih pogojih sprejel isti ukrep, upoštevati samo koristi in obveznosti, povezane s položajem države kot zasebnim akterjem, in ne tistih, ki so povezane z njenim statusom javne oblasti. Ker pa je danska država predhodno pomoč zadevni bančni skupini dodelila v okviru izvrševanja svojih prerogativ javne oblasti, so bila tveganja, ki so iz tega izhajala, prav tako vezana na njen status javne oblasti in torej niso zadevala elementov, ki bi jih zasebni akter pod običajnimi tržnimi pogoji upošteval pri svojem ekonomskem računu. Zato se ta tveganja ne smejo upoštevati pri uporabi načela zasebnega akterja za kasnejši ukrep, ki ga je ista država članica sprejela v korist iste bančne skupine. Sodišče je zato odločilo, da se izpodbijana sodba razveljavi.

Veliki senat Sodišča se je v sodbi **A-Brauerei** (C-374/17, [EU:C:2018:1024](#)) z dne 19. decembra 2018 izrekel o *selektivnosti davčne ugodnosti za namene njene opredelitve kot državne pomoči*. Spor o glavni stvari je potekal med nemško davčno upravo in gospodarsko družbo, ker prvonavedena tej družbi ni priznala oprostitve plačila davka na promet nepremičnin, do katere so na podlagi nemškega davčnega prava upravičene družbe v okviru postopka preoblikovanja, ki vključuje le družbe iz iste skupine, povezane z udeležbo v kapitalu v višini najmanj 95 % neprekinjeno vsaj pet let pred tem postopkom in pet let po njem. Predložitveno sodišče je v tem okviru Sodišču postavilo vprašanje, ali je ta davčna oprostitve pomenila državno pomoč, ki je s členom 107(1) PDEU prepovedana, in natančneje, ali je davčna ugodnost, ki je bila z njo podeljena, izpolnjevala pogoj v zvezi s selektivnostjo.

⁸⁹| Sodba Splošnega sodišča z dne 15. septembra 2016 (T-386/14, [EU:T:2016:474](#)).

Sodišče je navedlo, da je zadevna davčna oprostitvev takšna, da daje prednost zgolj skupinam družb, ki so povezane z določeno udeležbo v kapitalu in ki izvajajo postopke preoblikovanja, medtem ko so družbe, ki niso del takšnih skupin družb, izključene iz te ugodnosti, čeprav izvajajo enake postopke preoblikovanja, kot so postopki, ki jih izvajajo te skupine družb. Zato je v uvodu zavrnilo trditev, da ta oprostitvev pomeni splošen ukrep, ki ni selektiven. Sodišče je v nadaljevanju ob upoštevanju dejstva, da so bile različne skupine družb v primerljivem dejanskem in pravnem položaju glede na cilj, ki se uresničuje z zadevno davčno ureditvijo, navedlo, da je ta oprostitvev *a priori* selektivna.

Vendar je Sodišče opozorilo, da lahko zadevna država članica ukrepe, ki so *a priori* selektivni, upraviči, če dokaže, da je to razlikovanje upravičeno, ker izhaja iz narave ali sistematike sistema, v katerega se umešča. Zadevna davčna oprostitvev pa je bila dejansko namenjena preprečitvi dvojne obdavčitve prometa z nepremičninami v primeru postopka preoblikovanja, v katerem so udeležene družbe, ki so povezane z udeležbo v kapitalu v višini več kot 95 %, medtem ko je bila na podlagi uporabe splošnih davčnih pravil ta dvojna obdavčitev v drugih primerih izključena. Sodišče je zato ugotovilo, da je bila davčna ugodnost, ki je bila *a priori* selektivna, upravičena s ciljem, ki se je nanašal na pravilno delovanje splošnega davčnega sistema. Ker se je poleg tega zahteva v zvezi z minimalnim obdobjem za imetništvo deležev, določena kot pogoj za uporabo navedene ugodnosti, zdela upravičena z namero, da se preprečijo zlorabe s tem, da se izogne temu, da bi se za kratek čas tvorile kapitalske udeležbe v višini več kot 95 % zgolj z namenom pridobitve zadevne davčne oprostitve, je Sodišče razsodilo, da zadevna davčna ugodnost ni izpolnjevala pogoja v zvezi s selektivnostjo, ki je določen v členu 107(1) PDEU.

Četrty senat Sodišča je v sodbi **Carrefour Hypermarchés in drugi** (C-510/16, [EU:C:2018:751](#)) z dne 20. septembra 2018 pojasnil *obseg pojma „sprememba obstoječe pomoči“ v smislu člena 1(c) Uredbe št. 659/1999*.⁹⁰ Spor, na podlagi katerega je bil vložen predlog za sprejetje predhodne odločbe, se je umeščal v okvir znatnega povečanja prihodka od dajatev, katerih namen je financiranje več odobrenih shem pomoči, v primerjavi z napovedmi, ki jih je priglasila država članica.

Tri dajatve, ki so bile predmet postopka v glavni stvari, so bile namenjene shemi pomoči za kinematografijo in avdiovizualno produkcijo, ki jo je uvedla Francija. Komisija je z odločbama, ki ju je sprejela leta 2006⁹¹ in leta 2007⁹², navedeno shemo razglasila za združljivo z notranjim trgov. Vendar so tožeče stranke iz postopka v glavni stvari zahtevale vračilo dajatev, ki so jih plačale od prodaje in izposoje videoposnetkov, ker so menile, da je bil s pobiranjem teh dajatev kršen člen 108(3) PDEU, saj Francija Komisiji ni priglasila povečanja skupnih prihodkov od treh dajatev med letoma 2007 in 2011, ki naj bi preseгло prag 20 % začetnega proračuna, določen v členu 4(1), drugi stavek, Uredbe št. 794/2004.⁹³

Sodišče je najprej navedlo, da mora predložitveno sodišče preveriti, ali so bile tri dajatve med zadevnim obdobjem res sestavni del spornih shem pomoči. Sodišče je pod predpostavko, da je bilo to res, v nadaljevanju opozorilo, da člen 4(1), prvi stavek, Uredbe št. 794/2004 pojem „sprememba obstoječe pomoči“ v smislu člena 1(c) Uredbe št. 659/1999 opredeljuje široko in da ta opredelitev ne more biti omejena le na pravne

90| Uredba Sveta (ES) št. 659/1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [108 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 4, str. 3).

91| Odločba komisije C(2006) 832 final z dne 22. marca 2006 (državna pomoč NN 84/2004 in N 95/2004 – Francija, sheme pomoči za kinematografijo in avdiovizualno produkcijo).

92| Odločba C(2007) 3230 final z dne 10. julija 2007 (državna pomoč N 192/2007 – Francija, sprememba sheme pomoči NN 84/2004 – Podpora sektorju kinematografije in avdiovizualne produkcije v Franciji – Posodobitev prispevka televizijskega sektorja za podporo kinematografiji in avdiovizualni produkciji).

93| Uredba Komisije (ES) št. 794/2004 z dne 21. aprila 2004 o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [108 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 4, str. 3).

spremembe shem pomoči. Vendar je drugem stavku istega odstavka določeno, da se povečanje začetnega proračuna obstoječe sheme pomoči do 20 % ne šteje kot sprememba obstoječe pomoči. Sodišče je v tem okviru ugotovilo, da se za pojem „proračun sheme pomoči“ ne more šteti, da je omejen na znesek dejansko dodeljenih pomoči, saj je ta znesek znan šele po izvedbi zadevne sheme pomoči. Glede na preventivnost nadzora, ki je vzpostavljen s členom 108(3) PDEU, je treba ta pojem, nasprotno, razlagati tako, da se nanaša na znesek proračunskih sredstev, torej na zneske, s katerimi razpolaga organ, pristojen za dodelitev zadevnih pomoči, za to dodelitev. V primeru sheme pomoči, ki se financira z namenskimi dajatvami, je prihodek od teh dajatev tisti, ki je na voljo organu, pristojnemu za izvajanje zadevne sheme, in ki tako pomeni „proračun“ navedene sheme.

V obravnavani zadevi je Sodišče razsodilo, da povečanje prihodka od dajatev, iz katerih se financira več odobrenih shem pomoči, v primerjavi z napovedmi, priglašeni Komisiji, pomeni „spremembo obstoječe pomoči“, razen če je to povečanje še vedno pod pragom 20 %, na katerega je opozorjeno zgoraj. Ker je dejansko povečanje skupnega prihodka od dajatev med zadevnim obdobjem znatno preseglo napovedi, predložene Komisiji, bi moralo biti to povečanje pravočasno priglašeno Komisiji, torej takoj ko so francoski organi lahko razumno predvideli prekoračitev navedenega praga 20 %.

Sodišče je nazadnje ugotovilo – s pridržkom, da to preveri predložitveno sodišče – da zadržanje dela prihodkov organa, zadolženega za izvajanje spornih shem, v obliki rezerve brez prerazporeditve zadevnega zneska za druge namene, ki ni dodelitev pomoči, kot tudi nakazilo v korist splošnega proračuna države med zadevnim obdobjem, ne moreta izpodbiti obstoja povečanja proračuna teh shem pomoči v primerjavi z odobrenim proračunom, ki presega navedeni prag.

Veliki senat Sodišča je v sodbi z dne 6. novembra 2018, *Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija* (od C-622/16 P do C-624/16 P, [EU:C:2018:873](#)), zlasti podal pojasnila v zvezi s preizkusom, ki ga mora opraviti Komisija za namene ugotovitve absolutne nezmožnosti zagotovitve vračila nezakonitih pomoči.⁹⁴

V obravnavani zadevi se je Komisija, potem ko je oprostitev davka na nepremičnine, ki jo je Italija priznala nekomercialnim subjektom, ki svoje nepremičnine uporabljajo za posebne namene, razglasila za nezakonito državno pomoč, odločila, da ne bo odredila vračila te pomoči, ker tega vračila absolutno ne bi bilo mogoče zagotoviti.⁹⁵ Komisija je poleg tega ugotovila, da davčna oprostitve, ki je bila določena z novo italijansko shemo enotnega občinskega davka, ni pomenila državne pomoči. Scuola Elementare Maria Montessori, zasebna izobraževalna ustanova, in P. Ferracci, lastnik turistično-hotelske nastanitve „Bed & Breakfast“, sta pri Splošnem sodišču vložila tožbi za razglasitev ničnosti sklepa Komisije, pri čemer sta zatrjevala, da sta bila z navedenim sklepom postavljena v slabši konkurenčni položaj v primerjavi s cerkvenimi in verskimi ustanovami, ki so v njuni neposredni bližini in opravljajo podobne dejavnosti kot onadva, pri tem pa so lahko upravičene do zadevne davčne oprostitve. Splošno sodišče je ti tožbi zavrnilo kot dopustni, a neutemeljeni,⁹⁶ tako tožeči stranki kot Komisija pa so zoper sodbi Splošnega sodišča vložili pritožbe.

⁹⁴ Sodišče je v tej sodbi tudi preizkusilo, ali so glede na člen 263, četrty odstavek, tretji del stavka, PDEU dopustne ničnostne tožbe, ki jih konkurenti upravičencev do sheme državnih pomoči vložijo zoper sklep Komisije, s katerim je razglašeno, da zadevna nacionalna shema ne pomeni državne pomoči in da ni mogoče odrediti vračila pomoči, dodeljenih na podlagi nezakonite sheme. V zvezi s tem glej razdelek VI „Postopki po pravu Unije“, podrazdelek 2 „Ničnostne tožbe“.

⁹⁵ Sklep Komisije 2013/284/EU z dne 19. decembra 2012 o državni pomoči SA.20829 (C 26/2010, ex NN 43/2010 (ex CP 71/2006)). Shema v zvezi z oprostitvijo davka na nepremičnine, ki jih nekomercialni subjekti uporabljajo za posebne namene, Italije (UL 2013, L 166, str. 24).

⁹⁶ Sodbi Splošnega sodišča z dne 15. septembra 2016, *Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija* (T-220/13, [EU:T:2016:484](#)), in *Ferracci/Komisija* (T-219/13, [EU:T:2016:485](#)).

Sodišče je v zvezi z odločitvijo Komisije, da ne bo odredila vračila pomoči, opozorilo, da je sprejetje odredbe o zagotovitvi vračila nezakonitih pomoči logična in normalna posledica ugotovitve njihove nezakonitosti. Res je sicer, da v skladu s členom 14(1), drugi stavek, Uredbe št. 659/1999 Komisija ne zahteva zagotovitve vračila pomoči, če bi bilo to v nasprotju s splošnim načelom prava Unije, kot je načelo, da „ni nihče zavezan k temu, da opravi nemogoče“. Vendar je Sodišče poudarilo, da je mogoče za zagotovitev vračila nezakonitih pomoči šteti, da je objektivno in absolutno ni mogoče izvesti, le če Komisija na koncu podrobne preučitve ugotovi, da sta izpolnjena dva pogoja, in sicer dejanski obstoj težav, na katere se sklicuje zadevna država članica, na eni strani in neobstoj alternativnih načinov zagotovitve vračila na drugi.

Sodišče je v obravnavani zadevi razsodilo, da Komisija ni mogla ugotoviti absolutne nezmožnosti vračila zadevnih nezakonitih pomoči zgolj na podlagi navedbe, da iz italijanskih katastrskih in davčnih zbirk podatkov ni bilo mogoče dobiti potrebnih informacij. Komisija bi morala namreč tudi preučiti, ali so obstajali alternativni načini, ki bi omogočali zagotovitev, čeprav le delnega, vračila navedenih pomoči. Sodišče je zato na koncu svoje analize ugotovilo, da Komisija ni dokazala absolutne nezmožnosti vračila navedenih pomoči, ter je razveljavilo sodbo Splošnega sodišča v delu, v katerem je bila z njo potrjena odločitev Komisije, da se ne odredi vračilo nezakonite pomoči, ki je bila dodeljena v obravnavani zadevi, in razglasilo ničnost spornega sklepa Komisije v delu, v katerem z njim ni bilo odrejeno, naj se zagotovi vračilo navedenih nezakonitih pomoči.

XIII. Davčne določbe

Na področju davkov je treba omeniti sodbi *Scialdone* (C-574/15) ter *Kolev* in drugi (C-612/15),⁹⁷ zlasti glede člena 325 PDEU, ki se nanaša na boj proti goljufijam.

Veliki senat Sodišča se je v sodbi ***Scialdone*** (C-574/15, [EU:C:2018:295](#)) z dne 2. maja 2018 izrekel o tem, *ali je nacionalna ureditev, ki določa, da opustitev plačila DDV, ki izhaja iz letnega obračuna za dano davčno obdobje, pomeni kaznivo dejanje, če je presežen inkriminacijski prag, ki je večji kot za kaznivo dejanje opustitve plačila davčnih odtegljajev v zvezi z davkom od dohodka, združljiva z Direktivo 2006/112,⁹⁸ členom 4(3) PEU in členom 325(1) PDEU.*

V zadevi iz postopka v glavni stvari je bil zoper obdolženo osebo, ki je bila edini poslovodja družbe, ki je zavezana za plačilo DDV, začel kazenski postopek zaradi opustitve plačila DDV v predpisanem roku. V času nastanka tega neplačila je italijansko pravo določalo, da se ta opustitev plačila kaznuje z zaporno kaznijo, če je dolgovani znesek tako kar zadeva DDV kot davek od dohodka višji od 50.000 EUR. Vendar je po nastanku dejstev iz postopka v glavni stvari italijanski zakonodajalec prag 50.000 EUR dvignil na 250.000 EUR, kar zadeva DDV, in na 150.000 EUR, kar zadeva davčne odtegljaje v zvezi z davkom od dohodka. Predložitveno sodišče je menilo, da se mora ta sprememba retroaktivno uporabiti kot ugodnejši predpis in da zadevna dejstva ne pomenijo več kaznivega dejanja. Navedeno sodišče je po ugotovitvi, da se inkriminacijski prag, ki je določen za opustitev plačila davčnih odtegljajev v zvezi z davkom od dohodka, razlikuje od inkriminacijskega

⁹⁷| Ta sodba je predstavljena v razdelku X.2 „Skupna pravila na področju kazenskega postopka“.

⁹⁸| Direktiva Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost (UL 2006, L 347, str. 1).

praga, ki je določen za opustitev plačila DDV, Sodišču postavilo vprašanje v zvezi z združljivostjo te razlike v pragih s pravom Unije, ker naj bi bila posledica take razlike boljše varstvo nacionalnih finančnih interesov v razmerju do finančnih interesov Unije.

Sodišče je glede na to, da imajo države članice obveznost zagotoviti, da je dolgovani DDV v celoti pobran, in da finančni interesi Unije med drugim zajemajo prihodke od DDV, pojasnilo, da sankcije, ki jih države članice uvedejo zaradi preprečevanja kršitev harmoniziranih pravil na področju DDV, sicer spadajo pod njihovo postopkovno in institucionalno avtonomijo, vendar je ta avtonomija omejena, prvič, z načelom enakovrednosti, ki zahteva, da so te sankcije podobne tistim, ki se uporabljajo za kršitve nacionalnega prava, ki so podobne narave in teže ter škodujejo nacionalnim finančnim interesom, in drugič, z načelom učinkovitosti, ki nalaga, da so navedene sankcije učinkovite in odvračilne.

Sodišče je na prvem mestu v zvezi z načelom učinkovitosti ugotovilo, da opustitev plačila DDV sicer ne pomeni „goljufije“ v smislu člena 325(1) PDEU, če je davčni zavezanec pravilno izpolnil obveznosti glede obračuna na področju DDV, vendar pa kljub temu pomeni „nezakonito dejanje“ v smislu istega člena, za katero je treba uporabiti učinkovite, sorazmerne in odvračilne sankcije. Sodišče je v obravnavani zadevi ob upoštevanju strogosti glob, določenih v nacionalni ureditvi, in uporabe zamudnih obresti štelo, da lahko te globe davčne zavezanca pripravijo do tega, da se vzdržijo vsakršne namere po prepoznem plačilu DDV ali opustitvi tega plačila, in s tem izkazujejo odvračilnost. Poleg tega so s temi globami davčni zavezanci neplačniki spodbujeni k temu, da čim prej odpravijo nepravilnosti glede dolgovanega davka, in jih je torej načeloma mogoče šteti za učinkovite. Te ugotovitve poleg tega ne omaje dejstvo, da je davčni zavezanec pravna oseba in da se te sankcije uporabijo za to pravno osebo, ne pa za njene poslovodje. Zato je bilo razsojeno, da inkriminacijski prag 250.000 EUR za kaznivo dejanje, ki ga pomeni opustitev plačila DDV, ni nezdružljiv z načelom učinkovitosti.

Sodišče je na drugem mestu v zvezi z načelom enakovrednosti razsodilo, da je sicer res, da je tako za opustitev plačila DDV kot za opustitev plačila davčnih odtegljajev v zvezi z davkom od dohodka značilno nespoštovanje obveznosti plačila obračunanega davka v zakonsko predpisanih rokih ter da je italijanski zakonodajalec z določitvijo teh ravnanj kot kaznivih dejanj sledil istemu cilju, to je zagotavljanju, da se v državni proračun stekajo davki pravočasno in da se s tem ohrani celovitost davčnih prihodkov, vendar se ti kaznivi dejanji razlikujeta po svojih elementih in po težavnosti njunega odkrivanja, tako da zanju ni mogoče šteti, da sta podobne narave ali teže. Zato načelo enakovrednosti ne nasprotuje razliki, kot je ta, ki obstaja med zadevnima inkriminacijskima pragoma. Sodišče je tako razsodilo, da je treba Direktivo 2006/112 v povezavi s členom 4(3) PEU in členom 325(1) PDEU razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da opustitev plačila DDV, ki izhaja iz letnega obračuna za dano davčno obdobje, pomeni kaznivo dejanje, samo če znesek neplačanega DDV presega inkriminacijski prag 250.000 EUR, medtem ko je za kaznivo dejanje opustitve plačila davčnih odtegljajev v zvezi z davkom od dohodka določen inkriminacijski prag 150.000 EUR.

XIV. Približevanje zakonodaje

1. Avtorska pravica

Sodišče je v sodbi **Renckhoff** (C-161/17, [EU:C:2018:634](#)) z dne 7. avgusta 2018 preučilo pojem „priobčitev javnosti“ v smislu člena 3(1) Direktive 2001/29.⁹⁹ Spor o glavni stvari je potekal med zvezno deželo Severno Porenje - Vestfalija (Nemčija) in fotografom glede tega, da je učenka šole, ki spada pod pristojnost navedene dežele, za ilustracijo šolskega referata, ki ga je ta šola objavila na nekem spletnem mestu, brez dovoljenja uporabila fotografijo, ki jo je posnel ta fotograf in je bila prosto dostopna na drugem spletnem mestu.

Sodišče je pojasnilo, da je treba spletno objavo fotografije, ki je bila predhodno objavljena na drugem spletnem mestu, po kopiranju na zasebni strežnik opredeliti kot „dajanje na voljo“ in zato kot „priobčitev“ v smislu člena 3(1) Direktive 2001/29. Taka spletna objava namreč obiskovalcem spletnega mesta, na katerem se ta spletna objava izvede, omogoči dostop do te fotografije na tem spletnem mestu.

Sodišče je glede tega ugotovilo, da je treba spletno objavo dela, ki je varovano z avtorsko pravico, na drugem spletnem mestu, kot je tisto, na katerem je bila opravljena prvotna priobčitev z dovoljenjem imetnika avtorske pravice, opredeliti kot dajanje na razpolago takega dela novi javnosti. Javnost, ki jo je imetnik avtorske pravice upošteval, ko je dovolil priobčitev svojega dela na spletnem mestu, na katerem je bilo to prvotno objavljeno, namreč sestavljajo samo uporabniki navedenega spletnega mesta, ne pa uporabniki spletnega mesta, na katerem je kasneje prišlo do spletne objave dela brez dovoljenja navedenega imetnika, ali drugi uporabniki interneta.

Sodišče je poleg tega navedlo, da je treba to spletno objavo razlikovati od dajanja na voljo varovanih del z uporabo klikljive povezave do drugega spletnega mesta, na katerem je bila izvedena prvotna priobčitev.¹⁰⁰ Drugače kot hiperpovezave, ki prispevajo k dobremu delovanju interneta, spletna objava dela, ki je bilo predhodno z dovoljenjem imetnika avtorske pravice priobčeno na nekem spletnem mestu, na drugem spletnem mestu brez dovoljenja navedenega imetnika ne prispeva v enakem obsegu k doseganju takega cilja.

Sodišče je v teh okoliščinah razsodilo, da je treba pojem „priobčitev javnosti“ v smislu člena 3(1) Direktive 2001/29 razlagati tako, da zajema spletno objavo fotografije, ki je bila predhodno brez omejevalnih ukrepov za preprečitev njenega prenosa in z dovoljenjem imetnika avtorske pravice objavljena na nekem spletnem mestu, na drugem spletnem mestu.

Veliki senat Sodišča se je v sodbi z dne 13. novembra 2018, **Levola Hengelo** (C-310/17, [EU:C:2018:899](#)), izrekel o vprašanju, ali je na podlagi Direktive 2001/29 okus živila lahko zavarovan iz naslova avtorske pravice. Spor o glavni stvari je potekal med dvema nizozemskima družbama, ki sta proizvajali živila, in se je nanašal na to, da naj bi ena od teh družb kršila avtorsko pravico druge, katere predmet je bil okus sirnega namaza s smetano in zelišči, imenovanega „Heksenkaas“ ali „Heks'nkaas“.

⁹⁹ Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230).

¹⁰⁰ Glej v tem smislu sodbo z dne 13. februarja 2014, **Svensson in drugi** (C-466/12, [EU:C:2014:76](#)).

Sodišče je ugotovilo, da je mogoče okus živila na podlagi Direktive 2001/29 zavarovati z avtorsko pravico, le če se lahko tak okus opredeli kot „delo“ v smislu te direktive. V zvezi s tem je opozorilo, da morata biti za to, da bi se lahko neki predmet opredelil kot tak, kumulativno izpolnjena dva pogoja. Po eni strani mora biti zadevni predmet izviren v smislu, da je avtorjeva lastna intelektualna stvaritev. Po drugi strani je kot „delo“ v smislu Direktive 2001/29 mogoče opredeliti le elemente, ki so izraz take intelektualne stvaritve. Sodišče je poleg tega razsodilo, da pojem „delo“ iz Direktive 2001/29 nujno pomeni, da obstaja izraz predmeta varstva na podlagi avtorske pravice, zaradi katerega je mogoče ta predmet dovolj natančno in objektivno opredeliti, čeprav ta izraz ni nujno trajen.

Sodišče pa je ugotovilo, da okusa živila ni mogoče natančno in objektivno opredeliti. Opredelitev okusa živila namreč v bistvu temelji na občutkih in okuševalni izkušnji, ki so subjektivni in spremenljivi, ker so med drugim odvisni od dejavnikov, povezanih z osebo, ki zadevni izdelek okuša, kot so njena starost, njena priljubljena hrana, njene prehranske navade ter okolje in okoliščine, v katerih se ta izdelek okuša. Poleg tega natančna in objektivna opredelitev okusa živila, ki bi omogočila razlikovanje okusa tega živila od okusov drugih podobnih živil, s tehničnimi sredstvi, ki so na voljo v trenutnem stanju znanstvenega razvoja, ni mogoča.

Sodišče je v teh okoliščinah razsodilo, da Direktiva 2001/29 nasprotuje temu, da se na podlagi te direktive okus živila zavaruje z avtorsko pravico, in temu, da se nacionalna zakonodaja razlaga tako, da takemu okusu zagotavlja varstvo z avtorsko pravico.

2. Industrijska lastnina

Na področju intelektualne lastnine je treba omeniti štiri sodbe. Prva sodba se nanaša na merila za razlago, ki se uporabljajo za zahteve osnovnega patenta, naslednje tri sodbe pa se nanašajo na pravo Unije o znamkah.

Sodišče se je 25. julija 2018 v sodbi **Teva UK in drugi** (C-121/17, [EU:C:2018:585](#)) izreklo o *merilih za razlago, ki se uporabljajo za zahteve osnovnega patenta, za določitev, ali je izdelek, za katerega je bil izdan dodatni varstveni certifikat (v nadaljevanju: DVC), varovan z veljavnim osnovnim patentom v smislu člena 3(a) Uredbe št. 469/2009*.¹⁰¹ Spor o glavni stvari je potekal med farmacevtsko družbo, ki trži protiretrovirusno zdravilo, in podjetji, ki so nameravala tržiti generične različice tega zdravila v Združenem kraljestvu. Ta podjetja so izpodbijala veljavnost DVC, ki je bil izdan za navedeno zdravilo, tako da so zatrjevala, da je v skladu s sodno prakso Sodišča¹⁰² za izpolnitev pogoja iz člena 3(a) navedene uredbe potrebno, da morajo biti učinkovine zadevnega izdelka navedene v besedilu zahtevkov osnovnega patenta.

Sodišče je najprej opozorilo, da Uredba št. 469/2009 načeloma ne nasprotuje temu, da se učinkovina, ki ustreza funkcijski opredelitvi v zahtevkih osnovnega patenta, šteje za varovano z navedenim patentom, vendar le če je na podlagi takih zahtevkov, ki se razlagajo zlasti ob uporabi opisa izuma, kot to določata člen 69 Konvencije o podeljevanju evropskih patentov¹⁰³ in protokol o njegovi razlagi, ki je sestavni del te konvencije, mogoče sklepati, da se ti zahtevki implicitno, vendar nujno nanašajo, in sicer specifično, na zadevno učinkovino.

¹⁰¹ | Uredba (ES) št. 469/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. maja 2009 o dodatnem varstvenem certifikatu za zdravila (UL 2009, L 152, str. 1).

¹⁰² | Sodba Sodišča z dne 24. novembra 2011, **Medeva** (C-322/10, [EU:C:2011:773](#)).

¹⁰³ | Konvencija o podeljevanju evropskih patentov, podpisana v Münchnu 5. oktobra 1973.

Zato je mogoče šteti, da je izdelek varovan z veljavnim osnovnim patentom v smislu člena 3(a) Uredbe št. 469/2009, le če je izdelek, ki je predmet DVC, bodisi izrecno naveden v zahtevkih tega patenta bodisi se ti zahtevki nujno in specifično nanašajo nanj.

Sodišče je v nadaljevanju poudarilo, da namen DVC ni razširiti obseg varstva, ki ga podeljuje osnovni patent, prek izuma, ki je varovan z navedenim patentom, in da bi bilo v nasprotju s ciljem Uredbe št. 469/2009, da se DVC podeli za izdelek, ki ne izhaja iz izuma, ki je varovan z osnovnim patentom, saj naj se tak DVC ne bi nanašal na rezultate raziskave, ki se zahtevajo s tem patentom. Zato morajo biti za namen uporabe člena 3(a) te uredbe zahtevki osnovnega patenta zajeti v mejah tega izuma, kakor izhaja iz opisa in skic tega patenta. Sodišče je glede tega pojasnilo, da mora biti za določitev, ali je izdelek varovan z osnovnim patentom, mogoče, da lahko strokovnjak ta izdelek specifično določi glede na vse elemente, razkrite z osnovnim patentom, in tehnično stanje na datum vložitve ali na datum prednostne pravice tega patenta.

Veliki senat Sodišča je v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 12. junija 2018, **Louboutin in Christian Louboutin** (C-163/16, [EU:C:2018:423](#)), pojasnil, ali je *znak, ki ga sestavlja določena barva, nanesena na posebno mesto na proizvodu, sestavljen iz oblike v smislu člena 3(1)(e)(iii) Direktive 2008/95*.¹⁰⁴

Ta sodba se umešča v okvir spora zaradi kršitve pravic med Christianom Louboutinom in družbo Christian Louboutin SAS na eni strani ter nizozemsko družbo v zvezi s tem, da je zadnjenavedena tržila čevlje, s katerimi je kršila blagovno znamko C. Louboutina, ki je sestavljena iz rdeče barve (Pantone 18-1663TP), nanesene na podplat čevlja z visoko peto.

Sodišče je najprej navedlo, da se v okviru prava znamk pojem „oblika“ običajno razume tako, da zajema skupek linij ali obrisov, ki omejujejo zadevni proizvod v prostoru. Ne iz Direktive 2008/95 ne iz sodne prakse Sodišča niti iz običajnega pomena tega pojma pa ni razvidno, da bi lahko zgolj barva, brez prostorske razmejitve, pomenila obliko.

Sodišče je v nadaljevanju poudarilo, da je oblika proizvoda ali dela proizvoda sicer pomembna za razmejitve barve v prostoru, vendar ni mogoče šteti, da je znak sestavljen iz te oblike, če registracija znamke ne ščiti te oblike, temveč samo nanos barve na natančno določen del proizvoda. Vsekakor za znak, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, ni mogoče šteti, da je sestavljen „izključno“ iz oblike, če je – kot v obravnavani zadevi – glavni predmet tega znaka barva, ki je določena z mednarodno priznano identifikacijsko kodo.

Sodišče je v teh okoliščinah razsodilo, da je treba člen 3(1)(e)(iii) Direktive 2008/95 razlagati tako, da znak, ki ga sestavlja barva, nanesena na podplat čevlja z visoko peto, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, ni sestavljen izključno iz „oblike“ v smislu te določbe.

Sodišče se je v sodbi **Mitsubishi Shoji Kaisha in Mitsubishi Caterpillar Forklift Europe** (C-129/17, [EU:C:2018:594](#)) z dne 25. julija 2018 izreklo o *mejah pravic, ki jih imetniku znamke podeljuje Uredba št. 207/2009*¹⁰⁵ in *Direktiva 2008/95, ki se uporabljata na področju razlikovalnih znakov*. Ta sodba se umešča v okvir spora med družbama skupine Mitsubishi na eni strani ter tretjimi družbami s sedeži v Belgiji na drugi v zvezi s tem, da so zadnjenavedene družbe tržile viličarje znamke Mitsubishi, ki so jih kupile zunaj Evropskega gospodarskega prostora (EGP) ter so z njih odstranjevale vse znake, ki so enaki kot znamke, katerih imetnica je skupina Mitsubishi, in jih opremljale s svojimi znaki.

¹⁰⁴ | Direktiva 2008/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z blagovnimi znamkami (UL 2008, L 299, str. 25).

¹⁰⁵ | Uredba Sveta (ES) št. 207/2009 z dne 26. februarja 2009 o blagovni znamki Skupnosti (UL 2009, L 78, str. 1).

Prvič, Sodišče je ugotovilo, da odstranitev znakov, enakih znamki, preprečuje, da bi bili proizvodi, za katere je bila ta znamka registrirana, ob prvem dajanju na trg v EGP označeni z navedeno znamko, in zato njenemu imetniku onemogoča uveljavljanje temeljne pravice, da nadzoruje prvo dajanje proizvodov, označenih z znamko, na trg v EGP. Drugič, Sodišče je navedlo, da odstranitev znakov, enakih znamki, in namestitev novih znakov na proizvode za njihovo prvo dajanje na trg v EGP posegata v funkcije znamke. Tretjič, Sodišče je ugotovilo, da sta odstranitev znakov, enakih znamki, in to, da tretja oseba proizvode opremi z novimi znaki brez soglasja imetnika znamke zaradi uvažanja ali dajanja teh proizvodov na trg v EGP in z namenom obidenja pravice imetnika, da prepove uvoz teh proizvodov, označenih z njegovo znamko – s čimer se posega v pravico imetnika znamke, da nadzoruje prvo dajanje proizvodov, označenih s to znamko, na trg v EGP in v funkcije znamke – v nasprotju s ciljem zagotavljanja neizkrivljene konkurence.

Nazadnje, Sodišče je v tem okviru pojasnilo pojem „uporaba v gospodarskem prometu“ v smislu člena 5 Direktive 2008/95 in člena 9 Uredbe št. 207/2009, tako da je navedlo, da dejanje tretje osebe, ki odstrani znake, enake znamki, nato pa namesti svoje znake, pomeni aktivno ravnanje te tretje osebe, ki ga je mogoče šteti za uporabo te znamke v gospodarskem prometu, ker je njegov namen uvažati in prodajati proizvode v EGP, torej v okviru poslovne dejavnosti zaradi pridobivanja gospodarske koristi.

Sodišče je zaradi vseh teh razlogov razsodilo, da je treba člen 5 Direktive 2008/95 in člen 9 Uredbe št. 207/2009 razlagati tako, da imetnik znamke lahko nasprotuje temu, da tretja oseba brez njegovega soglasja odstrani znake, ki so enaki tej znamki, in proizvode, dane v postopek carinskega skladiščenja, kot v postopku v glavni stvari, opremi z drugimi znaki, da bi jih uvažala ali jih dajala na trg v EGP, kjer še nikoli niso bili prodajani.

Sodišče je v sodbi **Bundesverband Souvenir – Geschenke – Ehrenpreise/EUIPO** (C-488/16 P, [EU:C:2018:673](#)) z dne 6. septembra 2018 potrdilo izpodbijano sodbo Splošnega sodišča,¹⁰⁶ tako da je razsodilo, da *besedna znamka „NEUSCHWANSTEIN“* (v nadaljevanju: *izpodbijana znamka*) ni opisna v smislu člena 7(1)(c) Uredbe št. 207/2009.

Na prvem mestu, Sodišče je v zvezi s proizvodi, ki se prodajajo kot spominki v okviru upravljanja gradu, razsodilo, da je Splošno sodišče pravilno ugotovilo, da so proizvodi, ki so zajeti z izpodbijano znamko, proizvodi običajne potrošnje in da so zadevne storitve vsakdanje storitve, ki omogočajo delovanje in upravljanje gradu. Poleg tega je poudarilo, da okoliščina, da se ti proizvodi prodajajo kot spominki, ni upoštevana pri presoji opisnosti imena „Neuschwanstein“. Funkcija spominjanja, ki jo ima proizvod, namreč ni objektivna lastnost in ni bistvo narave tega proizvoda, saj ta funkcija izhaja iz svobodne presoje kupca in je usmerjena le glede na njegove namene. Zato ni razumno sklepati, da je v očeh upoštevne javnosti spomin, ki ga izzove ime „Neuschwanstein“, lastnost ali bistvena značilnost proizvodov in storitev, ki so zajeti z izpodbijano znamko.

Na drugem mestu, Sodišče je ugotovilo, da le okoliščina, da so zadevni proizvodi in storitve ponujeni na določenem kraju, ne more biti opisna označba njihovega geografskega izvora, ker kraj prodaje teh proizvodov in storitev ne more določati značilnosti, kakovosti in drugih lastnosti, ki so povezane z njihovim geografskim izvorom, kot je tehnika, tradicija ali podnebje, ki opredeljujejo določen kraj. Glede tega je navedlo, da grad Neuschwanstein ni znan po spominkih, ki se tam prodajajo, ali po storitvah, ki se tam ponujajo, ampak po svoji arhitekturni edinstvenosti. Poleg tega se izpodbijana znamka ne uporablja za trženje posebnih spominkov in ponujanje posebnih storitev, po katerih naj bi bila tradicionalno znana. Zato je Sodišče odločilo, da Splošno sodišče s tem, da je presodilo, da grad Neuschwanstein ni bil kraj proizvodnje blaga ali storitev, zato izpodbijana znamka ni mogla označevati geografskega izvora proizvodov in storitev, ki so z njo zajeti, ni napačno uporabilo prava.

106| Sodba Splošnega sodišča z dne 5. julija 2016, **Bundesverband Souvenir – Geschenke – Ehrenpreise/EUIPO – Freistaat Bayern (NEUSCHWANSTEIN)** (T-167/15, neobjavljena, [EU:T:2016:391](#)).

3. Varstvo osebnih podatkov

Na področju varstva osebnih podatkov je treba izpostaviti tri sodbe. Sodišče je v prvi sodbi pojasnilo pojem „upravljavec“ osebnih podatkov. Druga sodba se nanaša na odgovornost verske skupnosti, kar zadeva obdelavo teh podatkov. Zadnja sodba se nanaša na dostop do osebnih podatkov v okviru kazenskega postopka.

Veliki senat Sodišča se je 5. junija 2018 v sodbi **Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein** (C-210/16, [EU:C:2018:388](#)) izrekel o razlagi pojma „upravljavec“ iz člena 2(d) Direktive 95/46¹⁰⁷ in o obsegu pooblastil za posredovanje, ki jih imajo nadzorni organi v zvezi z obdelavo osebnih podatkov, ki jo izvaja več akterjev. V okviru spora o glavni stvari je nemški organ za varstvo osebnih podatkov kot nadzorni organ v smislu člena 28 Direktive 95/46 odredil nemški družbi, ki je specializirana na področju izobraževanja in ponuja svoje storitve usposabljanja prek strani oboževalcev na spletnem mestu družabnega omrežja Facebook, naj to stran izklopi. Navedeni organ je namreč ugotovil, da niti ta družba niti Facebook obiskovalcev strani oboževalcev nista obvestila o tem, da je drugonavedena družba s piškotki zbiralala osebne podatke v zvezi z njimi, in da sta ti družbi nato te podatke obdelovali.

Sodišče je najprej navedlo, da skrbnik strani oboževalcev, ki gostuje na Facebooku, kot je družba iz postopka v glavni stvari, z izbiro nastavitve (med drugim glede na svojo ciljno javnost in cilje upravljanja oziroma pospeševanja svojih dejavnosti) sodeluje pri določanju namena in sredstev obdelave osebnih podatkov obiskovalcev njegove strani oboževalcev. Zato je Sodišče ugotovilo, da je treba za tega skrbnika šteti, da je v Uniji solidarno z družbo Facebook Ireland (hčerinska družba ameriške družbe Facebook v Uniji) odgovoren za to obdelavo v smislu člena 2(d) Direktive 95/46.

Dalje, Sodišče je podalo razlago členov 4 in 28 Direktive 95/46 in razsodilo, da lahko nadzorni organ države članice, kadar ima podjetje s sedežem zunaj Evropske unije več poslovnih enot v različnih državah članicah, pooblastila, ki so mu podeljena s členom 28(3) te direktive, izvaja v zvezi s poslovno enoto tega podjetja, ki je na ozemlju te države članice (v tem primeru poslovna enota Facebook Germany), čeprav je na podlagi delitve nalog v skupini na eni strani ta poslovna enota zadolžena samo za prodajo oglasnega prostora in druge ukrepe trženja na ozemlju navedene države članice, na drugi strani pa je za zbiranje in obdelavo osebnih podatkov za celotno ozemlje Evropske unije izključno odgovorna poslovna enota, ki je v drugi državi članici (v tem primeru družba Facebook Ireland).

Sodišče je poleg tega pojasnilo, da je nadzorni organ države članice, kadar namerava v zvezi z organom s sedežem na ozemlju te države članice izvajati pooblastila za posredovanje iz člena 28(3) Direktive 95/46 zaradi kršitev pravil v zvezi z varstvom osebnih podatkov, ki jih je storila tretja oseba, ki je odgovorna za obdelavo teh podatkov in ki ima sedež v drugi državi članici (v tem primeru družba Facebook Ireland), pristojen za to, da neodvisno od nadzornega organa drugonavedene države članice (Irska) opravi presojo zakonitosti take obdelave podatkov, in lahko svoja pooblastila za posredovanje izvaja v zvezi z organom s sedežem na njegovem ozemlju, ne da bi nadzorni organ druge države članice predhodno pozval, naj posreduje.

Veliki senat Sodišča se je v sodbi **Jehovan todistajat** (C-25/17, [EU:C:2018:551](#)) z dne 10. julija 2018 izrekel o odgovornosti verske skupnosti, kar zadeva obdelavo osebnih podatkov med oznanjevanjem od vrat do vrat, ki ga ta skupnost organizira, usklajuje in spodbuja. V zadevi iz postopka v glavni stvari je finski organ za varstvo podatkov sprejel odločbo, s katero je skupnosti Jehovovih prič prepovedal, da zbira ali obdeluje osebne podatke med oznanjevanjem od vrat do vrat, če pri tem ne zagotovi spoštovanja pogojev, ki jih finska zakonodaja določa v zvezi z obdelavo osebnih podatkov. Člani te skupnosti namreč med oznanjevanjem od

¹⁰⁷ | Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 15, str. 355).

vrat do vrat delajo zapiske o obiskih pri osebah, ki jih ti člani ali navedena skupnost ne poznajo. Ti podatki so zbrani v beležkah, da bi jih bilo mogoče najti za potrebe morebitnega poznejšega obiska, ne da bi zadevne osebe za to dale soglasje ali bile o tem obveščene. Glede tega je dala skupnost Jehovovih prič svojim članom navodila glede beleženja teh podatkov, ki so vsebovana vsaj v eni od revij o oznanjevanju.

Sodišče je najprej ugotovilo, da zbiranje osebnih podatkov, ki ga opravijo člani verske skupnosti med oznanjevanjem od vrat do vrat, in poznejša obdelava teh podatkov ne spadata k izjemam od področja uporabe Direktive 95/46, ker nista ne obdelava osebnih podatkov med dejavnostjo iz člena 3(2), prva alineja, te direktive ne obdelava osebnih podatkov, ki jo opravljajo fizične osebe med popolnoma osebnimi ali domačimi dejavnostmi, v smislu člena 3(2), druga alineja, navedene direktive.

Dalje, Sodišče je, potem ko je opozorilo, da se Direktiva 95/46 za ročno obdelavo osebnih podatkov uporablja le takrat, kadar so obdelani podatki del zbirke ali so namenjeni sestavljanju dela zbirke, navedlo, da pojem „zbirka” iz člena 2(c) te direktive zajema niz osebnih podatkov, zbranih med oznanjevanjem od vrat do vrat, v katerem so imena, naslovi in drugi podatki o obiskanih osebah, če so ti podatki strukturirani v skladu s posebnimi merili, ki v praksi omogočajo, da se ti podatki za potrebe poznejše uporabe enostavno najdejo. Da bi tak niz spadal pod ta pojem, ni potrebno, da je sestavljen iz kartotek, posebnih seznamov in drugih sistemov razvrščanja.

Nazadnje, Sodišče je navedlo, da obveznosti vsakogar, da mora ravnati v skladu s pravili prava Unije o varstvu osebnih podatkov, ni mogoče šteti za poseg v organizacijsko avtonomijo verskih skupnosti. Glede tega je ugotovilo, da je treba člen 2(d) Direktive 95/46 v povezavi s členom 10(1) Listine razlagati tako, da omogoča, da se verska skupnost skupaj s svojimi oznanjevalci šteje za upravljavca osebnih podatkov, ki jih oznanjevalci obdelujejo med oznanjevanjem od vrat do vrat, ki ga ta skupnost organizira, usklajuje in spodbuja, pri čemer ni potrebno, da ima ta skupnost dostop do teh podatkov, niti ni treba dokazati, da je svojim članom dala pisne smernice ali navodila v zvezi s to obdelavo.

Veliki senat Sodišča se je v sodbi z dne **Ministerio Fiscal** (C-207/16, [EU:C:2018:788](#)) z dne 2. oktobra 2018 izrekel o tem, *ali je glede na Direktivo 2002/58¹⁰⁸ v primeru kaznivih dejanj mogoče upravičiti dostop do osebnih podatkov, ki jih hranijo ponudniki elektronskih komunikacijskih storitev*. Zadeva iz postopka v glavni stvari se je nanašala na to, da je španski preiskovalni sodnik zavrnil predlog, podan v okviru preiskave ropa, v katerem sta bila ukradena denarnica in mobilni telefon. Natančneje, kriminalistična policija je pri preiskovalnem sodniku vložila predlog, naj ji za obdobje dvanajstih dni od ropa odobri dostop do identifikacijskih podatkov uporabnikov telefonskih števil, ki so bile aktivirane z ukradenega telefona. Ta predlog je bil zavržen z obrazložitvijo, da dejstva, na katera se je nanašala kazenska preiskava, niso pomenila hudega kaznivega dejanja – ki je po španskem pravu kaznivo dejanje, ki se kaznuje s kaznijo več kot pet let zapor – dostop do identifikacijskih podatkov pa se lahko odobri samo za tovrstna kazniva dejanja.

Sodišče je najprej navedlo, da dostop javnih organov do osebnih podatkov, ki jih hranijo ponudniki elektronskih komunikacijskih storitev, v okviru kazenske preiskave spada na področje uporabe Direktive 2002/58, nato pa opozorilo, da dostop javnih organov do identifikacijskih podatkov imetnikov kartic SIM, aktiviranih z ukradenim mobilnim telefonom, kot so priimek, ime in po potrebi naslov teh imetnikov, pomeni poseg v temeljno pravico do spoštovanja zasebnega življenja in v temeljno pravico do varstva osebnih podatkov, ki sta zagotovljeni z Listino, tudi če ni okoliščin, ki bi omogočale opredelitev tega posega kot „hudega”, in ne da bi bilo pomembno, ali so zadevne informacije o zasebnem življenju občutljive, niti ali so bile zadevne

¹⁰⁸ | Direktive 2002/58/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 2002 o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij (Direktiva o zasebnosti in elektronskih komunikacijah) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 29, str. 514), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2009/136/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 (UL 2009, L 337, str. 11).

osebe zaradi navedenega posega morda oškodovane. Vendar je Sodišče poudarilo, da ta poseg ni tako hud, da bi moral biti ta dostop na področju preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in pregona kaznivih dejanj omejen na boj proti hudim kaznivim dejanjem. Sodišče je navedlo, da so sicer v Direktivi 2002/58 taksativno naštetih cilji, ki lahko upravičijo nacionalno ureditev, ki ureja dostop javnih organov do teh podatkov in tako odstopa od načela zaupnosti elektronskih komunikacij, pri čemer mora ta dostop dejansko in strogo ustrezati kateremu od teh ciljev, vendar da – kar zadeva cilj preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in pregona kaznivih dejanj – v besedilu Direktive 2002/58 ta cilj ni omejen na boj proti zgolj hudim kaznivim dejanjem, ampak se nanaša na „kazniva dejanja“ na splošno.

Sodišče je v tem okviru pojasnilo, da je sicer v sodbi **Tele2 Sverige ter Watson in drugi**¹⁰⁹ razsodilo, da lahko le boj proti hudemu kriminalu upraviči dostop javnih organov do osebnih podatkov, ki jih hranijo ponudniki elektronskih komunikacijskih storitev ter na podlagi celote katerih je mogoče izpeljati natančne ugotovitve o zasebnem življenju oseb, za katerih podatke gre, vendar je bila ta razlaga utemeljena s tem, da mora biti cilj, ki se uresničuje z ureditvijo, ki ta dostop ureja, povezan s težo posega v zadevne temeljne pravice, ki ga povzroči ta ukrep. Tako lahko v skladu z načelom sorazmernosti na področju preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in pregona kaznivih dejanj hud poseg upraviči le cilj boja proti kriminalu, ki mora biti prav tako opredeljen kot „hud“. Nasprotno, kadar poseg, ki ga pomeni tak dostop, ni hud, se navedeni dostop lahko upraviči s ciljem preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in pregona „kaznivih dejanj“ na splošno.

Sodišče je v obravnavani zadevi navedlo, da dostopa le do podatkov, na katere se nanaša zadevna zahteva, ni mogoče opredeliti kot „hud“ poseg v temeljne pravice oseb, za katerih podatke gre, ker ne omogočajo izpeljave natančnih ugotovitev o njihovem zasebnem življenju. Sodišče je na podlagi tega razsodilo, da se poseg, ki ga pomeni dostop do takih podatkov, lahko upraviči s ciljem preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja in pregona „kaznivih dejanj“ na splošno, ne da bi bilo treba ta kazniva dejanja opredeliti kot „huda“.

4. Javna naročila

Veliki senat Sodišča je v sodbi **Komisija/Avstrija (Državna tiskarna)** (C-187/16, [EU:C:2018:194](#)) z dne 20. marca 2018 ugodil tožbi zaradi neizpolnitve obveznosti, ki jo je Komisija vložila proti Republiki Avstriji in s katero je predlagala, naj se ugotovi, da ta država članica, prvič, z oddajo javnih naročil storitev za izdelavo uradnih dokumentov neposredno tiskarski družbi, in drugič, z ohranitvijo v veljavi nacionalnih določb, ki od javnih naročnikov zahtevajo, da ta naročila storitev oddajo neposredno tej družbi, ni izpolnila obveznosti iz členov 49 in 56 PDEU, iz členov 4 in 8 Direktive 92/50¹¹⁰ ter iz členov 14 in 20 Direktive 2004/18¹¹¹.

Sodišče je navedlo, da člen 4(2) Direktive 92/50 in člen 14 Direktive 2004/18 državam članicam sicer dopuščata polje proste presoje pri odločitvi o ukrepih, ki se štejejo za potrebne za zaščito bistvenih interesov njihove varnosti, vendar pa teh členov ni mogoče razlagati tako, da državam članicam dajeta pooblastilo za odstopanje od določb Pogodbe DEU zgolj s sklicevanjem na navedene interese. Država članica, ki se sklicuje na korist od

109| Sodba Sodišča z dne 21. decembra 2016, **Tele2 Sverige ter Watson in drugi** (C-203/15 in C-698/15, [EU:C:2016:970](#)).

110| Direktiva Sveta 92/50/EGS z dne 18. junija 1992 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil storitev (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 322).

111| Direktiva 2004/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil gradenj, blaga in storitev (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 7, str. 132).

teh odstopanj, mora namreč dokazati potrebo po njihovi uporabi s ciljem zaščite bistvenih interesov njene varnosti. Zato mora država članica, ki se sklicuje na ta odstopanja, dokazati, da potrebi po zaščiti takih interesov ne bi bilo mogoče zadostiti v okviru javnega razpisa, določenega v direktivah 92/50 in 2004/18.

Sodišče je ugotovilo, da Republika Avstrija ni dokazala, da cilja preprečitve širjenja občutljivih informacij o izdelovanju zadevnih uradnih dokumentov ne bi bilo mogoče doseči v okviru postopka javnega razpisa, in posledično razsodilo, da nespoštovanje postopkov oddaje javnega naročila, določenih v navedenih direktivah, ni sorazmerno glede na tak cilj.

Sodišče je v sodbi **Vossloh Laeis** (C-124/17, [EU:C:2018:855](#)) z dne 24. oktobra 2018 pojasnilo *obveznost gospodarskega subjekta, da sodeluje z javnim naročnikom, da bi dokazal svojo zanesljivost*. V zadevi iz postopka v glavni stvari je javni naročnik določil kvalifikacijski sistem v smislu člena 77 Direktive 2014/25,¹¹² s katerim je želel izbrati družbe, ki mu bodo dobavljale dele za železniške tire. Družba Vossloh Laeis je bila izključena iz tega sistema, saj ji je nacionalni organ za varstvo konkurence naložil globo, ker je več let sodelovala pri omejevalnem sporazumu. Javni naročnik, ki je bil s tem omejevalnim sporazumom oškodovan in je podvomil v zanesljivost te družbe, je od nje zahteval, naj mu posreduje odločbo nacionalnega organa za varstvo konkurence, s katero ji je bila naložena globa. Ker je javni naročnik menil, da pojasnila te družbe niso dokazovala, da je ta sprejela zadostne ukrepe za dokazovanje zanesljivosti, kot to zahteva nacionalno pravo, jo je dokončno izključil iz kvalifikacijskega postopka. Predložitveno sodišče je v tem okviru Sodišču postavilo vprašanje glede združljivosti nacionalnega prava s pravom Unije na področju javnih naročil.

Najprej, Sodišče je ugotovilo, da iz uvodne izjave 102 Direktive 2014/24¹¹³ izhaja, da če je gospodarski subjekt izvedel ukrepe za zagotavljanje ustreznosti, katerih namen je odprava posledic kaznivih dejanj ali kršitev ter učinkovito preprečevanje njihovih ponovitev, ta gospodarski subjekt z zagotavljanjem zadostnih jamstev ne bi smel biti več izključen samo iz tega razloga. Poleg tega je v tej uvodni izjavi pojasnjeno, da morajo države članice določiti natančne postopkovne in vsebinske pogoje, ki se uporabljajo v primerih, v katerih gospodarski subjekt zahteva preučitev ukrepov za zagotavljanje ustreznosti, ki jih je sprejel, da bi lahko sodeloval v postopku javnega naročanja, in da bi državam članicam zlasti moralo biti prepuščeno, da same odločijo, ali naj ustrezne ocene opravijo posamezni javni naročniki ali pa naj za to nalogo pooblastijo druge organe na centralni ali decentralizirani ravni. V zvezi s tem velja, da kadar države članice javnemu naročniku dovolijo, da opravi ustrezne ocene, mora ta presoditi ne samo, ali obstaja razlog za izključitev gospodarskega subjekta, ampak tudi, ali je ta gospodarski subjekt dejansko obnovil svojo zanesljivost.

Dalje, Sodišče je navedlo, da v okoliščinah, v katerih obstaja poseben postopek, ki ga ureja pravo Unije ali nacionalno pravo, za pregon nekaterih kaznivih dejanj, in v katerih so posebni organi pristojni za preiskave v zvezi s tem, mora javni naročnik v okviru presoje predloženih dokazov načeloma upoštevati rezultat takega postopka. Sodišče je v tem okviru ugotovilo, da se pojasnitev preiskovalnih organov o dejstvih in okoliščinah v smislu člena 57(6) Direktive 2014/24 ne nanaša na isti namen kot preizkus zanesljivosti gospodarskega subjekta, ki je sprejel ukrepe iz te določbe in ki mora javnemu naročniku predložiti dokaze, na podlagi katerih je mogoče potrditi njihovo ustreznost za pripustitev k postopku oddaje javnega naročila. Če torej to zahtevajo naloge javnega naročnika oziroma preiskovalnih organov, mora v tem smislu gospodarski subjekt, ki želi dokazati svojo zanesljivost kljub obstoju zadevnega razloga za izključitev, učinkovito sodelovati z organi, ki

112| Direktiva 2014/25/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o javnem naročanju naročnikov, ki opravljajo dejavnosti v vodnem, energetskem in prometnem sektorju ter sektorju poštnih storitev ter o razveljavitvi Direktive 2004/17/ES (UL 2014, L 94, str. 243).

113| Direktiva 2014/24/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o javnem naročanju in razveljavitvi Direktive 2004/18/ES (UL 2014, L 94, str. 65)

so jim bile dodeljene take naloge, ne glede na to, ali gre za javnega naročnika ali preiskovalni organ. Vendar je Sodišče poudarilo, da se mora tako sodelovanje z javnim naročnikom omejiti na ukrepe, ki so nujno potrebni za učinkovito nadaljevanje namena preizkusa zanesljivosti gospodarskega subjekta.

Sodišče je v teh okoliščinah razsodilo, da člen 80 Direktive 2014/25 v povezavi s členom 57(6) Direktive 2014/24 ne nasprotuje določbi nacionalnega prava, s katero se zahteva, da gospodarski subjekt, ki želi dokazati svojo zanesljivost kljub obstoju upoštevne razloga za izključitev, v celoti pojasni dejstva in okoliščine v zvezi s kaznivim dejanjem ali storjeno kršitvijo, pri čemer ne sodeluje aktivno samo s preiskovalnim organom, ampak tudi z javnim naročnikom v okviru njegove vloge, da bi mu dokazal svojo ponovno zanesljivost, če je to sodelovanje omejeno na ukrepe, ki so za ta preizkus nujno potrebni.

5. Vzajemna pomoč pri izterjavi davčnih terjatev

Sodišče je v sodbi **Donnellan** (C-34/17, [EU:C:2018:282](#)) z dne 26. aprila 2018 podalo pojasnila v zvezi z *okoliščinami, ki upravičujejo, da organ države članice v okviru sistema medsebojne pomoči, ki je določen z Direktivo 2010/24*,¹¹⁴ *zavrne izvršitev zaprosila za izterjavo terjatve, ki se nanaša na denarno kazen, naloženo v drugi državi članici.*

E. Donnellanu, irskemu državljanu, ki je bil zaposlen kot voznik težkih tovornih vozil, je bila leta 2009 naložena denarna kazen, potem ko so grški carinski organi leta 2002 v njegovem vozilu našli pretihotapljene proizvode. Grški organi so leta 2012 irskemu zaprosenemu organu posredovali zaprosilo za izterjavo, ki mu je bil priložen enotni izvršilni naslov, določen v Direktivi 2010/24. Grški organi so v tem zaprosilu tako v skladu s členom 12(1) te direktive posredovali podatke, na podlagi katerih bi bilo mogoče na Irskem opraviti izterjavo. V obravnavanem primeru je ne glede na izjavo, navedeno v zaprosilu za izterjavo, v skladu s katero so se postopki izterjave uporabili v Grčiji, zadevna oseba izvedela, da ji je bila več let pred tem v Grčiji naložena denarna kazen, šele leta 2012, ko so ji irski davčni organ poslali zahtevek za plačilo skupaj z enotnim izvršilnim naslovom. Zadevna oseba v Grčiji ni mogla pravočasno vložiti pravnega sredstva, s katerim bi izpodbijala odločbo o naložitvi te kazni, zato je sprožila postopek na Irskem za pravno varstvo pred izvršitvijo zaprosila za izterjavo zahtevanih zneskov. Predložitveno sodišče je v teh okoliščinah vprašalo Sodišče, ali zaprosena država članica lahko zavrne izvršitev zaprosila za izterjavo iz razlogov, ki so povezani s temeljno pravico zadevne osebe do učinkovitega pravnega sredstva, določeno v členu 47 Listine.

Sodišče je opozorilo, da sistem medsebojne pomoči, uveden z Direktivo 2010/24, sicer spada na področje notranjega trga, vendar vseeno temelji na načelu vzajemnega zaupanja zadevnih nacionalnih organov. Tako ta direktiva, čeprav organom zaprosene države članice sploh ne podeljuje pooblastila za nadzor nad dejanji države članice prosilke, v členu 14(2) izrecno omejuje pristojnost teh organov izvajati nadzor nad dejanji zaprosene države članice. Vendar lahko zaproseni organ izjemoma odloči, da organu prosilcu pomoči ne odobri, zlasti če se izkaže, da bi izvršitev zaprosila za izterjavo terjatve lahko posegla v javni red. Tako v položaju, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, v katerem organ države članice zaprosi organ druge države članice za izterjavo terjatve, ki se nanaša na denarno kazen, za katero zadevna oseba ni vedela, zaradi česar ni imela možnosti zadeve predložiti sodiščem države članice prosilke pod pogoji, ki so v skladu s temeljno pravico do učinkovitega pravnega sredstva, organ zaprosene države članice lahko zavrne izvršitev navedenega zaprosila iz razloga, da odločba o naložitvi te sankcije zadevni osebi ni bila ustrezno vročena pred predložitvijo zaprosila za izterjavo navedenemu organu na podlagi Direktive 2010/24.

¹¹⁴ | Direktiva Sveta 2010/24/EU z dne 16. marca 2010 o vzajemni pomoči pri izterjavi terjatev v zvezi z davki, carinami in drugimi ukrepi (UL 2010, L 84, str. 1).

6. Avtomobilsko zavarovanje

Na področju avtomobilskega zavarovanja je treba omeniti sodbo **Smith** (C-122/17, [EU:C:2018:631](#)), izrečeno 7. avgusta 2018,¹¹⁵ in sodbo **Juliana** (C-80/17, [EU:C:2018:661](#)) z dne 4. septembra 2018.

Sodišče se je v zadnjenavedeni sodbi izreklo o zavarovalni obveznosti iz člena 3(1) Direktive 72/166,¹¹⁶ v primeru, v katerem je voznik prenehal voziti vozilo in ga parkiral na svojem dvorišču, ne da bi opravil formalnosti za uradno umaknitev iz prometa. Sodišče je najprej pojasnilo, da takšno vozilo, ker se lahko vozi, ustreza pojmu „vozilo“ v smislu člena 1, točka 1, Direktive 72/166 in zato ni izključeno iz obveznosti zavarovanja zgolj zato, ker ga je njegov lastnik parkiral na zasebnem zemljišču in se z njim več ne namerava voziti. Sodišče je dalje ugotovilo, da lahko odškodninski organ iz člena 1(4) Druge direktive 84/5 –¹¹⁷ v primeru nesreče, v kateri je udeleženo vozilo, čigar lastnik ni izpolnil zavarovalne obveznosti, ki jo ima na podlagi nacionalnega prava – poleg tožbe proti osebi ali osebam, odgovornim za nesrečo, vloži tožbo zoper tega lastnika, ne glede na civilno odgovornost slednjega za nastanek nesreče.

XV. Ekonomska in monetarna politika¹¹⁸

Sodišče je v sodbi **Weiss in drugi** (C-493/17, [EU:C:2018:1000](#)), izdani 11. decembra 2018, v sestavi velikega senata potrdilo veljavnost Sklepa 2015/774,¹¹⁹ s katerim je Evropska centralna banka vzpostavila program nakupa vrednostnih papirjev javnega sektorja na sekundarnih trgih (v nadaljevanju: PSPP), po katerem centralne banke Eurosistema na sekundarnih trgih pod posebnimi pogoji opravljajo nakupe primernih tržnih dolžniških vrednostnih papirjev od primernih nasprotnih strank.

Na prvem mestu, Sodišče je zaključilo, da je ob upoštevanju cilja Sklepa 2015/774 in sredstev, določenih za doseganje tega cilja, tak sklep spadal na področje monetarne politike. Posebni cilj, naveden v uvodni izjavi 4 navedenega sklepa – in sicer prispevanje k ponovnemu znižanju stopnje inflacije s ciljem doseganja stopnje inflacije v srednjeročnem obdobju pod 2 %, vendar blizu te vrednosti – je namreč mogoče povezati z glavnim ciljem monetarne politike Unije, ki izhaja iz členov 127(1) in 282(2) PDEU, in sicer ciljem ohranjanja stabilnosti cen.

Na drugem mestu, Sodišče je menilo, da Sklep 2015/774 ni kršil načela sorazmernosti. Sodišče je v zvezi s tem poudarilo, da je bil PSPP sprejet v okoliščinah, za katere je na eni strani značilna trajno nizka stopnja inflacije, ki lahko ustvari tveganje sprožitve deflacijskega cikla, in na drugi nezmožnost odpravljanja tega

115| Ta sodba je predstavljena v razdelku V, naslovljenem „Pravo Unije in nacionalno pravo“.

116| Direktiva Sveta z dne 24. aprila 1972 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti (72/166/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 10).

117| Druga Direktiva Sveta z dne 30. decembra 1983 o približevanju zakonodaje držav članic o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil (84/5/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 7, str. 3).

118| V zvezi s tem glej tudi sodbo z dne 19. decembra 2018, **Berlusconi in Fininvest** (C-219/17, [ECLI:EU:C:2018:1023](#)), predstavljeno v razdelku VI.2. tega poročila, naslovljenem „Ničnostne tožbe“.

119| Sklep Evropske centralne banke (EU) 2015/774 z dne 4. marca 2015 o programu nakupa vrednostnih papirjev javnega sektorja na sekundarnih trgih (UL 2015, L 121, str. 20), kakor je bil spremenjen s Sklepom Evropske centralne banke (EU) 2017/100 z dne 11. januarja 2017 (UL 2017, L 16, str. 51).

tveganja z uporabo drugih orodij, ki jih je imel Evropski sistem centralnih bank (ESCB) na voljo za zagotavljanje povečanja stopenj inflacije. V teh okoliščinah je Sodišče menilo – glede na predvidljive učinke PSPP in ker ni očitno, da bi bilo mogoče cilj, ki ga uresničuje ESCB, doseči z drugo vrsto ukrepov monetarne politike, ki bi pomenili bolj omejeno delovanje tega sistema – da PSPP v svojem bistvu očitno ni presegal tistega, kar je bilo nujno za doseganje tega cilja.

Na zadnjem mestu, glede združljivosti Sklepa 2015/774 s prepovedjo monetarnega financiranja, ki izhaja iz člena 123(1) PDEU, je Sodišče presodilo, da se posredovanje ESCB, določeno s tem programom, ne more enačiti z ukrepom finančne pomoči državi članici. ESCB v okviru PSPP namreč ni pooblaščen za neposreden nakup obveznic od institucionalnih enot in oseb javnega prava držav članic, ampak samo za posreden nakup na sekundarnih trgih. V tem okviru je Sodišče presodilo, da okoliščina, da podrobna pravila PSPP omogočajo, da se na makroekonomski ravni določi nakup znatnega obsega obveznic, ki jih izdajo institucionalne enote ali osebe javnega prava držav članic, posameznemu zasebnemu gospodarskemu subjektu ne more povzročiti gotovosti, ki bi mu omogočala, da bi *de facto* deloval kot posrednik ESCB pri neposrednem nakupu obveznic od države članice. Prav tako je sklenilo, da Sklep 2015/774 ne zmanjšuje spodbude za države članice za vodenje zdrave proračunske politike, ker se država članica – zato da bi odstopila od zdrave proračunske politike – ne more opreti na olajšanje financiranja, ki ga lahko povzroči izvajanje PSPP, ne da bi končno tvegala, da bodo obveznice, ki jih izdaja, iz tega programa izključene zaradi poslabšanja njihove bonitetne ocene, oziroma ne da bi se izpostavila temu, da bo ESCB obveznice te države članice, ki jih je predhodno kupil, prodal naprej.

V zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi **Baumeister** (C-15/16, [EU:C:2018:464](#)) in **Buccioni** (C-594/16, [EU:C:2018:717](#)), je Sodišče imelo priložnost odločati o obsegu obveznosti poklicne skrivnosti, ki je naložena nacionalnim organom za nadzor finančnih trgov in nacionalnim organom za nadzor bančnega sektorja.

Prva sodba, ki jo je veliki senat Sodišča izdal 19. junija 2018, se nanaša na pojem „*zaupna informacija*“ v smislu člena 54(1) Direktive 2004/39,¹²⁰ zaradi česar je moralo dopolniti svojo sodno prakso, ki izhaja iz sodbe *Altmann in drugi*.¹²¹ Spor o glavni stvari je zadeval odločbo, s katero je nemški zvezni urad za nadzor finančnih storitev vlagatelju, ki je bil oškodovan zaradi goljufivih dejavnosti nemške družbe, zavrnil prošnjo, da bi mu bil omogočen dostop do dokumentov, ki jih je organ prejel ali pripravil v okviru svoje dejavnosti nadzora nad navedenim podjetjem.

Sodišče je najprej presodilo, da niso vse informacije v zvezi z nadzorovanim podjetjem, ki jih je to podjetje posredovalo pristojnemu organu, in vse izjave tega organa, ki so v njegovem spisu v zvezi z nadzorom (vključno z njegovo korespondenco z drugimi službami), brezpogojno zaupne informacije, zajete z obveznostjo, da se ohrani poklicna skrivnost. S to opredelitvijo so zajete le informacije, ki, prvič, niso javne, in drugič, z razkritjem katerih bi obstajala nevarnost posega v interese tistega, ki jih je predložil, oziroma tretje osebe ali pa nevarnost posega v pravilno delovanje sistema nadzora dejavnosti investicijskih podjetij, uvedenega z Direktivo.

Sodišče je nato pojasnilo, da informacije, ki so lahko bile poslovne skrivnosti, načeloma izgubijo zaupnost, če so stare pet let ali več. Izjemoma je lahko drugače, če stranka, ki se sklicuje na takšno zaupnost, dokaže, da so te informacije kljub svoji starosti še vedno bistveni element njenega poslovnega položaja ali poslovnega

120| Direktiva 2004/39/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o trgih finančnih instrumentov in o spremembah direktiv Sveta 85/611/EGS, 93/6/EGS in Direktive 2000/12/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter o razveljavitvi Direktive Sveta 93/22/EGS (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 7, str. 263).

121| Sodba sodišča z dne 12. novembra 2014, *Altmann in drugi* (C-140/13, [EU:C:2014:2362](#)).

položaja zadevnih tretjih oseb. Vendar je Sodišče opozorilo, da ti preudarki ne veljajo za informacije, katerih zaupnost bi lahko bila utemeljena iz drugih razlogov od tistega, v skladu s katerim so pomembne za poslovni položaj zadevnih podjetij, kot so informacije v zvezi z metodologijo in strategijami previdnostnega nadzora.

Nazadnje, Sodišče je poudarilo, da lahko države članice varstvo pred razkritjem še vedno razširijo na celotno vsebino spisa pristojnih organov v zvezi z nadzorom ali, nasprotno, dopustijo dostop do informacij, ki jih imajo pristojni organi in ki niso zaupne informacije v smislu Direktive 2004/39. Edini namen Direktive je namreč ta, da se pristojnim organom naloži, da razkrije zaupnih informacij praviloma zavrnejo.

Sodišče je v drugi sodbi, ki jo je izdalo 13. septembra 2018, odločalo o *vprašanju, ali Direktiva 2013/36*¹²² nasprotuje temu, da organi držav, pristojni za finančni nadzor, razkrijejo zaupne informacije prosilcu, da bi ta imel možnost sprožiti civilni ali gospodarski postopek zaradi varstva svojih premoženjskih interesov, ki naj bi bili ogroženi zaradi prisilne likvidacije kreditne institucije. Postopek v glavni stvari se je začel s tožbo, ki jo je posameznik vložil zoper Banko Italije, ki je organ za nadzor italijanskega bančnega sektorja, in sicer zaradi odločbe te banke, s katero mu je bil zavrnjen dostop do nekaterih dokumentov v zvezi z nadzorom kreditne institucije, zoper katero je bil uveden postopek prisilne likvidacije. Tožeča stranka je prošnjo za dostop vložila, da bi lahko presodila, ali bi lahko zoper Banko Italije začela postopek zaradi premoženjske škode, ki naj bi jo utrpela.

V zvezi s tem je Sodišče poudarilo, da je zakonodajalec Unije s členom 53(1), tretji odstavek, Direktive 2013/36 želel pristojnim organom omogočiti, da zaupne informacije, ki ne zadevajo tretjih oseb, ki poskušajo rešiti to kreditno institucijo, razkrijejo zgolj osebam, ki jih stečaj ali postopek prisilne likvidacije kreditne institucije neposredno zadeva, za uporabo v civilnih ali gospodarskih postopkih pod nadzorom pristojnih sodišč. V tem okviru, če bi bil prosilec prisiljen sprožiti civilni ali gospodarski postopek, da bi pridobil dostop do zaupnih informacij, ki jih imajo pristojni organi, bi bile zahteve po učinkovitem izvajanju sodne oblasti ogrožene.

Zato se mora po mnenju Sodišča zahteva za razkritje – da se obveznost varovanja poslovne skrivnosti po členu 53(1), tretji odstavek, navedene direktive ne bi upoštevala – nanašati na informacije, v zvezi s katerimi prosilec navede natančne in skladne dokaze, na podlagi katerih se lahko verjetno domneva, da so pomembne za potrebe civilnega ali gospodarskega postopka, ki je že uveden ali je skoraj uveden, katerega namen mora biti konkretno opredeljen in zunaj katerega zadevnih informacij ni mogoče uporabiti. Pristojni organi in pristojna sodišča morajo pred razkritjem vsake zahtevane zaupne informacije vsekakor tehtati interes prosilca za dostop do zadevnih informacij in interese, povezane z ohranjanjem zaupnosti teh informacij, za katere velja obveznost varovanja poklicne skrivnosti.

XVI. Socialna politika

Na področju socialne politike je treba omeniti več sodb. Nanašajo se na načelo enakega obravnavanja v zadevah zaposlovanja in socialne varnosti, varstvo pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo, varstvo delavcev, zaposlenih za določen čas, organizacijo delovnega časa, pravico do plačanega letnega dopusta oziroma razlago pravil Unije o koordinaciji sistemov socialne varnosti.

¹²² | Direktiva 2013/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o dostopu do dejavnosti kreditnih institucij in bonitetnem nadzoru kreditnih institucij in investicijskih podjetij, spremembi Direktive 2002/87/ES in razveljavitvi direktiv 2006/48/ES in 2006/49/ES (UL 2013, L 176, str. 338).

1. Enakost obravnavanja na področju zaposlovanja in socialne varnosti

Sodišče se je v sodbi **Ruiz Conejero** (C-270/16, [EU:C:2018:17](#)), ki jo je izdalo 18. januarja 2018, izreklo o tem, ali je *odpoved pogodbe o zaposlitvi delavcu zaradi njegovih prekinjenih, vendar upravičenih odsotnosti z dela, ki so posledica bolezni zaradi invalidnosti tega delavca, združljiva z Direktivo 2000/78*.¹²³ Spor o glavni stvari se je nanašal na čistilca, ki je imel različne zdravstvene težave, zaradi česar mu je bila priznana njegova invalidnost, in ki mu je bila odpovedana pogodba o zaposlitvi zaradi tega, ker je trajanje vseh njegovih odsotnosti, tudi upravičenih, preseglo zgornjo mejo, določeno v nacionalnih predpisih s področja dela. Čistilec je trdil, da njegova odpoved pogodbe o zaposlitvi pomeni diskriminacijo zaradi invalidnosti.

Sodišče je najprej opozorilo, da v danih okoliščinah debelost delavca, ki povzroči omejitev njegovih zmožnosti, kar mu preprečuje, da bi v svojem poklicnem življenju enako polno in učinkovito sodeloval kot drugi delavci, spada pod pojem „invalidnost“ v smislu Direktive 2000/78, nato pa je ugotovilo, da je invalidni delavec v primerjavi z delavcem, ki ni invaliden, izpostavljen dodatni nevarnosti, da zbolí zaradi bolezni, povezane z njegovo invalidnostjo. Tako je izpostavljen povečani nevarnosti kopičenja dni odsotnosti zaradi bolezni. Ker se zadevno nacionalno pravilo glede odpovedi pogodbe o zaposlitvi uporablja enako za invalidne in neinvalidne osebe, ki so odsotne z dela, je Sodišče presodilo, da lahko pride do tega, da to pravilo invalidne delavce postavi v manj ugoden položaj in tako povzroči različno obravnavanje, ki posredno temelji na invalidnosti v smislu **člena 2(2)(b)** Direktive 2000/78. Vendar pa je Sodišče menilo, da je boj proti absentizmu na delovnem mestu mogoče priznati kot legitimen cilj v smislu navedene določbe, ker gre za ukrep, ki spada na področje politike zaposlovanja. Ob tem je predložitveno sodišče pozvalo, naj upošteva vse elemente, da bi presodilo, ali zadevna nacionalna ureditev ne presega tistega, kar je potrebno za doseg zasledovanega cilja.

Zato je Sodišče razsodilo, da je treba člen 2(2)(b)(i) Direktive 2000/78 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da delodajalec delavcu lahko odpove pogodbo o zaposlitvi zaradi njegovih prekinjenih, vendar upravičenih odsotnosti z dela, kadar so te odsotnosti posledica bolezni zaradi invalidnosti tega delavca, razen če ta ureditev z uresničevanjem legitimnega cilja boja proti absentizmu na delovnem mestu ne presega tistega, kar je potrebno za uresničitev tega cilja, kar pa mora presoditi predložitveno sodišče.

V sodbah **Egenberger** in **IR**, prav tako predstavljenih v tem poročilu v podrazdelku 1 razdelka II, naslovljenega „Temeljne pravice“, se je veliki senat Sodišča izrekel o *razlagi Direktive 2000/78 v zvezi s poklicnimi dejavnostmi cerkva ali drugih organizacij, katerih etika temelji na veri ali prepričanju*, in med drugim v zvezi z vprašanjem učinkovitega sodnega nadzora nad verskimi pogoji za položaje znotraj cerkve ali organizacij, ki pripadajo cerkvi, ob upoštevanju členov 21 in 47 Listine.

V sodbi **Egenberger** (C-414/16, [EU:C:2018:257](#)), izdani 17. aprila 2018, se je postopek v glavni stvari nanašal na zavrnitev prijave osebe, ki ne pripada nobeni veroizpovedi, na delovno mesto pri nemškem evangeličanskem združenju za diakonske naloge in razvoj, združenju zasebnega prava, ki pripada evangeličanski cerkvi v Nemčiji. V skladu s ponudbo o zaposlitvi bi morali biti kandidati člani evangeličanske cerkve ali cerkve, članice delovne skupnosti krščanskih cerkva v Nemčiji. Ker je tožeča stranka menila, da je bila diskriminirana na podlagi vere, saj ni bila povabljen na razgovor, je evangeličansko združenje za diakonske naloge in razvoj tožila pri nemških sodiščih in predlagala, naj se ji naloži plačilo odškodnine.

¹²³ | Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 79).

Sodišče je razsodilo, da v skladu s členom 4(2) Direktive 2000/78 države *članice* lahko ohranijo nacionalne določbe, kakršne se uporabijo v postopku v glavni stvari, na podlagi katerih lahko organizacije, katerih etika temelji na veri ali prepričanju, v okviru postopka zaposlovanja določijo zahtevo, povezano z vero ali prepričanjem. Vendar za to možnost velja pogoj, določen v navedeni določbi, in sicer, da „vera ali prepričanje predstavlja bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko organizacije“.

Ker je nacionalno pravo, ki se uporabi v postopku v glavni stvari, sodni nadzor spoštovanja tega pogoja omejilo na preverjanje verjetnosti na podlagi tega, kako se verska skupnost dojema, se predložitveno sodišče sprašuje o skladnosti takšnega omejenega nadzora z Direktivo 2000/78.

V zvezi s tem je Sodišče najprej ugotovilo, da je namen člena 4(2) Direktive 2000/78 zagotoviti pravično ravnotežje med pravico do avtonomije cerkva (in drugih organizacij, katerih etika temelji na veri ali prepričanju), na eni strani ter pravico delavcev na drugi, da se jih, zlasti pri zaposlovanju, ne diskriminira na podlagi vere ali prepričanja, in sicer zlasti v okviru postopka zaposlovanja. V tem okviru ta določba določa merila, ki jih je treba upoštevati pri tehtanju, ki ga je treba opraviti za zagotovitev pravičnega ravnotežja med tema, morebiti nasprotujočima si pravicama. V zvezi s tem je treba ugotoviti, da če cerkev (ali druga organizacija, katere etika temelji na veri ali prepričanju), v utemeljitev akta ali odločbe, kot je zavrnitev prijave na delovno mesto pri njej, zatrjuje, da je vera glede na naravo zadevnih dejavnosti ali okvira, v katerem se te dejavnosti opravljajo, bistvena, legitimna in upravičena poklicna zahteva glede na etiko te cerkve ali organizacije, mora biti omogočeno, da je taka trditev predmet učinkovitega sodnega nadzora v skladu s členom 47 Listine, pri čemer tak nadzor ni v nasprotju s členom 17 PDEU.

Sodišče je glede pojma „bistvena, legitimna in upravičena poklicna zahteva“ v smislu člena 4(2) Direktive 2000/78 presodilo, da morajo to zahtevo glede na etiko cerkve ali zadevne organizacije objektivno narekovati narava ali pogoji izvajanja zadevne poklicne dejavnosti, in ne sme zajemati razlogov, ki niso povezani s to etiko ali pravico te cerkve ali te organizacije do avtonomije. Ta zahteva mora biti poleg tega v skladu z načelom sorazmernosti.

Sodba **IR** (C-68/17, [EU:C:2018:696](#)), izdana 11. septembra 2018, je zadevala položaj, ko je nemška katoliška bolnišnica odpovedala delovno razmerje zdravniku na vodstvenem položaju, ki je pripadnik katoliške vere, in sicer, ker je po razvezi od prve žene, s katero se je poročil v katoliškem obredu, sklenil novo civilno zakonsko zvezo. Pogodba o zaposlitvi, sklenjena med zdravnikom na vodstvenem položaju in katoliško bolnišnico, je napotovala na kanonsko pravo, v skladu s katerim takšna ponovna sklenitev zakonske zveze pomeni hudo kršitev obveznosti njegove lojalnosti do etosa bolnišnice, kar je upravičevalo njegovo odpoved delovnega razmerja.

Sodišče je v skladu s sodbo *Egenberger* opozorilo, da mora biti odločitev cerkve ali druge organizacije, katere etika temelji na veri ali prepričanju, da svoje delavce na vodstvenih položajih ob uporabi nacionalnega prava podreja posebnim zahtevam delovanja v dobri veri in lojalno do te etike, ki se razlikujejo glede na versko pripadnost oziroma nepripadnost teh delavcev, predmet učinkovitega sodnega nadzora. Ta nadzor mora namreč omogočiti, da se preveri, da so – zlasti glede na naravo zadevnih poklicnih dejavnosti ali okvir, v katerem se te izvajajo – izpolnjena merila iz člena 4(2) Direktive 2000/78 in da vera ali prepričanje predstavlja bistveno, legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko zadevne cerkve, in to ob upoštevanju načela sorazmernosti. V obravnavani zadevi je Sodišče menilo, da strinjanje z opredelitvijo poroke, za katero se zavzema Katoliška cerkev, za tožečo stranko očitno ni bistveni pogoj zadevne poklicne dejavnosti, in sicer v okviru bolnišnice zagotavljati zdravstveno svetovanje in oskrbo ter voditi oddelek interne medicine, katerega

predstojnica je bila, kar med drugim potrjuje dejstvo, da so bili odgovorni zdravstveni položaji, ki zajemajo vodstvene funkcije in ki so podobni delovnemu mestu, na katerem je bila tožeča stranka, zaupani delavcem bolnišnice, ki niso katoliki.

V sodbi **MB (Sprememba spola in starostna pokojnina)** (C-451/16, [EU:C:2018:492](#)), izdani 26. junija 2018, se je veliki senat Sodišča izrekel o Direktivi 79/7¹²⁴ o enakem obravnavanju moških in žensk na področju socialnih dajatev. Britanska zakonodaja je za ženske, rojene pred 6. aprilom 1950, in za moške, rojene pred 6. decembrom 1953, določala različne starosti za upokojitev, in sicer pri 60 oziroma 65 letih. V obravnavani zadevi je bilo osebi, ki se je rodila kot moški in je bila poročena z žensko ter je kasneje prestala operativni postopek, s katerim se spremeni spol, zavrnjena možnost, da se starostno upokoji kot ženska, in sicer, ker ni imela neomejenega potrdila o priznanju svoje spremembe spola, katerega podelitev je zahtevala razveljavitev njene zakonske zveze, ki pa jo je ta oseba želela ohraniti.

Sodišče je poudarilo, da je zadevna nacionalna zakonodaja manj ugodno obravnavala osebe, ki so spremenile spol po sklenitvi zakonske zveze, od oseb, ki so obdržale spol, ki so ga imele ob rojstvu, saj se je sporni pogoj razveljavitve zakonske zveze dejansko uporabljal le za prve osebe, zato je menilo, da ta zakonodaja morda ni združljiva z Direktivo 79/7, če sta položaja teh dveh kategorij oseb primerljiva. Sodišče je – ob upoštevanju namena in pogojev za dodelitev zadevne pokojnine, in sicer zagotavljanja varstva v starosti tako, da se zadevni osebi daje individualna pravica do starostne pokojnine, pridobljena na podlagi prispevkov, ki jih je vplačevala med svojo delovno dobo, in to ne glede na zakonski stan – presodilo, da je to tako.

Zato – in ker namen, ki ga zatrjuje britanska vlada, in sicer v času dejanskega stanja preprečiti sklenitev zakonske zveze med istospolnimi partnerji, ne spada med izjeme od prepovedi diskriminacije na podlagi spola, ki jih dopušča Direktiva 79/7 – je Sodišče presodilo, da je zadevna nacionalna zakonodaja uvajala neposredno diskriminacijo na podlagi spola in ni bila združljiva z Direktivo 79/7.

2. Varstvo pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo

Sodišče se je v sodbah *Porras Guisado in González Castro* izreklo o varstvu pri delu, ki ga nosečim delavkam in delavkam, ki so pred kratkim rodile ali dojijo, podeljuje Direktiva 92/85.¹²⁵

Sodišče je v sodbi **Porras Guisado** (C-103/16, [EU:C:2018:99](#)), izdani 22. februarja 2018, presojalo o varstvu, ki je dano nosečim delavkam v okviru postopka kolektivnega odpusta v smislu Direktive 98/59.¹²⁶ V obravnavani zadevi je španska družba začela postopek posvetovanja s predstavniki delavcev z namenom izvedbe kolektivnega odpusta. V skladu s sporazumom, ki ga je pripravila posebna pogajalska skupina, ki je določal merila, ki se morajo uporabiti pri izbiri delavcev, ki jih je treba odpustiti, in merila za določitev prednosti pri ohranitvi delovnih mest v podjetju, je ta družba delavki, ki je bila takrat noseča, vročila dopis o odpustu. Zadevna delavka je svoj odpust sodno izpodbijala.

124| Direktiva Sveta z dne 19. decembra 1978 o postopnem izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zadevah socialne varnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 215).

125| Direktiva Sveta 92/85/EGS z dne 19. oktobra 1992 o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo (deseta posebna direktiva v smislu člena 16(1) Direktive 89/391/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 2, str. 110).

126| Direktiva Sveta 98/59/ES z dne 20. julija 1998 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi s kolektivnimi odpusti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 3, str. 327).

Sodišče je razsodilo, da Direktiva 92/85 ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki omogoča odpust noseče delavke zaradi kolektivnega odpusta. Če je namreč odločba o odpustu, ki je sprejeta predvsem iz razlogov, povezanih z nosečnostjo zadevne osebe, v nasprotju s prepovedjo odpusta, določenega v tej direktivi, pa nasprotno odločba o odpustu, sprejeta med obdobjem od začetka nosečnosti do konca porodniškega dopusta iz razlogov, ki niso povezani z nosečnostjo delavke, ni v nasprotju z Direktivo 92/85, če delodajalec pisno navede utemeljene razloge za odpust in če je odpust zadevne osebe dovoljen po zakonodaji in/ali praksi zadevne države članice. Iz tega sledi, da razlogi, ki niso povezani s posameznimi delavci in na katere se je mogoče sklicevati v okviru kolektivnih odpustov v smislu Direktive 98/59, spadajo med izjemne primere, ki niso povezani s stanjem delavk, v smislu Direktive 92/85.

Sodišče je poleg tega glede obveznosti delodajalca, da pisno navede utemeljene razloge za odpust, navedlo, da se ta obveznost lahko omeji na razloge, ki niso povezani z nosečo delavko in iz katerih izvaja kolektivni odpust (med drugim gospodarski, tehnični ali povezani z organizacijo ali proizvodnjo podjetja), če so navedena objektivna merila, uporabljena pri določitvi delavcev, ki jih je treba odpustiti.

Poleg tega je Sodišče razsodilo, da Direktiva 92/85 nasprotuje nacionalni ureditvi, ki načeloma preventivno ne prepoveduje odpusta noseče delavke ali delavke, ki je pred kratkim rodila ali doji, in ki iz naslova povračila škode določa le, da je ta odpust ničen, če ni zakonit. V zvezi s tem je Sodišče menilo, da varstvo iz naslova povrnitve škode, tudi če ta pripelje do vrnitve odpuščene delavke na delo in izplačila plač, ki niso bile izplačane zaradi odpusta, ne more nadomestiti preventivnega varstva.

Nazadnje, Sodišče je presodilo, da Direktiva 92/85 ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki v okviru kolektivnega odpusta ne določa niti prednosti pri ohranitvi delovnih mest niti prednosti pri prezaposlitvi, ki bi pred tem odpustom veljala, za noseče delavke in delavke, ki so pred kratkim rodile ali dojijo. Vendar imajo države članice možnost – ker Direktiva vsebuje le minimalne zahteve – da zagotovijo večje varstvo za noseče delavke in delavke, ki so pred kratkim rodile ali dojijo.

V sodbi **González Castro** (C-41/17, [EU:C:2018:736](#)), izdani 19. septembra 2018, se je Sodišče izreklo tudi o vprašanju *zaščite varnosti in zdravja nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo*. V obravnavani zadevi je tožeča stranka – varnostnica, ki je svoje naloge opravljala v izmenah, ki so se deloma izvajale ponoči – poskušala pridobiti začasno prekinitev pogodbe o zaposlitvi in denarno nadomestilo za tveganje med dojenjem. Zato je organ, ki krije tveganja, povezana z nezgodami pri delu in poklicnimi boleznimi, zaprosila za izdajo zdravstvenega spričevala, ki potrjuje obstoj tveganja za dojenje, ki izhaja iz njenega delovnega mesta, kar pa ji je ta organ zavrnil.

Prvič, Sodišče je razsodilo, da se Direktiva 92/85 uporablja za položaj, v katerem zadevna delavka opravlja izmensko delo, v okviru katerega samo del svojega dela opravi ponoči. Ker ta direktiva ne vsebuje nobenega pojasnila glede natančnega obsega pojma „nočno delo“ iz njenega člena 7, je Sodišče menilo, da je treba za zadevno delo šteti, da je opravljeno v „nočnem času“ v smislu Direktive 2003/88¹²⁷ in da je treba torej zadevno delavko opredeliti kot „delavca, ki dela ponoči“ v smislu te direktive. Sodišče je namreč menilo, da se Direktiva 92/85 ne sme razlagati manj ugodno kot Direktiva 2003/88 niti v nasprotju z namenom Direktive 92/85, ki je okrepiti varstvo, do katerega so upravičene noseče delavke in delavke, ki so pred kratkim rodile ali dojijo. Vendar mora za upravičenost do tega varstva v okviru nočnega dela zadevna delavka predložiti zdravstveno spričevalo, ki potrjuje, da je to potrebno zaradi njene varnosti in zdravja.

127| Direktiva 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. novembra 2003 o določenih vidikih organizacije delovnega časa (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 4, str. 381).

Drugič, Sodišče je opozorilo, da morajo na podlagi Direktive 2006/54¹²⁸ države članice v skladu z nacionalnimi pravosodnimi sistemi sprejeti potrebne ukrepe za zagotovitev, da se – kadar osebe, ki se čutijo prizadete zaradi kršitve načela enakega obravnavanja, pred sodiščem ali katerim koli drugim pristojnim organom izkažejo dejstva, na podlagi katerih se lahko domneva, da je prišlo do neposredne ali posredne diskriminacije – dokazovanje tega, da kršitve načela enakega obravnavanja ni bilo, naloži toženi stranki. Nato je razsodilo, da se to pravilo o obrnjenem dokaznem bremenu uporablja, če zadevna delavka izkaže dejstva, ki nakazujejo, da ocena tveganj, ki izhajajo iz njenega delovnega mesta, ni vključevala posebne preučitve ob upoštevanju njenega posamičnega položaja, na podlagi česar se tako lahko domneva, da gre za neposredno diskriminacijo na podlagi spola.

Prav tako za oceno tveganj, ki izhajajo iz delovnega mesta nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo, ne morejo veljati manj stroge zahteve od tistih, ki veljajo v okviru splošne ureditve, določene s to direktivo, ki določa potrebno ravnanje v zvezi z vsemi dejavnostmi, ki bi lahko vključevale posebno tveganje za te delavke. Ta ocena mora vključevati posebno preučitev ob upoštevanju posamičnega položaja zadevne delavke, da se ugotovi, ali sta njena zdravje ali varnost oziroma zdravje ali varnost njenega otroka izpostavljena tveganju. Če take preučitve ne bi bilo, bi to pomenilo manj ugodno obravnavanje ženske, povezano z nosečnostjo ali s porodniškim dopustom, v smislu Direktive 92/85, kar bi pomenilo neposredno diskriminacijo na podlagi spola v smislu Direktive 2006/54, in bi omogočalo obrnitev dokaznega bremena.

3. Varstvo delavcev, zaposlenih za določen čas

V sodbah **Grupo Norte Facility** (C-574/16, [EU:C:2018:390](#)) in **Montero Mateos** (C-677/16, [EU:C:2018:393](#)), izdanih 5. junija 2018, se je veliki senat Sodišča izrekel o *razlagi določbe 4, točka 1, Okvirnega sporazuma o delu za določen čas*,¹²⁹ ki prepoveduje, da se delavce, zaposlene za določen čas, obravnava manj ugodno kakor primerljive delavce, zaposlene za nedoločen čas, razen če je različno obravnavanje upravičljivo iz objektivnih razlogov.

Prva zadeva se je nanašala na delavca, zaposlenega za določen čas, ki je nadomeščal drugo delavko, ki se je delno upokojila. Pogodba o nadomestitveni zaposlitvi, sklenjena s prvim delavcem, je prenehala veljati ob polni upokojitvi delavke, ki jo je ta nadomeščal. Druga zadeva se je nanašala na delavca, zaposlenega za določen čas na podlagi pogodbe o zaposlitvi, sklenjene zaradi nadomeščanja delavca v podjetju, zaposlenega za nedoločen čas, kasneje pa zaradi začasne zapolnitve izpraznjenega delovnega mesta. Po opravljenem postopku zaposlovanja je bilo delovno mesto, ki ga je za določen čas zasedal ta delavec, dodeljeno osebi, ki je bila izbrana v tem postopku, in delodajalec mu je odpovedal pogodbo o zaposlitvi ob poteku te pogodbe. Zadevna delavca, zaposlena za določen čas, sta zato vložila tožbi, prvi zoper odločbo o zavrnitvi sklenitve pogodbe za nedoločen čas ob izteku pogodbe o zaposlitvi za določen čas, in drugi zoper odpoved pogodbe ob poteku dogovorjenega obdobja. Vendar ob izteku pogodbe zaradi nadomeščanja ni bila določena nobena odpravnina, v primeru končanja pogodbe o nadomestitveni zaposlitvi pa je bila določena odpravnina, ki je bila nižja od odpravnine, določene za primer odpovedi pogodbe za nedoločen čas. Tako se je v obeh navedenih zadevah obravnavalo vprašanje dodelitve in višine zadevne odpravnine.

128| Direktiva 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (preoblikovano) (UL 2006, L 204, str. 23).

129| Okvirni sporazum o delu za določen čas, sklenjen 18. marca 1999, ki je priloga k Direktivi Sveta 1999/70/ES z dne 28. junija 1999 o okvirnem sporazumu o delu za določen čas, sklenjenem med ETUC, UNICE in CEEP (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 3, str. 368).

Sodišče je najprej opozorilo, da določba 4, točka 1, Okvirnega sporazuma določa, da se delavci, zaposleni za določen čas, glede pogojev zaposlitve ne smejo obravnavati manj ugodno kakor primerljivi delavci, zaposleni za nedoločen čas, zgolj zato, ker so zaposleni za določen čas, razen če je različno obravnavanje upravičljivo iz objektivnih razlogov.

Sodišče je nato presodilo, da prenehanje pogodb o nadomestitveni zaposlitvi in o zaposlitvi zaradi nadomeščanja spadata v okvir, ki je z dejanskega in pravnega vidika bistveno drugačen od tistega, v katerem je pogodba o zaposlitvi delavca za nedoločen čas odpovedana iz katerega od objektivnih razlogov, ki jih določa špansko pravo. Iz opredelitve pojma „pogodba za določen čas“ iz določbe 3, točka 1, Okvirnega sporazuma namreč izhaja, da učinki tovrstne pogodbe za prihodnost prenehajo ob izteku obdobja, ki je zanjo določeno, pri čemer lahko to obdobje pomeni dokončanje neke naloge, potek določenega datuma ali nastop posebnega dogodka. Stranki pogodbe o zaposlitvi za določen čas tako že od njene sklenitve poznata datum ali dogodek, ki povzroči njen iztek. Ta rok omejuje trajanje delovnega razmerja, ne da bi stranki morali izraziti svojo voljo v zvezi s tem po sklenitvi navedene pogodbe.

Do odpovedi pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas na pobudo delodajalca iz katerega od razlogov, ki jih določa upoštevno pravo, pa pride zaradi nastanka okoliščin, ki ob sklenitvi te pogodbe niso bile predvidene in ki porušijo običajen potek delovnega razmerja. Tako španski zakon v tem primeru zahteva, da se navedenemu odpuščenemu delavcu plača odpravnina v višini dvajsetih plačanih dni na leto delovne dobe, ravno zato, da se ta nepredvidljivost prenehanja delovnega razmerja iz takega razloga in torej neizpolnitev legitimnih pričakovanj, ki jih je navedeni delavec lahko na ta datum imel glede stabilnosti navedenega razmerja, nadomesti. Zato je Sodišče presodilo, da poseben oziroma različen namen – glede na upoštevne določbe španskega prava – zadevnih odpravnin in poseben okvir, v katerega se uvršča izplačilo teh, pomenita objektivna razloga, ki upravičujeta zadevno različno obravnavanje delavcev, zaposlenih za nedoločen čas, in delavcev, zaposlenih za določen čas.

Vendar je v drugi zadevi Sodišče poudarilo, da zadevna delavka ob sklenitvi pogodbe zaradi nadomeščanja ni mogla vedeti, kdaj točno bo delovno mesto, ki ga je zasedala na podlagi te pogodbe, dokončno zapolnjeno, niti tega, da se bo trajanje te pogodbe izkazalo za neobičajno dolgo. Zato je pozvalo predložitveno sodišče, naj preuči, ali je treba to pogodbo ob upoštevanju nepredvidljivosti prenehanja te pogodbe in njenega neobičajno dolgega trajanja preoblikovati v pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

4. Organizacija delovnega časa

V sodbi *Sindicatul Familia Constanța in drugi* (C-147/17, [EU:C:2018:926](#)), izdani 20. novembra 2018, se je veliki senat Sodišča izrekel o *področju uporabe Direktive 2003/88 v povezavi z Direktivo 89/391 o spodbujanju izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu*.¹³⁰ Zadeva se je nanašala na rejnike, zadolžene, da za polni delovni čas na svojem domu sprejmejo otroke, katerih staršem je bila stalno ali začasno odvzeta pravica do varstva in vzgoje ter skrb za izobraževanje in oskrbo teh otrok. Opravljanje teh storitev je bila njihova glavna dejavnost in v zameno so od pristojnega organa, s katerim so sklenili pogodbo o zaposlitvi, prejeli nadomestilo. Glede na potrebe otrok je bilo treba za njihovo pravico, da vzamejo letni dopust brez otrok, pridobiti dovoljenje delodajalca. Prav tako niso prejeli nobenega dodatnega nadomestila za to, da neprekinjeno skrbijo za potrebe otrok, ne da bi imeli pravico do vnaprej določenega počitka. Več izmed teh rejnikov je podalo zahtevo za

¹³⁰ | Direktiva Sveta z dne 12. junija 1989 o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 349).

dodatna plačila v višini 100 % osnovne plače za dejavnosti, ki jih opravljajo v obdobjih tedenskega počitka, zakonsko določenega dopusta in v času drugih dela prostih dni, ter plačilo nadomestila, ki je enako odškodnini za plačani letni dopust.

Sodišče je razsodilo, da so takšni rejniki sicer „delavci“ v smislu *Direktive 2003/88*, vendar pa dejavnost rejnika, ki v okviru delovnega razmerja z javnim organom obsega sprejem in vključitev otroka v svoje gospodinjstvo in neprekinjeno skrb za skladen razvoj in izobraževanje tega otroka, ne spada na področje uporabe *Direktive 2003/88*, ki je določeno z naporitvijo na področje uporabe *Direktive 89/391*.

Sodišče je namreč menilo, da je treba za takšno dejavnost šteti – kadar prispeva k varstvu otroka, kar je naloga v splošnem interesu, ki spada med bistvene funkcije države, in kadar posebnost te dejavnosti glede na druge dejavnosti, povezane z varstvom otrok, izhaja iz dejstva, da je njen namen, da se otrok, dan v oskrbo rejniku, kontinuirano in dolgoročno vključi v gospodinjstvo in družino tega rejnika – da spada na področje člena 2(2), prvi pododstavek, *Direktive 89/391*, v skladu s katerim se ta direktiva ne uporablja v primerih, v katerih ji posebne značilnosti nekaterih posebnih dejavnosti javnih služb neizogibno nasprotujejo.

Natančneje, Sodišče je poudarilo, da je kontinuirana in dolgoročna vključitev otroka, ki so zaradi svojega težkega družinskega položaja posebej ranljivi, v gospodinjstvo in družino rejnika, primeren ukrep za varstvo otrokovih koristi, kot je določeno v členu 24 Listine. V teh okoliščinah bi bilo to, da je treba rejniku v rednih intervalih dati pravico, da se loči od otroka, ki mu je bil dan v oskrbo, po določenem številu ur dela ali v obdobjih, ki so, kot dnevi tedenskega ali letnega počitka, na splošno povezani s trenutki, ugodnimi za razvoj družinskega življenja, neposredno v nasprotju s ciljem, ki ga uresničujejo nacionalni organi, da se otrok, zaupan rejniku, kontinuirano in dolgoročno vključi v njegovo gospodinjstvo in družino.

Poleg tega je Sodišče glede člena 31(2) Listine, ki določa temeljno pravico do plačanega letnega dopusta, poudarilo, da romunsko pravo zahteva, da pogodba, sklenjena med rejnikom in njegovim delodajalcem, zajema elemente, ki zadevajo načrtovanje prostega časa rejnika, pri čemer mora to načrtovanje zlasti upoštevati program za oskrbovanega otroka, ter priznava pravico do plačanega letnega dopusta, vendar njihovo pravico do koriščenja tega dopusta brez otroka, ki jim je bil zaupan, pogojuje z dovoljenjem delodajalca, ki mora spoštovati dobro izvajanje naloge varstva zadevnega otroka. Zato je presodilo, da tako predpisane zakonske omejitve pravice teh rejnikov do obdobja dnevnega in tedenskega počitka in do plačanega letnega dopusta spoštujejo bistveno vsebino te pravice ter se izkažejo kot potrebne za uresničitev cilja v splošnem interesu, ki ga priznava Unija, in sicer varstva otrokovih koristi.

5. Pravica do plačanega letnega dopusta

V zvezi s pravico do plačanega letnega dopusta je treba omeniti pet sodb. Prva se nanaša na vprašanje upoštevanja starševskega dopusta pri določitvi pravic do plačanega letnega dopusta. Tri druge sodbe se nanašajo na neizrabljen plačan letni dopust, ena izmed njih pa natančneje na vprašanje dedne prenosljivosti pravice umrlega delavca do finančnega nadomestila iz tega naslova. Peta sodba se nanaša na vprašanje upoštevanja obdobja dela s skrajšanim delovnim časom za izračun nadomestila za plačan letni dopust.

Veliki senat Sodišča se je v sodbi **Dicu** (C-12/17, [EU:C:2018:799](#)), izrečeni 4. oktobra 2018, izrekel o vprašanju, ali je treba obdobje starševskega dopusta, ki ga delavec vzame v referenčnem obdobju, enačiti z obdobjem dejanskega dela z namenom določitve njegovih pravic do plačanega letnega dopusta na podlagi člena 7 *Direktive 2003/88*. Postopek v glavni stvari je zadeval romunsko sodnico, ki je po tem, ko je bila na porodniškem dopustu, več mesecev v letu 2015 izkoristila starševski dopust za varstvo in nego svojega otroka, mlajšega od dveh let, nato pa je takoj izkoristila 30 dni plačanega letnega dopusta. Zatem je delodajalca prosila, naj ji odobri preostalih pet dni plačanega letnega dopusta za leto 2015, za katere je menila, da je upravičena za tekoče

leto. Ta prošnja je bila zavrnjena z utemeljitvijo, da je po romunskem pravu trajanje plačanega letnega dopusta sorazmerno s časom dejanskega dela, opravljenega v tekočem letu, ter da v zvezi s tem pri določitvi pravic do plačanega letnega dopusta trajanja starševskega dopusta, ki ga je zadevna delavka izkoristila v letu 2015, ni mogoče šteti za obdobje dejanskega dela.

Sodišče je najprej opozorilo, da je treba pravico do plačanega letnega dopusta – kot jo priznava člen 31(2) Listine – v višini najmanj štirih tednov, kot izhaja iz člena 7(1) Direktive 2003/88, šteti za načelo socialnega prava Unije, ki je posebnega pomena, nato pa je ugotovilo, da namen pravice do plačanega letnega dopusta temelji na predpostavki, da je delavec dejansko delal v referenčnem obdobju. Cilj, da se delavcu omogoči, da se spočije, namreč predpostavlja, da je delavec opravljal dejavnost, ki – za zagotovitev njegovega varstva ter varovanja njegovega zdravja, ki jo določa Direktiva 2003/88 – upravičuje obdobje počitka, sprostitev in razvedrila. Zato je treba pravice do plačanega letnega dopusta načeloma izračunati na podlagi obdobja dejanskega dela, dopolnjenih v skladu s pogodbo o zaposlitvi.

Sodišče je dodalo, da njegova sodna praksa sicer res dopušča, da v določenih specifičnih situacijah, ko delavec ni zmožen opravljati svojih nalog – zlasti zaradi bolniške odsotnosti, ki je ustrezno upravičena, ali porodniškega dopusta – država članica pravice do plačanega letnega dopusta ne more pogojevati s tem, da je delavec dejansko delal. V teh primerih so zadevni delavci torej izenačeni z delavci, ki so v referenčnem obdobju dejansko delali.¹³¹ Vendar se po mnenju Sodišča položaj delavca na starševskem dopustu razlikuje od položaja, ko delavec zaradi svojega zdravstvenega stanja ne bi bil zmožen za delo, ali položaja, ko delavka izkoristi svojo pravico do porodniškega dopusta. Najprej, koriščenje starševskega dopusta namreč ni nepredvidljivo ter je največkrat posledica želje delavca, da se ukvarja s svojim otrokom. Poleg tega delavec, ki je na starševskem dopustu, ni telesno ali duševno omejen zaradi bolezni. V nasprotju s starševskim dopustom je namen porodniškega dopusta zlasti varstvo biološkega stanja ženske med nosečnostjo in po njej ter varstvo posebnega odnosa med žensko in njenim otrokom v obdobju, ki sledi nosečnosti in porodu. V tem okviru je Sodišče presodilo, da je treba člen 7 Direktive 2003/88 razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni določbi, ki pri določitvi pravic do plačanega letnega dopusta, do katerega je na podlagi tega člena delavec upravičen iz naslova referenčnega obdobja, trajanja starševskega dopusta, ki ga ta delavec vzame v navedenem obdobju, ne šteje za obdobje dejanskega dela.

V sodbah **Kreuziger** (C-619/16, [EU:C:2018:872](#)) in **Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften** (C-684/16, [EU:C:2018:874](#)), izdanih 6. novembra 2018,¹³² je veliki senat Sodišča razsodil, da nacionalni predpisi, na podlagi katerih delavec – če za pravočasno uveljavitev pravice do plačanega letnega dopusta ni zaprosil v referenčnem obdobju, na katero se je ta dopust nanašal, ali pred prenehanjem delovnega razmerja – samodejno in brez pravice do denarnega nadomestila izgubi svoj plačani letni dopust, ki pred prenehanjem delovnega razmerja ni bil izrabljen, niso združljivi s členom 7 Direktive 2003/88 in členom 31(2) Listine. V postopkih v glavni stvari sta bila delavcema v skladu s temi nacionalni predpisi zavrjeni njuni prošnji za denarno nadomestilo za dneve plačanega letnega dopusta, ki pred prenehanjem njunih delovnih razmerij niso bili izrabljeni. Posebnost zadeve *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften* je bila, da je delodajalec približno dva meseca pred iztekom delovnega razmerja delavca povabil, naj vzame dopust, ni pa mu tega naložil.

Sodišče je naprej opozorilo, da ko delovno razmerje preneha, ima delavec na podlagi člena 7(2) Direktive 2003/88 za neizrabljene dni letnega dopusta pravico do denarnega nadomestila. Sodišče je dalje menilo, da dejstvo, da nacionalna zakonodaja določa, da delavec – če za uveljavitev pravice do plačanega letnega dopusta

¹³¹ V zvezi s tem glej sodbe Sodišča z dne 24. januarja 2012, **Dominguez** (C-282/10, [EU:C:2012:33](#)); z dne 20. januarja 2009, **Schultz-Hoff in drugi** (C-350/06 in C-520/06, [EU:C:2009:18](#)), in z dne 18. marca 2004, **Merino Gómez** (C-342/01, [EU:C:2004:160](#)).

¹³² Ti sodbi sta predstavljeni tudi v razdelku II tega poročila, naslovljenem „Temeljne pravice“.

ni zaprosil pred prenehanjem svojega delovnega razmerja – samodejno izgubi to pravico in temu pripadajoče denarno nadomestilo za neizrabljen dopust, pri čemer ni treba predhodno preveriti, ali je delavec dejansko imel možnost – zlasti s tem, da ga je delodajalec ustrezno poučil – uveljaviti navedeno pravico, ni v skladu z omejitvami, ki jih morajo države članice pri določitvi podrobnih pravil za izvajanje te pravice obvezno upoštevati. Če pa je delodajalec v zvezi s tem lahko predložil dokaz, ki ga je moral predložiti in iz katerega izhaja, da delavec po tem, ko je imel dejansko možnost uveljaviti pravico do plačanega letnega dopusta, tega ni storil namerno in ob popolnem poznavanju posledic tega neuveljavljanja, člen 7 Direktive 2003/88 in člen 31(2) Listine ne nasprotuje temu, da ta delavec to pravico izgubi in da v primeru prenehanja delovnega razmerja s tem izgubi tudi denarno nadomestilo za neizrabljen plačani letni dopust.¹³³

V sodbi **Bauer in Willmeroth** (C-569/16 in C-570/16, [EU:C:2018:871](#)) z dne 6. novembra 2018 se je veliki senat Sodišča ponovno izrekel o *pravici delavcev do plačanega letnega dopusta, ki jo zagotavljata člen 7 Direktive 2003/88 in člen 31(2) Listine, natančneje o tem, ali se pravica pokojnega delavca do denarnega nadomestila za neizrabljen dopust lahko z dedovanjem prenese na njegove dediče*. V zvezi s tem je Sodišče med drugim potrdilo,¹³⁴ da iz člena 7(2) Direktive 2003/88 in tudi iz člena 31(2) Listine izhaja, da se pravica do denarnega nadomestila za neizrabljen letni dopust – da se prepreči retroaktivna izguba temeljne pravice do plačanega letnega dopusta, ki jo je ta delavec pridobil, vključno z njenim premoženjskim delom – z dedovanjem lahko prenese na njegove pravne naslednike.¹³⁵

V sodbi **Hein** (C-385/17, [EU:C:2018:1018](#)), izdani 13. decembra 2018, se je Sodišče izreklo o *možnosti, da se pri izračunu plačila iz naslova letnega dopusta, ki ga zagotavlja člen 7 Direktive 2003/88, upošteva obdobja dela s skrajšanim delovnim časom*. Spor o glavni stvari je potekal med nemškim delavcem in njegovim delodajalcem v zvezi z izračunom nadomestila plače za čas dopusta, in sicer plačila, do katerega je bil delavec upravičen iz naslova svojega plačanega dopusta. Delodajalec je glede na obdobja dela s skrajšanim delovnim časom zadevnega delavca v referenčnem letu izračunal znesek njegovega nadomestila plače za čas dopusta na podlagi bruto urne postavke, ki je nižja od normalne urne postavke. V zvezi s tem je delodajalec upošteval določbe kolektivne pogodbe, ki urejajo njegovo delovno razmerje.

Sodišče je najprej menilo, da sta povečanje pravic do plačanega letnega dopusta nad minimum, ki ga zahteva člen 7(1) Direktive 2003/88, ali možnost pridobitve pravice do strnjenega plačanega letnega dopusta ugodna ukrepa za delavce, ki presegata minimalne zahteve iz te določbe, in ju zato ta ne ureja. Vendar ta ukrepa ne moreta biti namenjena temu, da se nadomesti negativni učinek, ki ga ima za delavca zmanjšanje dolgovanega plačila iz naslova tega dopusta, ne da bi se s tem ogrozila pravica do plačanega letnega dopusta na podlagi te določbe, katere sestavni del je pravica delavca, da v obdobju počitka in oddiha uživa finančne razmere, ki so primerljive s tistimi, ki se nanašajo na opravljanje njegovega dela.

Sodišče je zato razsodilo, da je treba člen 7(1) Direktive 2003/88 in člen 31(2) Listine razlagati tako, da nasprotujeta nacionalni zakonodaji, v skladu s katero se lahko s kolektivno pogodbo določi, da se pri izračunu nadomestila plače za čas dopusta upošteva zmanjšanje plače, ki je v referenčnem obdobju nastalo zaradi

133| Glede možnosti sklicevanja na člen 31 Listine v okviru sporov med posamezniki glej predstavitev teh sodb v razdelku II.1 tega poročila, naslovljenem „Možnost sklicevanja na Listino Evropske unije o temeljnih pravicah v okviru sporov med posamezniki“.

134| Glej v tem smislu sodbo z dne 12. junija 2014, **Bollacke** (C-118/13, [EU:C:2014:1755](#)).

135| Glede možnosti sklicevanja na člen 31 Listine v okviru sporov med posamezniki glej predstavitev te sodbe v razdelku II.1 tega poročila, naslovljenem „Možnost sklicevanja na Listino Evropske unije o temeljnih pravicah v okviru sporov med posamezniki“.

dni, ko zaradi dela s skrajšanim delovnim časom dejansko ni bilo opravljeno nobeno delo, zaradi česar delavec za obdobje minimalnega letnega dopusta, do katerega je upravičen na podlagi tega člena 7(1), prejme nižje nadomestilo plače za čas dopusta od običajne plače, ki jo prejema v obdobjih dela.

Sodišče je menilo, da ni bilo treba časovno omejiti učinkov te sodbe in da je treba pravo Unije razlagati tako, da nasprotuje temu, da nacionalna sodišča na podlagi nacionalnega prava zagotavljajo varstvo legitimnih pričakovanj delodajalcev v zvezi z ohranitvijo sodne prakse najvišjih nacionalnih sodišč, ki je potrdila zakonitost določb na področju plačanega dopusta iz zadevne kolektivne pogodbe.

6. Koordinacija sistemov socialne varnosti

Na tem področju je treba omeniti sodbi *Altun in drugi* ter *Alpenrind in drugi*, ki zadevata napotitev delavcev. Ti sodbi podajata pojasnila glede učinkov potrdila E 101 – ki je postalo potrdilo A 1 – s katerim pristojni nosilec države članice, v kateri ima podjetje, ki napotene delavce zaposluje, svoj sedež, izjavlja, da se bo za te delavce še naprej uporabljal njen sistem socialne varnosti.

V sodbi ***Altun in drugi*** (C-359/16, EU: C:2018:63), izdani 6. februarja 2018, se je veliki senat Sodišča izrekel o možnosti, da sodišča države članice gostiteljice v okviru Uredbe št. 1408/71¹³⁶ razveljavijo potrdilo E 101¹³⁷ oziroma ga ne upoštevajo, in sicer, kadar je bilo to potrdilo pridobljeno ali se je uveljavljalo na podlagi goljufije. V postopku v glavni stvari se je obravnavala izdaja potrdil E 101, ki so jih izdale pristojne bolgarske institucije, s katerimi se potrjuje vključenost bolgarskih delavcev, ki so jih bolgarske družbe napotile na delo v Belgiji. Sodna preiskava, opravljena v Bolgariji v okviru zaprosila za pravno pomoč, ki jo je odredil belgijski preiskovalni sodnik, je pokazala, da navedena bolgarska podjetja v Bolgariji niso izvajala nobene pomembne dejavnosti. Belgijski organi so zato na pristojnega bolgarskega nosilca naslovili obrazloženo zahtevo za ponovno preučitev ali odvzem zadevnih potrdil. Ta nosilec je v odgovoru podal povzetek potrdil, ne da bi upošteval dejstva, ki so jih ugotovili in dokazali belgijski organi.

Sodišče je najprej opozorilo na svojo sodno prakso,¹³⁸ v skladu s katero je potrdilo E 101, ker pomeni domnevo o pravilnosti vključitve zadevnega delavca v sistem socialne varnosti države članice, v kateri ima sedež podjetje, ki ga zaposluje, za pristojnega nosilca države članice, v kateri ta delavec opravlja delo, načeloma zavezujoče. Dokler se potrdilo E 101 ne odvzame ali razglasi za neveljavno, mora pristojni nosilec države članice, v kateri delavec opravlja delo, upoštevati dejstvo, da za tega delavca že velja zakonodaja socialne varnosti države članice, v kateri ima sedež podjetje, ki ga zaposluje, in posledično ta nosilec za zadevnega delavca ne more določiti svojega sistema socialne varnosti.

Vendar je Sodišče menilo, da uporabe predpisov Unije ni mogoče razširiti tako, da bi zajemala transakcije, ki se izvedejo z namenom goljufije ali zlorabe ugodnosti, ki jih določa pravo Unije. Zato je razsodilo, da če nosilec, ki je izdal potrdila E 101 in na katerega se je obrnil nosilec države članice, v katero so bili delavci napoteni, v razumnem roku ne izvede preizkusa utemeljenost izdaje navedenih potrdil, mora obstajati možnost, da se

¹³⁶| Uredba Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 35), kakor je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 3, str. 3) in z Uredbo (ES) št. 631/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 10).

¹³⁷| Gre za standardni obrazec, ki ga sestavi upravna komisija za socialno varnost delavcev migrantov; od 1. maja 2010 je potrdilo E 101 postalo potrdilo A1.

¹³⁸| Sodba z dne 27. aprila 2017, *A-Rosa Flussschiff* (C-620/15, [EU:C:2017:309](#)).

na konkretne elemente, iz katerih je mogoče sklepati, da so bila ta potrdila pridobljena z goljufijo, sklicuje v okviru sodnega postopka, da bi sodišče države članice, v katero so bili delavci napoteni, odločilo o zavrnitvi zadevnih potrdil.

V sodbi **Alpenrind in drugi** (C-527/16, [EU:C:2018:669](#)), izdani 6. septembra 2018, je Sodišče imelo priložnost natančneje pojasniti učinke potrdila A 1, ki ga na podlagi člena 12(1) Uredbe št. 883/2004¹³⁹ izda pristojni nosilec države članice, v kateri ima podjetje, ki napotene delavce zaposluje, svoj sedež. Postopek v glavni stvari se je nanašal na avstrijsko podjetje, ki je od leta 2012 do leta 2014 uporabljalo delavce, ki jih je napotila madžarska družba v Avstriji. Pred tem obdobjem in po njem so dela opravljali delavci iz druge madžarske družbe. Glede delavcev, ki jih je napotila prva madžarska družba, je pristojni madžarski nosilec socialne varnosti – deloma retroaktivno deloma pa za primere, v katerih je avstrijski nosilec socialne varnosti že ugotovil obveznost vključitve zadevnih delavcev v obvezno zavarovanje v Avstriji – izdal potrdila A 1 o uporabi madžarskega sistema socialne varnosti. Odločba avstrijskega nosilca socialne varnosti o ugotovitvi obveznosti vključitve delavcev v avstrijsko obvezno zavarovanje je bila izpodbijana pred avstrijskimi sodišči. Upravna komisija za koordinacijo sistemov socialne varnosti, na katero sta se obrnila pristojni avstrijski in pristojni madžarski nosilec, je ugotovila, da se je Madžarska nepravilno izrekla za pristojno za zadevne delavce ter da je bilo zato treba potrdila A 1 umakniti.

Sodišče je najprej razsodilo, da potrdilo A 1, ki ga izda pristojni nosilec države članice (v obravnavani zadevi Madžarske), zavezuje tako nosilce socialne varnosti države članice, v kateri se opravlja dejavnost (v obravnavani zadevi Avstrije), kot tudi sodišča te države članice, dokler država članica, v kateri je bilo to potrdilo izdano, tega ne umakne ali razglasi za neveljavno. To velja tudi v primerih, v katerih so se pristojni organi zadevnih držav članic obrnili na upravno komisijo za koordinacijo sistemov socialne varnosti, ta pa je sklenila, da je bilo zadevno potrdilo napačno izdano in da ga je treba umakniti. V zvezi s tem je Sodišče ugotovilo, da je vloga te upravne komisije v tem okviru omejena na uskladitev stališč pristojnih organov držav članic, ki so se nanjo obrnili, in da imajo njene ugotovitve le vrednosti mnenja.

Sodišče je v nadaljevanju presodilo, da se potrdilo A 1 lahko uporabi z retroaktivnim učinkom, čeprav je na datum izdaje tega potrdila pristojni nosilec države članice, v kateri se dejavnost opravlja, že odločil, da mora zadevni delavec biti vključen v obvezno zavarovanje te države članice.

Nazadnje, Sodišče je razsodilo, da je treba v primeru, v katerem je delavec, ki ga njegov delodajalec napoti na delo v drugo državo članico, nadomeščen z drugim delavcem, ki ga napoti drug delodajalec, za zadnjenavedenega delavca šteti, da zanj še naprej velja zakonodaja države članice, v kateri njegov delodajalec običajno opravlja svoje dejavnosti. Praviloma namreč za delavca velja sistem socialne varnosti države članice, v kateri dela, in sicer zlasti z namenom kar najbolj zagotoviti enako obravnavanje vseh oseb, zaposlenih na ozemlju te države članice. Zakonodajalec Unije je le pod nekaterimi pogoji določil možnost, da za napotenega delavca še naprej velja sistem socialne varnosti države članice, v kateri njegov delodajalec običajno opravlja svoje dejavnosti. Tako je zakonodajalec to možnost izključil, kadar napoteni delavec nadomesti drugo osebo. Po mnenju Sodišča gre za nadomestitev, kadar delavca, ki ga je njegov delodajalec napotil, da bi opravil delo v drugi državi članici, nadomesti drug delavec, ki ga je napotil drug delodajalec. Dejstvo, da sta imela delodajalca zadevnih dveh delavcev svoj sedež v isti državi članici ali da sta imela morebitne kadrovske in organizacijske povezave, v zvezi s tem ni upoštevno.

¹³⁹ | Uredba (ES) št. 883/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o koordinaciji sistemov socialne varnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 5, str. 72), kakor je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo Komisije (EU) št. 1244/2010 z dne 9. decembra 2010 (UL 2010, L 338, str. 35).

XVII. Varstvo potrošnikov

V sodbi **Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen** (C-147/16, [EU:C:2018:320](#)), izdani 17. maja 2018, je Sodišče razsodilo, da se *Direktiva 93/13*¹⁴⁰ o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah lahko uporabi za izobraževalno ustanovo. Spor o glavni stvari je potekal med izobraževalno ustanovo in eno od njenih študentk, ki je bila tej ustanovi dolžna plačati znesek iz naslova vpisnine in stroškov v zvezi s študijskim potovanjem. Stranki sta sklenili pogodbo o vračilu, ki je določal 10-odstotne obresti letno v primeru neplačila ter nadomestilo za kritje stroškov izterjave.

Na prvem mestu, Sodišče je navedlo, da mora nacionalno sodišče, ki odloča v odsotnosti tožene stranke in ima v skladu z nacionalnimi postopkovnimi pravili pristojnost, da po uradni dolžnosti preizkusi, ali obstaja nasprotje med pogojem, ki je podlaga za zahtevek, in nacionalnimi pravili javnega reda, po uradni dolžnosti preizkusiti, ali pogodba, ki vsebuje ta pogoj, spada na področje uporabe Direktive 93/13 in, po potrebi, ali ta pogoj morebiti ni pošten.

Na drugem mestu, Sodišče je bilo vprašano, ali je treba izobraževalno ustanovo, ki se je z eno od svojih študentk s pogodbo dogovorila o načinu odplačevanja dolga te študentke, v okviru te pogodbe šteti za „prodajalca ali ponudnika“ v smislu člena 2(c) Direktive 93/13, tako da ta pogodba spada na področje uporabe te direktive. Sodišče je v zvezi s tem poudarilo, da je zakonodajalec Unije želel, da se ta pojem razlaga široko. Gre namreč za funkcionalen pojem, ki pomeni, da je treba presoditi, ali se zadevno pogodbeno razmerje uvršča v okvir dejavnosti, ki jih oseba opravlja poslovno ali poklicno. Sodišče je presodilo, da izobraževalna ustanova s tem, da v okviru navedene pogodbe zagotavlja tako storitev, ki je dodatna in pomožna njeni dejavnosti izobraževanja, deluje kot „prodajalec ali ponudnik“ v smislu Direktive 93/13.

Sodišče se je v sodbi **Sziber** (C-483/16, [EU:C:2018:367](#)), izdani 31. maja 2018, izreklo o tem, ali je *nacionalna zakonodaja, s katero se dodajajo procesne zahteve, kadar se izpodbija poštenost pogojev v potrošniških pogodbah, v skladu s členom 7 Direktive 93/13*. Spor o glavni stvari je potekal med posameznikom in madžarsko banko glede predloga za ugotovitev nepoštenosti nekaterih določil v posojilni pogodbi, sklenjeni za pridobitev stanovanja, ki je bila izplačana in se je odplačevala v madžarskih forintih (HUF), vendar je bila knjižena v švicarskih frankih (CHF) na podlagi menjalnega tečaja, ki je veljal na dan plačila.

Sodišče je najprej opozorilo, da pravo Unije načeloma ne uvaža harmonizacije postopkov, ki se uporabljajo za preučitev domnevne nepoštenosti pogodbenega pogoja. Ti torej spadajo v notranji pravni red držav članic, vendar le če niso manj ugodni od tistih, ki urejajo podobne položaje v nacionalnem pravu (načelo enakovrednosti), in da se z njimi zagotavlja učinkovito sodno varstvo, kot ga določa člen 47 Listine (načelo učinkovitosti).

Sodišče je v okviru presoje načela enakovrednosti opozorilo, da to, da so potrošniku, ki uveljavlja pravice iz prava Unije, naložene dodatne postopkovne zahteve, ne pomeni, da so navedena postopkovna pravila zanj manj ugodna. Okoliščine je treba namreč preučiti ob upoštevanju položaja postopkovnih pravil v celotnem zadevnem postopku, poteka tega postopka in posebnosti teh pravil pred nacionalnimi sodišči. Zato je Sodišče člen 7 Direktive 93/13 razlagalo tako, da načeloma ne nasprotuje nacionalni ureditvi, s katero so za tožbe potrošnikov, ki so sklenili posojilne pogodbe, ki so izražene v tuji valuti in vsebujejo določilo o razponu

¹⁴⁰ | Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288).

menjalnega tečaja in/ali določilo o pravici do enostranske spremembe, določene posebne postopkovne zahteve, če ugotovitev nepoštenosti pogojev, ki so vključeni v tako pogodbo, omogoča vzpostavitev pravnega in dejanskega položaja, v katerem bi bil potrošnik, če nepoštenih pogojev ne bi bilo.

Nazadnje, glede področja uporabe Direktive 93/13 je Sodišče pojasnilo, da se ta direktiva uporablja tudi v položajih brez čezmejnega elementa. Poudarilo je namreč, da se pravila zakonodaje Unije, s katero se v državah članicah harmonizira določeno pravno področje, uporabljajo ne glede na to, da gre v postopku v glavni stvari za povsem notranji položaj.

XVIII. Okolje

1. Varstvo morskega okolja¹⁴¹

V sodbi ***Bosphorus Queen Shipping*** (C-15/17, [EU:C:2018:557](#)), izdani 11. julija 2018, je bilo Sodišče pozvano, naj se izreče o vprašanih zlasti glede tega, kako je treba v *pravu Unije razlagati člen 220(6) Konvencije Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu*¹⁴² in *posledično člen 7(2) Direktive 2005/35*¹⁴³. Ta zadeva je Sodišču omogočila, da prvič razjasni okoliščine, v katerih lahko obalne države po pravu Unije uveljavljajo jurisdikcijo v svoji izključni ekonomski coni zoper tujo ladjo, da bi tako zavarovale morsko okolje, vendar brez neupravičenega poseganja v svobodo plovbe, ki jo priznava ta konvencija. Ta vprašanja so se zastavila v okviru spora med družbo, ki je lastnica ladje, registrirane v Panami, in Rajavartiolaitos (služba za varovanje meja, Finska) zaradi globe, ki jo je ta služba naložila tej družbi zaradi izpusta nafte s te ladje v finski izključni ekonomski coni.

Sodišče se je najprej razglasilo pristojno za razlago Konvencije o pomorskem mednarodnem pravu, saj je zadnjenavedeno podpisala in odobrila Unija, tako da so njene določbe sestavni del pravnega reda Unije in jo zavezujejo.

Sodišče je dalje menilo, da so avtorji Konvencije imeli namen obalni državi dodeliti pravico, da sprejme posebej strog ukrep, če po eni strani kršitev, ki jo je ladja storila, povzroči večjo škodo tej državi ali grozi, da jo bo povzročila, in če po drugi strani obstajajo jasni dokazi tako glede storitve kršitve kot tudi o posledicah te kršitve. Glede ocene teže posega v oškodovane dobrine in z njimi povezane interese obalnih držav je Sodišče pojasnilo, da je treba upoštevati zlasti kumulativnost posega v navedene dobrine ter predvidljive neugodne

¹⁴¹ V zvezi s tem glej tudi sodbo z dne 20. novembra 2018, ***Komisija/Svet (Zavarovano morsko območje Antarktike)*** (C-626/15 in C-659/16, [EU:C:2018:925](#)), predstavljeno v razdelku XIX.3 tega poročila, naslovljenem „Zunanja pristojnost Unije“.

¹⁴² Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu, podpisana v Montego Bayu 10. decembra 1982, veljati pa je začela 16. novembra 1994 (Recueil des traités des Nations unies, zv. 1833, 1834 in 1835, str. 3) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 4, zvezek 3, str. 262). Konvencija je bila v imenu sedanje Evropske skupnosti odobrena s Sklepom Sveta 98/392/ES z dne 23. marca 1998 o sklenitvi Konvencije Združenih narodov o pomorskem pravu z dne 10. decembra 1982 in Sporazuma o izvajanju dela XI Konvencije z dne 28. julija 1994 s strani Evropske skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 4, zvezek 3, str. 260).

¹⁴³ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/35/ES z dne 7. septembra 2005 o onesnaževanju morja z ladij in uvedbi kazni za kršitve (UL 2005, L 255, str. 11), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2009/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 (UL 2009, L 280, str. 52).

posledice izpustov za navedene dobrine, in to na osnovi ne le razpoložljivih znanstvenih podatkov, ampak tudi na osnovi narave škodljivih snovi, ki so v zadevnih izpustih, ter obsega, smeri, hitrosti in trajanja širjenja navedenega izpusta.

Nazadnje, glede možnosti obalne države, da v skladu z mednarodnim pravom sprejme ukrepe, strožje od ukrepov iz člena 7(2) Direktive 2005/35, je Sodišče razsodilo, da ni mogoče šteti, da ta določba dopušča takšne ukrepe, saj bi sicer obstajalo tveganje, da se poruši pravilno ravnanje med interesi obalne države in interesi države, pod katere zastavo pluje ladja.

2. Zavarovana območja

Veliki senat Sodišča je 17. aprila 2018 v sodbi, izdani v zadevi **Komisija/Poljska (beloveški gozd)** (C-441/17, [EU:C:2018:255](#)), v celoti ugodil *tožbi zaradi neizpolnitve obveznosti, s katero se je Republiki Poljski očitalo, da ni izpolnila svojih obveznosti iz direktiv 92/43¹⁴⁴ in 2009/147¹⁴⁵, in sicer zaradi gozdnogospodarskih ukrepov na območju Natura 2000 „Puszcza Białowieża”, ki je območje, pomembno za Skupnost, in tudi posebno območje varstva za ptice, ker so ti ukrepi povzročili izumrtje dela tega območja.*

Sodišče je glede Direktive 92/43 poudarilo, da se soglasje k načrtu ali projektu na zavarovanem območju v smislu člena 6(3) te direktive lahko izda, samo če so pristojni organi na dan sprejetja odločbe, s katero se dovoli izvedba projekta, prepričani, da tak načrt ali projekt ne bo imel trajnih škodljivih učinkov na celovitost zadevnega območja. V obravnavanem primeru pa je Sodišče ugotovilo, da poljski organi, ker niso imeli na razpolago vseh upoštevanih podatkov za presojo posledic zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom za celovitost zadevnega območja, pred sprejetjem odločb o soglasju niso izvedli ustrezne presoje teh posledic in s tem niso izpolnili svoje obveznosti, ki izhajajo iz Direktive 92/43. Poleg tega za ugotovitev neizpolnitve obveznosti iz člena 6(3), drugi stavek, Direktive 92/43 Komisiji ob upoštevanju previdnostnega načela, ki izhajajo iz te določbe, ni treba dokazati vzročne zveze med zadevnimi ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom in posegom v celovitost teh habitatov in vrst, temveč zadostuje, da dokaže obstoj verjetnosti ali tveganja, da bi ti ukrepi povzročili tak poseg. V zvezi s tem ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom, pri katerih gre za odstranitve in sečnjo velikega števila dreves na območju Natura 2000, že po svoji naravi trajno ogrozijo ekološke značilnosti tega območja, ker neizogibno lahko povzročijo izginotje ali delno in nepopravljivo uničenje zaščitene habitatov in vrst na navedenem območju. Nazadnje, Sodišče je opozorilo, da spoštovanje člena 12(1) (a) in (d) Direktive 92/43 državam članicam nalaga izvajanje konkretnih in posebnih varstvenih ukrepov.

Dalje, Sodišče je glede Direktive 2009/147 poudarilo, da ta direktiva med drugim prepoveduje namerno uničevanje ali poškodovanje gnezd in jajc vrst ptic, navedenih v Prilogi I k tej direktivi, odstranjevanje gnezd teh vrst ter namerno vznemirjanje, če bi imelo zadevno vznemirjanje znaten učinek na cilje te direktive. Glede tega je Sodišče menilo, da zadevni odločbi poljskih organov, katerih izvajanje bi neizogibno povzročilo poškodovanje ali uničenje razmnoževališč ali počivališč zadevnih vrst ptic, nista vsebovali konkretnih in posebnih varstvenih ukrepov, ki bi omogočali, da se z njihovega področja uporabe izključijo namerni posegi v življenje in habitat teh ptic, in da se zagotovi dejansko spoštovanje zgoraj navedenih prepovedi.

144| Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 102), kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 2013/17/EU z dne 13. maja 2013 (UL 2013, L 158, str. 193).

145| Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL 2010, L 20, str. 7), kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 2013/17/EU z dne 13. maja 2013 (UL 2013, L 158, str. 193).

3. Sproščanje gensko spremenjenih organizmov (GSO) v okolje

Veliki senat Sodišča se je 25. julija 2018 v sodbi *Confédération paysanne in drugi* (C-528/16, [EU:C:2018:583](#)) izrekel o vprašanju vključitve na področje uporabe Direktive 2001/18 gensko spremenjenih organizmov (GSO),¹⁴⁶ organizmov, dobljenih s tehnikami mutageneze, in pogojev vključitve takšnih organizmov v skupni katalog sort poljščin, ki ga vzpostavlja Direktiva 2002/53.¹⁴⁷ V obravnavani zadevi so francoska kmetijska zveza in osem društev, katerih namen je varstvo okolja in širjenje informacij v zvezi z nevarnostmi, ki jih pomenijo GSO, predložitvenemu sodišču predlagali, naj odločbo, s katero je francoski predsednik vlade zavrnil njihovo zahtevo, naj se razveljavi nacionalna določba, s katero so organizmi, dobljeni z mutagenezo, oproščeni obveznosti, določenih z Direktivo o GSO.

Sodišče je naprej presodilo, da je treba člen Direktive o GSO razlagati tako, da so organizmi, dobljeni s tehnikami/metodami mutageneze, gensko spremenjeni organizmi v smislu te določbe, kadar se s tehnikami in metodami mutageneze genski material spremeni na način, ki se ne pojavlja v naravi. Nasprotno pa na področje uporabe navedene direktive ne spadajo organizmi, dobljeni z določenimi tehnikami genskega spreminjanja, ki se že konvencionalno uporabljajo v številnih aplikacijah in že dolgo veljajo za varne. Vendar je Sodišče pojasnilo, da zakonodajalec Unije ni določil ureditve v zvezi z zadnjenavedenimi organizmi, zato lahko države članice zanje določijo svojo pravno ureditev tako, da določijo, da se zanje ob spoštovanju prava Unije, zlasti pravil v zvezi s prostim pretokom blaga iz členov od 34 do 36 PDEU, določijo obveznosti iz Direktive o GSO ali druge obveznosti.

Dalje, Sodišče je potrdilo, da je namen Direktive o GSO tudi ta, da se uporablja za organizme, dobljene s tehnikami mutageneze, ki so se pojavile po sprejetju te direktive. Tveganja v zvezi z uporabo novih tehnik mutageneze bi se namreč lahko izkazala za podobna tistim, ki izhajajo iz vzgoje in širjenja GSO s transgenezo, saj neposredna sprememba genskega materiala organizma z mutagenezo omogoča, da se dosežejo enaki učinki kot z vstavitvijo tujega gena v organizem (transgeneza), in te nove tehnike omogočajo vzgojo gensko spremenjenih sort v ritmu in obsegu, ki nista primerljiva z ritmom in obsegom pri uporabi konvencionalnih metod mutageneze. Ob upoštevanju teh skupnih tveganj, bi se z izključitvijo organizmov, dobljenih z novimi tehnikami mutageneze, s področja uporabe Direktive o GSO ogrozil cilj te direktive, namreč izogibanje škodljivim vplivom na zdravje ljudi in okolje, in kršilo previdnostno načelo, ki se želi z njo izvajati.

Nazadnje, Sodišče je razsodilo, da morajo sorte, dobljene z mutagenezo, ki spadajo na področje uporabe Direktive o GSO, izpolnjevati pogoj iz Direktive 2002/53, v skladu s katerim se lahko gensko spremenjene sorte vpišejo v „skupni katalog sort poljščin, katerih semenski material se lahko trži“, le če so bili sprejeti vsi ustrezni ukrepi za preprečitev škodljivih posledic za zdravje ljudi in za okolje, nasprotno pa so sorte, dobljene s tehnikami mutageneze, ki se že konvencionalno uporabljajo v številnih aplikacijah in že dolgo veljajo za varne, oproščene te obveznosti. Ne bi namreč bilo dosledno, če bi se za gensko spremenjene sorte v smislu Direktive 2002/53 nalagale obveznosti v zvezi z oceno tveganja za zdravje in okolje, ki so jih te sorte z Direktivo o GSO izrecno oproščene.

¹⁴⁶ | Direktiva 2001/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. marca 2001 o namernem sproščanju gensko spremenjenih organizmov v okolje in razveljavitvi Direktive Sveta 90/220/EGS (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 6, str. 77).

¹⁴⁷ | Direktiva Sveta 2002/53/ES z dne 13. junija 2002 o skupnem katalogu sort poljščin (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 3, zvezek 36, str. 281), kakor je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 1829/2003 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 22. septembra 2003 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 32, str. 432).

4. Aarhuska konvencija

Sodišče se je v sodbi **North East Pylon Pressure Campaign in Sheehy** (C-470/16, [EU:C:2018:185](#)), izdani 15. marca 2018, izreklo o vprašanjih za predhodno odločanje, ki so zadevala učinkovitost pravnih sredstev na področju sodelovanja javnosti pri odločanju, ki jo zagotavljata člen 9 Aarhuske konvencije¹⁴⁸ in člen 11 Direktive 2011/92¹⁴⁹. V obravnavani zadevi je spor med strankami nastal zaradi naložitve stroškov, ki se nanašajo na zavrnitev predloga za dopustitev sodnega nadzora nad postopkom izdaje gradbenega dovoljenja za postavitve stebrov z visokonapetostnimi kabli za povezavo električnih omrežij Irske in Severne Irske. Nacionalno sodišče je predlog za vložitev pravnega sredstva zavrnilo, ker je bilo to pravno sredstvo vloženo prezgodaj, saj irski odbor za pritožbe na področju prostorskega načrtovanja v tistem času ni sprejel dokončne odločbe glede gradbenega dovoljenja. Tožeči stranki je bilo naloženo plačilo stroškov, višjih od 500.000 EUR.

Sodišče je ugotovilo, prvič, da je treba člen 11(4) Direktive 2011/92 razlagati tako, da se zahteva, da nekateri sodni postopki niso nedopustno dragi, uporablja za sodni postopek, katerega namen je določiti, ali je mogoče pravno sredstvo dopustiti med postopkom za izdajo soglasja za izvedbo, kar pa še toliko bolj velja, če ta država članica ni določila, na kateri stopnji je pravno sredstvo mogoče vložiti.

Drugič, kadar vlagatelj pravnega sredstva uveljavlja hkrati razloge, ki se nanašajo na pravila o sodelovanju javnosti v postopkih odločanja o okoljskih zadevah, in razloge, ki se nanašajo na kršitev drugih pravil, se zahteva iz člena 11(4) Direktive 2011/92, da nekateri sodni postopki niso nedopustno dragi, uporablja zgolj za stroške v zvezi z delom pravnega sredstva, ki temelji na kršitvi pravil o sodelovanju javnosti.

Dalje, Sodišče je glede stroškov v zvezi z delom pravnega sredstva, ki temelji na nacionalnem okoljskem pravu, člen 9(3) in (4) Aarhuske konvencije razlagalo tako, da se zahteva, da zaradi zagotovitve učinkovitega sodnega varstva na področjih, ki jih zajema okoljsko pravo Unije, nekateri sodni postopki ne smejo biti nedopustno dragi, uporablja tudi za del pravnega sredstva, s katerim se želi zagotoviti spoštovanje nacionalnega okoljskega prava. Čeprav ti določbi nimata neposrednega učinka, pa mora nacionalno sodišče glede nacionalnega postopkovnega prava sprejeti razlago, ki je z njima kar najbolj v skladu.

Nazadnje, Sodišče je presodilo, da država članica ne sme odstopiti od zahteve iz člena 9(4) Aarhuske konvencije in člena 11(4) Direktive 2011/92, da sodni postopki ne smejo biti nedopustno dragi, in to tudi če je razsojeno, da je pravno sredstvo neresno ali vloženo iz nagajivosti, ali če ne obstaja zveza med zatrjevano kršitvijo nacionalnega okoljskega prava in škodo za to okolje.

Veliki senat Sodišča je 4. septembra 2018 v sodbi, izdani v zadevi **ClientEarth/Komisija** (C-57/16 P, [EU:C:2018:660](#)), ugodil pritožbi, ki jo je družba ClientEarth vložila zoper sodbo Splošnega sodišča,¹⁵⁰ ki je zavrnilo njeni tožbi za razglasitev ničnosti odločb Komisije o zavrnitvi dostopa do poročila o oceni učinka, ki jo je Komisija opravila v zvezi z izvajanjem stebra „dostop do pravnega varstva“ Aarhuske konvencije, in do ocene učinka, ki jo je Komisija opravila v zvezi z revizijo evropskega pravnega okvira okoljskih inšpekcijskih pregledov ter nadzora na nacionalni

¹⁴⁸ | Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah, ki je bila podpisana 25. junija 1998 v Aarhusu in v imenu Evropske skupnosti odobrena s Sklepom Sveta 2005/370/ES z dne 17. februarja 2005 (UL 2005, L 124, str. 1).

¹⁴⁹ | Direktiva 2011/92/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2011 o presoji vplivov nekaterih javnih in zasebnih projektov na okolje (UL 2012, L 26, str. 1).

¹⁵⁰ | Sodba Splošnega sodišča z dne 13. novembra 2015, **ClientEarth/Komisija** (T-424/14 in T-425/14, [EU:T:2015:848](#)).

ravni in na ravni Evropske unije. Splošno sodišče je razsodilo, da se je za sporne dokumente, ki so poleg tega spadali v isto kategorijo – ker bi njihovo razkritje oslabilo Komisijin postopek odločanja o pripravi predlogov zakonodajnih aktov – uporabljala splošna domneva zaupnosti.

Sodišče je naprej opozorilo na pomen preglednosti v zakonodajnem postopku ter ugotovilo, da Komisija sicer ne deluje kot zakonodajalec, vendar je ključni akter tega postopka. Po mnenju Sodišča so zadevne ocene učinka, pripravljene z namenom morebitnega sprejetja zakonodajnih pobud, pomenile ključno orodje, ki omogoča zagotovitev, da so pobude navedene institucije in zakonodaja Unije sestavljene na podlagi transparentnih, popolnih in uravnoteženih informacij. Ti dokumenti so glede na njihov predmet torej spadali med dokumente iz člena 12(2) Uredbe št. 1049/2001,¹⁵¹ za katere se mora zagotoviti širši dostop. Ker so poleg tega ti dokumenti vsebovali informacije o okolju v smislu Uredbe št. 1367/2006,¹⁵² je Sodišče opozorilo, da je treba izjemo v zvezi z varstvom postopka odločanja iz člena 4(3), prvi pododstavek, Uredbe št. 1049/2001 razlagati in uporabljati toliko ožje.

Sodišče je nato podvomilo o splošni domnevi, ki jo je v sodbi priznalo Splošno sodišče. Tako je Sodišče menilo, da je Komisija sicer morala imeti na voljo čas za razmislek, da se odloči, katere politične odločitve bo sprejela in katere predloge bo eventualno vložila, vendar je Splošno sodišče ravnalo napačno s tem, da je v bistvu menilo, da sta varstvo pristojnosti Komisije za dajanje pobud – na podlagi člena 17, od (1) do (3) – in ohranitev zmožnosti te institucije, da to pristojnost izvaja popolnoma neodvisno in zgolj v splošnem interesu, načeloma zahtevala, da lahko dokumenti, pripravljani v okviru ocene učinka, na splošno ostanejo zaupni, dokler navedena institucija ne sprejme take odločitve.

XIX. Mednarodni sporazumi

1. Razlaga mednarodnega sporazuma

Veliki senat Sodišča se je v sodbi **Western Sahara Campaign UK** (C-266/16, [EU:C:2018:118](#)), izdani 27. februarja 2018, izrekel o predlogu za sprejetje predhodne odločbe o veljavnosti dveh uredb¹⁵³ o odobritvi in izvedbi Sporazuma med Evropsko skupnostjo in Kraljevino Maroko o partnerstvu v ribiškem sektorju¹⁵⁴ in veljavnosti Protokola

151| Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1049/2001 z dne 30. maja 2001 o dostopu javnosti do dokumentov Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 1, zvezek 3, str. 331).

152| Uredba (ES) št. 1367/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o uporabi določb Aarhuške konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah v institucijah in organih Skupnosti (UL 2006, L 264, str. 13).

153| Uredba Sveta (ES) št. 764/2006 z dne 22. maja 2006 o sklenitvi Sporazuma med Evropsko skupnostjo in Kraljevino Maroko o partnerstvu v ribiškem sektorju (UL 2006, L 141, str. 1); Sklep Sveta 2013/785/EU z dne 16. decembra 2013 o sklenitvi Protokola med Evropsko unijo in Kraljevino Maroko o določitvi ribolovnih možnosti in finančnega prispevka iz Sporazuma med Evropsko unijo in Kraljevino Maroko o partnerstvu v ribiškem sektorju, v imenu Evropske unije (UL 2013, L 349, str. 1); Uredba Sveta (EU) št. 1270/2013 z dne 15. novembra 2013 o razdelitvi ribolovnih možnosti v skladu s Protokolom med Evropsko unijo in Kraljevino Maroko o določitvi ribolovnih možnosti in finančnega prispevka iz Sporazuma med Evropsko unijo in Kraljevino Maroko o partnerstvu v ribiškem sektorju (UL 2013, L 328, str. 40).

154| UL 2006, L 141, str. 4.

*o določitvi ribolovnih možnosti iz tega sporazuma*¹⁵⁵. Veljavnost teh aktov je izpodbijala organizacija, katere cilj je spodbujati priznanje pravice saharskega ljudstva do samoodločbe, in sicer z obrazložitvijo, da sta Sporazum o partnerstvu in Protokol omogočala izkoriščanje naravnih virov iz voda ob obali ozemlja Zahodne Sahare.

Na prvem mestu, Sodišče je opozorilo, da je pristojno za odločanje o razlagi prava Unije in veljavnosti aktov institucij Unije brez kakršne koli izjeme. V zvezi s tem je pojasnilo, da mednarodni sporazumi, ki jih sklene Unija, pomenijo akte, ki jih sprejmejo institucije Unije, da so ti sporazumi, ker morajo biti popolnoma v skladu z določbami Pogodb, sestavni del pravnega reda Unije ter da mora Unija svoje pristojnosti izvajati ob spoštovanju mednarodnega prava kot celote. Zato je Sodišče tako v okviru ničnostne tožbe kot v okviru postopka predhodnega odločanja pristojno za presojo, ali je mednarodni sporazum, ki ga sklene Unija, v skladu s Pogodbama in pravili mednarodnega prava, ki zavezujejo Unijo. Ker pa mednarodni sporazumi, ki jih sklene Unija, v skladu s členom 216(2) PDEU ne zavezujejo le institucij Unije, ampak tudi tretje države, ki so pogodbenice teh sporazumov, je treba predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki se nanaša na veljavnost mednarodnega sporazuma, razumeti, kot da se nanaša na akt, s katerim je Unija sklenila ta sporazum, ne pa na sam mednarodni sporazum, pri čemer se nadzor nad zakonitostjo tega akta lahko vendarle opravi z upoštevanjem vsebine zadevnega mednarodnega sporazuma.

Na drugem mestu, Sodišče je glede razloga neveljavnosti, ki ga je podala tožeča stranka v postopku v glavni stvari, pojasnilo, da člen 11 Sporazuma o partnerstvu določa, da se ta sporazum uporablja „na ozemlju Maroka in v vodah pod maroško suverenostjo“. Poleg tega člen 2(a), ki zadeva pojem „maroška ribolovna cona“, napotuje na „vode, ki so pod suverenostjo ali jurisdikcijo Kraljevine Maroko“. Zato za opredelitev ozemlja Maroka Sporazum napotuje na geografski prostor, na katerem Maroko v celoti izvršuje pristojnosti, ki jih mednarodno pravo priznava suverenim subjektom, ne pa na kateri koli drug prostor, kot je ozemlje Zahodne Sahare. V teh okoliščinah ozemlje Zahodne Sahare ne spada v pojem ozemlja Maroka, saj bi takšna vključitev kršila več pravil splošnega mednarodnega prava, ki se uporabljajo v odnosih med Unijo in Kraljevino Maroko in ki jih je Sodišče predhodno opredelilo v sodbi z dne 21. decembra 2016, **Svet/ Front Polisario** (C-104/16 P, [EU:C:2016:973](#)).

Sodišče je glede voda, ki so pod suverenostjo ali jurisdikcijo Kraljevine Maroko, prav tako poudarilo, da so vode, v katerih je obalna država upravičena izvajati suverenost ali jurisdikcijo na podlagi Konvencije o pomorskem pravu, omejene le na vode ob obali njenega ozemlja, ki spadajo v njeno teritorialno morje ali njeno izključno ekonomsko cono. Posledično in ob upoštevanju dejstva, da ozemlje Zahodne Sahare ni del ozemlja Kraljevine Maroko, vode ob obali ozemlja Zahodne Sahare niso pod suverenostjo ali jurisdikcijo Kraljevine Maroko in zato ne spadajo na področje Sporazuma o partnerstvu.

Nazadnje, v zvezi s Protokolom je Sodišče poudarilo, da ta Protokol sicer ne vsebuje nobene posebne določbe o svojem ozemeljskem področju uporabe, vendar je v različnih določbah tega protokola – tako kot v Sporazumu o partnerstvu – uporabljen izraz „maroško ribolovno območje“. Vendar je treba ta izraz razumeti tako, da napotuje na vode, ki so pod suverenostjo ali jurisdikcijo Kraljevine Maroko v smislu Sporazuma o partnerstvu, tako da protokol prav tako ne zajema voda ob obali ozemlja Zahodne Sahare.

Sodišče je zato presodilo – ker se niti Sporazum o partnerstvu niti njemu pripadajoči Protokol ne uporabljata za vode ob obali ozemlja Zahodne Sahare – da na podlagi ničesar ni moglo podvomiti o veljavnosti aktov Unije, na podlagi katerih sta bila ta sklenjena.

¹⁵⁵ | *Protokol med Evropsko unijo in Kraljevino Maroko o določitvi ribolovnih možnosti in finančnega prispevka iz Sporazuma o partnerstvu v ribiškem sektorju med Evropsko unijo in Kraljevino Maroko (UL 2013, L 328, str. 2).*

2. Ustanovitev arbitražnega sodišča z mednarodnim sporazumom

Sodišče se je v sodbi **Achmea** (C-284/16, [EU:C:2018:158](#)), izdani 6. marca 2018, izreklo o *združljivosti arbitražne klavzule iz dvostranskega sporazuma o naložbah, ki je bil leta 1991 sklenjen med nekdanjo Češkoslovaško in Kraljevino Nizozemsko, s členi 18, 267 in 344 PDEU*. V sporu v glavni stvari je Slovaška republika, ki je po razpadu Češkoslovaške prevzela njene pravice in obveznosti iz tega sporazuma, pri nemških sodiščih vložila tožbo za razveljavitev odločbe arbitražnega sodišča, ki je bila izdana na podlagi navedene arbitražne klavzule.

Sodišče je naprej opozorilo, da mednarodni sporazum v skladu z ustaljeno sodno prakso ne sme posegati v ureditev pristojnosti, določeno s Pogodbama, in s tem v avtonomijo pravnega sistema Unije, katerega spoštovanje zagotavlja Sodišče. Kot namreč izhaja iz člena 344 PDEU, se države članice obvezujejo, da bodo spore glede razlage in uporabe Pogodb reševale le na načine, določene v navedenih pogodbah.

Poleg tega so za pravo Unije značilni njegov izvor iz avtonomnega vira, ki so Pogodbe, njegova primarnost glede na pravo držav članic ter neposredni učinek vrste določb, ki se nanašajo na državljane držav članic in na njih same. S temi značilnostmi je nastala strukturirana mreža načel, pravil in vzajemno odvisnih pravnih razmerij, ki medsebojno zavezujejo Unijo in njene države članice ter države članice med seboj. Zaradi ohranitve teh značilnosti je bil s Pogodbama uveden sodni sistem, katerega namen je zagotoviti skladnost in enotnost pri razlagi prava Unije, in sicer je v členu 19 PEU določeno, da morajo polno uporabo prava Unije v vseh državah članicah in sodno varstvo pravic, ki jih imajo pravni subjekti na podlagi tega prava, zagotoviti sodišča držav članic in Sodišče. Ob upoštevanju narave in navedenih značilnosti prava Unije pa je treba za to pravo šteti, da je del veljavnega prava v vseh državah članicah in da izhaja iz mednarodnega sporazuma med državami članicami. Zato se lahko arbitražno sodišče, ustanovljeno na podlagi navedene klavzule, na tej dvojni podlagi znajde v položaju, v katerem mora podati razlago prava Unije ali ga uporabiti.

Vendar je Sodišče razsodilo, da to arbitražno sodišče ni del nizozemskega ali slovaškega sodnega sistema, ker so pristojnosti tega sodišča drugačne od pristojnosti sodišč iz teh dveh držav članic. Zato navedenega sodišča ni bilo mogoče opredeliti kot sodišče države članice v smislu člena 267 PDEU ali kot skupno sodišče več držav članic, kot je sodišče Beneluksa, in zato pri Sodišču ni moglo vložiti predloga za sprejetje predhodne odločbe. Poleg tega – ker so bile odločbe tega sodišča dokončne in jih ni bilo mogoče izpodbijati pred nacionalnim sodiščem – je dvostranski sporazum o naložbah vzpostavil mehanizem za reševanje sporov, katerega posledica je lahko ta, da se pri obravnavi teh sporov – čeprav se lahko nanašajo na razlago ali uporabo prava Unije – ne zagotovi polna učinkovitost tega prava ter da se Sodišče po potrebi izreče v okviru postopka za predhodno odločanje. V teh okoliščinah je Sodišče razsodilo, da je arbitražna klavzula iz tega sporazuma posegala v avtonomijo prava Unije ter da je bila v nasprotju s členoma 267 in 344 PDEU.

3. Zunanja pristojnost Unije

Veliki senat Sodišča je 4. septembra 2018 v sodbi **Komisija/Svet (Sporazum s Kazahstanom)** (C-244/17, [EU:C:2018:662](#)) Sklep 2017/477¹⁵⁶ o stališču, ki se sprejme v imenu Evropske unije v Svetu za sodelovanje, ustanovljenem na podlagi Sporazuma o partnerstvu in sodelovanju s Kazahstanom,¹⁵⁷ razglasil za ničen. Komisija je skupaj z visoko predstavnicjo Evropske unije za zunanje zadeve in varnostno politiko sprejela predlog sklepa Sveta o stališču, katerega postopkovna pravna podlaga je bila člen 218(9) PDEU v povezavi s členom 37 PEU, materialna pravna podlaga pa sta bila člena 207 in 209 PDEU, Svet pa je nazadnje soglasno sprejel Sklep, pri čemer je predlaganima pravnima podlagama dodal člen 31(1) PEU. Ta člen določa, da se sklepi iz poglavja 2 naslova V Pogodbe EU, ki vsebuje posebne določbe o skupni zunanji in varnostni politiki (SZVP), sprejemajo soglasno, razen če to poglavje ne določa drugače. Komisija je to pravno podlago izpodbijala pred Sodiščem.

Sodišče je navedlo, da je treba sklep, s katerim Svet na podlagi člena 218(9) PDEU določi stališče, ki se v imenu Unije zastopa v organu, ustanovljenem s sporazumom, in se nanaša izključno na SZVP, načeloma sprejeti soglasno v skladu s členom 218(8), drugi pododstavek, PDEU. Če pa ima tak sklep več delov ali sledi več ciljem, med katerimi nekateri spadajo na področje SZVP, je treba pravilo o glasovanju, ki se uporabi za njegovo sprejetje, določiti glede na njegov glavni oziroma prevladujoči cilj ali del.

V obravnavani zadevi je Sodišče razsodilo, da Sporazum o partnerstvu sicer izkazuje nekatere povezave s SZVP, vendar te povezave ne zadostujejo za ugotovitev, da bi pravna podlaga za sklep o podpisu tega sporazuma v imenu Evropske unije in o njegovi začasni uporabi morala vključevati člen 37 PEU. Na eni strani namreč večina določb zadevnega sporazuma spada bodisi na področje skupne trgovinske politike Unije bodisi na področje njene politike razvojnega sodelovanja. Na drugi strani so določbe Sporazuma o partnerstvu, ki izkazujejo povezavo s SZVP, omejene na izjave pogodbenic o ciljih in temah njihovega sodelovanja, ne da bi pri tem določale konkretne načine izvajanja tega sodelovanja. Zato je Sodišče razsodilo, da je Svet napačno vključil člen 31(1) PEU v pravno podlago Sklepa 2017/477, ta sklep pa je bil napačno sprejet v skladu s pravilom o glasovanju s soglasjem.

Veliki senat Sodišča se je v združenih zadevah, v katerih je bila 20. novembra 2018 izdana sodba **Komisija/Svet (Zavarovano morsko območje Antarktike)** (C-626/15 in C-659/16, [EU:C:2018:925](#)), izrekel o problematiki razdelitve pristojnosti med Unijo in državami članicami za odločanje v mednarodnem organu na področju razmejitev med skupno ribiško politiko (SRP) in okoljsko politiko. V obravnavani zadevi je Sodišče v celoti zavrnilo tožbo Komisije za razveljavitev, prvič, sklepa Sveta, ki je vsebovan v sklepu predsednika Odbora stalnih predstavnikov z dne 11. septembra 2015 v delu, v katerem je z njim odobreno, da se Komisiji za ohranjanje živih morskih virov na Antarktiki (v nadaljevanju: Komisija CAMLR) v imenu Unije in njenih držav članic predloži dokument za razpravo glede prihodnjega predloga za ustanovitev zaščitenega morskega območja v Weddellovem morju, in drugič, sklepa Sveta z dne 10. oktobra 2016 v delu, v katerem je z njim odobreno, da se v imenu Unije in njenih držav članic Komisiji CAMLR predloži tri predloge za oblikovanje zaščitenih morskih območij in predlog za oblikovanje posebnih območij. Komisija je v nasprotju s Svetom in državami članicami zavzela stališče, da ustanovitev zaščitenih morskih območij ni bila ukrep za varstvo morij, ki sodi v okoljsko politiko in s tem na

156| Sklep Sveta (EU) 2017/477 z dne 3. marca 2017 o stališču, ki se sprejme v imenu Evropske unije v Svetu za sodelovanje, ustanovljenem na podlagi Sporazuma o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju med Evropsko unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter Republiko Kazahstan na drugi strani, glede načina delovanja Sveta za sodelovanje, Odbora za sodelovanje, posebnih pododborov ali kakršnih koli drugih teles (UL 2017, L 73, str. 15). Sklep je bil razglašen za ničen.

157| Sporazum o okrepljenem partnerstvu in sodelovanju med Evropsko unijo in njenimi državami članicami na eni strani ter Republiko Kazahstan na drugi strani, v imenu Evropske unije, in o njegovi začasni uporabi (UL 2016, L 29, str. 1).

področje deljenih pristojnosti, ampak je šlo za ukrep za ohranjanje morskih bioloških virov v okviru skupne ribiške politike, ki spada med izključne pristojnosti Unije in ki državam članicam ne dopušča, da sodelujejo z institucijami Unije.

Glede dopustnosti tožbe v zadevi C-626/15 je Sodišče razsodilo, da funkcija priprave dela Sveta ter izvajanja dodeljenih nalog Coreperju ne omogoča, da bi izvajal pristojnost odločanja, ki v skladu s Pogodbama pripada Svetu, vendar mora biti – ker Unija temelji na pravu – še vedno mogoče akt, ki ga sprejme Coreper, predložiti v nadzor zakonitosti, če ima pravne učinke in torej ne spada v okvir te funkcije priprave in izvajanja.

Sodišče je v nadaljevanju glede vprašanja pravne podlage opozorilo, da se je treba opreti na objektivne elemente, med katere spadajo zadevni okvir, cilj in vsebina, ter da ~~že~~ se pri preučitvi akta Unije izkaže, da ima ta več ciljev ali več sestavnih delov, pri čemer je enega od teh ciljev ali delov mogoče opredeliti kot glavnega ali prevladujočega, drugega pa zgolj kot stranskega, mora ta akt temeljiti na eni pravni podlagi, in sicer tisti, ki ustreza glavnemu ali prevladujočemu cilju oziroma sestavnemu delu. Glede izključne pristojnosti Unije na področju ohranjanja morskih bioloških virov na podlagi člena 3(1)(d) PDEU je Sodišče menilo, da se navedeni člen nanaša le na ohranjanje morskih bioloških virov, ki se zagotavlja v okviru SRP in ki je torej s to politiko neločljivo povezano. Ohranjanje morskih bioloških virov torej spada v izključno pristojnost Unije, le če se zagotavlja v tem okviru, in je zato izključeno iz pristojnosti, ki si jo Unija in države članice delijo na področju kmetijstva in ribištva. V obravnavani zadevi je Sodišče menilo, da je bilo ribištvo le dodaten cilj tega dokumenta za razpravo in načrtovane ukrepe. Ker je bil cilj in glavni sestavni del tega dokumenta in teh ukrepov varstvo okolja, izpodbijana sklepa nista spadala v izključno pristojnost Unije, ki je določena v členu 3(1)(d) PDEU, temveč v pristojnost, ki si jo ta na področju varstva okolja v skladu s členom 4(2)(e) PDEU načeloma deli z državami članicami.

Glede podredno podane trditve Komisije, s katero je Svetu očitala, da ni upošteval izključne zunanje pristojnosti Unije, ker sta izpodbijana sklepa vpliva na skupna pravila in spremenila njihovo področje uporabe v smislu člena 3(2) PDEU, je Sodišče presodilo, da je treba to določbo, da bi se ohranil njen polni učinek, razlagati tako, da se, čeprav se njeno besedilo nanaša le na sklenitev mednarodnega sporazuma, uporablja še pred sklenitvijo, in sicer pri pogajanjih v zvezi s tem sporazumom, ter po sklenitvi, kadar organ, ustanovljen na podlagi tega sporazuma, sprejema ukrepe za njegovo izvajanje. Sodišče je tudi opozorilo, da obstaja nevarnost, da bi se posegalo v skupna pravila Unije ali spremenilo njihovo področje uporabe, ki upravičuje izključno zunanjo pristojnost Unije, zlasti če mednarodne zaveze spadajo na področje, ki je že v velikem delu zajeto z navedenimi pravili, ali kadar lahko zadevne mednarodne zaveze – ne da bi bile nujno v nasprotju s skupnimi pravili Unije – vplivajo na pomen, področje uporabe in učinkovitost teh pravil. Sodišče je opozorilo, da mora zadevna stranka predložiti elemente, na podlagi katerih je mogoče ugotoviti, da je bila izključnost zunanje pristojnosti Unije, na katero se sklicuje, kršena, pri tem pa je presodilo, da v obravnavani zadevi Komisija ni predložila takih elementov. Natančneje, ugotovilo je, da za področje uporabe zadevnih mednarodnih zavez ni mogoče šteti, da „v velikem delu“ zajema področje uporabe, ki ga že pokrivajo akti Unije.¹⁵⁸ Sodišče je poleg tega glede nevarnosti vplivanja, ki jo je zatrjevala Komisija, menilo, da Komisija ni predložila zadostnih elementov v zvezi z naravo te nevarnosti, saj izvajanje Unije – v okviru posebnega konvencijskega sistema v zvezi z Antarktiko, s katerim bi bile države članice izključene – njene zunanje pristojnosti ne bi bilo združljivo z mednarodnim pravom.

¹⁵⁸ V obravnavani zadevi so to Sklep 13908/1/09 REV 1 z dne 19. oktobra 2009 o stališču, ki se v imenu Unije zastopa v Komisiji CAMLR za obdobje 2009–2014, ki je bil za obdobje 2014–2019 nadomeščen s sklepom 10840/14 z dne 11. junija 2014, Uredba Sveta (ES) št. 600/2004 z dne 22. marca 2004 o nekaterih tehničnih ukrepih, ki se uporabljajo za ribolovne aktivnosti na območju, zajetem v Konvenciji o ohranjanju živih morskih virov na Antarktiki (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 4, zvezek 7, str. 43), in Uredba Komisije (ES) št. 601/2004 z dne 22. marca 2004 o nekaterih nadzornih ukrepih, ki se uporabljajo za ribolovne aktivnosti na območju Konvencije o ohranjanju živih morskih virov na Antarktiki ter o razveljavitvi uredb (EGS) št. 3943/90, (ES) št. 66/98 in (ES) št. 1721/1999 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 51, str. 52).

Nazadnje, glede možnosti, ki je nakazana v najnovejši sodni praksi, da Unija sama izvaja zunanjo pristojnost, ki jo deli z državami članicami, je treba ugotoviti, da je Sodišče to možnost v obravnavani zadevi zavrnilo. Poudarilo je, da mora v skladu z ustaljeno sodno prakso takšno izvajanje potekati ob spoštovanju mednarodnega prava. Vendar bi omogočanje Uniji – da uporabi možnost delovanja znotraj Komisije CAMLR brez sodelovanja držav članic, na področju, na katerem je pristojnost deljena, čeprav imajo nekatere države članice drugače kakor Unija status posvetovalnih članic Antarktičnega sporazuma – glede na posebno mesto Konvencije iz Canberre znotraj konvencijskega sistema v zvezi z Antarktiko lahko ogrozilo odgovornosti in prerogative teh posvetovalnih članic, kar bi lahko oslabilo skladnost navedenega konvencijskega sistema in bilo v nasprotju z upoštevnimi določbami Konvencije iz Canberre.

C | DEJAVNOST SODNEGA TAJNIŠTVA SODIŠČA LETA 2018

Marc-André Gaudissart, namestnik sodnega tajnika

Čeprav je nalog, ki so naložene sodnemu tajništvu, veliko in se razlikujejo predvsem zaradi posebnega mesta, ki ga ima to tajništvo v strukturi večjezične sodne institucije, kot je Sodišče Evropske unije, in zaradi posredništva, ki ga zagotavlja med sodišči držav članic in zastopniki strank na eni strani ter kabineti članov in službami institucije na drugi, je njegova glavna naloga seveda ta, da zagotavlja nemoten potek postopkov in vestno vodenje zadev, ki so predložene sodišču, od vpisa začetnega procesnega akta v vpisnik sodnega tajništva do vročitve odločbe, s katero se postopek konča, strankam ali sodišču, ki mu je predložilo zadevo.

Število vloženih zadev in zadev, ki jih je Sodišče končalo, ima zato neposreden vpliv na delovno obremenitev sodnega tajništva in njegovo zmožnost, da se spopade s številnimi izzivi, s katerimi se sooča, tako z vidika optimalnega vodenja spisov in informatizacije postopkov v okviru, ki ga zaznamuje večji poudarek na varstvu osebnih podatkov, kot s širšega vidika potekajočih razprav o spremembah, ki bi jih bilo treba vnesti v predpise, ki urejajo sodno zgradbo Evropske unije, da se v interesu stranke zagotovi optimalna razdelitev pristojnosti med Sodiščem in Splošnim sodiščem.

Ker je bilo preteklo leto ponovno zaznamovano s hitrim tempom z vidika vloženih zadev in z vidika končanih zadev, bodo spodnje vrstice v glavnem namenjene sodni dejavnosti, in ne drugim nalogam, ki jih opravlja sodno tajništvo, čeprav je bil zanje porabljen nezanemarljiv del njegovih virov.

Vložene zadeve

Leta 2018 je bilo pri Sodišču vloženih **849 zadev**. Ta številka pomeni nov rekord v analih institucije, pri čemer je bil prejšnji rekord dosežen le leto prej z nič manj kot 739 zadevami, vloženimi leta 2017. To zelo občutno povečanje (približno 15 %) števila vloženih zadev v enem letu je mogoče najprej pojasniti s stalnim povečevanjem števila predlogov za sprejetje predhodne odločbe, vloženih pri Sodišču – s 568 novimi zadevami so ti predlogi leta 2018 namreč predstavljali dodatnih sto zadev v primerjavi z letom 2016 (470 zadev) in skoraj dvakrat več zadev kot pred desetimi leti (288 novih zadev v zvezi s predhodnim odločanjem leta 2008) – pa tudi z nezanemarljivim povečanjem števila direktnih tožb in pritožb.

Leta 2018 je bilo tako pri Sodišču vloženih 6 ničnostnih tožb in 57 tožb zaradi neizpolnitve obveznosti (vse kategorije skupaj), skupno število novih pritožb, pritožb glede začasnih odredb ali pritožb glede intervencije pa je leta 2018 znašalo 199 (v primerjavi s 147 leta 2017). To občutno povečanje deloma izhaja iz povečanja števila zadev, predloženih Splošnemu sodišču v prejšnjih letih (zlasti v letih 2016 in 2017), pa tudi iz povečanja števila zadev, ki jih je to sodišče končalo, kar je mogoče v velikem obsegu pripisati večjemu številu njegovih sodnikov po reformi sodne strukture Evropske unije.

Če se za trenutek ustavimo pri vprašanju, kdo je vlagal predloge za sprejetje predhodne odločbe – ki danes predstavljajo več kot 70 % vseh nerešenih zadev pred Sodiščem – je treba navesti, da so se v preteklem letu sodišča vseh držav članic z eno izjemo obrnila na Sodišče, kar kaže na dinamičnost postopka predhodnega odločanja in zaupanje, ki ga nacionalna sodišča izkazujejo Sodišču, kar zadeva odgovarjanje na vprašanja, ki si jih postavljajo glede razlage ali veljavnosti prava Unije. Kot izhaja iz razpredelnic spodaj, sta Nemčija in Italija še vedno na vrhu „geografske“ razvrstitve predlogov za sprejetje predhodne odločbe – s 78 oziroma 68 predlogi za sprejetje predhodne odločbe, vloženimi v preteklem letu – vendar tudi sodišča drugih držav članic ne mirujejo, saj se je število predlogov, ki so jih vložila pri Sodišču leta 2018, v primerjavi z letom prej včasih podvojilo (Belgija in Francija) oziroma celo potrojilo (Španija in Češka republika). Prav tako je treba omeniti večje število predlogov iz Avstrije in Nizozemske (35 predlogov iz vsake od obeh držav) ter nadaljevanje

trenda povečevanja števila predlogov za sprejetje predhodne odločbe, ki jih vlagajo sodišča držav, ki so k Uniji pristopile leta 2004 in 2007, zlasti predlogov za sprejetje predhodne odločbe iz Poljske (31 predlogov), Madžarske (29 predlogov), Romunije (23 predlogov) in Bolgarije (20 predlogov).

Očitno sta s tem pojavom povezana tudi število in večja zapletenost aktov, ki so jih sprejele institucije Unije. Poleg tradicionalnih področij predložitve, ki so prosto gibanje oseb, prosti pretok storitev in kapitala, konkurenca, javna naročila, obdavčitev, socialna politika, varstvo okolja in potrošnikov ali prometna politika, je bilo Sodišču še vedno predloženih veliko zadev v zvezi z območjem svobode, varnosti in pravice, zlasti vprašanja, povezana z azilom in priseljevanjem. Sodišče je bilo leta 2018 prav tako prvič pozvano, naj odloči o tako temeljnih vprašanjih, kot so vprašanja neodvisnosti sodstva v državah članicah, in ukrepih, ki jih je treba sprejeti v tem okviru, da se državljanom Unije zagotovi učinkovito sodno varstvo, ali možnosti za državo članico, da enostransko prekliče uradno obvestilo, da namerava izstopiti iz Evropske unije. Kot neposredna posledica odločitve Združenega kraljestva junija 2016, da izstopi iz Evropske unije, je ta zadeva pritegnila pozornost brez primere v zgodovini Sodišča in je nedvomno prva zadeva v dolgem nizu zadev, povezanih z brexitom, saj ostaja v času pisanja teh vrstic veliko občutljivih vprašanj odprtih.

Nazadnje, omeniti je treba posebej veliko število predlogov za obravnavanje po hitrem postopku, vloženih v preteklem letu. Leta 2018 je bil tako hitri postopek predlagan v 36 zadevah (31 zadev leta 2017), nujni postopek predhodnega odločanja pa je bil zahtevan (ali predlagan) v 19 zadevah (15 leta 2017). Tudi v tem primeru gre za najvišje število, ki ga je Sodišče zabeležilo v enem samem letu. Čeprav vsem predlogom ni bilo ugodeno, je Sodišče zaradi njih vseeno pospešilo obravnavanje šestih zadev, povezanih s predhodnim odločanjem, in treh dovolj občutljivih direktnih tožb, odločitev o uporabi nujnega postopka predhodnega odločanja pa je bila sprejeta v dvanajstih zadevah, kar je povzročilo dodaten obseg dela za člane senata, ki je odločal o teh zadevah.

Končane zadeve

Čeprav je bilo število vloženih zadev v preteklem letu posebej visoko, je bilo to povečanje na srečo omiljeno z zelo visokim številom končanih zadev. Sodišče je s 760 rešenimi zadevami leta 2018 namreč končalo približno 10 % zadev več kot leta 2017 (699 zadev) in tako končalo največ zadev v svoji zgodovini, pri čemer je bil prejšnji rekord dosežen leta 2014 (719 končanih zadev).

Ne da bi se spuščali v podrobnosti zadev, končanih leta 2018, in njihov pomen – v zvezi s tem bo obravnavan razvoj sodne prakse, naveden v drugem delu tega poročila – bodo trije elementi še posebej pritegnili pozornost bralca s številkami in statistikami, predstavljenimi v nadaljevanju.

Prvi element se nanaša na sorazmerno stabilnost števila sodb in sklepov, ki jih je izdalo sodišče v preteklem letu. Čeprav je število končanih zadev leta 2018 občutno višje kot leta 2017, je število odločb, ki jih je izdalo Sodišče v preteklem letu (684), zelo blizu številu odločb, izdanih leta 2017 (654). Ta dejavnik je v glavnem treba pripisati podobnosti med več zadevami, predloženimi Sodišču. Ker je bilo leta 2017 pri Sodišču vloženo veliko predlogov za sprejetje predhodne odločbe, ki so se v glavnem nanašali na razlago Uredbe (ES) št. 261/2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov¹, je to zaradi ekonomičnosti in učinkovitosti postopka večino teh zadev združilo za pisni in ustni del postopka ter izdajo sodb, zaradi česar je bilo skupno število izdanih odločb nižje.

1] Uredba (ES) št. 261/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. februarja 2004 o določitvi skupnih pravil glede odškodnine in pomoči potnikom v primerih zavrnitve vkrcanja, odpovedi ali velike zamude letov ter o razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 295/91 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 8, str. 10).

Drugi element, ki je zaznamoval preteklo leto, se nesporno nanaša na veliko število zadev, ki jih je rešil veliki senat Sodišča. Medtem ko je ta sestava leta 2017 rešila „le“ 46 zadev – kar pomeni kar precejšnje število zadev glede na vložek, ki je potreben za obravnavanje zadeve v okviru sestave petnajstih članov (namesto treh ali petih) – je v preteklem letu to število znašalo nič manj kot 80 zadev! Ta številka sama po sebi omogoča izmeriti pomen in občutljivost vprašanj, o katerih je Sodišče odločalo v preteklem letu.

Nazadnje, navesti je treba, da je Sodišču kljub številu in večji zapletenosti zadev, ki jih je moralo obravnavati, trajanje postopkov uspelo zadržati v izjemno razumnih rokih. Povprečno trajanje postopkov predhodnega odločanja je bilo leta 2018 namreč 16 mesecev (15,7 meseca leta 2017), povprečno trajanje obravnavanja direktnih tožb in pritožb je bilo krajše, in sicer je povprečno trajanje obravnavanja znašalo 18,8 meseca (20,3 meseca leta 2017) in 13,4 meseca (17,1 meseca leta 2017). Zadnjenavedeno skrajšanje je predvsem posledica povečane uporabe sklepov, posebej na področju intelektualne in industrijske lastnine, na katerem je bilo veliko pritožb, vloženih zoper odločbe Splošnega sodišča, na podlagi člena 181 Poslovnika zavrženih ali zavrženih kot očitno nedopustnih in/ali očitno neutemeljenih. Leta 2018 je bila skoraj polovica pritožb, vloženih pri Sodišču, rešena s sklepom v primerjavi z le 24 % zadev v zvezi s prehodnim odločanjem, rešenih na ta način (vendar samo 7,5 % na podlagi člena 99 Poslovnika, ker so bili sklepi, izdani prejšnje leto na področju predhodnega odločanja, pretežno sklepi o izbrisu ali ustavitvi postopka).

Nerešene zadeve

Logična posledica občutnega povečanja števila zadev, vloženih leta 2018, je tudi povečanje števila nerešenih zadev pred Sodiščem, saj je to prvič preseгло tisoč zadev. Pred Sodiščem je bilo namreč 31. decembra 2018 število nerešenih zadev 1001 (916 po združitvi).

Predvsem v tem okviru je treba razumeti prošnjo Sodišča marca 2018 za spremembo Protokola (št. 3) o Statutu Sodišča Evropske unije. Sodišče je v želji po obvladovanju delovne obremenitve in, posledično, po ohranitvi zmogljivosti odločanja o zadevah, ki so mu predložene, v razumnem roku zakonodajalcu Unije predlagalo, naj na Splošno sodišče prenese del tožb zaradi neizpolnitve obveznosti, ki jih zdaj obravnava izključno samo, in naj na Sodišču vzpostavi mehanizem predhodne dopustitve nekaterih kategorij pritožb. V zadevah, v katerih je bil že opravljen dvojni preizkus – najprej s strani neodvisnega odbora za pritožbe, nato pa s strani Splošnega sodišča – bo Sodišče obravnavalo le pritožbe, ki se nanašajo na vprašanje, pomembno za enotnost, doslednost ali razvoj prava Unije.

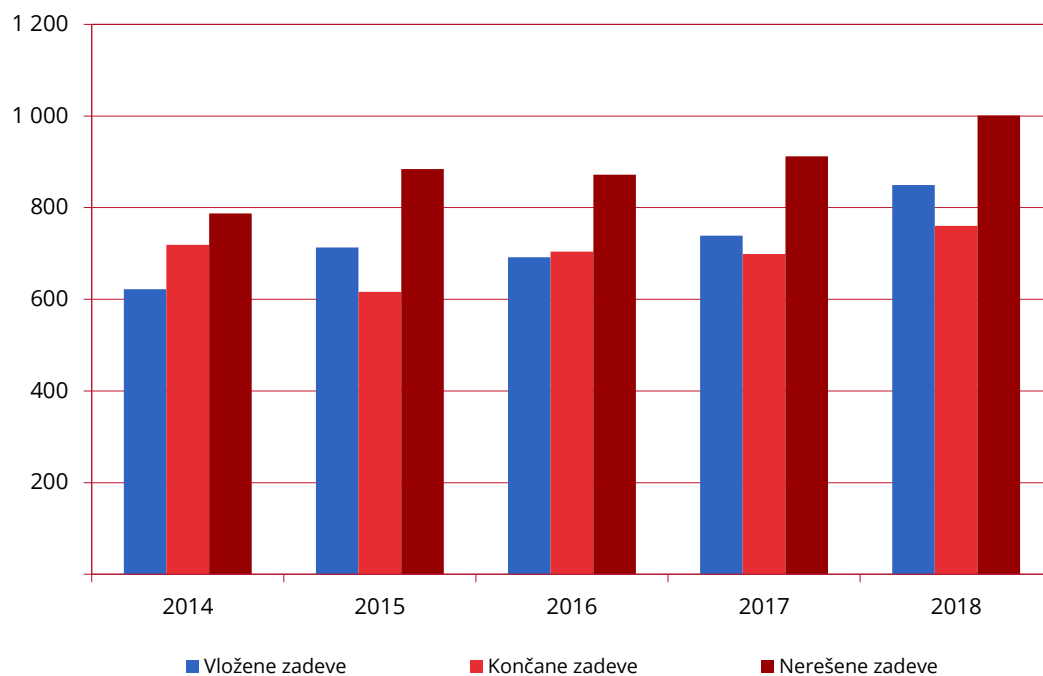
Čeprav je zakonodajalec preučitev prvega dela tega zakonodajnega predloga, povezanega z neizpolnitvijo obveznosti, zlasti zaradi želje držav članic, da počakajo na popolno izvedbo reforme sodne strukture Unije in poročilo o delovanju Splošnega sodišča, ki ga mora Sodišče predstaviti decembra 2020, preložil na poznejši čas, pa razprave v zvezi z drugim delom tega predloga v času pisanja teh vrstic dobro napredujejo in so možnosti za uveljavitev mehanizma predhodne dopustitve pritožb leta 2019 precej realne. Ta razvoj bi moral v nekem obsegu omogočiti obvladovanje povečanja števila zadev, predloženih Sodišču, brez poseganja v druge ukrepe, ki bi jih morda ob pravem času predlagalo Sodišče, da bi lahko vedno v kar najboljših pogojih izpolnilo naloge, ki so mu naložene s Pogodbami.

D | SODNA STATISTIKA SODIŠČA

I. Splošna dejavnost – Sodišča Vložene zadeve, končane zadeve, nerešene zadeve	115
II. Vložene zadeve – Vrste postopkov (2014-2018)	116
III. Vložene zadeve – Področje pravnih sredstev (2014-2018)	117
IV. Vložene zadeve – Predmet pravnega sredstva (2018)	118
V. Vložene zadeve – Predlogi za predhodno odločanje po državah članicah (2014-2018)	119
VI. Vložene zadeve – Tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti države (2014-2018)	120
VII. Končane zadeve – Vrste postopkov (2014-2018)	121
VIII. Končane zadeve – Sodbe, mnenja, sklepi (2018)	122
IX. Zadeve, zaključene s sodbo, mnenjem ali sklepom sodne narave – Sestava (2014-2018)	123
X. Zadeve, končane s sodbo, mnenjem ali sklepom – Predmet pravnega sredstva (2014-2018)	124
XI. Zadeve, končane s sodbo, mnenjem ali sklepom – Predmet pravnega sredstva (2018)	125
XII. Končane zadeve – Sodbe zaradi neizpolnitve obveznosti države: izid postopka (2014-2018)	126
XIII. Končane zadeve – Pritožbe: izid postopka (2014-2018)	127
(XIV.) Končane zadeve – Trajanje postopkov v mesecih (2014-2018)	128
XV. Nerešene zadeve 31. decembra – Vrste postopkov (2014-2018)	129
XVI. Nerešene zadeve 31. decembra – Sestava (2014-2018)	130
XVII. Hitri postopki (2014-2018)	131
XVIII. Razno – Nujni postopek predhodnega odločanja (2014-2018)	132
XIX. Začasne odredbe (2014-2018)	133
XX. Splošni razvoj sodne dejavnosti (1952-2018) – Vložene zadeve in sodbe ali mnenja	134
XXI. Splošni razvoj sodne dejavnosti (1952-2018) – Vloženi predlogi za sprejetje predhodne odločbe po državi članici in po letu	136
XXII. Splošni razvoj sodne dejavnosti (1952-2018) – Vloženi predlogi za sprejetje predhodne odločbe po državi članici in po sodišču	138
XXIII. Évolution générale de l'activité judiciaire (1952-2018) – Tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti, vložene zoper države članice	141
XXIV. Aktivnost sodnega tajništva Sodišča (2016-2018)	142

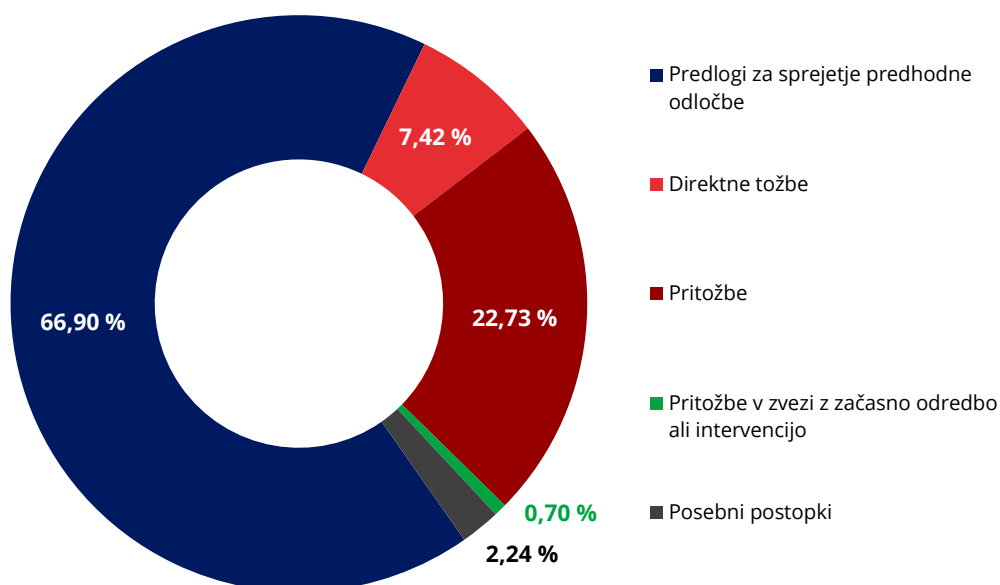
I. Splošna dejavnost – Sodišča Vložene zadeve, končane zadeve, nerešene zadeve

	2014	2015	2016	2017	2018
Vložene zadeve	622	713	692	739	849
Končane zadeve	719	616	704	699	760
Nerešene zadeve	787	884	872	912	1 001

II. Vložene zadeve – Vrste postopkov (2014-2018)

2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Predlogi za sprejetje predhodne odločbe	428	436	470	533	568
Direktne tožbe	74	48	35	46	63
Pritožbe	111	206	168	141	193
Pritožbe v zvezi z začasno odredbo ali intervencijo		9	7	6	6
Predlogi za izdajo mnenja	1	3		1	
Posebni postopki ²	8	11	12	12	19
Skupaj	622	713	692	739	849
Predlogi za izdajo začasne odredbe	3	2	3	3	6

1| Za „posebne postopke“ se štejejo: brezplačna pravna pomoč, odmera stroškov, poprava, ugovor zoper zamudno sodbo, ugovor tretjega, razlaga, obnova postopka, preučitev predloga prvega generalnega pravobranilca za preveritev odločbe Splošnega sodišča, postopek rubeža, zadeve v zvezi z imuniteto.

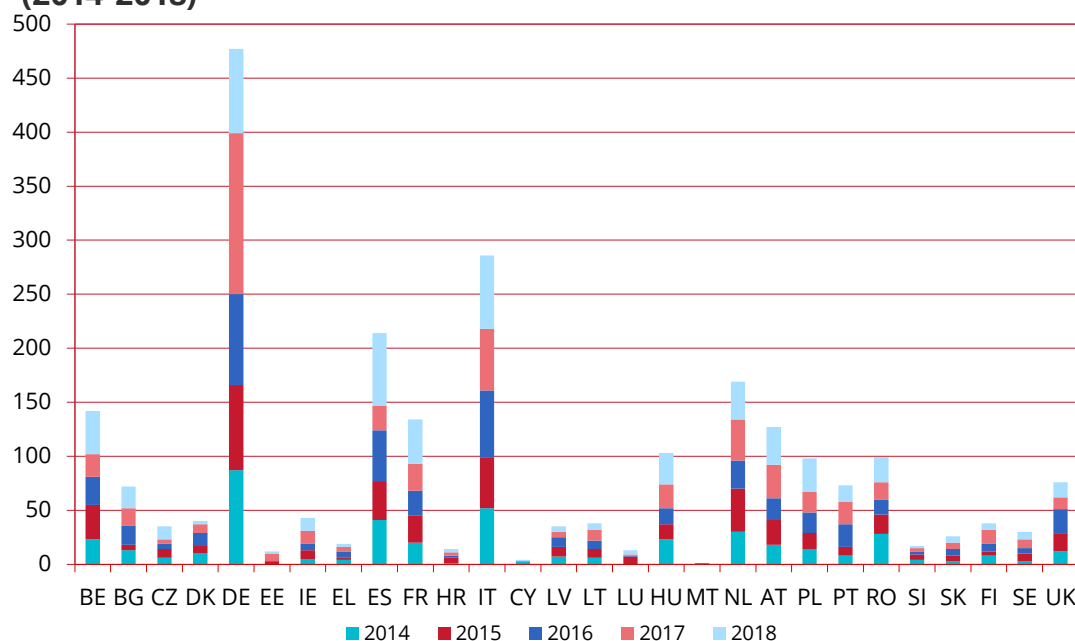
III. Vložene zadeve – Področje pravnih sredstev (2014-2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Arbitražna klavzula				5	2
Carinska unija in skupna carinska tarifa	24	29	13	14	13
Dostop do dokumentov	1	7	6	1	10
Državljanstvo Unije	9	6	7	8	6
Državne pomoči	32	29	39	21	26
Ekonomska in monetarna politika	3	11	1	7	3
Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija	1	3		2	1
Energija	4	1	3	2	12
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam ...)	4	6	3	6	6
Industrijska politika	9	11	3	6	3
Intelektualna in industrijska lastnina	47	88	66	73	92
Izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport	1			2	
Javna naročila	21	26	19	23	28
Javno zdravje	2	10	1	1	4
Kmetijstvo	12	17	27	14	26
Konkurenca	23	40	35	7	25
Načela prava Unije	23	13	11	12	29
Obdavčitev	57	49	70	55	71
Območje svobode, varnosti in pravice	53	53	76	98	82
Okolje	41	47	30	40	50
Podjetniško pravo		1	7	1	2
Pravo institucij	28	24	22	26	34
Približevanje zakonodaje	21	22	34	42	53
Pridruževanje čezmorskih držav in ozemelj		1			
Pristop novih držav				1	
Promet	29	27	32	83	39
Prosti pretok blaga	11	8	3	6	4
Prosti pretok kapitala	7	6	4	12	9
Prosto gibanje oseb	11	15	28	16	19
Raziskave, tehnološki razvoj in veselje	2	1	3	3	1
Registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij (Uredba REACH)	2	5	2	2	1
Skupna ribiška politika	2	1	3	1	1
Skupna zunanja in varnostna politika	7	12	7	6	7
Socialna politika	25	32	33	43	46
Socialna varnost delavcev migrantov	6	7	10	7	14
Svoboda opravljanja storitev	19	24	15	18	38
Svoboda ustanavljanja	26	12	16	8	7
Trgovinska politika	11	15	20	8	5
Varstvo potrošnikov	34	40	23	36	41
Vseevropska omrežja	1				
Zaposlovanje	1				
Zunanje delovanje Evropske unije	2	3	4	3	4
Pogodba DEU	612	702	676	719	814
Varnostni nadzor					1
Zaščita prebivalstva	1				1
Pogodba AE	1				2
Načela prava Unije					1
Pogodba EU					1
Kadrovski predpisi za uradnike	1		1	8	16
Postopek	6	9	13	12	12
Pravo institucij					4
Privilegiji in imuniteta	2	2	2		
Razno	9	11	16	20	32
SKUPAJ V CELOTI	622	713	692	739	849

IV. Vložene zadeve – Predmet pravnega sredstva (2018)

	Predlogi za sprejetje predhodne odločbe	Direktne tožbe	Pritožbe	Pritožbe v zvezi z začasno odredbo ali intervencijo	Skupaj	Posebni postopki
Arbitražna klavzula			2		2	
Carinska unija in skupna carinska tarifa	12		1		13	
Dostop do dokumentov	1		9		10	
Državljanstvo Unije	6				6	
Državne pomoči	4	1	18	3	26	
Ekonomska in monetarna politika	1		2		3	
Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija	1				1	
Energija	7	1	4		12	
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam ...)	1	4	1		6	
Industrijska politika	3				3	
Intelektualna in industrijska lastnina	20	5	67		92	
Javna naročila	20	6	1	1	28	
Javno zdravje	2	1	1		4	
Kmetijstvo	19		7		26	
Konkurenca	4		20	1	25	
Načela prava Unije	23	3	3		29	
Obdavčitev	69	2			71	
Območje svobode, varnosti in pravice	80	2			82	
Okolje	32	15	3		50	
Podjetniško pravo	2				2	
Pravo institucij	2	4	22		34	6
Približevanje zakonodaje	49	3	1		53	
Promet	39				39	
Prosti pretok blaga	4				4	
Prosti pretok kapitala	8	1			9	
Prosto gibanje oseb	16	2	1		19	
Raziskave, tehnološki razvoj in veselje			1		1	
Registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij (Uredba REACH)			1		1	
Skupna ribiška politika	1				1	
Skupna zunanja in varnostna politika			7		7	
Socialna politika	45		1		46	
Socialna varnost delavcev migrantov	14				14	
Svoboda opravljanja storitev	31	7			38	
Svoboda ustanavljanja	6	1			7	
Trgovinska politika	1		4		5	
Varstvo potrošnikov	41				41	
Zunanje delovanje Evropske unije	4				4	
Pogodba DEU	568	58	177	5	814	6
Varnostni nadzor		1			1	
Zaščita prebivalstva		1			1	
Pogodba AE		2			2	
Načela prava Unije		1			1	
Pogodba EU		1			1	
Kadrovski predpisi za uradnike			14	1	16	1
Postopek					12	12
Pravo institucij		2	2		4	
Razno		2	16	1	32	13
SKUPAJ V CELOTI	568	63	193	6	849	19

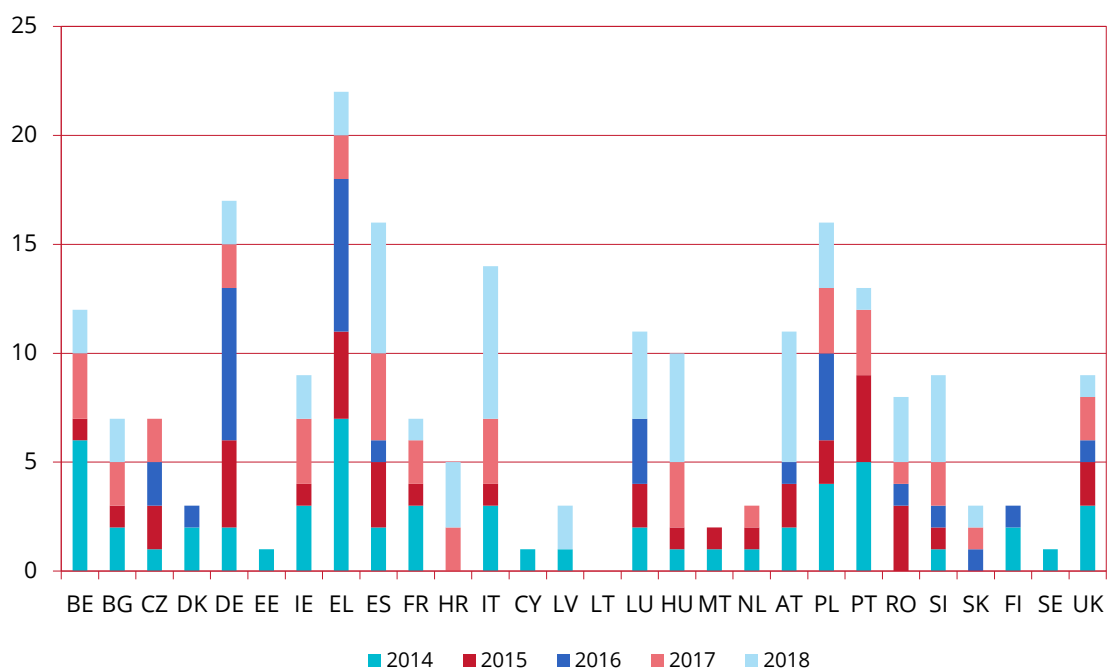
V. Vložene zadeve – Predlogi za predhodno odločanje po državah članicah (2014-2018)

	2014	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Belgija	23	32	26	21	40	142
Bolgarija	13	5	18	16	20	72
Češka	6	8	5	4	12	35
Danska	10	7	12	8	3	40
Nemčija	87	79	84	149	78	477
Estonija		2	1	7	2	12
Irska	5	8	6	12	12	43
Grčija	4	2	6	4	3	19
Španija	41	36	47	23	67	214
Francija	20	25	23	25	41	134
Hrvaška	1	5	2	3	3	14
Italija	52	47	62	57	68	286
Ciper	2				1	3
Latvija	7	9	9	5	5	35
Litva	6	8	8	10	6	38
Luksemburg		7	1	1	4	13
Madžarska	23	14	15	22	29	103
Malta			1			1
Nizozemska	30	40	26	38	35	169
Avstrija	18	23	20	31	35	127
Poljska	14	15	19	19	31	98
Portugalska	8	8	21	21	15	73
Romunija	28	18	14	16	23	99
Slovenija	4	5	3	3	2	17
Slovaška	3	5	6	6	6	26
Finska	8	4	7	13	6	38
Švedska	3	7	5	8	7	30
Združeno kraljestvo	12	16	23	11	14	76
Drugo ¹		1				1
Skupaj	428	436	470	533	568	2 435

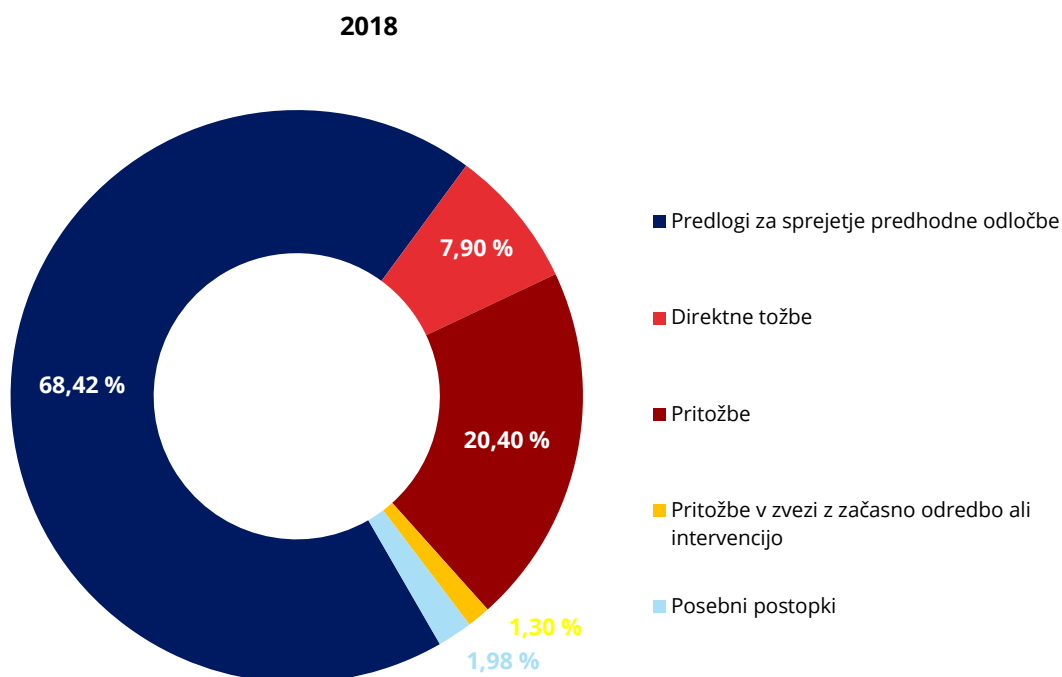
1| Zadeva C-169/15, *Montis Design* (Cour de justice Benelux / Benelux Gerechtshof)

VI. Vložene zadeve – Tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti države (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Belgija	6	1		3	2	12
Bolgarija	2	1		2	2	7
Češka	1	2	2	2		7
Danska	2		1			3
Nemčija	2	4	7	2	2	17
Estonija	1					1
Irska	3	1		3	2	9
Grčija	7	4	7	2	2	22
Španija	2	3	1	4	6	16
Francija	3	1		2	1	7
Hrvaška				2	3	5
Italija	3	1		3	7	14
Ciper	1					1
Latvija	1				2	3
Litva						
Luksemburg	2	2	3		4	11
Madžarska	1	1		3	5	10
Malta	1	1				2
Nizozemska	1	1		1		3
Avstrija	2	2	1		6	11
Poljska	4	2	4	3	3	16
Portugalska	5	4		3	1	13
Romunija		3	1	1	3	8
Slovenija	1	1	1	2	4	9
Slovaška			1	1	1	3
Finska	2		1			3
Švedska	1					1
Združeno kraljestvo	3	2	1	2	1	9
Skupaj	57	37	31	41	57	223

VII. Končane zadeve – Vrste postopkov (2014–2018)¹

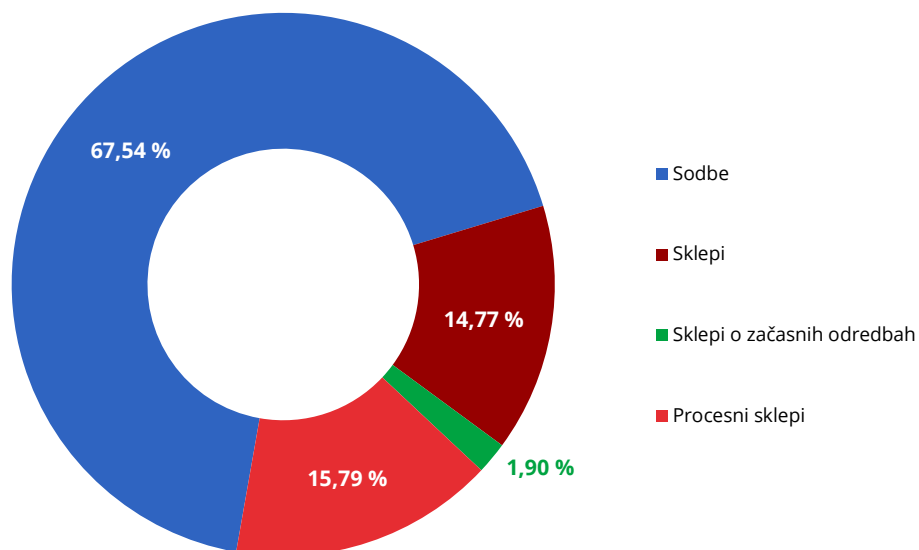

	2014	2015	2016	2017	2018
Predlogi za sprejetje predhodne odločbe	476	404	453	447	520
Direktne tožbe	76	70	49	37	60
Pritožbe	157	127	182	194	155
Pritožbe v zvezi z začasno odredbo ali intervencijo	1	7	7	4	10
Predlogi za izdajo mnenja	2	1		3	
Posebni postopki ²	7	7	13	14	15
Skupaj	719	616	704	699	760

1| Navedene številke (bruto številke) označujejo skupno število zadev, ne glede na združitve zaradi povezanosti zadev (ena številka zadeve = je ena zadeva).

2| Kot „posebni postopki“ štejejo: brezplačna pravna pomoč, odmera stroškov, poprava, pritožba zoper zamudno sodbo, ugovor tretjega, razlaga, obnova postopka, preizkus predloga prvega generalnega pravobranilca za preveritev odločbe Splošnega sodišča, postopek zasega, zadeve s področja imunitete.

VIII. Končane zadeve – Sodbe, mnenja, sklepi (2018)¹

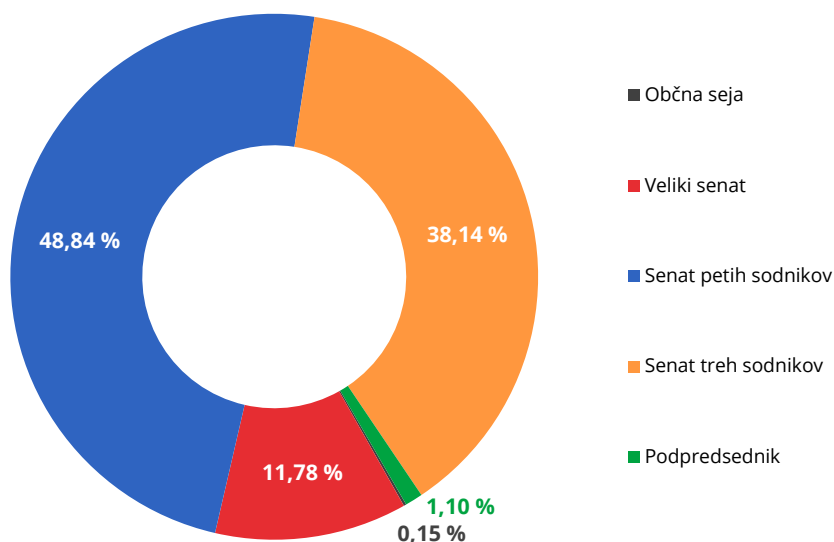

	Sodbe	Sklepi ²	Sklepi o začasni odredbi ³	Procesni sklepi ⁴	Mnenje	Skupaj
Predlogi za sprejetje predhodne	354	35		74		463
Direktne tožbe	37		4	22		63
Pritožbe	71	55		11		137
Pritožbe v zvezi z začasno odredbo ali intervencijo			9	1		10
Posebni postopki		11				11
Skupaj	462	101	13	108		684

- 1| Navedene številke (neto številke) označujejo skupno število zadev ob upoštevanju združitve zaradi povezanosti (en niz združenih zadev = je ena zadeva).
- 2| Sklepi, s katerimi se postopek konča, razen sklepov o izbrisu zadeve, ustavitvi postopka ali vrnitvi v ponovno odločanje Splošnemu sodišču.
- 3| Sklepi, izdani na podlagi predloga, vloženega v skladu s členi 278 PDEU, 279 PDEU ali 280 PDEU ali v skladu z ustreznimi določbami PESAE ali na podlagi pritožbe, vložene zoper sklep o izdaji začasne odredbe ali zoper sklep o intervenciji.
- 4| Sklepi, s katerimi se postopek konča z izbrisom zadeve, z ustavitvijo postopka ali z vrnitvijo zadeve Splošnemu sodišču v ponovno odločanje.

IX. Zadeve, zaključene s sodbo, mnenjem ali sklepom sodne narave – Sestava (2014-2018)¹

2018

	2014			2015			2016			2017			2018		
	Sodbe/mnenja	Sklepi ²	Skupaj	Sodbe/mnenja	Sklepi ²	Skupaj	Sodbe/mnenja	Sklepi ²	Skupaj	Sodbe/mnenja	Sklepi ²	Skupaj	Sodbe/mnenja	Sklepi ²	Skupaj
Občna seja	1		1							1		1	1		1
Veliki senat	51	3	54	47		47	54		54	46		46	76		76
Senat petih sodnikov	320	20	340	298	20	318	280	20	300	312	10	322	300	15	315
Senat treh sodnikov	110	118	228	93	89	182	120	162	282	151	105	256	153	93	246
Podpredsednik		1	1		7	7		5	5		3	3		7	7
Skupaj	482	142	624	438	116	554	454	187	641	510	118	628	530	115	645

- 1| Navedene številke (bruto številke) označujejo skupno število zadev, ne glede na združitve zaradi povezanosti zadev (ena številka zadeve = je ena zadeva).
- 2| Sklepi, s katerimi se postopek konča, razen sklepov o izbrisu zadeve, ustavitvi postopka ali vrnitvi v ponovno odločanje Splošnemu sodišču.

X. Zadeve, končane s sodbo, mnenjem ali sklepom – Predmet pravnega sredstva (2014–2018)¹

	2014	2015	2016	2017	2018
Arbitražna klavzula					3
Carinska unija in skupna carinska tarifa	21	20	27	19	12
Dostop do dokumentov	4	3	4	9	2
Državljanstvo Unije	9	4	8	5	10
Državne pomoči	41	26	26	33	29
Ekonomska in monetarna politika	1	3	10	2	3
Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija	8	4	2		1
Energija	3	2		2	1
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam ...)	5	1	2	7	2
Industrijska politika	3	9	10	8	2
Intelektualna in industrijska lastnina	69	51	80	60	74
Izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport	1	1		2	
Javna naročila	13	14	31	15	22
Javno zdravje	3	5	4	5	
Kmetijstvo	29	20	13	22	15
Konkurenca	28	23	30	53	12
Načela prava Unije	23	12	13	14	10
Obdavčitev	52	55	41	62	58
Območje svobode, varnosti in pravice	51	49	52	61	74
Okolje	30	27	53	27	33
Podjetniško pravo	3	1	1	4	1
Pravo institucij	18	27	20	27	28
Približevanje zakonodaje	25	24	16	29	28
Pristop novih držav			1		1
Promet	18	9	20	17	38
Prosti pretok blaga	10	9	5	2	6
Prosti pretok kapitala	6	8	7	1	13
Prosto gibanje oseb	20	13	12	17	24
Raziskave, tehnološki razvoj in veselje		1	3	2	3
Registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij (Uredba REACH)	5	1	1	7	1
Skupna ribiška politika	5	3	1	2	2
Skupna zunanja in varnostna politika	3	6	11	10	5
Socialna politika	51	30	23	26	42
Socialna varnost delavcev migrantov	6	14	5	6	10
Svoboda opravljanja storitev	11	17	14	13	21
Svoboda ustanavljanja	9	17	27	10	13
Trgovinska politika	7	4	14	14	6
Varstvo potrošnikov	20	29	33	20	19
Vseevropska omrežja			1		
Zaposlovanje		1			
Zunanje delovanje Evropske unije	6	1	5	1	3
Pogodba DEU	617	544	626	614	627
Zaščita prebivalstva		1			
Pogodba AE		1			
Kadrovski predpisi za uradnike	1	3		1	7
Postopek	6	4	14	13	10
Privilegiji in imuniteta		2	1		1
Razno	7	9	15	14	18
SKUPAJ V CELOTI	624	554	641	628	645

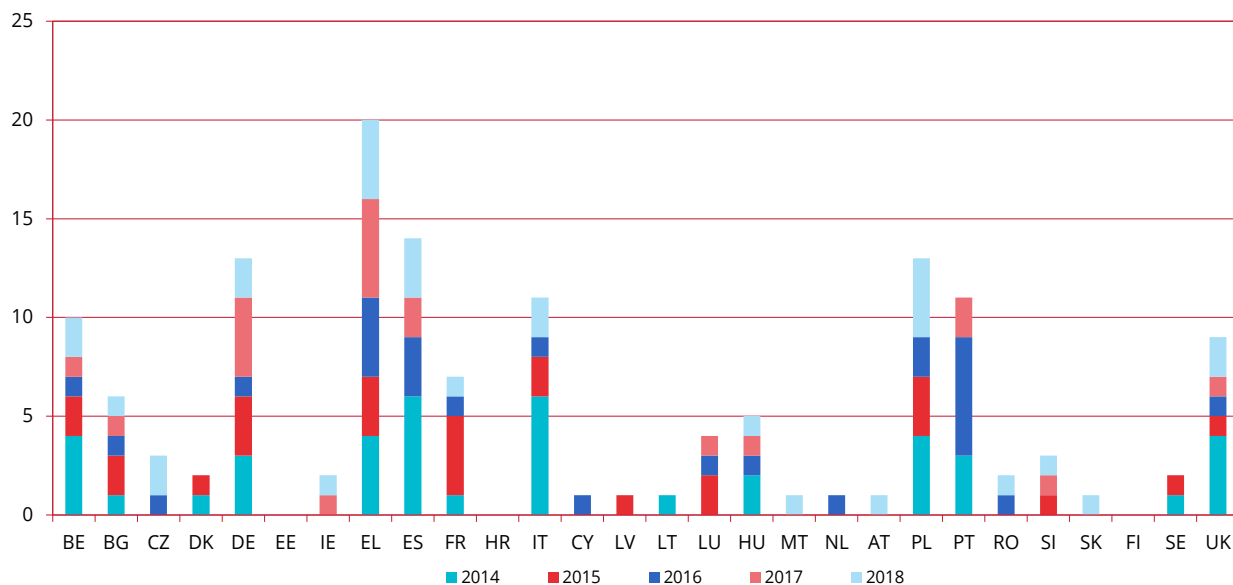
1| Navedene številke (bruto številke) označujejo skupno število zadev, ne glede na združitve zaradi povezanosti zadev (ena številka zadeve = je ena zadeva).

XI. Zadeve, končane s sodbo, mnenjem ali sklepom – Predmet pravnega sredstva (2018)¹

	Sodbe/mnenja	Sklepi ²	Skupaj
Arbitražna klavzula	2	1	3
Carinska unija in skupna carinska tarifa	12		12
Dostop do dokumentov	1	1	2
Državljanstvo Unije	10		10
Državne pomoči	22	7	29
Ekonomska in monetarna politika	2	1	3
Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija		1	1
Energija	1		1
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam ...)	2		2
Industrijska politika	2		2
Intelektualna in industrijska lastnina	39	35	74
Javna naročila	19	3	22
Kmetijstvo	15		15
Konkurenca	11	1	12
Načela prava Unije	9	1	10
Obdavčitev	56	2	58
Območje svobode, varnosti in pravice	67	7	74
Okolje	33		33
Podjetniško pravo	1		1
Pravo institucij	16	12	28
Približevanje zakonodaje	26	2	28
Pristop novih držav	1		1
Promet	36	2	38
Prosti pretok blaga	6		6
Prosti pretok kapitala	9	4	13
Prosto gibanje oseb	20	4	24
Raziskave, tehnološki razvoj in vesolje	2	1	3
Registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij (Uredba REACH)		1	1
Skupna ribiška politika	2		2
Skupna zunanja in varnostna politika	5		5
Socialna politika	37	5	42
Socialna varnost delavcev migrantov	10		10
Svoboda opravljanja storitev	19	2	21
Svoboda ustanavljanja	12	1	13
Trgovinska politika	6		6
Varstvo potrošnikov	13	6	19
Zunanje delovanje Evropske unije	3		3
Pogodba DEU	527	100	627
Kadrovski predpisi za uradnike	2	5	7
Postopek		10	10
Privilegiji in imuniteta	1		1
Razno	3	15	18
SKUPAJ V CELOTI	530	115	645

- 1) Navedene številke (bruto številke) označujejo skupno število zadev, ne glede na združitve zaradi povezanosti zadev (ena številka zadeve = je ena zadeva).
- 2) Sklepi, s katerimi se postopek konča, razen sklepov o izbrisu zadeve, ustavitvi postopka ali vrnitvi v ponovno odločanje Splošnemu sodišču.

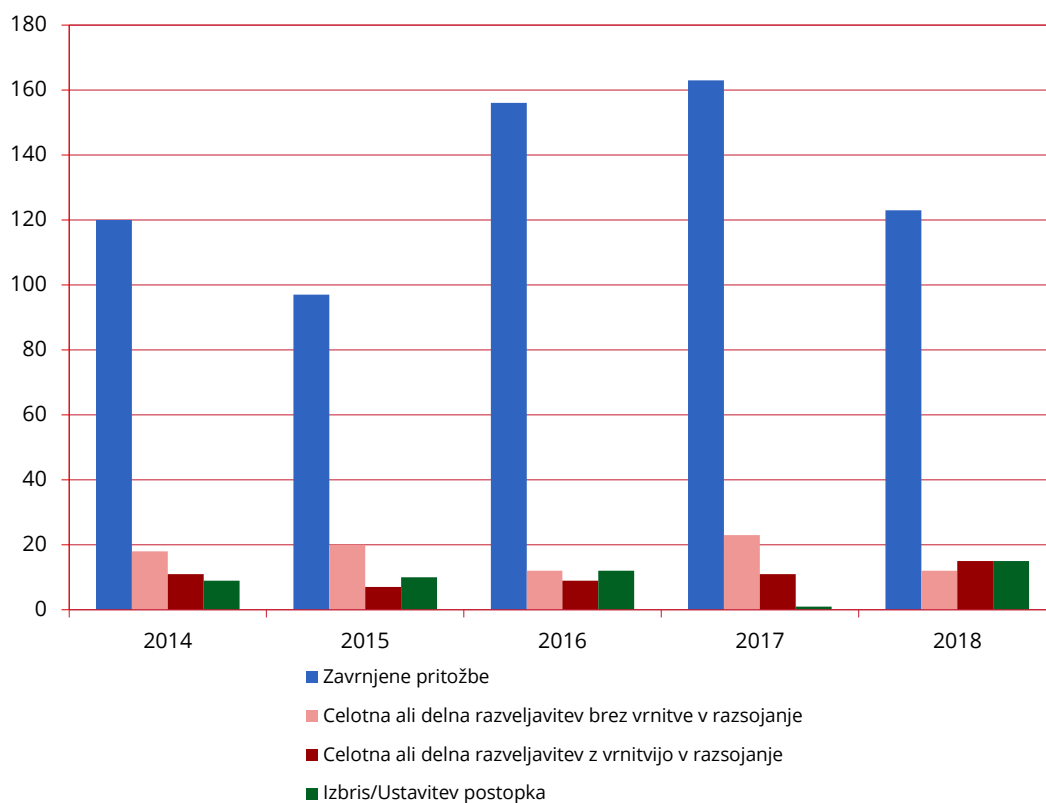
XII. Končane zadeve – Sodbe zaradi neizpolnitve obveznosti države: izid postopka (2014–2018)¹

	2014		2015		2016		2017		2018	
	Ugoditev	Zavrnitev	Ugoditev	Zavrnitev	Ugoditev	Zavrnitev	Ugoditev	Zavrnitev	Ugoditev	Zavrnitev
Belgija	4		2		1		1		2	
Bolgarija	1	1	2		1		1		1	
Češka					1				2	
Danska	1		1							1
Nemčija	3	1	3		1		4		2	1
Estonija										
Irska				1			1		1	
Grčija	4		3		4		5		4	
Španija	6				3		2		3	
Francija	1		4		1				1	
Hrvaška										
Italija	6		2		1				2	
Ciper					1					
Latvija			1							
Litva	1									
Luksemburg			2		1		1			
Madžarska	2				1		1		1	
Malta						1			1	
Nizozemska		1			1	1				
Avstrija						1			1	1
Poljska	4		3	1	2				4	
Portugalska	3				6		2			
Romunija					1				1	
Slovenija			1				1		1	
Slovaška				2					1	
Finska										
Švedska	1		1							
Združeno kraljestvo	4		1	1	1	1	1		2	
Skupaj	41	3	26	5	27	4	20		30	3

1| Navedene številke (neto številke) označujejo skupno število zadev ob upoštevanju združitve zaradi povezanosti (en niz združenih zadev = je ena zadeva).

XIII. Končane zadeve – Pritožbe: izid postopka (2014-2018) ^{1 2} (sodbe in sklepi)

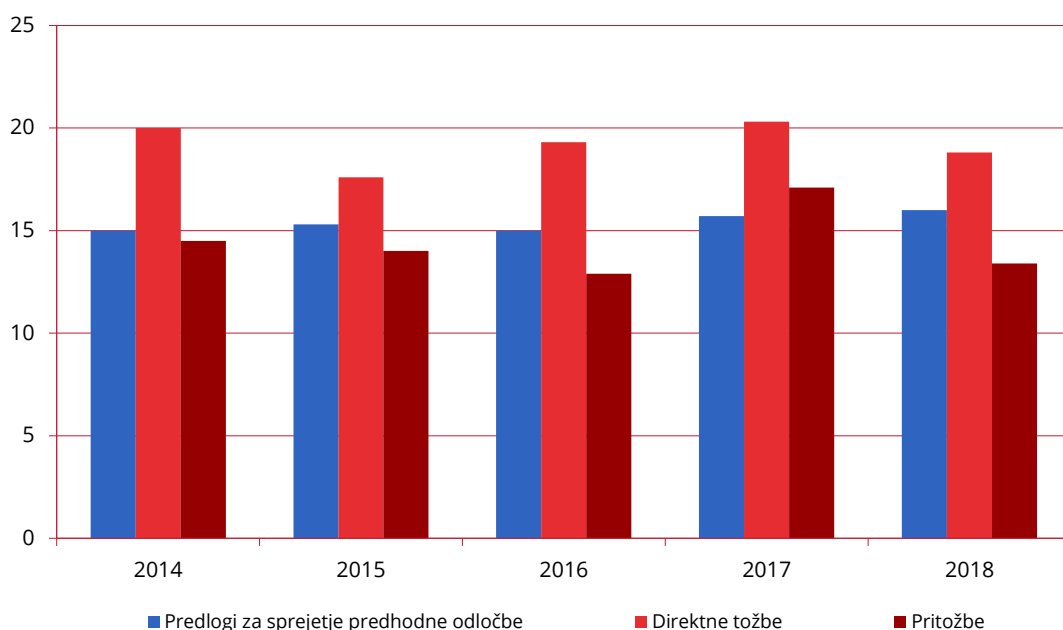

	2014			2015			2016			2017			2018		
	Sodbe	Sklepi	Skupaj	Sodbe	Sklepi	Skupaj	Sodbe	Sklepi	Skupaj	Sodbe	Sklepi	Skupaj	Sodbe	Sklepi	Skupaj
Zavrnjene pritožbe	46	74	120	37	60	97	63	93	156	103	60	163	59	64	123
Celotna ali delna razveljavitev brez vrnitve v razsojanje	18		18	19	1	20	12		12	23		23	11	1	12
Celotna ali delna razveljavitev z vrnitvijo v razsojanje	11		11	6	1	7	9		9	11		11	14	1	15
Izbris/Ustavitev postopka		9	9		10	10		12	12		1	1		15	15
Skupaj	75	83	158	62	72	134	84	105	189	137	61	198	84	81	165

1| Podrobnejše informacije glede pritožb, vloženih zoper odločbe Splošnega sodišča, so vključene v sodno statistiko tega sodišča.

2| Navedene številke (bruto številke) označujejo skupno število zadev, ne glede na združitve zaradi povezanosti zadev (ena številka zadeve = je ena zadeva).

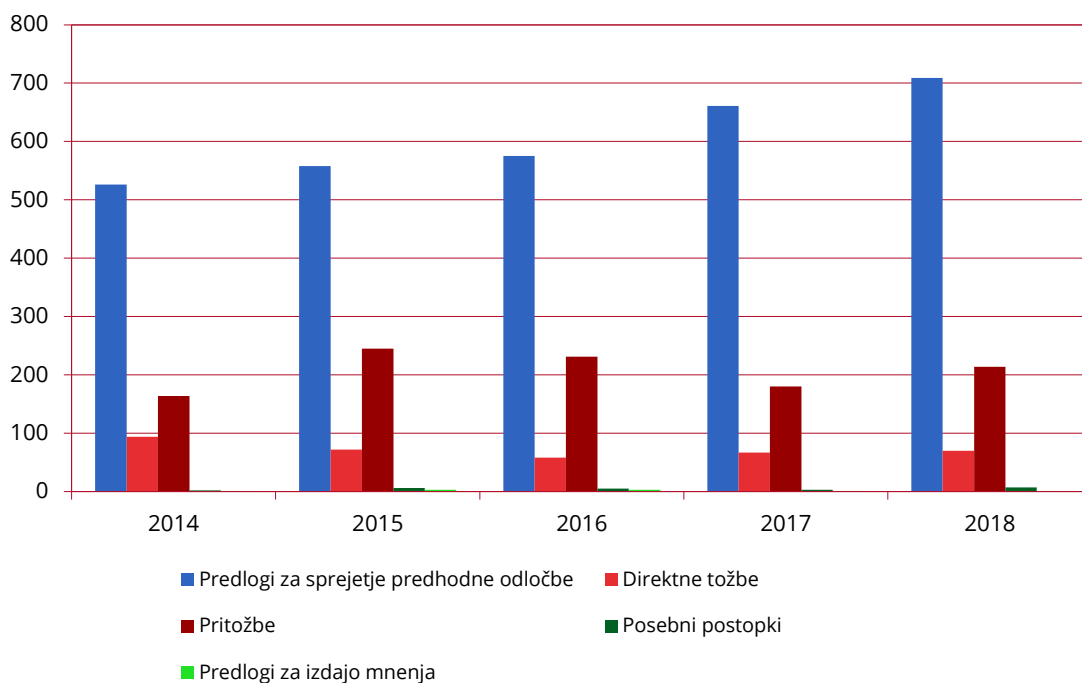
XIV. Končane zadeve – Trajanje postopkov v mesecih (2014–2018)¹ (sodbe in sklepi)

	2014	2015	2016	2017	2018
Predlogi za sprejetje predhodne odločbe	15	15,3	15	15,7	16
Nujni postopek predhodnega odločanja	2,2	1,9	2,7	2,9	3,1
Hitri postopki	3,5	5,3	4	8,1	2,2
Direktne tožbe	20	17,6	19,3	20,3	18,8
Hitri postopki					9
Pritožbe	14,5	14	12,9	17,1	13,4
Hitri postopki			10,2		

1) Pri izračunu trajanja postopkov so izključeni: zadeve, v katerih je bila izdana vmesna sodba ali v katerih so bili izvedeni pripravljalni ukrepi, mnenja, posebni postopki (in sicer: brezplačna pravna pomoč, odmera stroškov, poprava, ugovor zoper zamudno sodbo, ugovor tretjega, razlaga, obnova postopka, preučitev predloga prvega generalnega pravobranilca za preveritev odločbe Splošnega sodišča, postopek rubeža in zadeve v zvezi z imuniteto); postopki, ki se končajo s sklepom o izbrisu zadeve, s sklepom o ustavitvi postopka ali s sklepom o vrnitvi zadeve v ponovno odločanje Splošnemu sodišču; postopki za izdajo začasnih odredb ter pritožbe v zvezi z začasno odredbo ali intervencijo.

XV. Nerešene zadeve 31. decembra – Vrste postopkov (2014–2018)¹

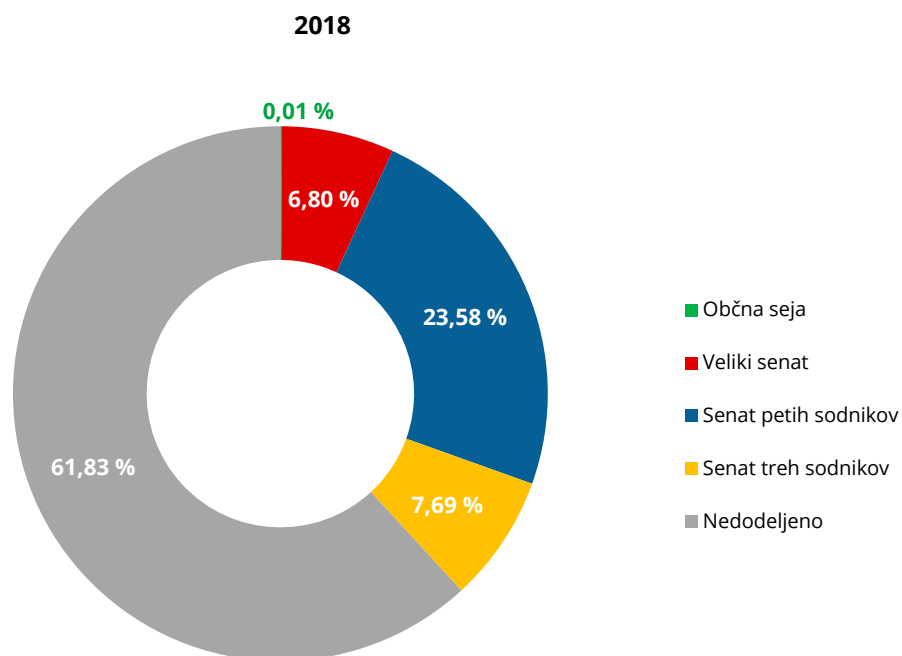

	2014	2015	2016	2017	2018
Predlogi za sprejetje predhodne odločbe	526	558	575	661	709
Direktne tožbe	94	72	58	67	70
Pritožbe	164	245	231	180	214
Posebni postopki ²	2	6	5	3	7
Predlogi za izdajo mnenja	1	3	3	1	1
Skupaj	787	884	872	912	1 001

1| Navedene številke (bruto številke) označujejo skupno število zadev, ne glede na združitve zaradi povezanosti zadev (ena številka zadeve = je ena zadeva).

2| Kot „posebni postopki“ štejejo: brezplačna pravna pomoč, odmera stroškov, poprava, pritožba zoper zamudno sodbo, ugovor tretjega, razlaga, obnova postopka, preizkus predloga prvega generalnega pravobranilca za preveritev odločbe Splošnega sodišča, postopek zasega, zadeve s področja imunitete.

XVI. Nerešene zadeve 31. decembra – Sestava (2014–2018)¹

	2014	2015	2016	2017	2018
Občna seja			1		1
Veliki senat	33	38	40	76	68
Senat petih sodnikov	176	203	215	194	236
Senat treh sodnikov	44	54	75	76	77
Podpredsednik		2	2	4	
Nedodeljeno	534	587	539	562	619
Skupaj	787	884	872	912	1 001

1| Navedene številke (bruto številke) označujejo skupno število zadev, ne glede na združitve zaradi povezanosti zadev (ena številka zadeve = je ena zadeva).

XVII. Hitri postopki (2014-2018)

Predlogi za obravnavo po hitrem postopku¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Predlogi za sprejetje predhodne odločbe	17	18	20	30	32	117
Direktne tožbe				1	3	4
Pritožbe	3		1		1	5
Skupaj	20	18	21	31	36	126

Predlogi za obravnavo po hitrem postopku - izid postopka²

	2014	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Ugoditev	2	1	4	4	9	20
Zavrnitev	12	23	12	29	17	93
Ustavitev postopka ³	3		4	1	1	9
Nerešene zadeve				1	6	7
Skupaj	17	24	20	35	33	129

- 1| V tej tabeli navedene številke prikazujejo število predlogov, vloženih v tem letu, neodvisno od leta vložitve zadeve, na katero se predlog nanaša.
- 2| V tej tabeli navedene številke se nanašajo na število odločb, sprejetih v tem letu v zvezi s predlogom za obravnavo po hitrem postopku, neodvisno od leta vložitve takega predloga.
- 3| O predlogu ni bilo treba formalno odločiti zaradi izbrisa zadeve ali zaradi končanja zadeve s sodbo ali sklepom.

XVIII. Razno – Nujni postopek predhodnega odločanja (2014–2018)

Predlogi za uvedbo nujnega postopka predhodnega odločanja¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah	3	4		5	5	17
Pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah	1	5	7	6	8	27
Meje, azil in imigracije	1	2	5	4	5	17
Drugo	1				1	2
Skupaj	6	11	12	15	19	63

Predlogi za uvedbo nujnega postopka predhodnega odločanja - izid postopka²

	2014	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Ugoditev	4	5	9	4	12	34
Zavrnitev	2	5	4	11	7	29
Skupaj	6	10	13	15	19	63

- 1| V tej tabeli navedene številke prikazujejo število predlogov, vloženih v tem letu, neodvisno od leta vložitve zadeve, na katero se predlog nanaša.
- 2| V tej tabeli navedene številke se nanašajo na število sprejetih odločitev v tem letu v zvezi s predlogi za obravnavo po nujnem postopku, neodvisno od leta vložitve takega predloga.

XIX. Začasne odredbe (2014-2018)

Predlogi za izdajo začasne odredbe¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Državne pomoči	1				2	3
Industrijska politika				1		1
Javna naročila				1		1
Kmetijstvo			1			1
Konkurenca		2			1	3
Načela prava Unije					1	1
Okolje			1	1		2
Pravo institucij	1				2	3
Raziskave, tehnološki razvoj in vesolje			1			1
Trgovinska politika	1					1
Skupaj	3	2	3	3	6	17

Začasne odredbe - izid postopka²

	2014	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Ugoditev	1		2	1	6	10
Zavrnitev	2		3		2	7
Skupaj	3		5	1	8	17

- 1| V tej tabeli navedene številke prikazujejo število predlogov, vloženih v tem letu, neodvisno od leta vložitve zadeve, na katero se predlog nanaša.
- 2| V tej tabeli navedene številke se nanašajo na število odločb, sprejetih v tem letu v zvezi s predlogom za izdajo začasne odredbe, neodvisno od leta vložitve takega predloga.

XX. Splošni razvoj sodne dejavnosti (1952-2018) – Vložene zadeve in sodbe ali mnenja

Leta	Vložene zadeve ¹							Sodbe/mnenja ²
	Predlogi za sprejetje predhodne odločbe	Direktne tožbe	Pritožbe	Pritožbe v zvezi z začasno odredbo ali intervencijo	Predlogi za izdajo mnenja	Skupaj	Predlogi za izdajo začasne odredbe	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1 218				1 324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174

>>>

1| V tej tabeli navedene številke se nanašajo na vse zadeve, vložene pri Sodišču, z izjemo posebnih postopkov.

2| V tem stolpcu navedene številke prikazujejo število sodb ali mnenj, ki jih je izdalo Sodišče, ob upoštevanju združitve zadev zaradi povezanosti (vrsta združenih zadev = ena zadeva).

Leta	Vložene zadeve ¹							Sodbe/mnenja ²
	Predlogi za sprejetje predhodne odločbe	Direktne tožbe	Pritožbe	Pritožbe v zvezi z začasno odredbo ali intervencijo	Predlogi za izdajo mnenja	Skupaj	Predlogi za izdajo začasne odredbe	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
2017	533	46	141	6	1	727	3	466
2018	568	63	193	6		830	6	462
Skupaj	10.717	9 093	2 397	134	27	22.368	373	11.952

1| V tej tabeli navedene številke se nanašajo na vse zadeve, vložene pri Sodišču, z izjemo posebnih postopkov.

2| V tem stolpcu navedene številke prikazujejo število sodb ali mnenj, ki jih je izdalo Sodišče, ob upoštevanju združitve zadev zaradi povezanosti (vrsta združenih zadev = ena zadeva).

XXI. Splošni razvoj sodne dejavnosti (1952–2018) –
Vloženi predlogi za sprejetje predhodne odločbe po državi
članici in po letu

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Drugo¹	Skupaj
1961																			1										1	
1962																			5										5	
1963																1			5										6	
1964												2							4										6	
1965					4					2									1										7	
1966																			1										1	
1967	5				11					3						1			3										23	
1968	1				4					1		1							2										9	
1969	4				11					1						1													17	
1970	4				21					2		2							3										32	
1971	1				18					6		5				1			6										37	
1972	5				20					1		4							10										40	
1973	8				37					4		5				1			6										61	
1974	5				15					6		5							7								1		39	
1975	7			1	26					15		14				1			4								1		69	
1976	11				28		1			8		12							14								1		75	
1977	16			1	30		2			14		7							9								5		84	
1978	7			3	46		1			12		11							38									5	123	
1979	13			1	33		2			18		19				1			11								8		106	
1980	14			2	24		3			14		19							17								6		99	
1981	12			1	41					17		11				4			17								5		108	
1982	10			1	36					39		18							21								4		129	
1983	9			4	36		2			15		7							19								6		98	
1984	13			2	38		1			34		10							22								9		129	
1985	13				40		2			45		11				6			14								8		139	
1986	13			4	18		4	2	1	19		5				1			16								8		91	
1987	15			5	32		2	17	1	36		5				3			19								9		144	
1988	30			4	34					1	38	28				2			26								16		179	
1989	13			2	47		1	2	2	28		10				1			18			1					14		139	
1990	17			5	34		4	2	6	21		25				4			9			2					12		141	
1991	19			2	54		2	3	5	29		36				2			17			3					14		186	
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18			1					18		162	
																													>>>	

>>>

1| Zadeva **Campina Melkunie** (Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof) C-265/00.

Zadeva **Miles in drugi (Odbor za pritožbe Evropskih šol)**, C-196/09.

Zadeva **Montis Design** (Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof), C-169/15.

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Drugo ¹	Skupaj
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35	2	2				6	7	18		239
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16	7	7				2	6	24		264
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56	7	7				4	5	22		255
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31	8	8				5	4	26	1	224
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57	4	4				3	4	21		237
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31	3	3				7	5	14		216
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15	1	1				4	4	22		210
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		249
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13		9	3	8	16		404
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		450
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		428
2015	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14		40	23	15	8	18	5	5	4	7	16	1	436
2016	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1	26	20	19	21	14	3	6	7	5	23		470
2017	21	16	4	8	149	7	12	4	23	25	3	57		5	10	1	22		38	31	19	21	16	3	6	13	8	11		533
2018	40	20	12	3	78	2	12	3	67	41	3	68	1	5	6	4	29		35	35	31	15	23	2	6	6	7	14		568
Skupaj	881	137	69	195	2 527	27	115	185	527	1 020	14	1 513	8	65	61	96	187	3	1 048	556	158	189	162	22	50	121	141	637	3	10 717

1)| Zadeva **Campina Melkunie** (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof) C-265/00.

Zadeva **Miles in drugi (Odbor za pritožbe Evropskih šol)**, C-196/09.

Zadeva **Montis Design** (Cour de justice Benelux/Benelux Gerichtshof), C-169/15.

XXII. Splošni razvoj sodne dejavnosti (1952–2018) –

Vloženi predlogi za sprejetje predhodne odločbepo državni članici in po sodišču

			Skupaj
Belgija	Cour constitutionnelle	38	
	Cour de cassation	98	
	Conseil d'État	85	
	Druga sodišča	660	881
Bolgarija	Върховен касационен съд	5	
	Върховен административен съд	20	
	Druga sodišča	112	137
Češka	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	10	
	Nejvyšší správní soud	32	
	Druga sodišča	27	69
Danska	Højesteret	36	
	Druga sodišča	159	195
Nemčija	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	240	
	Bundesverwaltungsgericht	135	
	Bundesfinanzhof	327	
	Bundesarbeitsgericht	43	
	Bundessozialgericht	76	
	Druga sodišča	1 704	2 527
Estonija	Riigikohus	11	
	Druga sodišča	16	27
Irska	Supreme Court	38	
	High Court	38	
	Druga sodišča	39	115
Grčija	Άρειος Πάγος	12	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	60	
	Druga sodišča	113	185
Španija	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	98	
	Druga sodišča	428	527
Francija	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	136	
	Conseil d'État	138	
	Druga sodišča	745	1 020
Hrvaška	Ustavni sud		
	Vrhovni sud		
	Visoki upravni sud	1	
	Visoki prekršajni sud		
	Druga sodišča	13	14

>>>

Italija	Corte Costituzionale	3	
	Corte suprema di Cassazione	153	
	Consiglio di Stato	176	
	Druga sodišča	1 181	1 513
Ciper	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Druga sodišča	4	8
Latvija	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa	1	
	Druga sodišča	43	65
Litva	Konstitucinis Teismas	2	
	Auksciausiasis Teismas	20	
	Vyriausiasis administracinis teismas	22	
	Druga sodišča	17	61
Luksemburg	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	28	
	Cour administrative	29	
	Druga sodišča	38	96
Madžarska	Kúria	28	
	Fővárosi Ítéltábla	8	
	Szegedi Ítéltábla	3	
	Druga sodišča	148	187
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Druga sodišča	3	3
Nizozemska	Hoge Raad	294	
	Raad van State	128	
	Centrale Raad van Beroep	68	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	164	
	Tariefcommissie	35	
	Druga sodišča	359	1 048
Avstrija	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	130	
	Verwaltungsgerichtshof	108	
	Druga sodišča	313	556
Poljska	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	25	
	Naczelny Sąd Administracyjny	49	
	Druga sodišča	83	158
Portugalska	Supremo Tribunal de Justiça	15	
	Supremo Tribunal Administrativo	64	
	Druga sodišča	110	189
Romunija	Înalta Curte de Casație și Justiție	12	
	Curtea de Apel	83	
	Druga sodišča	67	162

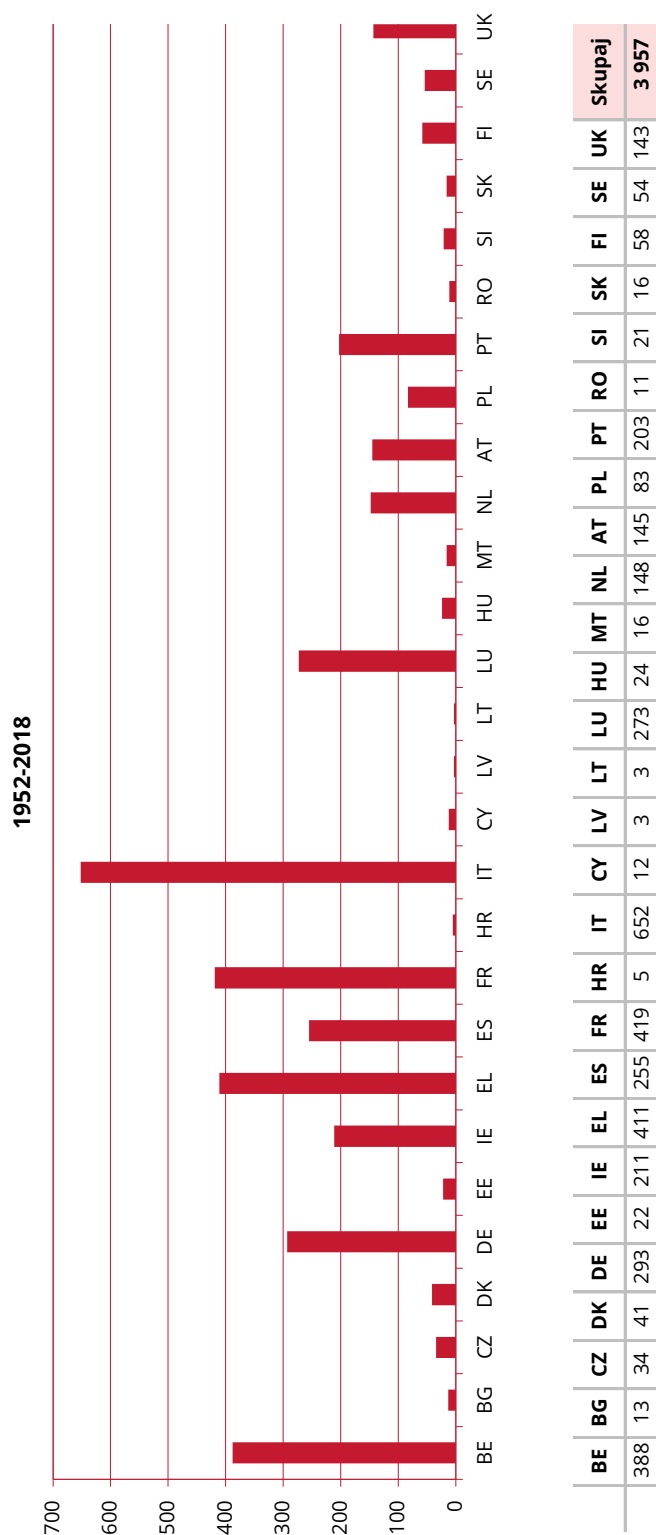
>>>

Slovenija	Ustavno sodišče	1	
	Vrhovno sodišče	15	
	Druga sodišča	6	22
Slovaška	Ústavný súd		
	Najvyšší súd	19	
	Druga sodišča	31	50
Finska	Korkein oikeus	25	
	Korkein hallinto-oikeus	58	
	Työtuomioistuin	5	
	Druga sodišča	33	121
Švedska	Högsta Domstolen	24	
	Högsta förvaltningsdomstolen	13	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Druga sodišča	95	141
Združeno kraljestvo	House of Lords	40	
	Supreme Court	15	
	Court of Appeal	90	
	Druga sodišča	492	637
Drugo	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	2	
	Odbor za pritožbe Evropskih šol ²	1	3
Skupaj			10.717

1| Zadeva *Campina Melkunie*, C-265/00.
Zadeva *Montis Design*, C-169/15.

2| Zadeva *Miles in drugi*, C-196/09

XXIII. Évolution générale de l'activité judiciaire (1952-2018) –
Tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti, vložene zoper države članice

XXIV. Aktivnost sodnega tajništva Sodišča (2016–2018)

Vrsta intervencije	2015	2016	2017	2018
Dokazila, vpisana v vpisnik sodnega tajništva	89.328	93.215	99.266	108.247
Procesni akti, vloženi prek e-Curie (odstotek)	69 %	75 %	73 %	75 %
Sklicane in opravljene obravnave	256	270	263	295
Sklicane in opravljene obravnave za predstavitev sklepnih predlogov	239	319	301	305
Sodbe, mnenja in sklepi, s katerimi se postopek konča, ki so bili vročeni strankam	570	645	654	684
Zapisniki o obravnavi (navedbe, sklepni predlogi in sodbe)	894	1 001	1 033	1 062
Obvestilo v UL glede vložnih zadev	639	660	679	695
Obvestilo v UL glede končanih zadev	546	522	637	661

E | SESTAVA SODIŠČA

(Protokolarni vrstni red 31. decembra 2018)

Prva vrsta, od leve proti desni:

prvi generalni pravobranilec M. Szpunar, predsednika senatov M. Vilaras in A. Arabadjiev, podpredsednica Sodišča R. Silva de Lapuerta, predsednik Sodišča K. Lenaerts, predsednik senata J.-C. Bonichot, predsednica senata A. Prechal, predsednik senata E. Regan in predsednik senata T. von Danwitz

Druga vrsta, od leve proti desni:

sodnik M. Ilešič, generalna pravobranilka J. Kokott, predsednika senatov C. Lycourgos in F. Biltgen, predsednici senatov C. Toader in K. Jürimäe, sodnika A. Rosas in E. Juhász

Tretja vrsta, od leve proti desni:

sodnica M. Berger, sodnik M. Safjan, generalna pravobranilka E. Sharpston, sodniki E. Levits, J. Malenovský in L. Bay Larsen, generalni pravobranilec Y. Bot, sodnik D. Šváby

Četrta vrsta, od leve proti desni:

generalna pravobranilca E. Tanchev in H. Saugmandsgaard Øe, sodniki S. Rodin, C. Vajda in C. G. Fernlund, generalni pravobranilci N. Wahl, M. Campos Sánchez-Bordona in M. Bobek

Peta vrsta, od leve proti desni:

sodnik I. Jarukaitis, generalni pravobranilec G. Hogan, sodnika N. J. Piçarra in P. G. Xuereb, sodnica L. S. Rossi, generalni pravobranilec G. Pitruzzella, sodni tajnik A. Calot Escobar

1. SPREMEMBE V SESTAVI SODIŠČA LETA 2018

Slavnostna seja z dne 8. oktobra 2018

Na Sodišču je bila 8. oktobra 2018 slavnostna seja zaradi, po eni strani, obnove mandatov ter, po drugi strani, priseg in nastopov funkcij novih članov institucije.

Predstavniki vlad držav članic Evropske unije so z odločbami z dne 28. februarja 2018, 13. junija 2018, 25. julija 2018 in 5. septembra 2018 za obdobje od 7. oktobra 2018 do 6. oktobra 2024 obnovili mandate osmim sodnikom in sodnici Sodišča, in sicer Alexandru Arabadjievu, Jeanu-Claudu Bonichotu, Thomasu von Danwitzu, Carlu Gustavu Fernlundu, Egilsu Levitsu, Constantinosu Lycourgosu, Jiříju Malenovskemu in Alexandri Prechal, ter tudi dvema generalnima pravobranilcema, in sicer Yvesu Botu in Macieju Szpunarju.

Na Sodišču so bili za obdobje od 7. oktobra 2018 do 6. oktobra 2024 za sodnike in sodnico imenovani Lucia Serena Rossi, Irmantas Jarukaitis, Peter George Xuereb in Nuno José Cardoso da Silva Piçarra, in sicer zaradi konca mandatov Antonia Tizzana, Egidijusa Jarašiūnasa, Anthonyja Borga Bartheta in Joséja Luísa da Cruzza Vilage.

Na Sodišču sta bila za obdobje od 7. oktobra 2018 do 6. oktobra 2024 za generalna pravobranilca imenovana Giovanni Pitruzzella, ki je nadomestil Paola Mengozzija, in Gerard Hogan¹.

Po delni obnovi članov Sodišča so člani Sodišča Koena Lenaerts ponovno izvolili za predsednika Sodišča Evropske unije za obdobje od 9. oktobra 2018 do 6. oktobra 2021.

Rosario Silva de Lapuerta je bila izvoljena za podpredsednico Sodišča za obdobje od 9. oktobra 2018 do 6. oktobra 2021. V tej funkciji je nadomestila Antonia Tizzana.

Maciej Szpunar je bil določen za prvega generalnega pravobranilca Sodišča. V tej funkciji je nadomestil Melchiorja Watheleta.

Sodniki Sodišča so prav tako med seboj za obdobje treh let izvolili predsednike in predsednico senatov petih sodnikov, in sicer Jeana-Clauda Bonichota, Alexandra Arabadjieva, Alexandro (Sacho) Prechal, Michaila Vilarasa in Eugena Regana.

Sodniki Sodišča so med seboj za obdobje treh let izvolili predsednike in predsednici senatov treh sodnikov, in sicer Thomasa von Danwiza, Camelio Toader, François Biltgena, Küllike Jürimäe in Constantinoso Lycourgosa.

1| Po načelu rotacije je G. Hogan, ki je irski državlján, nasledil M. Watheleta, ki je belgijski državlján in je zaključil svoj mandat 8. oktobra 2018.

2. PROTOKOLARNI VRSTNI RED

OD 1. JANUARJA 2018 DO 8. OKTOBRA 2018

K. LENAERTS, predsednik
A. TIZZANO, podpredsednik
R. SILVA de LAPUERTA, predsednica prvega senata
M. ILEŠIČ, predsednik drugega senata
L. BAY LARSEN, predsednik tretjega senata
T. von DANWITZ, predsednik četrtega senata
J. L. da CRUZ VILAÇA, predsednik petega senata
M. WATHELET, prvi generalni pravobranilec
A. ROSAS, predsednik sedmega senata
J. MALENOVSKÝ, predsednik osmega senata
E. LEVITS, predsednik desetega senata
C. G. FERNLUND, predsednik šestega senata
C. VAJDA, predsednik devetega senata
J. KOKOTT, generalna pravobranilka
E. JUHÁSZ, sodnik
A. BORG BARTHET, sodnik
E. SHARPSTON, generalna pravobranilka
P. MENGOZZI, generalni pravobranilec
Y. BOT, generalni pravobranilec
J.-C. BONICHOT, sodnik
A. ARABADJIEV, sodnik
C. TOADER, sodnica
M. SAFJAN, sodnik
D. ŠVÁBY, sodnik
M. BERGER, sodnica
A. PRECHAL, sodnica
E. JARAŠIŪNAS, sodnik
N. WAHL, generalni pravobranilec
S. RODIN, sodnik
F. BILTGEN, sodnik
K. JÜRIMÄE, sodnica
M. SZPUNAR, generalni pravobranilec
C. LYCOURGOS, sodnik
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, generalni pravobranilec
M. VILARAS, sodnik
E. REGAN, sodnik
H. SAUGMANDSGAARD ØE, generalni pravobranilec
M. BOBEK, generalni pravobranilec
E. TANCHEV, generalni pravobranilec

M. A. CALOT ESCOBAR, sodni tajnik

9. OKTOBRA 2018

K. LENAERTS, predsednik
R. SILVA DE LAPUERTA, podpredsednica
J.-C. BONICHOT, predsednik prvega senata
A. ARABADJIEV, predsednik drugega senata
A. PRECHAL, predsednica tretjega senata
M. VILARAS, predsednik četrtega senata
E. REGAN, predsednik petega senata
A. ROSAS, sodnik
J. KOKOTT, generalna pravobranilka
E. JUHÁSZ, sodnik
M. ILEŠIČ, sodnik
J. MALENOVSKÝ, sodnik
E. LEVITS, sodnik
L. BAY LARSEN, sodnik
E. SHARPSTON, generalna pravobranilka
Y. BOT, generalni pravobranilec
T. von DANWITZ, sodnik
C. TOADER, sodnica
M. SAFJAN, sodnik
D. ŠVÁBY, sodnik
M. BERGER, sodnica
C. G. FERNLUND, sodnik
C. VAJDA, sodnik
N. WAHL, generalni pravobranilec
S. RODIN, sodnik
F. BILTGEN, sodnik
K. JÜRIMÄE, sodnica
M. SZPUNAR, generalni pravobranilec
C. LYCOURGOS, sodnik
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, generalni pravobranilec
H. SAUGMANDSGAARD ØE, generalni pravobranilec
M. BOBEK, generalni pravobranilec
E. TANCHEV, generalni pravobranilec
P. G. XUEREB, sodnik
N. PIÇARRA, sodnik
L. S. ROSSI, sodnica
G. HOGAN, generalni pravobranilec
G. PITRUZZELLA, generalni pravobranilec
I. JARUKAITIS, sodnik

A. CALOT ESCOBAR, sodni tajnik

OD 10. OKTOBRA 2018 DO 31. DECEMBRA 2018

K. LENAERTS, predsednik
R. SILVA de LAPUERTA, podpredsednica
J.-C. BONICHOT, predsednik prvega senata
A. ARABADJIEV, predsednik drugega senata
A. PRECHAL, predsednica tretjega senata
M. VILARAS, predsednik četrtega senata
E. REGAN, predsednik petega senata
M. SZPUNAR, prvi generalni pravobranilec
M. T. von DANWITZ, predsednik sedmega senata
C. TOADER, predsednica šestega senata
F. BILTGEN, predsednik osmega senata
K. JÜRIMÄE, predsednica devetega senata
C. LYCOURGOS, predsednik desetega senata
A. ROSAS, sodnik
J. KOKOTT, generalna pravobranilka
E. JUHÁSZ, sodnik
M. ILEŠIČ, sodnik
J. MALENOVSKÝ, sodnik
E. LEVITS, sodnik
L. BAY LARSEN, sodnik
E. SHARPSTON, generalna pravobranilka
Y. BOT, generalni pravobranilec
M. SAFJAN, sodnik
D. ŠVÁBY, sodnik
M. BERGER, sodnica
C. G. FERNLUND, sodnik
C. VAJDA, sodnik
N. WAHL, generalni pravobranilec
S. RODIN, sodnik
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, generalni pravobranilec
H. Saugmandsgaard ØE, generalni pravobranilec
M. BOBEK, generalni pravobranilec
E. TANCHEV, generalni pravobranilec
P. G. XUEREB, sodnik
N. PIÇARRA, sodnik
L. S. ROSSI, sodnica
G. HOGAN, generalni pravobranilec
G. PITRUZZELLA, generalni pravobranilec
I. JARUKAITIS, sodnik

A. CALOT ESCOBAR, sodni tajnik

3. NEKDANJI ČLANI SODIŠČA

(po nastopu funkcije)

SODNIKI

Massimo PILOTTI, sodnik (1952–1958), predsednik od 1952 do 1958 (†)
Petrus SERRARENS, sodnik (1952–1958) (†)
Otto RIESE, sodnik (1952–1963) (†)
Louis DELVAUX, sodnik (1952–1967) (†)
Jacques RUEFF, sodnik (1952–1959 in 1960–1962) (†)
Charles Léon HAMMES, sodnik (1952–1967), predsednik od 1964 do 1967 (†)
Adrianus VAN KLEFFENS, sodnik (1952–1958) (†)
Maurice LAGRANGE, generalni pravobranilec (1952–1964) (†)
Karl ROEMER, generalni pravobranilec (1953–1973) (†)
Rino ROSSI, sodnik (1958–1964) (†)
Nicola CATALANO, sodnik (1958–1961) (†)
Andreas Matthias DONNER, sodnik (1958–1979), predsednik od 1958 do 1964 (†)
Alberto TRABUCCHI, sodnik (1962–1972), nato generalni pravobranilec (1973–1976) (†)
Robert LECOURT, sodnik (196–1976), predsednik od 1967 do 1976 (†)
Walter STRAUSS, sodnik (1963–1970) (†)
Riccardo MONACO, sodnik (1964–1976) (†)
Joseph GAND, generalni pravobranilec (1964–1970) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS, sodnik (1967–1984), predsednik od 1980 do 1984 (†)
Pierre PESCATORE, sodnik (1967–1985) (†)
Hans KUTSCHER, sodnik (1970–1980), predsednik od 1976 do 1980 (†)
Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, generalni pravobranilec (1970–1972) (†)
Henri MAYRAS, generalni pravobranilec (1972–1981) (†)
Cearbhall O'DALAIGH, sodnik (1973–1974) (†)
Max SØRENSEN, sodnik (1973–1979) (†)
Jean-Pierre WARNER, generalni pravobranilec (1973–1981) (†)
Alexander J. MACKENZIE STUART, sodnik (1973–1988), predsednik od 1984 do 1988 (†)
Gerhard REISCHL, generalni pravobranilec (1973–1981) (†)
Aindrias O'KEEFFE, sodnik (1974–1985) (†)
Francesco CAPOTORTI, sodnik (1976), nato generalni pravobranilec (1976–1982) (†)
Giacinto BOSCO, sodnik (1976–1988) (†)
Adolphe TOUFFAIT, sodnik (1976–1982) (†)
Thijmen KOOPMANS, sodnik (1979–1990) (†)
Ole DUE, sodnik (1979–1994), predsednik od 1988 do 1994 (†)
Ulrich EVERLING, sodnik (1980–1988) (†)
Alexandros CHLOROS, sodnik (1981–1982) (†)
Sir Gordon SLYNN, generalni pravobranilec (1981–1988), nato sodnik (1988–1992) (†)
Simone ROŽÈS, generalna pravobranilka (1981–1984)
Pieter VERLOREN van THEMAAT, generalni pravobranilec (1981–1986) (†)
Fernand GRÉVISSE, sodnik (1981–1982 in 1988–1994) (†)
Kai BAHLMANN, sodnik (1982–1988) (†)
G. Federico MANCINI, generalni pravobranilec (1982–1988), nato sodnik (1988–1999) (†)
Yves GALMOT, sodnik (1982–1988) (†)

Constantinos KAKOURIS, sodnik (1983–1997) (†)
 Carl Otto LENZ, generalni pravobranilec (1984–1997)
 Marco DARMON, generalni pravobranilec (1984–1994) (†)
 René JOLIET, sodnik (1984–1995) (†)
 Thomas Francis O'HIGGINS, sodnik (1985–1991) (†)
 Fernand SCHOCKWEILER, sodnik (1985–1996) (†)
 Jean MISCHO, generalni pravobranilec (1986–1991 in 1997–2003) (†)
 José Carlos de CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA, sodnik (1986–2000)
 José Luís da CRUZ VILAÇA, generalni pravobranilec (1986–1988), sodnik (2012–2018)
 Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS, sodnik (1986–2003), predsednik od 1994 do 2003 (†)
 Manuel DIEZ de VELASCO, sodnik (1988–1994) (†)
 Manfred ZULEEG, sodnik (1988–1994) (†)
 Walter VAN GERVEN, generalni pravobranilec (1988–1994) (†)
 Francis Geoffrey JACOBS, generalni pravobranilec (1988–2006)
 Giuseppe TESAURO, generalni pravobranilec (1988–1998)
 Paul Joan George KAPTEYN, sodnik (1990–2000)
 Claus Christian GULMANN, generalni pravobranilec (1991–1994), nato sodnik (1994–2006)
 John L. MURRAY, sodnik (1991–1999)
 David Alexander Ogilvy EDWARD, sodnik (1992–2004)
 Antonio Mario LA PERGOLA, sodnik (1994 in 1999–2006), generalni pravobranilec (1995–1999) (†)
 Georges COSMAS generalni pravobranilec (1994–2000)
 Jean-Pierre PUISSOCHET, sodnik (1994–2006)
 Philippe LÉGER, generalni pravobranilec (1994–2006)
 Günter HIRSCH, sodnik (1994–2000)
 Michael Bendik ELMER, generalni pravobranilec (1994–1997)
 Peter JANN, sodnik (1995–2009)
 Hans RAGNEMALM, sodnik (1995–2000) (†)
 Leif SEVÓN, sodnik (1995–2002)
 Nial FENNELLY, generalni pravobranilec (1995–2000)
 Melchior WATHELET, sodnik (1995–2003), generalni pravobranilec (2012–2018)
 Dámaso RUIZ-JARABO COLOMER, generalni pravobranilec (1995–2009) (†)
 Romain SCHINTGEN, sodnik (1996–2008)
 Krateros IOANNOU, sodnik (1997–1999) (†)
 Siegbert ALBER, generalni pravobranilec (1997–2003)
 Antonio SAGGIO, generalni pravobranilec (1998–2000) (†)
 Vassilios SKOURIS, sodnik (1999–2015), predsednik od 2003 do 2015
 Fidelma O'KELLY MACKEN, sodnica (1999–2004)
 Ninon COLNERIC, sodnica (2000–2006)
 Stig von BAHR, sodnik (2000–2006)
 Antonio TIZZANO, generalni pravobranilec (2000–2006), nato sodnik (2006–2018), podpredsednik od 2015 do 2018
 José Narciso da CUNHA RODRIGUES, sodnik (2000–2012)
 Christiaan Willem Anton TIMMERMANS, sodnik (2000–2010)
 Leendert A. GEELHOED, generalni pravobranilec (2000–2006) (†)
 Christine STIX-HACKL, generalna pravobranilka (2000–2006) (†)
 Luís Miguel POIARES PESSOA MADURO, generalni pravobranilec (2003–2009)
 Konrad Hermann Theodor SCHIEMANN, sodnik (2004–2012)
 Jerzy MAKARCZYK, sodnik (2004–2009)
 Pranas KÜRIS, sodnik (2004–2010)
 Georges ARESTIS, sodnik (2004–2014)

Anthony BORG BARTHET, sodnik (2004–2018)
Ján KLUČKA, sodnik (2004–2009)
Uno LÖHMUS, sodnik (2004–2013)
Aindrias Ó CAOIMH, sodnik (2004–2015)
Paolo MENGOZZI, generalni pravobranilec (2006–2018)
Pernilla LINDH, sodnica (2006–2011)
Ján MAZÁK, generalni pravobranilec (2006–2012)
Verica TRSTENJAK, generalna pravobranilka (2006–2012)
Jean-Jacques KASEL, sodnik (2008–2013)
Niilo JÄÄSKINEN, generalni pravobranilec (2009–2015)
Pedro CRUZ VILLALÓN, generalni pravobranilec (2009–2015)
Egidijus JARAŠIŪNAS, sodnik (2010–2018)

PREDSEDNIKI

Massimo PILOTTI (1952–1958) (†)
Andreas Matthias DONNER (1958–1964) (†)
Charles Léon HAMMES (1964–1967) (†)
Robert LECOURT (1967–1976) (†)
Hans KUTSCHER (1976–1980) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS (1980–1984) (†)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984–1988) (†)
Ole DUE (1988–1994) (†)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSÍAS (1994–2003) (†)
Vassilios SKOURIS (2003–2015)

SODNI TAJNIKI

Albert VAN HOUTTE (1953–1982) (†)
Paul HEIM (1982–1988)
Jean-Guy GIRAUD (1988–1994)
Roger GRASS (1994–2010)

POGLAVJE II

SPLOŠNO SODIŠČE

A | DEJAVNOST SPLOŠNEGA SODIŠČA V LETU 2018

Marc Jaeger, predsednik Splošnega sodišča

Leto 2018 je kot drugo polno leto po začetku reforme sodne strukture Evropske unije ponudilo vpogled v novo podobo dejavnosti in delovanja Splošnega sodišča v okviru izvajanja strateških ciljev te reforme, ki določa postopno podvojitev števila sodnikov ter katere tretja in zadnja faza bo izvedena septembra 2019.

Navedeno leto je bilo za Splošno sodišče z vidika njegove sestave stabilno, z izjemo odhoda sodnika P. G. Xuereba, ki je bil 8. oktobra 2018 imenovan za sodnika Sodišča. Od tega dne ter do imenovanja sodnika na mesto sodnika P. G. Xuereba in sodnika v okviru prve faze reforme Splošnega sodišča (v skladu s katero je bilo načrtovano imenovanje dvanajst novih sodnikov od 25. decembra 2015) Splošno sodišče sestavlja 45 članov in članic.¹

Po letu 2017, ki je prvo leto, v katerem se je vzpostavila nova struktura, je moralo Splošno sodišče, okrepljeno z novimi viri, povečati svojo produktivnost. Ta cilj je bil v letu 2018 dosežen s 1009 rešenimi zadevami.² Gre za nov rekord s skoraj 13-odstotnim povečanjem v primerjavi s preteklim letom. Obenem se je število novovloženih zadev nekoliko zmanjšalo (834 vloženih zadev). Součinkovanje teh dveh dejavnikov je tako omogočilo občutno zmanjšanje števila še nerešenih zadev (–175 zadev oziroma približno 12-odstotno zmanjšanje), s čimer je bila dosežena raven iz leta 2010. Vendar se sedanje stanje razlikuje od takrat, saj je sposobnost Splošnega sodišča za reševanje zadev mnogo večja, zaradi česar je čas, ki je teoretično potreben za odpravo nerešenih zadev, bistveno krajši (482 dni v letu 2018 v primerjavi z 900 dnevi v letu 2010). Splošno sodišče je tako pripravljeno za prevzem morebitnega prenosa pristojnosti s strani Sodišča.

Skupno trajanje postopkov (20,0 meseca za s sodbo ali sklepom rešene zadeve) se je nekoliko podaljšalo v primerjavi z letom 2017. Razlog za to je predvsem v tem, da je bilo leta 2018 rešeno veliko število zadev s področja konkurence, ki so tako obsežne in kompleksne, da so bili postopki v teh zadevah po sami naravi znatno daljši od povprečja.³ Kljub temu konjunktornemu dejavniku je treba ugotoviti, da so te vrednosti precej nižje od tistih, ki so bile ugotovljene pred izvajanjem reforme sodne strukture Unije.

Med temi statističnimi rezultati preteklega leta je treba tudi poudariti povečano število zadev, v katerih je v interesu avtoritete, skladnosti, jasnosti in navsezadnje tudi kakovosti sodne prakse odločala razširjena sestava petih sodnikov. Leta 2018 je tako v 87 zadevah odločila razširjena sestava, kar ustreza 8,6 % vseh rešenih zadev oziroma deležu, ki je štirikrat večji od povprečnega deleža, ugotovljenega od leta 2009. V letih pred reformo je bilo zaradi povečanega zaostanka pri reševanju zadev in pomanjkanja virov nujno, da se je v nekolikšnem obsegu odpovedalo odločanju v razširjenih sestavah, ki je bilo v letih od 1995 do 2005 sicer pogosto. Z novo strukturo je bilo Splošnemu sodišču omogočeno, da ciljno poveča število zadev, ki se predodelijo takim sestavam, kadar je zaradi zapletenosti pravnih vprašanj ali pomembnosti zadeve ali drugih posebnih okoliščin to upravičeno, kar zlasti velja za nekatere zadeve, ki so bile to leto rešene ali še niso bile rešene ter ki imajo nesporno pomembne pravne, ekonomske, finančne in institucionalne posledice.

1| Na dan 31. decembra 2018.

2| Brez predlogov za izdajo začasne odredbe, ki jih je bilo to leto 44.

3| Če izključimo teh 23 zadev (ki spadajo v dve skupini zadev, imenovanih „električni kablji“ in „perindopril“), je postopek v 986 drugih zadevah, ki so bile rešene s sodbo ali s sklepom, povprečno trajal 19,2 meseca. Učinek teh 23 zadev na skupno trajanje postopka je torej mogoče oceniti na +0,8 meseca oziroma +4 %.

Nazadnje je treba omeniti dve postopkovni novosti, ki sta začeli veljati 1. decembra 2018. Prvič, člen 3(3) in člen 28(2) Poslovnika Splošnega sodišča sta bila spremenjena, da bi se podpredsedniku Splošnega sodišča podelila pristojnost za prevzem nalog generalnega pravobranilca in da bi ta lahko – tako kot predsednik Splošnega sodišča in sestava, ki ji je bila zadeva najprej dodeljena – splošni seji predlagal, naj se zadeva predodeli razširjeni sestavi petih sodnikov ali velikemu senatu. Gre za instrumente za okrepitev mehanizmov, ki jih ima podpredsednik Splošnega sodišča na voljo pri izvajanju svoje naloge usklajevanja nerešenih zadev in prispevanja k skladnosti sodne prakse. Drugič, e-Curia – računalniška aplikacija, ki omogoča vlaganje in vročanje procesnih aktov po elektronski poti – je postala izključni način prenosa sodnih dokumentov med zastopniki strank in Splošnim sodiščem. Ta prehod na obvezno uporabo e-Curie⁴ temelji na pozitivnih odzivih uporabnikov, njen cilj pa je kar najbolj izkoristiti vse prednosti, ki jih zagotavlja neposredna izmenjava po elektronski poti, in večjo učinkovitost zaradi opustitve obdelave dokumentov v različnih formatih.

Tako je leto 2018 zagotovilo pomemben vpogled v nov model delovanja Splošnega sodišča kot posledice reforme sodne strukture Unije. V tem letu je že bila prikazana nova zmogljivost Splošnega sodišča glede odločanja o zadevah, kar je razvidno iz njegove odločenosti, da poveča število zadev, ki se predodelijo razširjenim sestavam, kadar je to utemeljeno, ter njegovega cilja, da zadosti visokim zahtevam po kakovosti in hitrosti z nenehno modernizacijo svojih metod dela in stalnimi prizadevanji za izboljšanje učinkovitosti dela.

Na naslednjih straneh, ki jih je pripravil podpredsednik M. van der Woude, bo podan pregled raznolikosti področij in pomembnosti sporov, ki jih Splošno sodišče obravnava v okviru izvajanja naloge nadzora – ki je temelj legitimnosti institucionalnega sistema, določenega s Pogodbama – zakonitosti aktov institucij, organov, uradov in agencij Unije. Nazadnje, sodni tajnik E. Coulon bo strnjeno predstavil glavno dejavnost sodnega tajništva, ki je podpora Splošnemu sodišču, temu pa bo sledil niz statističnih podatkov, ki omogočajo številčni prikaz za leto 2018.

4| Zaradi nujnosti, da se to vprašanje pravno uredi, je Splošno sodišče 11. julija 2018 sprejelo spremembe svojega poslovnika in novo odločbo o vlaganju in vročanju procesnih aktov prek aplikacije e-Curia. Te spremembe zadevajo vse stranke – tožeče stranke, tožene stranke in interveniente – in vse vrste postopkov, tudi nujne postopke, vendar so predvidene nekatere izjeme, ob upoštevanju načela dostopa do sodišča (zlasti kadar je uporaba e-Curie tehnično nemogoča ali kadar za brezplačno pravno pomoč zaprosi tožeča stranka, ki je ne zastopa odvetnik).

B | SODNA PRAKSA SPLOŠNEGA SODIŠČA V LETU 2018

Razvoj Sodne Prakse

Marc van der Woude, podpredsednik

Leto 2018 je bilo glede na rekordno število končnih odločb posebej produktivno. Nič manj uspešno ni bilo z vidika narave sodnega nadzora, ki ga izvaja Splošno sodišče. Splošno sodišče je namreč v preteklem letu ponovno imelo koristi od reforme sodne ureditve, uvedene z Uredbo 2015/2422¹ saj je bilo znatno število zadev dodeljeno senatom petih sodnikov, ena zadeva pa velikemu senatu. Sodelovanje večjega števila sodnikov v zadevah, ki so pomembne, posebne ali ki odpirajo zapletena pravna vprašanja, omogoča, da se združi več stališč in strokovnega znanja, da se strankam ponudi več posluha in s tem poveča avtoriteta sodb Splošnega sodišča. Predodelitev večjim senatom Splošnemu sodišču prav tako omogoča, da z dodelitvijo posebne teže nekaterim sodbam oblikuje svojo sodno prakso.

Sodna dejavnost je bila zelo bogata tudi zaradi velike raznovrstnosti pravnih področij, na katerih mora Splošno sodišče odločati. Razširitev področij politik Unije se namreč postopoma odraža v sodni praksi. Tako je Splošno sodišče imelo priložnost razviti sodno prakso na novih področjih, kot je nadzor finančnega sektorja (glej na primer sodbo z dne 24. aprila 2018, *Caisse régionale de crédit agricole mutuel Alpes Provence in drugi/ECB*, od T-133/16 do T-136/16, [EU:T:2018:219](#)), in na področjih, ki so za družbo zelo pomembna, kot je varovanje okolja in zdravja (glej na primer sodbo z dne 17. maja 2018, *Bayer CropScience in drugi/Komisija*, T-429/13 in T-451/13, [EU:T:2018:280](#), in sodbo z dne 13. decembra 2018, *Ville de Paris, Ville de Bruxelles in Ayuntamiento de Madrid/Komisija*, T-339/16, T-352/16 in T-391/16, [EU:T:2018:927](#)). Vendar sodno varstvo, ki ga nudi Splošno sodišče, ne zajema vseh dejavnosti Unije. Iz člena 275 PDEU med drugim izhaja, da Sodišče Evropske unije ni pristojno za določbe v zvezi s skupno zunanjo in varnostno politiko (SZVP) ter akte, sprejete na njihovi podlagi. Splošno sodišče je sledilo usmeritvi sodne prakse Sodišča v sodbi *Rosneft*,² vendar je pri tem menilo, da je treba to odstopanje od načela učinkovitega sodnega varstva iz člena 47 Listine in od pravila splošne pristojnosti, ki je s členom 19 PEU podeljena Sodišču Evropske unije za zagotovitev upoštevanja prava pri razlagi in uporabi Pogodb, razlagati ozko. Splošno sodišče zato šteje, da je pristojno za odločanje o sporih med organom v okviru SZVP in njegovimi uslužbenci (sodba z dne 25. oktobra 2018, *KF/SATCEN*, T-286/15, [EU:T:2018:718](#)).

Sodno varstvo, ki ga nudi Splošno sodišče, se večinoma izvaja v okviru nadzora zakonitosti iz člena 263 PDEU. Ta nadzor pomeni, da Splošno sodišče na predlog tožeče stranke preveri, ali so upravni ali regulativni organi pri sprejetju izpodbijanega akta spoštovali pravo Unije. Intenzivnost tega nadzora ni enotna. Od primera do primera se lahko razlikuje, zlasti glede na diskrecijsko pravico, ki jo pravo Unije pušča zadevnim organom. Vendar Splošno sodišče pri nadzoru zakonitosti odločitve organa te nikoli ne sme nadomestiti s svojo. Splošno sodišče opravi nadzor in ugotovi ničnost, če je bilo kršeno pravno pravilo, vendar ne sme sprejeti odločitve namesto organa. Čeprav se ta nadzor vedno opravi v konkretnih primerih in je težko sklepati o splošnih smernicah na podlagi skupka posameznih primerov, kaže, da je iz sodne prakse Splošnega sodišča v letu 2018 mogoče razbrati dve usmeritvi.

1| Uredba (EU, Euratom) 2015/2422 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2015 o spremembi Protokola št. 3 o Statutu Sodišča Evropske unije (UL L 2015, L 341, str. 14).

2| Sodba z dne 28. marca 2017, *Rosneft* (C-72/15, [EU:C:2017:236](#), točka 74).

Prva značilnost se nanaša na relativno veliko število razglasitev ničnosti z obrazložitvijo, da organ ob sprejetju izpodbijanih aktov ni razpolagal z vsemi upoštevnimi elementi. Prva odločba iz tega niza se nanaša na pravo koncentracij in natančneje na obveznost Komisije, da pri odločanju o prošnji za revizijo zavez – v obravnavani zadevi zavez družbe Deutsche Lufthansa za pridobitev pogojne odobritve za pridobitev družbe Swiss International Air Lines – zbere vse upoštevne elemente (sodba z dne 16. maja 2018, *Deutsche Lufthansa/Komisija*, T-712/16, [EU:T:2018:269](#)). Drugič, Splošno sodišče je na področju državnih pomoči opozorilo, da nezadostna ali nepopolna predhodna preučitev iz člena 108(3) PDEU kaže na obstoj resnih težav, ki jih je Komisija imela pri tej preučitvi, zaradi katerih bi morala uvesti formalni postopek preiskave na podlagi člena 108(2) PDEU (sodba z dne 19. septembra 2018, *HH Ferries in drugi/Komisija*, T-68/15, [EU:T:2018:563](#)). Splošno sodišče je v sodbi z dne 15. novembra 2018, *Tempus Energy in Tempus Energy Technology/Komisija* (T-793/14, [EU:T:2018:790](#)), v zvezi s tem še pojasnilo, da mora Komisija vestno in nepristransko zbrati vse upoštevne elemente, da bi tako odpravila vsak dvom glede združljivosti priglašene ukrepa z notranjim trgov. Tretjič, Splošno sodišče je imelo tudi priložnost natančneje opredeliti obveznost uprave, da pravilno preuči zadeve s področja prava znamk. Čeprav tožeča stranka ni predložila dokazov o ugledu prejšnje znamke, na kateri je temeljil njen ugovor, v določenem roku, bi moral odbor za pritožbe v skladu s svojo prejšnjo prakso odločanja v zvezi s tem ugledom zbrati vse elemente, ki so potrebni za izvajanje njegove diskrecijske pravice. Četrto, kadar Svet sprejme odločitev o vpisu ali podaljšanju vpisa fizičnih ali pravnih oseb na sezname oseb in subjektov, na katere se nanašajo omejevalni ukrepi, mora zagotoviti, da ima na voljo zanesljive informacije in po potrebi opraviti dodatna preverjanja. Poleg tega mora pravno zadostno obrazložiti, zakaj zbrani elementi upravičujejo sprejetje omejevalnih ukrepov v zvezi z zadevno osebo.

Druga usmeritev, ki jo je mogoče razbrati iz novejših sodnih praks, zadeva dopustnost tožb, vloženih na podlagi člena 263 PDEU, in zlasti tistih, s katerimi se izpodbijajo predpisi, ki se nanašajo neposredno na tožečo stranko in ne potrebujejo izvedbenih ukrepov. V zvezi s tem je treba najprej navesti, da je Sodišče v sodbi z dne 6. novembra 2018, *Scuola Elementare Maria Montessori/Komisija, Komisija/Scuola Elementare Maria Montessori in Komisija/Ferracci* (od C-622/16 P do C-624/16 P, [EU:C:2018:873](#)), glede dopustnosti večinoma potrdilo sodbi Splošnega sodišča z dne 15. septembra 2016, *Ferracci/Komisija* (T-219/13, [EU:T:2016:485](#)) in *Scuola Elementare Maria Montessori* (T-220/13, neobjavljena, [EU:T:2016:484](#)), s katerima je zadnjenavedeno sodišče ugotovilo dopustnost tožb za razglasitev ničnosti, ki sta ju konkurentki upravičencev iz treh nacionalnih shem vložili zoper sklep Komisije s področja državnih pomoči v zvezi s temi shemami. Sodišče je potrdilo analizo Splošnega sodišča, v skladu s katero je izpodbijani sklep v zvezi s tremi shemami predpis v smislu člena 263, četrti odstavek, zadnji del stavka, PDEU, ki ne potrebuje izvedbenih ukrepov v smislu te določbe in ki se na tožeči stranki neposredno nanaša zaradi njunih konkurenčnih odnosov z upravičenci iz spornih shem.

Splošno sodišče je prav tako na podlagi zadnjega dela stavka četrtega odstavka člena 263 PDEU v sodbi z dne 13. septembra 2018, *Gazprom Neft/Svet* (T-735/14 in T-799/14, [EU:T:2018:548](#)), ugotovilo dopustnost tožbe, ki jo je rusko podjetje Gazprom Neft vložilo zoper več splošnih določb, in sicer določb o sistemu predhodnega dovoljenja za izvoz proizvodov v zvezi z iskanjem in pridobivanjem nafte v Rusijo. Splošno sodišče je v zvezi s tem menilo, da te določbe ne potrebujejo izvedbenih ukrepov, ker nacionalni organi pri izvajanju teh določb nimajo nikakršnega polja proste presoje in ker družba Gazprom Neft ne more sama zaprositi za izdajo dovoljenja za izvoz. Ker je družba Gazprom Neft dokazala, da je dejavna na področju iskanja in pridobivanja, na katero se nanašajo sporne prepovedi uvoza, je bilo ugotovljeno, da je njena tožba dopustna.

Dopustnost tožbe zoper predpis je bilo tudi osrednje vprašanje tožb za razglasitev ničnosti, ki so jih tri evropske prestolnice vložile zoper uredbo Komisije o standardih za emisije iz lahkih potniških in gospodarskih vozil, ki so po mnenju teh mest preohlapni glede na standarde iz osnovne uredbe (zgoraj navedene zadeve T-339/16, T-352/16 in T-391/16). Komisija je izpodbijala dopustnost teh tožb, češ da zadevna uredba ne posega neposredno v pravni položaj treh tožečih strank. Splošno sodišče je to trditev zavrnilo, ker je menilo, da

izpodbijani akt omejuje možnost javnih organov države članice, da se bori proti onesnaževanju zraka z omejevanjem obtoka vozil iz tehničnih razlogov, določenih z izpodbijano uredbo. Zato je izpodbijani akt neposredno vplival na njihovo regulativno pristojnost.

Nazadnje, Splošno sodišče je imelo v letu 2018 večkrat priložnost odločiti o neomejeni sodni pristojnosti v smislu člena 261 PDEU, kakršna obstaja med drugim na področju konkurenčnega prava v skladu s členom 31 Uredbe št. 1/2003,³ in o reformatoričnem pooblastilu, določenem v členu 72(3) Uredbe št. 2017/1001 o znamki Evropske unije.⁴ Ti vrsti pristojnosti dopolnjujeta nadzor zakonitosti, ker sodišču Unije omogočata, da stališče uprave nadomesti s svojim. Vendar se med seboj razlikujeta, kot je razvidno na primer iz sklepa z dne 1. februarja 2018, *ExpressVPN/EUIPO (EXPRESSVPN)* (T-265/17, [EU:T:2018:79](#)). Splošno sodišče je v tej zadevi opozorilo, da je razglasitev ničnosti dela ali celotnega izpodbijanega akta predhoden in potreben pogoj za izvajanje reformatoričnega pooblastila. Nasprotno pa se lahko neomejena pristojnost, ki se nanaša zgolj na področje glob, izvaja brez take razglasitve ničnosti (sodba z dne 15. oktobra 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, [EU:C:2002:582](#), točka 692). Splošno sodišče je imelo tudi prvič priložnost odločiti o izvajanju neomejene pristojnosti glede sankcij, določenih z Uredbo št. 966/2012 o finančnih pravilih, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije,⁵ pri čemer je spomnilo na načelo, ki se je že razvilo na področju konkurence, da se ta pristojnost ne izvaja po uradni dolžnosti, temveč le, če se Splošnemu sodišču to predlaga že ob vložitvi tožbe (sodba z dne 8. novembra 2018, „*Pro NGO!*“/Komisija, T-454/17, [EU:T:2018:755](#)).

3| Uredba (EU, Euratom) 2015/1929 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. oktobra 2015 o spremembi Uredbe (EU, Euratom) št. 966/2012 o finančnih pravilih, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije (UL 2015, L 286, str. 1).

4| Uredba (EU) 2017/1001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o blagovni znamki Evropske unije (UL 2017, L 154, str. 1). To reformatorično pooblastilo je bilo podeljeno Sodišču v skladu s petim odstavkom člena 263 PDEU.

5| Uredba (EU, Euratom) 2015/1929 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. oktobra 2015 o spremembi Uredbe (EU, Euratom) št. 966/2012 o finančnih pravilih, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije (UL 2015, L 286, str. 1).

I. Pravo institucij

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 23. aprila 2018, *One of Us in drugi/Komisija* (T-561/14, v pritožbenem postopku,⁶ [EU:T:2018:210](#)), se je Splošno sodišče izreklo o zakonitosti sporočila COM(2014) 355 final,⁷ sprejetega na podlagi člena 10(1)(c) Uredbe (EU) št. 211/2011.⁸ V tem sporočilu Evropska komisija ni sprejela nobenega ukrepa v zvezi s sporno evropsko državljansko pobudo (EDP), katere cilj je bil, da EU prepove in ustavi financiranje dejavnosti, ki vključujejo uničevanje človeških zarodkov.

Splošno sodišče je najprej obravnavalo vprašanje, ali je subjekt „European Citizens’ Initiative One of Us“ lahko stranka v sodnem postopku pred sodiščem Unije, da na podlagi člena 263, četrti odstavek, PDEU predlaga razglasitev ničnosti izpodbijanega sporočila. V zvezi s tem je Splošno sodišče ugotovilo, da iz spisa ne izhaja, da ima ta subjekt v skladu s pravom države članice ali tretje države pravno osebnost, in da iz Uredbe št. 211/2011 ne izhaja, da ta uredba EDP s tem, da jo obravnava kot ločen subjekt, podeljuje pravno osebnost. Splošno sodišče je na podlagi navedenega in tudi glede na to, da iz nobenega akta ali ravnanja Komisije ni izhajalo, da je ta subjekt „European Citizens’ Initiative One of Us“ obravnavala kot ločen subjekt, ugotovilo, da nima sposobnosti biti stranka v postopku pred sodiščem Unije. Zato je bilo treba po mnenju Splošnega sodišča tožbo v delu, v katerem jo je vložil subjekt „European Citizens’ Initiative One of Us“, razglasiti za nedopustno, ne da bi to vplivalo na dopustnost tožbe v delu, v katerem jo je vložilo sedem fizičnih oseb, ki sestavljajo odbor državljanov sporne EDP.

Vsebinsko je Splošno sodišče v zvezi zatrdjevanjem tožečih strank, da je morala Komisija v okviru svoje obveznosti obrazložitve dokazati obstoj zadostnih etičnih in pravnih jamstev, zaradi katerih bi sporna EDP postala nepotrebna, česar naj ne bi storila, spomnilo, da je treba obveznost obrazložitve uporabiti pri vsakem aktu, ki je lahko predmet ničnostne tožbe, in da iz tega sledi, da za izpodbijano sporočilo, ki vsebuje odločitev Komisije, da zakonodajalcu Unije na podlagi sporne EDP ne predloži predloga pravnega akta, velja taka obveznost obrazložitve. Poleg tega je obveznost Komisije, da v sporočilu, sprejetem v skladu s členom 10(1)(c) Uredbe št. 211/2011, poda obrazložitev ukrepov, ki jih na podlagi EDP namerava ali ne namerava izvesti, poseben izraz obveznosti obrazložitve, ki je naložena v okviru navedene določbe. V tem primeru je Splošno sodišče, ob zavrnitvi trditve Komisije, da je namen obrazložitve sporočila iz člena 10(1)(c) Uredbe št. 211/2011 zgolj omogočiti morebitno javno razpravo, menilo, da pojasnila v izpodbijanem sporočilu tožečim strankam omogočajo, da ugotovijo, ali je zavrnitev Komisije, da predloži predlog za spremembo nekaterih aktov Unije, k čemur je bila pozvana s sporno EDP, utemeljena ali napačna. Poleg tega ta pojasnila sodišču Unije omogočajo, da izvaja nadzor nad zakonitostjo izpodbijanega sporočila. Zato je Splošno sodišče ugotovilo, da je to sporočilo pravno zadostno obrazloženo.

V zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi z dne 31. maja 2018, *Korwin-Mikke/Parlament* (T-352/17, [EU:T:2018:319](#)), in z dne 31. maja 2018, *Korwin-Mikke/Parlament* (T-770/16, [EU:T:2018:320](#)), se je Splošno sodišče izreklo o tožbah, ki jih je vložil evropski poslanec zoper sklepe Evropskega parlamenta, s katerimi so mu bili naloženi disciplinski ukrepi za izjave o migrantih in ženskah na dveh plenarnih zasedanjih Parlamenta, ki sta se nanašali na priseljevanje v Evropi oziroma na problematiko razlik v plačilu med spoloma. Tožeča stranka je Parlamentu med drugim očitala, da je kršil njeno pravico do svobodnega izražanja, kot je zagotovljena s členom 11 Listine

6| Zadeva C-418/18 P, *One of Us/Komisija*.

7| Sporočilo Komisije COM (2014) 355 final z dne 28. maja 2014 o evropski državljanski pobudi „Uno di Noi“.

8| Uredba (EU) št. 211/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o državljanski pobudi (UL 2011, L 65, str. 1).

Evropske unije o temeljnih pravicah in členom 10 Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, podpisane 4. novembra 1950 v Rimu (v nadaljevanju: EKČP), ter da ni upošteval področja uporabe člena 166 svojega poslovnika.

Splošno sodišče je najprej opozorilo, da čeprav ima svoboda izražanja bistveno vlogo v demokratičnih družbah, ni absolutna pravica in za njeno uresničevanje lahko pod nekaterimi pogoji veljajo omejitve, ki jih je treba presojati strogo. Posegi v svobodo izražanja so namreč dovoljeni le, če je izpolnjen trojni pogoj. Prvič, zadevna omejitev mora biti „predpisana z zakonom“. Drugič, zadevna omejitev se mora nanašati na cilj v splošnem interesu, ki ga priznava Unija. Tretjič, zadevna omejitev ne sme biti pretirana, kar pomeni, da mora biti na eni strani potrebna in sorazmerna z zastavljenim ciljem ter da na drugi strani ne sme posegati v bistvo zadevne svoboščine. Poleg tega je Splošno sodišče ugotovilo, da je poseg v svobodo izražanja ali omejitev te svoboščine mogoče šteti za „predpisan z zakonom“ le, če je predpis določen dovolj natančno. Ne glede na to, da je treba zaradi temeljnega pomena, ki ga ima parlament v demokratični družbi, svobodi izražanja poslancev zagotoviti večje varstvo, se mora uresničevanje svobode izražanja znotraj parlamenta včasih podrediti legitimnim interesom zaščite pravilnega poteka parlamentarnih dejavnosti in varstva pravic drugih poslancev. V zvezi s tem je, kot ugotavlja Splošno sodišče, Evropsko sodišče za človekove pravice na eni strani povežalo možnost parlamenta, da kaznuje ravnanje enega od svojih članov, s potrebo po zagotavljanju pravilnega poteka parlamentarnega dela ter na drugi strani parlamentom priznalo široko avtonomijo za urejanje načina, časa in kraja, ki jih poslanci izberejo za svoje govore, je pa dopustilo zelo majhen manevrski prostor za urejanje vsebine besed, ki jih izrečejo poslanci. Iz tega po mnenju Splošnega sodišča sledi, da bi lahko poslovnik parlamenta določal možnost kaznovanja besed, ki jih izrečejo poslanci, le v primeru, da bi te besede ogrozile pravilno delovanje parlamenta ali bi pomenile resno nevarnost za družbo, na primer če bi šlo za pozive k nasilju ali rasnemu sovraštvu. Iz tega tudi sledi, da bi morala biti pristojnost, priznana parlamentom, da naložijo disciplinske kazni za zagotovitev pravilnega poteka svojih dejavnosti ali varstva nekaterih temeljnih pravic, svoboščin in načel, usklajena z nujnostjo zagotavljanja spoštovanja svobode izražanja poslancev.

Splošno sodišče je nato, ko je obravnavalo vprašanje, ali je Parlament pri naložitvi zadevne disciplinske kazni upošteval pogoje, določene v členu 166(1) svojega poslovnika, poudarilo, da se ta določba nanaša na primer, v katerem sta ogrožena pravilno delovanje Parlamenta ali pravilen potek parlamentarnega dela, ter je torej namenjen kaznovanju tistega ravnanja poslanca, sodelujočega na seji ali pri parlamentarnem delu, ki bi lahko resno oviralo potek seje ali dela, torej če ta hudo „krši red“ ali hudo „moti delo Parlamenta“, s čimer se kršijo načela iz člena 11 navedenega poslovnika, ki določa pravila ravnanja poslancev. Splošno sodišče je pojasnilo, da kršitve teh načel same po sebi kot take ni mogoče kaznovati, temveč samo, če nastopa skupaj s hudo kršitvijo reda ali motenjem dela Parlamenta v smislu člena 166(1) njegovega poslovnika. V tej zadevi iz spisa ni bilo razvidno, da so izjave, ki jih je poslanec podal na plenarnem zasedanju, povzročile kršitev reda ali motenje dela Parlamenta. Poleg tega motenja dela Parlamenta iz člena 166(1), prvi pododstavek, njegovega poslovnika, ki naj bi se uresničilo zunaj sejne dvorane zaradi posledic, ki naj bi jih imele besede tožeče stranke zunaj Parlamenta, ni mogoče razumeti v smislu ogrožanja ugleda ali dostojanstva Parlamenta kot institucije. V tem položaju in kljub posebno žaljivi naravi besed, ki jih je tožeča stranka uporabila v svojih govorih na obeh plenarnih zasedanjih, ji Parlament v okoliščinah obravnavane zadeve ni mogel naložiti disciplinskih kazni na podlagi člena 166(1) svojega poslovnika.

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 25. oktobra 2018, *KF/SATCEN* (T-286/15, [EU:T:2018:718](#)), ki je bila sprejeta v razširjeni sestavi, se je Splošno sodišče izreklo o tožbi za razglasitev ničnosti več sklepov proti tožeči stranki, vključno s tistim, s katerim jo je direktor Satelitskega centra Evropske unije (SATCEN) razrešil zaradi ravnanja, ki bi lahko pomenilo psihično nadlegovanje, na drugi strani pa o odškodnini za škodo, ki jo je domnevno utrpela tožeča stranka.

Čeprav je SATCEN trdil, da spor sodi v okvir skupne zunanje in varnostne politike (SZVP) in da zato Splošno sodišče ni pristojno, je le-to spomnilo, da okoliščina, da izpodbijani sklepi spadajo v okvir delovanja organa, ki deluje na področju SZVP, sama po sebi ne more pomeniti, da so sodišča Unije nepristojna za odločanje. V bistvu so, kot je izpostavilo, izpodbijani sklepi goli akti v zvezi z upravljanjem kadrov, katerih cilj glede na njihove razloge in cilje ter okoliščine njihovega sprejetja ni bil prispevati k vodenju, opredelitvi ali izvajanju SZVP v smislu člena 24(2) PEU niti, natančneje, odgovoriti na naloge SATCEN, ki spadajo na področje SZVP. Splošno sodišče je na tej podlagi sklepalo, da je spor, ki ga je obravnavalo, soroden sporom med institucijo, organom, uradom ali agencijo Unije, ki ne spadajo na področje SZVP, ter enim od njihovih uradnikov ali uslužbencev, ki se lahko predložijo sodiščem Unije na podlagi člena 270 PDEU, v skladu s katerim je Sodišče Evropske unije pristojno za odločanje o vseh sporih med Unijo in njenimi uslužbenci. Zato je menilo, da je pristojno za odločanje o tem sporu, pri čemer ta pristojnost v zvezi z nadzorom nad zakonitostjo izpodbijanih sklepov izhaja iz člena 263 PDEU, v zvezi s spori na področju uveljavljanja nepogodbene odgovornosti pa iz člena 268 PDEU v povezavi s členom 340, drugi odstavek, PDEU.

Vsebinsko je Splošno sodišče v zvezi z ugovorom nezakonitosti člena 28(6) Kadrovskih predpisov za uslužbence SATCEN, ki ga je uveljavljala tožeča stranka, ker je v skladu z navedeno določbo komisija za pritožbe SATCEN edina instanca za nadzor nad zakonitostjo sklepov direktorja SATCEN,⁹ odločilo, da ga je treba sprejeti. Po njegovem mnenju Svet Evropske unije ni mogel – ne da bi pri tem kršil določbe člena 19 PDEU in člena 256 PDEU – komisiji za pritožbe podeliti obvezne in izključne pristojnosti za nadzor nad zakonitostjo sklepov direktorja SATCEN in za odločanje o odškodninskem zahtevku svojih uslužbencev, saj je v tem primeru, tako kot v obravnavani zadevi, za odločanje o tovrstnih sporih na prvi stopnji pristojno Splošno sodišče. Posledično sklep komisije za pritožbe nima pravne podlage, zato ga je bilo treba razglasiti za ničnega. Enako velja za odločitve o začasni prekinitvi in razrešitvi tožeče stranke, saj je SATCEN ni spoštoval načela dobrega upravljanja ter ni izpolnil dolžnosti skrbnosti in zahteve po nepristranskosti pri vodenju upravne preiskave, s tem da je več uslužbencem poslal „vprašalnik o nadlegovanju“, ki je vseboval več ponujenih odgovorov, ti pa so v bistvu ustrezali splošnim kategorijam ravnanj, ki jih je mogoče opredeliti kot „psihično nadlegovanje“. Kar zadeva odškodninski zahtevek je Splošno sodišče v zvezi z odškodnino za materialno škodo, ki naj bi jo tožeči stranki povzročili izpodbijani sklepi in ki ustreza znesku plač, ki bi jih lahko prejela, če bi ohranila delovno mesto v SATCEN med datumom svojega izrinjenja in datumom prenehanja veljavnosti njene pogodbe o zaposlitvi, menilo, da je treba tak predlog zavrniti kot prezgoden. Nasprotno pa je razsodilo, da je tožeča stranka utrpela nematerialno škodo, izhajajočo iz negotovosti glede očitanih dejanj in posega v njeno dobro ime ter poklicni ugled, in da je odškodnina 10.000 EUR ustrezno povračilo te škode.

9| Sklep Sveta 2009/747/SZVP z dne 14. septembra 2009 o kadrovskih predpisih Satelitskega centra Evropske unije (UL 2009, L 276, str. 1).

II. Pravila o konkurenci, ki veljajo za podjetja

1. Razvoj na področju člena 101 PDEU

V sodbah z dne 12. julija 2018, *The Goldman Sachs Group/Komisija* (T-419/14, v pritožbenem postopku,¹⁰ [EU:T:2018:445](#)), *Prysmian in Prysmian Cavi e Sistemi/Komisija* (T-475/14, v pritožbenem postopku,¹¹ [EU:T:2018:448](#)), *Brugg Kabel in Kabwerke Brugg/Komisija* (T-441/14, v pritožbenem postopku,¹² [EU:T:2018:453](#)), ter *Nexans France in Nexans/Komisija* (T-449/14, v pritožbenem postopku,¹³ [EU:T:2018:456](#)), se je Splošno sodišče izreklo o zakonitosti sklepa Komisije, s katerim je ugotovila, da tožeče stranke sodelujejo v kartelu na evropskem trgu električnih kablov.¹⁴ V teh zadevah je Splošno sodišče lahko koristno pojasnilo pooblastila Komisije za izvajanje pregledov, ekstrateritorialne učinke konkurenčnega prava ter razmerje med matičnimi družbami in hčerinskimi družbami.

Kar zadeva najprej pooblastila Komisije za izvajanje pregledov so tožeče stranke v zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi *Prysmian in Prysmian Cavi e Sistemi/Komisija* (T-475/14, v pritožbenem postopku, [EU:T:2018:448](#)), ter *Nexans France in Nexans/Komisija* (T-449/14, v pritožbenem postopku, [EU:T:2018:456](#)), Komisiji očitale, da je izdelala slike trdih diskov računalnikov nekaterih njihovih zaposlenih, da bi jih pozneje uporabila za namene preiskave v svojih prostorih, ne da bi prej preverila, ali so dokumenti, shranjeni na teh diskih, pomembni za predmet preiskave. Po njihovih navedbah taka praksa presega pooblastila, ki so Komisiji podeljena s členom 20(1) in (2) Uredbe (ES) št. 1/2003.¹⁵ Po mnenju Splošnega sodišča je izdelava slik trdega diska zadevnih računalnikov, ker je Komisija te kopije izdelala ob uporabi tehnologije za digitalno preiskovanje (FIT), da bi poiskala informacije, pomembne za preiskavo, spadala med pooblastila, določena s členom 20(2) (b) in (c) Uredbe št. 1/2003. V zvezi s tem, da so bile te slike odnesene v prostore Komisije v Bruslju (Belgija), da bi se tam pozneje poiskale informacije, pomembne za preiskavo, je Splošno sodišče izpostavilo, da člen 20(2) (b) Uredbe št. 1/2003 ne določa, da se poslovne knjige ali dokumenti podjetij, v zvezi s katerimi poteka pregled, preverjajo le v njihovih prostorih, če, tako kot v obravnavani zadevi, navedenega pregleda ni bilo mogoče dokončati v prvotno predvidenem času. Navedeni člen samo zavezuje Komisijo, da med pregledom dokumentov v svojih prostorih spoštuje enaka jamstva glede podjetij, kakršna mora spoštovati med pregledom na kraju samem. Ker so bila ta jamstva v tej zadevi spoštovana, je Splošno sodišče razsodilo, da Komisija med pregledom ni presegla svojih pooblastil, ki so ji priznana na podlagi člena 20(2) Uredbe št. 1/2003.

Nato so tožeče stranke v zvezi z ekstrateritorialnimi učinki prava konkurence v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 12. julija 2018, *Brugg Kabel in Kabwerke Brugg/Komisija* (T-441/14, v pritožbenem postopku, [EU:T:2018:453](#)), zatrjevale, da Komisija ni pristojna za uporabo člena 101 PDEU za ravnanja zunaj Evropskega gospodarskega prostora (EGP) in za načrtovane projekte zunaj EGS, ker naj ta ne bi imela vpliva v EGP. Ker

10| Zadeva C 595/18 P, *The Goldman Sachs Group/Komisija*.

11| Zadeva C 601/18 P, *Prysmian in Prysmian Cavi e Sistemi/Komisija*.

12| Zadeva C 591/18 P, *Brugg Kabel in Kabwerke Brugg/Komisija*.

13| Zadeva C 606/18 P, *Nexans France in Nexans/Komisija*.

14| Sklep Komisije C(2014) 2139 final z dne 2. aprila 2014 v zvezi s postopkom na podlagi členov 101 [PDEU] in 53 [EGP] (zadeva AT.39610 – električni kabli).

15| Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101] in [102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205).

naj ne bi bilo dokaza, da so imela ravnanja v zvezi s temi posameznimi projekti neposredne, bistvene in predvidljive učinke v EGS, naj jih Komisija za utemeljitev svoje ekstrateritorialne pristojnosti ne bi mogla preprosto povezati z enotno in trajajočo kršitvijo, razen če se tej pristojnosti ne želi pripisati neomejenost. V zvezi s tem je Splošno sodišče izpostavilo, da se lahko člen 101 PDEU uporablja za ravnanja in sporazume, ki imajo isti protikonkurenčni cilj, če je mogoče predvideti, da imajo ta ravnanja in sporazumi, če se obravnavajo kot celota, neposreden in bistven učinek na notranjem trgu. Iz navedenega izhaja, da je bilo treba v nasprotju s trditvami tožečih strank vprašanje, ali se je v obravnavanem primeru uporabljal člen 101 PDEU, presojati glede na kot celota obravnavane učinke različnih ravnanj, opisanih v izpodbijanem sklepu, vključno s tistimi, ki se nanašajo na načrtovane projekte zunaj EGS. Po mnenju Splošnega sodišča Komisija ni storila napake s tem, da je v navedenem sklepu ugotovila, da so bili učinki ravnanj in sporazumov, pri katerih izvajanju so sodelovali člani kartela, na konkurenco v EGS, vključno z notranjim trgom, predvidljivi, bistveni in neposredni. Splošno sodišče je pojasnilo, da je v zvezi s tem dovolj upoštevati verjetne učinke ravnanja na konkurenco, da bi bil izpolnjen pogoj glede zahteve po predvidljivosti. V zvezi z neposrednim učinkom zadevnih ravnanj na ozemlju Unije, so ta nujno imela neposreden učinek na dobavo električnih kablov za visoke in zelo visoke napetosti na navedenem ozemlju, saj je bil to cilj različnih srečanj udeležencev kartela in stikov med njimi. Kar zadeva bistvenost učinkov v Uniji, je Splošno sodišče izpostavilo število in pomembnost proizvajalcev, udeleženih v kartelu, ki so predstavljali skoraj celoten trg, široko paleto proizvodov, na katere so se nanašali različni sporazumi, in teže zadevnih ravnanj, pa tudi dolgotrajnost enotne in trajajoče kršitve, ki je trajala deset let. Po mnenju Splošnega sodišča vsi navedeni elementi, obravnavani kot celota, skupaj dokazujejo bistvenost učinkov zadevnih ravnanj na ozemlju Unije. Zato je Splošno sodišče ugotovilo, da je enotna in trajajoča kršitev, kot je bila opredeljena v izpodbijanem sklepu, spadala na področje uporabe člena 101 PDEU in da je bila Komisija pristojna za njeno sankcioniranje.

Nazadnje, v zvezi z odnosi med matičnimi in hčerinskimi družbami je tožeča stranka v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 12. julija 2018, *The Goldman Sachs Group/Komisija* (T-419/14, v pritožbenem postopku, [EU:T:2018:445](#)), med drugim zatrjevala, da je Komisija napačno uporabila domnevo dejanskega odločilnega vplivanja za vzpostavitev njene solidarne odgovornosti za plačilo globe, naložene njenim hčerinskim družbam. Glede tega je Splošno sodišče navedlo, da domneva dejanskega odločilnega vplivanja temelji na predpostavki, da to, da je matična družba imetnica 100 % ali skoraj celotnega kapitala hčerinske družbe, Komisiji omogoča, da brez dokazov sklene, da lahko matična družba odločilno vpliva na navedeno hčerinsko družbo, ne da bi bilo treba pri sprejemanju strateških odločitev ali odločitev v zvezi s tekočimi zadevami te hčerinske družbe upoštevati interese drugih družbenikov, pri čemer hčerinska družba svojega ravnanja na trgu ne določa avtonomno, temveč ravna v skladu z željami te matične družbe. Ti preudarki v celoti veljajo, če ima matična družba možnost, da izvršuje vse glasovalne pravice, vezane na delnice njene hčerinske družbe, ker lahko navedena matična družba v celoti nadzira navedeno hčerinsko družbo, ne da bi načeloma lahko tretje osebe, zlasti drugi delničarji, temu nasprotovale. Seveda ni mogoče izključiti, da lahko manjšinski delničarji, ki nimajo glasovalnih pravic, ki bi bile vezane na delnice te hčerinske družbe, v nekaterih primerih v zvezi z njo uveljavljajo nekatere pravice, kar jim lahko, če gre za tak primer, prav tako omogoči vpliv na ravnanje te iste hčerinske družbe. Vendar lahko matična družba v takih primerih ovrže domnevo dejanskega odločilnega vplivanja s tem, da predloži dokaze, ki lahko potrdijo, da ne odloča o poslovni politiki zadevne hčerinske družbe na trgu. Poleg tega je Komisija po mnenju Splošnega sodišča pravilno upoštevala druge objektivne dejavnike, na podlagi katerih se lahko ugotavlja odločilen vpliv tožeče stranke na njene hčerinske družbe, to so pristojnost matične družbe za imenovanje članov upravnega odbora hčerinske družbe, pristojnost za sklic skupščin delničarjev, predlaganje odpoklica članov upravnega odbora, vloga članov upravnega odbora iz matične družbe v strateškem odboru hčerinske družbe, ali celo prejemanje rednih posodobitev in mesečnih poročil

o dejavnostih hčerinske družbe. Nazadnje je navedlo, da tožeča stranka ni uspela dokazati, da je šlo pri njeni udeležbi v hčerinski družbi za navadno finančno naložbo ter da nikakor ni bila vpletena v upravljanje in nadzor navedene družbe.

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba 12. decembra 2018, *Servier in drugi/Komisija* (T-691/14, [EU:T:2018:922](#)), se je Splošno sodišče izreklo o tožbi proti sklepu, s katerim je Komisija zavzela stališče, da je družba Servier SAS sodelovala v kartelih na trgu perindoprila, zdravila za zdravljenje povišanega krvnega tlaka in srčnega popuščanja. Obravnavani so bili sporazumi o poravnavi, s katerimi so se končali spori, ki so vključevali nekatere patente družbe Servier.¹⁶ V sodbi je v tem okviru pojasnjeno razmerje med patentnim pravom in pravom konkurence.

Splošno sodišče je kljub navedbi, da so stranke v sporu v zvezi s patentom *a priori* upravičene do sklepanja poravnave, namesto da bi se spustile v spor, ugotovilo, da je opredeljevanje ustreznih elementov, na podlagi katerih se lahko ugotavlja omejevanje konkurence s ciljem poravnave v zvezi s patentom, še posebej občutljivo zato, ker niti Komisija niti sodišče Unije nista pristojna za opredelitev obsega patenta ali za odločanje o njegovi veljavnosti. Ta okoliščina jima preprečuje objektivno presojo navedenih vprašanj, zato morata uporabiti subjektiven pristop, ki temelji na tem, da stranki spornih sporazumov priznavata veljavnost patenta. Splošno sodišče je v tem okviru izpostavilo možnost, da sporazum o poravnavi patentnega spora ne vpliva negativno na konkurenco. To je na primer takrat, kadar se stranke strinjajo, da je sporni patent neveljaven in zato predvidijo takojšnji vstop generične družbe na trg. Razlikovanje med poravnami, ki so v skladu s pravom konkurence, in tistimi, ki niso, pa postane bolj občutljivo takrat, kadar se stranke strinjata, da je zadevni patent veljaven.

Kar zadeva merila, na podlagi katerih je mogoče sklepati o omejevalnem značaju po cilju sporazuma o poravnavi v zvezi s patentom, Splošno sodišče meni, da morajo biti v skladu s prvim merilom v zadevnem sporazumu določbe o neizpodbijanju patentov in netrženju proizvodov, ki same po sebi omejujejo konkurenco. Vendar pa so take določbe lahko zakonite, ampak le, če temeljijo na tem, da stranke priznavajo veljavnost zadevnega patenta. V skladu z drugim merilom mora obstajati spodbuda v obliki „obrnjenega plačila“ – to pomeni plačilo družbe originatorja generični družbi. Če se ugotovi obstoj spodbude, je treba to spodbudo – in ne to, da stranke v sporazumu o poravnavi priznavajo veljavnost patenta – obravnavati kot resnični vzrok za omejevanje konkurence na podlagi določb o netrženju in neizpodbijanju, ki so zato, ker so v tem primeru brez vsakršne legitimnosti, dovolj škodljive za pravilno delovanje običajne konkurence, da se lahko ugotovi omejevanje po cilju. Splošno sodišče je moralo zato pojasniti pojem spodbude. Splošno sodišče je, ne da bi obrnilo dokazno breme, kar bi bilo v nasprotju s sodno prakso, po kateri mora kršitev dokazati Komisija, uvedlo prilagoditev dokaznega bremena na podlagi tipologije oblik spodbud, da se podjetjem, ki želijo spore rešiti s poravnavo, zagotovi večja predvidljivost pri uporabi prava konkurence, ki ni zadostno zagotovljena samo z obravnavanjem okoliščin v vsakem posameznem primeru. V zvezi s tem je razlikovalo med – na eni strani – primerom, ko družba originator plača generični družbi brez kakršne koli nasprotne dajatve (razen spoštovanja omejevalnih določb), in – na drugi strani – primerom prenosa vrednosti v okviru poslovnega sporazuma, povezanega s sporazumom o poravnavi (to je „pomožni sporazum“).

V tej sodbi je Splošno sodišče lahko tudi ponovno preizkusilo načela, ki veljajo za kumulacijo glob. Družba Servier je na eni strani trdila, da je bil kumulativni znesek glob, ki so ji bile naložene v skladu s členom 101 PDEU, nesorazmeren, na drugi strani pa, da so bili zadevni sporazumi o poravnavi sankcionirani dvakrat, saj je bila ta družba za te sporazume ogrobljena tako na podlagi člena 101 PDEU kot člena 102 PDEU.

¹⁶ Sklep Komisije C(2014) 4955 final z dne 9. julija 2014 v zvezi s postopkom na podlagi členov 101 in 102 PDEU (zadeva AT.39612 – Perindopril (Servier)).

V zvezi s prvo točko je Splošno sodišče ugotovilo, da je Komisija v izpodbijanem sklepu upoštevala dejstvo, da je družba Servier storila več – resda – ločenih kršitev, ki pa so se nanašale na isti proizvod, perindopril, ter v glavnem na ista geografska območja in obdobja. Da bi se izognilo potencialno nesorazmernemu rezultatu, se je v tem posebnem okviru odločilo, da za vsako kršitev omeji delež vrednosti prodaje, ki jo je družba Servier opravila, ki se upošteva pri določanju osnovnega zneska globe. S tem je Splošno sodišče v bistvu potrdilo ta pristop z ugotovitvijo, da kumulativni znesek glob, naloženih družbi Servier na podlagi člena 101 PDEU, ni nesorazmeren. Nasprotno pa se do druge točke ni opredelilo, ker je sicer razveljavilo globo, naloženo družbi Servier v skladu s členom 102 PDEU.

2. Razvoj na področju člena 102 PDEU

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 12. decembra 2018, *Servier in drugi/Komisija* (T-691/14, [EU:T:2018:922](#)), se je Splošno sodišče izreklo tudi o zlorabi prevladujočega položaja, ki je bila očitana družbi Servier. Tožče stranke so med drugim trdile, da je Komisija storila napako pri presoji in napačno uporabila pravo, s tem da je trg upoštevnihih dokončanih proizvodov omejila zgolj na molekulo perindopriila, pri tem pa izključila petnajst drugih zaviralcev pretvarjajočih encimov (ZPE), ki so bili na voljo na trgu, samo zato, da bi lahko ugotovila obstoj prevladujočega položaja družbe Servier na tem trgu.

Splošno sodišče je v zvezi s tem izpostavilo, da je farmacevtska panoga „netipična“ v tem smislu, da je povpraševanje po zdravilih na recept odvisno od predpisovalcev in ne končnih potrošnikov, torej pacientov. Podobno zdravniki recepte predpisujejo glede na terapevtski učinek zdravil. Po mnenju Splošnega sodišča svobodno izbiranje zdravnikov med originalnimi zdravili ali originalnimi zdravili in generičnimi različicami drugih molekul ter pozornost, ki jo predpisovalci prednostno namenjajo terapevtskim učinkom, včasih omogočajo, da se zunaj običajnih mehanizmov cenovnih pritiskov izvajajo znatni kvalitativni in necenovni konkurenčni pritiski. Zato je treba pri zdravilih, ki so priznana ali razumljena kot enakovredna ali zamenljiva, pri analizi trga posebno pozornost nameniti dejavnikom, na podlagi katerih se lahko prepozna obstoj tovrstnih konkurenčnih pritiskov.

V obravnavani zadevi je Splošno sodišče razsodilo, da je Komisija storila več napak pri analizi opredelitve upoštevne trga, zaradi česar je rezultat njene analize napačen. Komisija je v zvezi s terapevtsko uporabo namreč zmotno menila, da so ZPE heterogena skupina zdravil in da ima perindopril posebne lastnosti znotraj te skupine zdravil. Prav tako je podcenila pripravljenost pacientov, ki se zdravijo s perindoprilom, na spremembo zdravljenja in zanemarila posebnosti konkurence v farmacevtski panogi, s tem da je na podlagi analize naravnih dogodkov, ki v bistvu temelji na spremembi cen, napačno sklepala, da perindopril ni bil pod znatnim konkurenčnim pritiskom drugih ZPE. Splošno sodišče je ugotovilo, da Komisija ni dokazala, da je bil trg upoštevnihih proizvodov omejen zgolj na originalni in generični perindopril.

V zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi z dne 13. decembra 2018, *Slovak Telekom/Komisija* (T-851/14, [EU:T:2018:929](#)) in z dne 13. decembra 2018, *Deutsche Telekom/Komisija* (T-827/14, [EU:T:2018:930](#)), se je Splošno sodišče izreklo o zakonitosti sklepa, v katerem je Komisija ugotovila, da je podjetje, ki sta ga ustanovili družbi Slovak Telekom, a.s. in Deutsche Telekom AG, zlorabilo svoj prevladujoč položaj na slovaškem telekomunikacijskem trgu.¹⁷ Tožče stranke so med drugim trdile, da Komisija napačno ni obravnavala nujnosti dostopa do omrežja družbe Slovak Telekom zaradi opravljanja dejavnosti na maloprodajnem trgu širokopasovnih storitev na Slovaškem.

¹⁷ Sklep Komisije C(2014) 7465 final z dne 15. oktobra 2014 v zvezi s postopkom na podlagi člena 102 PDEU in člena 54 Sporazuma EGP (zadeva AT.39523 – Slovak Telekom), kakor je bil popravljen s sklepom Komisije C(2014) 10119 final z dne 16. decembra 2014 in sklepom Komisije C(2015) 2484 final z dne 17. aprila 2015.

Glede tega je Splošno sodišče ugotovilo, da je bila v upoštevnem zakonodajnem okviru jasno predpisana potreba po dostopu do krajevne zanke družbe Slovak Telekom, da se omogoči vzpostavitev in razvoj učinkovite konkurence na slovaškem trgu storitev širokopasovnega interneta. Zato dokazovanje Komisije, da je bil tak dostop dejansko nujen, ni bilo potrebno.

Splošno sodišče je preizkusilo tudi, ali bi bilo treba člen 1(2)(d) izpodbijanega sklepa razglasiti za delno ničnega, ker je bilo v njem ugotovljeno, da je družba Slovak Telekom v obdobju med 12. avgustom in 31. decembrom 2005 uporabljala prakso, katere posledica so bile cenovne škarje. Splošno sodišče je v zvezi s tem ugotovilo, da analiza Komisije po vseh predvidenih scenarijih vodi v pozitivno maržo za to obdobje. Opozorilo je, da ima v takem primeru, če podjetje s prevladujočim položajem določi cene tako, da so kriti najpomembnejši stroški, ki jih je mogoče pripisati prodaji zadevnega proizvoda ali opravljanju zadevnih storitev, bo imel konkurent, ki je tako učinkovit kot to podjetje, načeloma možnost konkurirati tem cenam, ne da bi mu na daljši rok nastale neobvladljive izgube. Iz tega sledi, da je imel v obdobju med 12. avgustom in 31. decembrom 2005 konkurent, ki je tako učinkovit kot družba Slovak Telekom, možnost konkurirati navedenemu operaterju na maloprodajnem trgu širokopasovnih storitev, če mu je bil omogočen dostop do razvezane krajevne zanke, ne da bi mu na daljši rok nastale neobvladljive izgube. Čeprav je res, da ob pozitivni marži ni izključeno, da bi Komisija v okviru preizkusa izključevalnega učinka cenovne prakse lahko dokazala, da ta praksa na primer zaradi zmanjšanja dobičkonosnosti lahko vsaj oteži zadevnim subjektom opravljanje njihovih dejavnosti na zadevnem trgu, je pa treba ugotoviti, da Komisija v tej zadevi v izpodbijanem sklepu ni dokazala, da je cenovna praksa družbe Slovak Telekom v obdobju med 12. avgustom in 31. decembrom 2005 imela take izključevalne učinke, kar bi morala dokazati še posebej zaradi pozitivnih marž.

Splošno sodišče je, ko je v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 13. decembra 2018, *Deutsche Telekom/Komisija* (T-827/14, [EU:T:2018:930](#)), obravnavalo trditev tožeče stranke, po kateri je Komisija zlorabila pojem „podjetje“ v pravu Unije in načelo individualizacije kazni in glob, ko ji je naložila ločeno globo poleg tiste, ki ji jo je naložila solidarno z družbo Slovak Telekom, navedlo da je lahko oteževalna okoliščina ponovitve dejavnik, ki kaže na posamično ravnanje določene matične družbe, zato lahko obseg njene odgovornosti presega tisto njene hčerinske družbe. Opozorilo pa je, da če se – kakor v tej zadevi – Komisija pri presoji teže kršitve podjetja in izračunu globe, ki mu jo je treba naložiti, opira na promet hčerinske družbe, potem promet matične družbe, če je precej večji od prometa hčerinske družbe, ni dejavnik, ki bi kazal na posamično ravnanje matične družbe pri storitvi kršitve, ki se pripisuje podjetju, ker je odgovornost matične družbe v zvezi s tem zgolj izvedena iz odgovornosti hčerinske družbe. Zato je Komisija s tem, da je v izpodbijani odločbi za tožečo stranko uporabila množitelj 1,2 zaradi odvrčilnosti, kršila pojem „podjetja“ v pravu Unije. Splošno sodišče je pri izvajanju svoje neomejene pristojnosti zaradi napačne ugotovitve Komisije, da se je lahko ravnanje družbe Slovak Telekom, ki je povzročilo cenovne škarje, začelo pred 1. januarjem 2006, preračunalo znesek globe, solidarno naložene družbama Deutsche Telekom in Slovak Telekom. Prav tako je preračunalo znesek ločene globe, ki je bila naložena tožeči stranki zaradi posledic ponovitve, to je 50 % zneska solidarne globe, brez uporabe odvrčilnega količnika v višini 1,2. Nazadnje, v zvezi z zahtevo Komisije v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 13. decembra 2018, *Slovak Telekom/Komisija* (T-851/14, [EU:T:2018:929](#)), da se znesek solidarne globe zviša, je Splošno sodišče menilo, da glede na okoliščine zadeve tega zneska ni treba spremeniti.

3. Razvoj na področju koncentracij

Pri Splošnem sodišču je bila v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 16. maja 2018, *Deutsche Lufthansa/Komisija* (T-712/16, [EU:T:2018:269](#)), vložena tožba za razglasitev ničnosti sklepa, s katerim je Komisija zavrnila prošnjo tožeče stranke v zvezi z odpravo nekaterih zavez, ki so postale zavezujoče s sklepom Komisije z dne 4. julija 2005 o odobritvi prevzema nadzora nad družbo Swiss International Air Lines Ltd od družbe Deutsche

Lufthansa AG.¹⁸ Prošnja se je nanašala na odpravo tarifnih zavez ter po možnosti zavez glede slotov in drugih pomožnih korektivnih ukrepov v zvezi z dostopom, ki se uporabijo za liniji Zürich-Stockholm (v nadaljevanju: ZRH-STO) in Zürich-Varšava (v nadaljevanju: ZRH-WAW). Tožeča stranka je po zavrnitvi Komisije vložila tožbo pri Splošnem sodišču, ki se je na to zavrnitev natančneje nanašala v obsegu, v katerem je ta zadevala prošnjo za odpravo tarifnih zavez, ki se uporabljajo na linijah ZRH-STO in ZRH-WAW.

Splošno sodišče je v zvezi s tem najprej izpostavilo, da zaveze, ki sta jih stranki sprejeli, da bi odpravili resne dvome v zvezi s koncentracijo in da bi ta postala združljiva z notranjim trgom, v splošnem zajemajo revizijsko klavzulo, s katero je določeno, pod katerimi pogoji lahko Komisija na prošnjo odpove, spremeni ali zamenja navedene zaveze. Odpoved ali sprememba zavez sta posebej pomembni pri zavezah glede ravnanja, za katere nekaterih okoliščin ni mogoče predvideti ob sprejetju sklepa o koncentraciji. Namen zavez je namreč odprava pomislekov glede konkurence, tako da bi lahko obstajala možnost, da bi bilo treba glede na spremembo razmer na trgu njihovo vsebino spremeniti. V tem okviru ima Komisija določeno diskrecijsko pravico pri preizkusu zlasti nujnosti pridobitve zavez, da bi odpravila resne dvome, ki jih postavlja tak posel. Natančneje, Splošno sodišče je v zvezi s prošnjo za odpravo zavez navedlo, da pri njej ne pride nujno do enakih težav glede analize prihodnjega razvoja kot pri preizkusu koncentracije. Pri preizkusu take prošnje je namreč potrebno preveriti, ali so izpolnjeni pogoji iz revizijske klavzule, ali oceniti, ali so se predvidevanja ob odobritvi koncentracije izkazala za pravilna oziroma ali še vedno obstajajo resni dvomi v zvezi s to koncentracijo. Vendar pa se za preizkus prošnje za odpravo zavez zahteva izvedba ekonomskih ocen, ki so včasih kompleksne, da se preveri, ali se je položaj na trgu znatno in trajno spremenil, tako da zaveze niso več potrebne. Zato je treba ugotoviti, da ima Komisija tudi določeno diskrecijsko pravico pri preizkusu prošnje za odpravo zavez, ki zajema kompleksne ekonomske ocene. Vendar mora to prošnjo skrbno preučiti in svoje ugotovitve utemeljiti z vsemi upoštevnimi podatki. Poleg tega Splošno sodišče ugotavlja, da se za sklep, ki se nanaša na prošnjo za odpravo zavez, ne zahteva umik sklepa, s katerim je bila odobrena koncentracija in s katerim so postale te zaveze zavezujoče, in predmet prvonavedenega sklepa ni tak umik. Njegov namen je preveriti, ali so pogoji, določeni z revizijsko klavzulo, ki je del zavez, izpolnjeni, oziroma, po potrebi, ali ni več pomislekov glede konkurence, ki so bili ugotovljeni v sklepu, s katerim je bila koncentracija odobrena pod pogojem spoštovanja zavez. Poleg tega morajo stranke, ki jih zaveze zavezujejo, predložiti zadostne dokaze za to, da so izpolnjeni pogoji za odpoved zavez. Če pa navedene stranke predložijo elemente, s katerimi je mogoče dokazati, da so izpolnjeni pogoji, določeni v revizijskih klavzulah zavez, mora Komisija obrazložiti, zakaj naj ti dokazi ne bi bili zadostni ali zanesljivi, ter po potrebi izvesti preiskavo, da preveri, dopolni ali prereka dokaze, ki so jih predložile te stranke.

Na podlagi navedenih preudarkov je Splošno sodišče menilo, da v tej zadevi Komisija ni izpolnila svojih obveznosti. V zvezi z linijo ZRH-STO je med drugim navedlo, da Komisija ni zadostno preučila posledic odpovedi sporazuma o skupnem podjetju med družbama Deutsche Lufthansa in Scandinavian Airlines System na konkurenco, niti samega po sebi niti skupaj s predlogom družbe Deutsche Lufthansa, da odpove tudi obstoječi dvostranski sporazum o združenju s Scandinavian Airlines System. Komisija po mnenju Splošnega sodišča prav tako ni zadovoljivo odgovorila na trditev družbe Deutsche Lufthansa, da je Komisija spremenila politiko, s tem da pri opredelitvi zadevnih trgov ni več upoštevala partnerjev v združenju, niti ni zadostno analizirala posledic sporazuma med družbama Swiss International Air Lines in Scandinavian Airlines System o letih pod skupno oznako na konkurenco. Zato je sklenilo, da je Komisija s tem, da ni upoštevala vseh upoštevnih podatkov, in ker z elementi, ugotovljenimi v izpodbijanem sklepu, ni mogoče utemeljiti zavrnitve prošnje za odpravo v zvezi z linijo ZRH-STO, storila očitno napako pri presoji. Nasprotno pa je Sodišče v zvezi z linijo ZRH-WAW menilo, da ob neobstoju vsakršnih sprememb pogodbenih razmerij med družbama Swiss

18| Sklep Komisije C(2016) 4964 final z dne 25. julija 2016 o zavrnitvi prošnje družbe Deutsche Lufthansa AG v zvezi z odpravo nekaterih zavez, ki so postale zavezujoče s Sklepom Komisije z dne 4. julija 2005 o odobritvi koncentracije v zadevi COMP/M.3770 – Lufthansa/Swiss.

International Air in Polskie Linie Lotnicze LOT S.A., ob upoštevanju katerih so tarifne zaveze postale zavezujoče, ugotovljenih neizpolnitev obveznosti ni mogoče šteti za zadostne, da bi povzročile razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa v delu, v katerem se ta nanaša na to linijo.

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 9. oktobra 2018, *1&1 Telecom/Komisija* (T-43/16, [EU:T:2018:660](#)), se je Splošno sodišče izreklo o tožbi proti domnevnemu sklepu Komisije v zvezi z izvajanjem dokončnih zavez, ki so postale zavezujoče s sklepom, s katerim je prevzem podjetja E-Plus Mobilfunk GmbH & Co. KG od družbe Telefónica Deutschland Holding AG razglasila za združljiv z notranjim trgom. V zadevi se je postavilo predvsem vprašanje dopustnosti, in sicer ali dopis, v katerem je Komisija na podlagi pritožbe, kot je tista, ki jo je vložila tožeča stranka, razlagala obseg dokončnih zavez in menila, da jih podjetje, ki jih mora izpolniti, ne krši, in je zato zavrnila ukrepanje zoper to podjetje, predstavlja izpodbijni akt v smislu člena 263 PDEU.

Splošno sodišče je najprej ugotovilo, da se v obravnavani zadevi s spornim dopisom le potrjujejo dokončne zaveze, ne da bi se spreminjal pravni položaj tožeče stranke. Iz tega izhaja, da ta dopis v delu, v katerem se z njim razlaga obseg dokončnih zavez, ni sklep, ampak le pravno nezavezujoča izjava, ki jo lahko Komisija poda v okviru naknadnega nadzora pravnega izvajanja njenih sklepov na področju nadzora koncentracij. Drugič, Splošno sodišče je poudarilo, da tožeča stranka – tudi če bi bili pogoji, ki bi upravičevali odločbo, izpolnjeni – nima nobene individualne pravice, da Komisiji naloži sprejetje take odločbe, s katero bi ugotovila, da je družba Telefónica Deutschland kršila dokončne zaveze, in sprejela ukrepe za ponovno vzpostavitev pogojev učinkovite konkurence v skladu s členom 8(4) ali (5) Uredbe (ES) št. 139/2004.¹⁹ Tudi če bi šlo za praznino na področju nadzora nad koncentracijami, bi jo moral po potrebi zapolniti zakonodajalec in ne sodišče Unije. Nazadnje, tretjič, je Splošno sodišče menilo, da ugotovitve, da sporni dopis ni izpodbijni akt v smislu člena 263 PDEU, ni mogoče omajati s trditvijo tožeče stranke, da bi se s tako ugotovitvijo kršila njena pravica do učinkovitega sodnega varstva. V zvezi s tem je ugotovilo, da se lahko tretje osebe, na katere se nanašajo dokončne zaveze in med katere lahko spada tudi tožeča stranka, brez poseganja v možnost Komisije, da s sklepom, ki ga sprejme na podlagi člena 8(4) in (5) Uredbe št. 139/2004, ugotovi kršitev dokončnih zavez in sprejme ukrepe, ki se ji zdijo primerni, nanje sklicujejo pred pristojnimi nacionalnimi sodišči. V teh okoliščinah pomenijo vsa mnenja, ki jih Komisija izrazi glede razlage dokončnih zavez, le mogočo razlago, ki ima v nasprotju z odločbami, sprejetimi v skladu s členom 288 PDEU, le prepričevalno vrednost in ne zavezuje pristojnih nacionalnih sodišč. Zato je Splošno sodišče ugotovilo, da sporni dopis ni odločitveni akt, zoper katerega bi bilo mogoče na podlagi člena 263 PDEU vložiti ničnostno tožbo.

4. Pooblastila za pregled

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 20. junija 2018, *České dráhy/Komisija* (T-325/16, v pritožbenem postopku,²⁰ [EU:T:2018:368](#)), se je Splošno sodišče izreklo o tožbi češkega nacionalnega železniškega prevoznika zoper sklep, ki ga je Komisija naslovila nanj in na vse družbe, ki jih neposredno ali posredno obvladuje, in s katerim jim je bilo odrejeno, naj se podredijo pregledu na podlagi člena 20(4) Uredbe št. 1/2003.²¹ Tožeča stranka je ta sklep izpodbijala, ker Komisija ob sprejetju izpodbijanega sklepa ni mogla imeti niti posrednih

19| Uredba Sveta (ES) št. 139/2004 z dne 20. januarja 2004 o nadzoru koncentracij podjetij (Uredba ES o združitvah) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 40).

20| Zadeva C-538/18 P, *České dráhy/Komisija*.

21| Sklep Komisije C(2016) 2417 final z dne 18. aprila 2016 v zvezi s postopkom izvajanja člena 20(4) Uredbe (ES) št. 1/2003, naslovljen na družbo České dráhy in na vse družbe, ki jih ta neposredno ali posredno obvladuje, s katerim jim je bilo odrejeno, naj se podredijo pregledu (zadeva AT.40156 – Falcon).

resnih dokazov, ki bi omogočali sum kršitve pravil o konkurenci. Poleg tega naj bi bil navedeni sklep pomanjkljivo obrazložen ter naj bi cilj in namen pregleda razmejeval preveč na široko, tako da se ta nanaša praktično na katero koli ravnanje tožeče stranke v sektorju železniškega prevoza oseb v Češki republiki.

Splošno sodišče je opozorilo, da je zahteva po varstvu pred samovoljnimi ali nesorazmernimi posegi javnih organov na področju zasebne dejavnosti fizične ali pravne osebe splošno načelo prava Unije. Zato mora biti zaradi spoštovanja tega splošnega načela odločba o pregledu namenjena zbiranju dokumentacije, ki je potrebna za preverjanje obstoja in obsega posameznih dejanskih ter pravnih položajev, o katerih Komisija že ima informacije, ki vsebujejo dovolj resne indice za sum na kršitev pravil o konkurenci. Iz tega sledi, da ker obrazložitev odločbe o pregledu razmeji področje pooblastil, ki jih imajo uslužbenci Komisije, navedeno splošno načelo nasprotuje temu, da se v odločbi o pregledu uporabijo formulacije, ki bi to področje razširjale prek tega, kar izhaja iz dovolj resnih indicov, ki jih ima Komisija na datum sprejetja takega sklepa.

Ker v tej zadevi na podlagi same obrazložitve izpodbijanega sklepa ni bilo mogoče sklepati, da je imela Komisija ob sprejetju tega sklepa dejansko dovolj resne indice, ki omogočajo sum kršitve člena 102 PDEU, je Splošno sodišče menilo, da je treba glede na druge upoštevne elemente preveriti, ali je Komisija ob sprejetju izpodbijanega sklepa imela dovolj resne indice za sum kršitve člena 102 PDEU. Zato je na podlagi elementov, že vsebovanih v spisu, zlasti strokovnega mnenja češke univerze, pripravljenega v okviru nacionalnega postopka, razsodilo, da je imela Komisija dovolj resne indice za sum, da je tožeča stranka kršila člen 102 PDEU, tako da je od leta 2011 uporabljala plenilske cene na progi Praga-Ostrava. Nasprotno pa je zlasti na podlagi dokumentov, ki jih je predložila Komisija, menilo, da Komisija ni imela takih indicov v zvezi s kršitvijo člena 102 PDEU od tožeče stranke, ki bi obsegala druge oblike kot so domnevne plenilske cene ali ki bi veljala za druge proge kot Praga-Ostrava, in je ta akt v tem obsegu razglasila za ničen.

III. Državne pomoči

1. Pojem državne pomoči

a. Določitev zneska pomoči – Pojem gospodarske dejavnosti

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 25. januarja 2018, *BSCA/Komisija* (T-818/14, [EU:T:2018:33](#)), se je Splošno sodišče izreklo o tožbi za razglasitev ničnosti nekaterih določb Sklepa Komisije z dne 1. oktobra 2014 o ukrepih pomoči, ki jih je Belgija izvedla v korist družbe Brussels South Charleroi Airport (BSCA) in letalske družbe Ryanair Ltd.²² Ta sodba je pomenila nadaljevanje sodbe *Ryanair/Komisija*,²³ s katero je Splošno sodišče za nično razglasilo Odločbo Komisije z dne 12. februarja 2004 o ugodnostih, ki jih regija Valonija in družba

²²| Sklep Komisije C(2014) 6849 final z dne 1. oktobra 2014 o ukrepih SA. 14093 (C76/2002), ki jih je Belgija izvedla v korist družb BSCA in Ryanair.

²³| Sodba z dne 17. decembra 2008, *Ryanair/Komisija* (T-196/04, [EU:T:2008:585](#)).

BSCA priznavata letalski družbi Ryanair ob njeni namestitvi v Charleroiu.²⁴ Z njo je bila pojasnjena pomoč, ki so jo nekatere regije dodelile letališčem, ki gostijo nizkocenovne prevoznike (low-costs). Tokrat je Splošno sodišče tožbo zavrnilo.

Splošno sodišče je, potem ko je spomnilo, da je merilo za ugotovitev, kdaj je bila pomoč dodeljena, merilo pravno zavezujočega akta, s katerim se je pristojni organ zavezal, da bo dodelil pomoč njenemu upravičencu, najprej ugotovilo, da sklepa z dne 20. julija in 8. novembra 2000, ki ju omenja tožeča stranka, nista vsebovala zavezujočih in natančnih pravnih zavez valonske vlade do nje.

Ko se je moralo poleg tega izreči o tem, ali bi bilo treba – kot je trdila tožeča stranka – sistem, ki letalom omogoča prilet na vzletno-pristajalno stezo ob slabši vidljivosti, opredeliti kot negospodarsko naložbo, je Splošno sodišče ugotovilo, da je gospodarska dejavnost vsaka dejavnost, ki vključuje ponujanje blaga ali storitev na določenem trgu, pri čemer je ta dejavnost nasprotje dejavnosti, ki spadajo v izvajanje prerogativ javne oblasti. Kar zadeva instrument za prilete, ki uporablja radijski signal za povečanje natančnosti pristajanja letala ob priletu na pristajalno stezo, ta instrument, tudi če je obvezen in prispeva k varnosti pristankov, ne prispeva niti k obvladovanju in nadzoru zračnega prostora niti k nobeni drugi prerogativi javne oblasti, ki se lahko izvaja na letališču. Prispeva k zagotavljanju storitev, ki jih civilno letališče v konkurenčnem kontekstu ponuja letalskim prevoznikom v okviru svoje splošne dejavnosti, ki je gospodarska. Neobstoj take opreme povzroči le, da v nekaterih vremenskih razmerah letalski prevozniki, ki uporabljajo neko letališče, odpovejo svoje lete ali jih preusmerijo na druga letališča, ki imajo tako opremo. Tako je letališče, ki ni opremljeno s tako opremo, v manj ugodnem konkurenčnem položaju v primerjavi z letališčem, ki tako opremo ima, ne da bi ta ugotovitev omogočala izvzetje navedene opreme iz njene opredelitve kot gospodarsko dejavnost.

b. Selektivnost v davčnih zadevah

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 15. novembra 2018, *Banco Santander in Santusa/Komisija* (T-399/11 RENV, [EU:T:2018:787](#)), je bila obravnavana shema, ki podjetjem s sedežem v Španiji omogoča amortizacijo dobrega imena, ki izhaja iz prevzema deležev v družbah z davčnim sedežem v tujini. V tej sodbi in petih drugih, ki so bile izdane istega dne (sodbe z dne 15. novembra 2018, *Axa Mediterranean/Komisija*, T-405/11, neobjavljena, [EU:T:2018:780](#), z dne 15. novembra 2018, *Sigma Alimentos Exterior/Komisija*, T-239/11, neobjavljena, [EU:T:2018:781](#), z dne 15. novembra 2018, *World Duty Free Group/Komisija*, T-219/10 RENV, [EU:T:2018:784](#), z dne 15. novembra 2018, *Banco Santander/Komisija*, T-227/10, neobjavljena, [EU:T:2018:785](#), in z dne 15. novembra 2018, *Prosegur Compañía de Seguridad/Komisija*, T-406/11, neobjavljena, [EU:T:2018:793](#)), zaradi predloga za razglasitev ničnosti nekaterih določb Sklepa 2011/282/EU,²⁵ se je Splošno sodišče ponovno izreklo o selektivnosti ali neselektivnosti zadevnega davčnega ukrepa, potem ko je Sodišče na podlagi pritožbe²⁶ razglasilo ničnost sodb, s katerimi je Splošno sodišče ugotovilo, da Komisija ni dokazala selektivnosti tega ukrepa.²⁷

24| Odločba Komisije 2004/393/ES z dne 12. februarja 2004 o ugodnostih, ki jih regija Valonija in družba BSCA priznavata letalski družbi Ryanair ob njeni namestitvi v Charleroiu (UL 2004, L 137, str. 1).

25| Sklep Komisije 2011/282/EU z dne 12. januarja 2011 o davčni amortizaciji finančnega dobrega imena (goodwill) za prevzeme tujih deležev št. C 45/07 (ex NN 51/07, ex CP 9/07) Španije (UL 2011, L 135, str. 1).

26| Sodba z dne 21. decembra 2016, *Komisija/World Duty Free Group in drugi* (C-20/15 P in C-21/15 P, [EU:C:2016:981](#)).

27| Sodbi z dne 7. novembra 2014, *Banco Santander in Santusa/Komisija* (T-399/11, [EU:T:2014:938](#)), in z dne 7. novembra 2014, *Autogrill España/Komisija* (T-219/10, [EU:T:2014:939](#)).

Ob uporabi tristopenjske metode za ugotavljanje selektivnosti nacionalnega davčnega ukrepa, ki jo je Sodišče predlagalo v sodbi na podlagi pritožbe,²⁸ je Splošno sodišče navedlo, da sodna praksa poudarja pojem selektivnosti, ki temelji na razlikovanju med podjetji, ki se odločijo za izvedbo nekaterih transakcij, in podjetji, ki se ne odločijo za njihovo izvedbo, in ne na razlikovanju med podjetji glede na njihove lastnosti. Na tej podlagi je Splošno sodišče razsodilo, da je nacionalni davčni ukrep, kot je sporni ukrep, ki zagotavlja ugodnost, katere dodelitev je pogojena z izvedbo gospodarske transakcije, lahko selektiven tudi, če se lahko vsako podjetje ob upoštevanju značilnosti zadevne transakcije svobodno odloči za izvedbo te transakcije. V obravnavani zadevi je Splošno sodišče ugotovilo, da je Komisija v okviru prve stopnje zgoraj navedene metode ravnala pravilno, ker presoje merila selektivnosti ni omejila zgolj na pridobitve deležev v družbah nerezidentkah, in je tako v okviru običajne ureditve upoštevala davčno obravnavanje dobrega imena, in ne davčnega obravnavanja finančnega dobrega imena, uvedenega s spornim ukrepom. Po njegovem mnenju je Komisija prav tako pravilno ugotovila, da sporni ukrep s tem, da omogoča amortizacijo dobrega imena za pridobitev deležev v družbah nerezidentkah brez poslovne združitve, te transakcije obravnava drugače kot pridobitev deležev v družbah rezidentkah, čeprav sta ti vrsti transakcij glede na cilj, ki mu sledi običajna ureditev, v primerljivem pravnem in dejanskem položaju. Zaradi uporabe spornega ukrepa so bila zato različno obravnavana podjetja, ki so sicer v primerljivih položajih, zaradi njegovih posledic pa ga nikakor ni mogoče obravnavati kot upravičenega glede na načelo fiskalne nevtralnosti.

c. Pripisljivost – Načelo preudarnega zasebnega vlagatelja

Pri Splošnem sodišču je bila v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 13. decembra 2018, *Comune di Milano/Komisija* (T-167/13, [EU:T:2018:940](#)), vložena tožba za razglasitev ničnosti sklepa, s katerim je Komisija za nezdružljivo z notranjim trgov razglasila pomoč, ki jo je družba SEA Spa, ki upravlja letališči Milano-Linate in Milano-Malpensa (Italija), dodelila v obliki kapitalskih vložkov te družbe v novo družbo Sea Handling SpA, ki je v celoti pod njenim nadzorom.²⁹ Tožeča stranka je tožbo med drugim oprla na kršitev člena 107(1) PDEU, ker naj bi Komisija na eni strani napačno ugotovila, da je prišlo do prenosa državnih sredstev in da je zadevne ukrepe mogoče pripisati italijanski državi, na drugi strani pa, da je napačno uporabila merilo zasebnega vlagatelja. V sodbi so pojasnjena merila za pripisljivost ukrepov pomoči državi in dokazno breme glede načela preudarnega zasebnega vlagatelja.

V zvezi s pripisljivostjo zadevnih ukrepov državi je moralo Splošno sodišče odločiti o vprašanju, ali je morala Komisija za vsako leto ločeno dokazati pripisljivost zadevnih ukrepov pomoči, ki so se sprejemali vsako leto v obdobju 2002-2010, državi. V zvezi s tem je Splošno sodišče ugotovilo, da ker imajo državni posegi različne oblike in jih je treba analizirati glede na njihove učinke, ni mogoče izključiti, da je treba za namen uporabe člena 107(1) PDEU več zaporednih državnih posegov obravnavati kot en sam poseg. To velja zlasti takrat, kadar so zaporedni posegi ob upoštevanju njihove časovne razporeditve, namena in položaja podjetja v času teh posegov tako tesno medsebojno povezani, da jih ni mogoče ločiti med seboj, kakor je bilo po mnenju Splošnega sodišča v tej zadevi.

28| V skladu s to metodo je treba najprej opredeliti skupno ali „običajno“ davčno ureditev, ki se uporablja v zadevni državi članici (prva stopnja), nato pa dokazati, da zadevni davčni ukrep odstopa od navedene skupne ureditve, ker uvaja razlikovanje med subjekti, ki so glede na cilj, ki se uresničuje s to skupno ureditvijo, v primerljivem dejanskem in pravnem položaju (druga stopnja). Vendar ukrepi, s katerimi se uvaja razlikovanje med podjetji, ki so z vidika cilja, ki se uresničuje z zadevno pravno ureditvijo, v primerljivem dejanskem in pravnem položaju ter ki so torej *a priori* selektivni, niso zajeti s pojmom „državna pomoč“, če zadevna država članica dokaže, da je to razlikovanje upravičeno, ker izhaja iz narave ali sistematike ureditve, v katero spadajo ti ukrepi (tretja stopnja).

29| Sklep Komisije (EU) 2015/1225 z dne 19. decembra 2012 o kapitalskih vložkih SEA SpA v družbo SEA [Handling] SpA (SA.21420 (C 14/10) (ex NN 25/10) (ex CP 175/06)) (UL 2015, L 201, str. 1).

V zvezi z dokaznim bremenom glede načela zasebnega vlagatelja je Splošno sodišče uvodoma spomnilo, da mora Komisija v skladu z načeli o dokaznem bremenu na področju državnih pomoči dokazati obstoj pomoči. V zvezi s tem je dolžna skrbno in nepristransko voditi postopek preučitve zadevnih ukrepov, tako da ima ob sprejetju končnega sklepa o ugotovitvi obstoja pomoči in po potrebi njene nezdružljivosti ali nezakovitosti na voljo najpopolnejše in najzanesljivejše podatke. Natančneje, kot ugotavlja Splošno sodišče, gre pri vprašanju, ki ga je Komisija obravnavala, ali je mogoče nekatere ukrepe opredeliti kot državno pomoč, ker javni organi ne bi ravnali enako kot zasebni vlagatelj, za zapleteno gospodarsko presojo. Sodišče Unije pri nadzoru, ki ga opravlja v tem okviru, gospodarske presoje Komisije ne sme nadomestiti s svojo lastno, temveč se mora omejiti na preizkus, ali so bila spoštovana pravila o postopku in obrazložitvi, ali je bilo dejansko stanje pravilno ugotovljeno, ali ni bila pri presoji tega dejanskega stanja storjena očitna napaka in ali ni bilo zlorabe pooblastil. Da bi tožeče stranke dokazale, da je Komisija storila očitno napako pri presoji dejanskega stanja, ki bi upravičila razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa, morajo biti dokazi, ki jih predložijo, zadostni, da se presoja dejanskega stanja iz sklepa ne zdi verjetna. Splošno sodišče je spomnilo tudi, da mora Komisija pri uporabi merila zasebnega upnika opraviti celovito presojo, pri kateri upošteva vse dejavnike, pomembne za zadevni primer. V tem okviru je treba na eni strani za bistveno šteti vsako informacijo, ki lahko nezanemarljivo vpliva na proces odločanja zasebnega upnika, ki ga je treba šteti za običajno previdnega in skrbnega, ki je v karseda podobnem položaju kot javni upnik in ki želi doseči poplačilo dolgovanih zneskov, ki mu jih dolguje dolжник s finančnimi težavami. Na drugi strani pa so za uporabo merila zasebnega upnika upoštevni samo dokazi, ki so bili na voljo ob sprejetju navedene odločitve, in spremembe, ki jih je bilo takrat mogoče predvideti. Komisija namreč določene informacije ni dolžna preveriti, če so se predloženi dokazi pojavili po sprejetju odločitve o izvedbi zadevne naložbe, in le-ti zadevne države članice ne razbremenjujejo dokazovanja ustrezne predhodne ocene donosnosti naložbe pred njeno izvedbo. Ker je Splošno sodišče menilo, da v navedeni zadevi take predhodne ocene donosnosti naložbe ni bilo, je sklenilo, da tožeča stranka ni dokazala, da je Komisija storila očitno napako pri presoji, ker je zavrnila trditev, da je bilo merilo zasebnega vlagatelja spoštovano.

2. Združljivost

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 12. julija 2018, *Avstrija/Komisija* (T-356/15, v pritožbenem postopku,³⁰ [EU:T:2018:439](#)), je Splošno sodišče moralo preučiti zakonitost sklepa, s katerim je Komisija ugotovila, da je ukrep pomoči, ki jo je Združeno kraljestvo nameravalo odobriti kot podporo za jedrsko elektrarno Hinkley Point, združljiv z notranjim trgov, in dovolila njegovo izvajanje.³¹ Ta zadeva je Splošnemu sodišču ponudila priložnost, da preuči medsebojni odnos med členom 107 PDEU in Pogodbo Euratom glede ukrepov s področja jedrske energije.

V zvezi s tem je Splošno sodišče ugotavlja, da ker v Pogodbi Euratom niso določena izčrpna pravila o državnih pomočeh, se člen 107 PDEU uporablja za zadevne ukrepe, čeprav se z njimi uresničuje cilj iz Pogodbe Euratom. Kljub temu je treba v okviru uporabe te določbe za ukrepe na področju jedrske energije upoštevati določbe in cilje Pogodbe Euratom.

Poleg tega ob preučitvi pogojev uporabe člena 107(3)(c) PDEU za take ukrepe Splošno sodišče na prvem mestu opozarja, da na podlagi te določbe cilj v javnem interesu, ki se uresničuje z zadevnim ukrepom, ni nujno cilj vseh ali večine držav članic. Ob upoštevanju določb Pogodbe Euratom in pravice držav članic, da izbirajo med različnimi viri energije, je država članica upravičena opredeliti spodbujanje jedrske energije in,

³⁰ Zadeva C-594/18 P, *Avstrija/Komisija*.

³¹ Sklep Komisije (EU) 2015/658 z dne 8. oktobra 2014 o državni pomoči SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N), ki jo namerava Združeno kraljestvo odobriti kot podporo za jedrsko elektrarno Hinkley Point C (UL 2015, L 109, str. 44).

konkretnije, spodbujanje vzpostavitve novih zmogljivosti za proizvodnjo jedrske energije kot cilj v javnem interesu v smislu člena 107(3)(c) PDEU. Drugič, kar zadeva vprašanje, ali je mogoče pomoč šteti za ustrezno, potrebno in ne nesorazmerno, Splošno sodišče na drugem mestu navaja, da je za odločitev o nujnosti državnega posredovanja upošteveno vprašanje, ali bi bil cilj v javnem interesu, ki ga uresničuje država članica, dosežen brez njenega posredovanja. Posredovanje države se lahko šteje za potrebno, če tržne sile ne morejo same pravočasno uresničiti cilja v javnem interesu, ki ga opredeli država članica, čeprav se tak trg sam po sebi ne more šteti za nedelujoč. Splošno sodišče poleg tega pojasnjuje, da se s členom 107(3)(c) PDEU ne zahteva izrecno, da mora Komisija količinsko določiti natančni znesek ekvivalenta nepovratnih sredstev, ki izhajajo iz ukrepa pomoči. Če torej lahko ugotovi, da je ukrep pomoči ustrezen, potreben in ni nesorazmeren, ne da bi bil predstavljen ta natančni znesek, ji ni mogoče očitati, da ga ni količinsko določila. Nazadnje, Splošno sodišče ugotavlja, da pomoči za tekoče poslovanje, namenjene ohranjanju obstoječega stanja ali temu, da se podjetje osvobodi stroškov, ki bi jih moralo običajno nositi pri tekočem poslovanju ali običajnih dejavnostih, ni mogoče šteti za združljive z notranjim trgov, ker take pomoči ne morejo izpolniti zahtev iz člena 107(3)(c) PDEU. Nasprotno pa nič ne nasprotuje temu, da se ukrep pomoči, s katerim se uresničuje cilj v javnem interesu, ki je ustrezen in potreben za doseg tega cilja, ki ne spreminja trgovinskih pogojev v nasprotju s skupnim interesom in ki torej izpolnjuje zahteve iz člena 107(3)(c) PDEU, razglasi za združljiv z notranjim trgov na podlagi te določbe, ne glede na to, ali ga je treba označiti za pomoč za naložbe ali pomoč za tekoče poslovanje.

3. Faza predhodne preučitve – Obveznost preiskave

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 19. septembra 2018, *HH Ferries in drugi/Komisija* (T-68/15, [EU:T:2018:563](#)), je moralo Splošno sodišče odločiti o tožbi zoper sklep Komisije, da po eni strani nekaterih ukrepov ne bo opredelila kot pomoči ter da po drugi strani po postopku predhodne preučitve iz člena 108(3) PDEU ne bo nasprotovala državnim poroštvom in davčnim pomočem, dodeljenim konzorciju, odgovornemu za gradnjo in obratovanje infrastrukturnega projekta za stalno železniško in cestno povezavo čez morsko ožino Øresund med Kastrupom (Danska) in Limhamn (Švedska).³² Tožeče stranke so se med drugim sklicevale na to, da naj bi Komisija kršila obveznost uvedbe formalnega postopka preiskave iz člena 108(2) PDEU. Po njihovem mnenju je imela Komisija pri predhodni preučitvi resne težave, zaradi katerih bi bila dolžna uvesti formalni postopek preiskave.

Splošno sodišče opozarja, da mora Komisija – če po prvotni preučitvi v okviru postopka iz člena 108(3) PDEU ne more ugotoviti, da zadevni ukrep pomoči države bodisi ni državna pomoč v smislu člena 107(1) ES bodisi je združljiv s Pogodbo DEU, če se ga opredeli kot pomoč, ali če s tem postopkom ni mogla premagati vseh težav, ki so nastale s presojo združljivosti obravnavanega ukrepa – uvesti postopek iz člena 108(2) PDEU, ne da bi v zvezi s tem imela diskrecijsko pravico. Čeprav nezadostna ali nepopolna preučitev, ki jo opravi Komisija v fazi predhodne preučitve, kaže na obstoj resnih težav, mora obstoj resnih težav dokazati tožeča stranka, kar lahko stori tudi na podlagi niza skladnih indicov.

³²| Sklep Komisije C(2014) 7358 final z dne 15. oktobra 2014, da nekaterih ukrepov ne bo opredelila kot pomoči in da po postopku predhodne preučitve iz člena 108(3) PDEU ne bo nasprotovala državnim pomočem SA.36558 (2014/NN) in SA.38371 (2014/NN) – Danska ter SA.36662 (2014/NN) – Švedska, ki se nanašajo na javno financiranje infrastrukturnega projekta za stalno železniško in cestno povezavo čez Øresund (UL 2014, C 418, str. 1, in UL 2014, C 437, str. 1).

V zvezi s tem Splošno sodišče ugotavlja, da izpodbijani sklep ne vsebuje pojasnil glede razlogov, iz katerih je treba državni poroštvu, odobreni v obravnavani zadevi, šteti za shemi pomoči, kar je element, ki kaže na obstoj nezadostne in nepopolne preučitve. Zlasti v njem sploh ni navedeno, kako pomoči iz državnih poroštev izpolnjujejo pogoj, da pomoč ne sme biti vezana na določen projekt, kot izhaja iz člena 1(d) Uredbe (ES) št. 659/1999.³³

Pogled tega Splošno sodišče ugotavlja, da je bila preučitev združljivosti spornih državnih pomoči nezadostna in nepopolna, ker Komisija, prvič, ni preverila, ali obstajajo pogoji za uveljavljanje državnih poroštev, drugič, po predhodni preučitvi ni mogla določiti elementa pomoči v poroštvih, tretjič, ni preverila morebitne pomoči za tekoče poslovanje za kritje stroškov obratovanja, četrtič, ni poznala ne omejitve na znesek ne na natančno trajanje zadevnih pomoči, petič, ni imela dovolj elementov za dokaz, da sta bili pomoč, povezana z državnima poroštvoma, in pomoč, povezana z danskimi davčnimi pomočmi, omejeni na najmanjši mogoči znesek, potreben za uresničitev spornega projekta, in šestič, ni preučila učinkov zadevnih pomoči na konkurenco in trgovino med državami članicami in tudi ni opravila tehtanja njihovih negativnih in pozitivnih učinkov. Iz tega je sklenilo, da je imela Komisija resne težave pri ugotavljanju združljivosti zadevnih državnih pomoči, zaradi česar bi morala uvesti formalni postopek preiskave, in na tej podlagi izpodbijani sklep razglasilo za ničen.

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 15. novembra 2018, *Energy in Tempus Energy Technology/Komisija* (T-793/14, [EU:T:2018:790](#)), je moralo Splošno sodišče odločiti o zakonitosti sklepa Komisije o nenasprotovanju shemi pomoči glede trga zmogljivosti v Združenem kraljestvu, ker da je ta shema združljiva z notranjim trgovom na podlagi člena 107(3)(c) PDEU.³⁴ Tožeči stranki sta trdili, da Komisija po predhodni preučitvi in glede na informacije, ki so bile na voljo ob sprejetju izpodbijanega sklepa, ne more šteti, da načrtovani trg zmogljivosti ne poraja dvomov glede svoje združljivosti z notranjim trgovom.

Splošno sodišče ob preučitvi tega vprašanja, med drugim ob upoštevanju Smernic o državni pomoči za varstvo okolja in energijo za obdobje 2014-2020,³⁵ poudarja, da je pojem dvomi iz člena 4(3) in (4) Uredbe št. 659/1999 objektivni. Obstoj takih dvomov je treba iskati tako v okoliščinah sprejetja izpodbijanega akta kot tudi v njegovi vsebini, in sicer objektivno, ob primerjanju razlogov iz sklepa s podatki, ki so bili Komisiji lahko na voljo, ko je odločala o združljivosti spornih pomoči z notranjim trgovom. Pav tako navaja, da Komisija za to, da lahko opravi zadostno preučitev glede na pravila, ki se uporabljajo za državne pomoči, ni dolžna omejiti svoje analize na elemente iz priglasitve zadevnega ukrepa. Komisija lahko in glede na okoliščine primera mora poiskati upoštevne informacije zato, da lahko pri sprejetju sklepa razpolaga z elementi ocene, ki jih je razumno mogoče šteti za zadostne in jasne za potrebe njene preučitve. Zato sta morali tožeči stranki v obravnavani zadevi za dokaz obstoja dvomov v smislu člena 4(4) Uredbe št. 659/1999 dokazati, da Komisija ni vestno in nepristransko raziskala in preizkusila vseh upoštevnihih elementov za namene te analize ali da jih ni ustrezno upoštevala, da bi tako odpravila vsakršen dvom glede združljivosti priglašenega ukrepa z notranjim trgovom.

Po mnenju Splošnega sodišča dejstvo, da je predhodna preučitev trajala le en mesec, ne dopušča sklepa, da gre za indic, ki kaže na neobstoj dvomov po prvi preučitvi zadevnega ukrepa. V fazi pred priglasitvijo je namreč Komisija poslala Združenemu kraljestvu več nizov vprašanj, ki so kazali na to, da se Komisija sooča s težavami pri celoviti presoji ukrepa, ki naj bi bil priglašen. Tako je Komisija en teden pred priglasitvijo navedenega

33| Uredba (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [108 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 339).

34| Sklep Komisije C(2014) 5083 final z dne 23. julija 2014 o nenasprotovanju shemi pomoči glede trga zmogljivosti proizvodnje v Združenem kraljestvu, ker je ta shema združljiva z notranjim trgovom na podlagi člena 107(3)(c) PDEU (državna pomoč 2014/N-2) (UL 2014, C 348, str. 5).

35| Smernice o državni pomoči za varstvo okolja in energijo za obdobje 2014–2020 (UL 2014, C 200, str. 1).

ukrepa Združenemu kraljestvu poslala niz vprašanj, ki so se nanašala zlasti na spodbujevalni učinek predvidenega ukrepa, na njegovo sorazmernost in na morebitne diskriminacije med ponudniki zmogljivosti, kar so tri vprašanja, ki pomenijo bistvo presoje, ki jo je morala Komisija opraviti na podlagi smernic. Hkrati so se na Komisijo obrnile tri vrste operaterjev, ki so jo obvestili o zaskrbljenosti glede nekaterih vidikov, načrtovanih za trg zmogljivosti. Dalje ni očitno, da bi Komisija v okviru predhodne preučitve izvedla posebne preiskovalne ukrepe ali samostojno presodila informacije, ki ji jih je posredovalo Združeno kraljestvo v zvezi z vlogo uravnavanja povpraševanja v okviru trga zmogljivosti. Poleg tega Splošno sodišče meni, da Komisija ni pravilno preučila te vloge. Splošno sodišče dalje ugotavlja, da je bila Komisija seznanjena s težavami, ki jih je skupina tehničnih strokovnjakov navedla glede upoštevanja potenciala uravnavanja povpraševanja v okviru trga zmogljivosti. Vendar iz izpodbijanega sklepa izhaja, da Komisija meni, da za presojo dejanskega upoštevanja uravnavanja povpraševanja zadostuje – in da ni več v položaju, v katerem bi lahko v zvezi s tem imela dvome glede združljivosti sheme pomoči z notranjim trgov – sprejeti modalitete, ki jih v zvezi s tem predvideva Združeno kraljestvo. Splošno sodišče je po analizi sklenilo, da presoja združljivosti priglašenega ukrepa z notranjim trgov poraja dvome v smislu člena 4 Uredbe št. 659/1999, zaradi katerih bi morala Komisija uvesti postopek iz člena 108(2) PDEU.

4. Zagotovitev vračila

Zadeva, v kateri je bila izdana sodba z dne 15. novembra 2018, *Banco Santander in Santusa/Komisija* (T-399/11 RENV, [EU:T:2018:787](#)), je med drugim Splošnemu sodišču ponudila priložnost, da pojasni pogoje, v katerih se zaradi spoštovanja načela varstva legitimnih pričakovanj ne more zagotoviti vračilo pomoči, ki je bila razglašena za nezakonito in nezdružljivo. Komisija je v obravnavani zadevi štela, da imajo lahko upravičenci do zadevne sheme taka pričakovanja do objave sklepa o začetku formalnega postopka preiskave v Uradnem listu Evropske unije. Tožeči stranki sta v tožbi med drugim trdili, da bi Komisija morala priznati taka pričakovanja do datuma objave izpodbijanega sklepa.

V zvezi s tem je Splošno sodišče najprej opozorilo, da morajo biti za pravico do sklicevanja na načelo varstva legitimnih pričakovanj izpolnjeni trije kumulativni pogoji. Prvič, pristojni organ bi moral upravičencu dati natančna, brezpogojna in skladna zagotovila, ki izhajajo iz pooblaščenih in zanesljivih virov. Drugič, ta zagotovila morajo biti taka, da pri subjektu, na katerega so naslovljena, vzbudijo legitimna pričakovanja. Tretjič, dana zagotovila morajo biti v skladu z veljavnimi predpisi. Splošno sodišče meni, da če bi obstajalo pravilo ali načelo, v skladu s katerim bi Komisija morala odrediti vračilo vsakršne pomoči, ki ni zakonita in ki ni združljiva z notranjim trgov, bi bila zagotovila, ki bi bila dana v primeru, da se taka pomoč ne bi vrnila, in ki bi lahko izhajala iz zagotovil, danih ob neobstoju opredelitve zadevnega ukrepa kot pomoči, nujno v nasprotju s tem načelom ali s tem pravilom. Tako tretji kumulativni pogoj za uporabo načela varstva legitimnih pričakovanj nikoli ne bi mogel biti izpolnjen. Vendar Splošno sodišče meni, da bi podjetja, za katera se je sporna ureditev uporabljala oziroma bi se lahko uporabljala, po datumu objave sklepa o začetku postopka lahko takoj prilagodila svoje vedenje, tako da se niso zavezala k pridobitvi deleža v tuji družbi, če so menila, da taka zaveza ob upoštevanju tveganja, da v prihodnosti ne bodo mogla biti deležna davčne ugodnosti, ki jo določa sporna shema, ne pomeni zadostnega gospodarskega interesa.

Splošno sodišče se je v sodbi z dne 15. novembra 2018, *Deutsche Telekom/Komisija* (T-207/10, [EU:T:2018:786](#)), izreklo tudi o sklepu Komisije, ki je bil predmet sodbe z dne 15. novembra 2018, *Banco Santander in Santusa/Komisija* (T-399/11 RENV, [EU:T:2018:787](#)), v okviru pritožbe, ki jo je v tem primeru vložilo konkurenčno podjetje enega od upravičencev do sheme. Po mnenju tožeče stranke bi Komisija morala odrediti vračilo pomoči, ki

so bile dodeljene na podlagi te sheme, ne pa na podlagi načela varstva legitimnih pričakovanj dovoliti nadaljnje izvajanje sheme za prevzeme deležev, do katerih je prišlo pred objavo odločbe o začetku formalnega postopka preiskave.

V zvezi s temi trditvami Splošno sodišče poudarja, da kadar je ukrep pomoči izveden brez predhodne priglasitve Komisiji in torej glede na člen 108(3) PDEU ni zakonit, upravičenec do pomoči v tem trenutku ne more imeti legitimnih pričakovanj glede pravilnosti dodelitve pomoči, razen v primeru izjemnih okoliščin. Dopustitev te izjeme je utemeljena zlasti z različnim statusom držav članic in upravičencev v zvezi z obveznostjo priglasitve. Izjema, ki je dopuščena v korist upravičencev do pomoči, je poleg tega utemeljena s tem, da bi bila splošnemu načelu varstva legitimnih pričakovanj brez njene dopustitve na področju državnih pomoči odvzeta vsebina, ker se obveznost vračila, ki se želi s tem načelom ublažiti, uporablja samo za nepriglašene pomoči, ki so bile izvedene brez odobritve Komisije.

Splošno sodišče ob preučevanju tudi – in zlasti – časovnega obsega priznanih legitimnih pričakovanj navaja, da je treba v tem kontekstu razlikovati datum nastanka legitimnih pričakovanj, ki ustreza datumu seznanitve z natančnimi zagotovili, in predmet, na katerega se nanašajo pridobljena legitimna pričakovanja, ki se lahko v skladu z besedilom natančnih zagotovil nanašajo tudi na transakcije, ki so bile izvedene pred tem datumom. Legitimna pričakovanja se namreč največkrat in zlasti v obravnavani zadevi nanašajo na ohranitev obstoječega položaja, ki je po definiciji nastal pred sprejetjem akta, s katerim se vzbudijo pričakovanja glede njegove ohranitve. Iz tega izhaja, da v obravnavani zadevi Komisija ni napačno ugotovila, da so se legitimna pričakovanja nanašala tudi na pomoči, ki so bile na podlagi sporne sheme dodeljene od začetka njene veljavnosti.

IV. Intelektualna lastnina – Znamka Evropske unije

1. Reformatorično pooblastilo

V zadevi, v kateri je bil izdan sklep z dne 1. februarja 2018, *ExpressVPN/EUIPO (EXPRESSVPN)* (T-265/17, [EU:T:2018:79](#)), se je Splošnemu sodišču ponudila priložnost, da odloči o vprašanju, ali je mogoče tožbo, ki vsebuje le en tožbeni predlog, s katerim se predlaga sprememba odločbe odbora za pritožbe pri Uradu Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO), razglasiti za dopustno. V obravnavani zadevi je tožeča stranka v stališčih glede ugovora nedopustnosti tožbe, ki ga je uveljavljal EUIPO, pojasnila, da predlaga samo spremembo izpodbijane odločbe.

Po mnenju Splošnega sodišča pomeni edini predlog v tožbi, o kateri je odločalo, predlog za spremembo v smislu člena 65(3) Uredbe (ES) št. 207/2009³⁶ (postal člen 72(3) Uredbe (EU) št. 2017/1001), ki določa, da je v zvezi s pritožbami zoper odločbe odborov za pritožbe „Splošno sodišče pristojno za razveljavitev ali spremembo izpodbijane odločbe“. Ker je namreč tožeča stranka v stališčih glede ugovora nedopustnosti poudarila, da predlaga samo „spremembo“ izpodbijane odločbe, Splošno sodišče v obravnavani zadevi tega edinega tožbenega predloga ne more razlagati tako, da se nanaša tako na razglasitev ničnosti kot tudi na spremembo navedene odločbe. Tako – ker je razglasitev dela ali celotne odločbe za nično predhodni in potreben pogoj, da se lahko ugodi predlogu za spremembo v smislu člena 65(3) Uredbe št. 207/2009 – takemu

³⁶ Uredba Sveta (ES) št. 207/2009 z dne 26. februarja 2009 o blagovni znamki Evropske unije (UL 2009, L 78, str. 1), kakor je bila spremenjena (nadomeščena z Uredbo (EU) 2017/1001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o blagovni znamki Evropske unije (UL 2017, L 154, str. 1)).

predlogu ni mogoče ugoditi, če ni predlogov za razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe. V delu, v katerem se predlog tožeče stranke nanaša na „registracijo znamke v registru znamk Evropske unije od EUIPO“, in ker odbor za pritožbe ni pristojen za obravnavanje takega predloga, niti Splošno sodišče ni pristojno za odločanje o predlogu za spremembo, s katero naj bi spremenilo odločbo odbora za pritožbe v zvezi s tem, zato je treba tako tožbo zavreči kot nedopustno.

2. Absolutni razlogi za zavrnitev

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 15. marca 2018, *La Mafia Franchises/EUIPO – Italija* (La Mafia SE SIENTA A LA MESA) (T-1/17, [EU:T:2018:146](#)), je bila sporna zahteva Italijanske republike za ugotovitev ničnosti figurativne znamke – ki jo sestavlja kompleksen znak, sestavljen iz črnega ozadja kvadratne oblike, na katerem se nahajata besedna elementa „la mafia“ in „se sienta a la mesa“, zapisana z belimi črkami, za katerima je upodobitev rdeče vrtnice – zaradi nasprotovanja javnemu redu. Oddelek za izbris in nato odbor za pritožbe pri EUIPO sta štela, da sporna znamka nasprotuje javnemu redu in da bi jo bilo treba zaradi tega v skladu s členom 7(1)(f) Uredbe št. 207/2009 (postal člen 7(1)(g) Uredbe 2017/1001) v celoti razglasiti za nično.

Splošno sodišče, ki odloča o tožbi tožeče stranke zoper odločbo oddelka za pritožbe, najprej opozarja, da je treba pri uporabi absolutnega razloga za zavrnitev iz člena 7(1)(f) Uredbe št. 207/2009 upoštevati tako okoliščine, ki so skupne vsem državam članicam Unije, kot tudi posebne okoliščine posameznih držav članic, ki lahko vplivajo na zaznavo upoštevnosti javnosti, ki je na ozemlju teh držav. Tako je Splošno sodišče iz tega, da je besedni element „la mafia“ prevladujoč, sklepalo, da bi se sporna znamka dojemala kot referenca na kriminalno organizacijo, znano pod tem imenom, in meni, da so kriminalne dejavnosti, ki se jim posveča ta organizacija, v nasprotju s prav tistimi vrednotami, na katerih temelji Unija, zlasti z vrednotama spoštovanja človekovega dostojanstva in svobode, navedenima v členu 2 PEU ter členih 2, 3 in 6 Listine o temeljnih pravicah. Splošno sodišče poudarja, da so te vrednote neločljive in pomenijo duhovno in moralno dediščino Unije, ter poleg tega pojasnjuje, da mafija deluje na posebej hudih področjih kriminalitete s čezmejnimi posledicami, za katere je delovanje zakonodajalca Unije predvideno s členom 83 PDEU. Poleg tega opozarja, da se besedni element „la mafia“ v Italiji zaznava izrazito negativno, ker ta kriminalna organizacija ogroža varnost te države članice. Zato je Splošno sodišče razsodilo, da je odbor za pritožbe upravičeno ugotovil, da besedni element „la mafia“ sporne znamke upošteveno javnost očitno spominja na ime kriminalne organizacije, odgovorne za posebej hude posege v javni red.

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 24. oktobra 2018, *Pirelli Tyre/EUIPO – Yokohama Rubber* (Upodobitev utor v obliki črke „L“) (T-447/16, v pritožbenem postopku,³⁷ [EU:T:2018:709](#)), je Splošno sodišče odločalo o tožbi, vloženi zoper odločbo, s katero je peti odbor za pritožbe pri EUIPO potrdil odločbo oddelka za izbris, glede na katero je znamka tožeče stranke – figurativni znak, ki upodablja utor v obliki črke „L“ in ki je bil registriran med drugim za trde pnevmatike za vozila – sestavljena izključno iz oblike proizvoda, ki je potrebna za dosego tehničnega učinka v smislu člena 7(1)(e)(ii) Uredbe (ES) št. 40/94.³⁸ Tožeča stranka je v utemeljitev tožbe odboru za pritožbe med drugim očitala, da je svojo odločbo oprl na različico člena 7(1)(e)(ii), ki se *ratione temporis* ni uporabljala.

37| Zadeva C-818/18 P, *Yokohama Rubber – Pirelli Tyre/EUIPO*, in zadeva C-6/19 P, *Pirelli Tyre*.

38| Uredba Sveta (ES) št. 40/94 z dne 20. decembra 1993 o blagovni znamki Skupnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 146), kakor je bila spremenjena (nadomeščena z Uredbo št. 207/2009, kakor je bila spremenjena in tudi sama nadomeščena z Uredbo 2017/1001).

V zvezi s tem Splošno sodišče poudarja, da je bilo z Uredbo (EU) 2015/2424³⁹ spremenjeno besedilo člena 7(1)(e)(ii) Uredbe št. 207/2009 (postal člen 7(1)(e)(ii) Uredbe 2017/1001), ki se nanaša na materialnopravno določbo. Po mnenju Splošnega sodišča iz besedila Uredbe 2015/2424, njenih ciljev in njene sistematike ne izhaja, da bi bilo treba člen 7(1)(e)(ii) Uredbe št. 207/2009 v različici, ki izhaja iz Uredbe 2015/2424, uporabiti v položajih, ki so nastali pred začetkom veljavnosti te zadnje uredbe 23. marca 2016. Iz tega sledi, da člena 7(1)(e)(ii) Uredbe št. 207/2009 v različici, ki izhaja iz Uredbe 2015/2424, v obravnavani zadevi očitno ni bilo mogoče uporabiti, saj je bila sporna znamka po vložitvi zahteve za registracijo 23. julija 2001 registrirana 18. oktobra 2002. Zato je bil odbor za pritožbe dolžan preučiti, ali je treba sporno znamko razglasiti za nično na podlagi člena 7(1)(e)(ii) Uredbe št. 40/94.

Splošno sodišče glede vsebine najprej ugotavlja, da sporni znak, kot je bil registriran, ne prikazuje niti oblike pnevmatike niti oblike tekalne plasti pnevmatike. Navaja, da lahko odbor za pritožbe za opredelitev bistvenih značilnosti dvodimenzionalnega znaka poleg grafičnega prikaza in morebitnih opisov, predloženih ob vložitvi zahteve za registracijo, seveda upošteva tudi ustrezne elemente, na podlagi katerih je mogoče presoditi, kaj zadevni znak konkretno prikazuje. Vendar EUIPO za to, da opredeli obliko, ki jo prikazuje nek sporni znak, ne sme k tej obliki dodati elementov, ki niso sestavni deli tega znaka in ki so mu torej zunanji ali tuji. Splošni interes, na katerem temelji člen 7(1)(e)(ii) Uredbe št. 40/94, namreč odboru za pritožbe ne daje pooblastila, da pri uporabi te posebne določbe odstopi od oblike, ki je upodobljena z znakom. Splošno sodišče sicer ugotavlja, da področje uporabe absolutnega razloga za zavrnitev iz člena 7(1)(e)(ii) Uredbe št. 40/94 ni omejeno le na znake, ki so izključno sestavljeni iz oblike „proizvoda“ kot takega, vendar poudarja, da v obravnavani zadevi sporni znak ni sestavljen izključno iz oblike zadevnih proizvodov in tudi ne iz oblike, ki bi bila količinsko in kakovostno pomemben del navedenih proizvodov. Zato je odbor za pritožbe napačno ugotovil, da sporni znak prikazuje tekalno plast pnevmatike in da je bil navedeni znak sestavljen iz „oblike blaga“ v smislu člena 7(1)(e)(ii) Uredbe št. 40/94.

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 25. oktobra 2018, *Devin/EUIPO – Haskovo (DEVIN)* (T-122/17, v pritožbenem postopku,⁴⁰ [EU:T:2018:719](#)), je moralo Splošno sodišče preučiti ravnovesje med splošnim interesom za ohranitev razpoložljivosti geografskih imen in posamičnim interesom imetnika znamke. V obravnavani zadevi je drugi odbor za pritožbe pri EUIPO potrdil odločbo oddelka za izbris, s katero je bila ugotovljena ničnost izpodbijane znamke, registrirane za brezalkoholne pijače, ker se je ta znamka – glede na to, da širša javnost mesto Devin (Bolgarija) pozna kot zdraviliško mesto – zaznavala kot opis geografskega porekla proizvodov, ki jih zajema.

Splošno sodišče ugotavlja – potem ko je najprej preučilo, kako povprečni potrošnik v sosednjih državah Bolgarije, in sicer v Grčiji in Romuniji, dojema izraz „devin“ – da zgolj okoliščina, da spletni iskalniki na internetu najdejo mesto Devin, ne zadostuje za dokaz, da gre za kraj, ki ga pozna večji del upoštevne javnosti v teh državah. Prav tako obstoj „nezanemarljivega turističnega profila na spletu“ kot tak ne more zadostovati za dokaz, da je upoštevna javnost v tujini seznanjena z obstojem majhnega mesta. Splošno sodišče v obravnavani zadevi poudarja, da odbor za pritožbe s tem, da se je napačno osredotočal na tuje turiste, zlasti iz Grčije in Romunije, ki obiščejo mesto Devin ali Bolgarijo, ni upošteval celotne upoštevne javnosti, ki jo sestavlja povprečni potrošnik v Uniji, zlasti v Grčiji in Romuniji, temveč se je napačno omejil na zelo majhen ali minimalen

39| Uredba (EU) 2015/2424 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2015 o spremembi Uredbe št. 207/2009 ter Uredbe Komisije (ES) št. 2868/95 za izvedbo Uredbe (ES) št. 40/94 in razveljavitvi Uredbe Komisije (ES) št. 2869/95 o pristojbinah, ki se plačujejo Uradu za harmonizacijo notranjega trga (blagovne znamke in modeli) (UL 2015, L 341, str. 21, in popravki v UL 2016, L 71, str. 322, UL 2016, L 110, str. 4, in UL 2016, L 267, str. 1).

40| Zadeva C-800/18 P, *Haskovo/EUIPO*.

del upoštevne javnosti, ki je vsekakor zanemarljiva in je glede na sodno prakso ni mogoče šteti za zanjo dovolj reprezentativno. Tako je bil nadzor odbora za pritožbe neprimeren, kar ga je neizogibno pripeljalo do napačne dejanske presoje tega, kako upoštevna javnost razume izraz „devin“.

Ker je Splošno sodišče lahko sklenilo, da iz spisa ni razvidno, da povprečni potrošnik v državah članicah Unije, razen v Bolgariji, izraz „devin“ prepozna kot označbo geografskega izvora, si je nato prizadevalo analizirati posledice te ugotovitve na razpoložljivost geografskega imena Devin. Ugotavlja, da čeprav člen 12(b) Uredbe št. 207/2009 (postal v nekoliko spremenjeni obliki člen 14(1)(b) Uredbe 2017/1001) tretjim osebam ne priznava uporabe geografskega imena kot znamke, pa vseeno zagotavlja, da jo lahko uporabljajo opisno, in sicer kot označbo v zvezi z geografskim izvorom, če se uporablja v skladu z dobrimi poslovnimi običaji v industrijskih in trgovinskih zadevah. Tako je zlasti mogoča opisna uporaba imena Devin za promocijo mesta kot turističnega cilja. Splošno sodišče poleg tega pojasnjuje, da ime mesta Devin ostane na voljo tretjim osebam ne samo za opisno uporabo, kot je promocija turizma v tem mestu, temveč tudi kot razlikovalni znak v primeru „upravičenega razloga“ in neobstoja verjetnosti zmede, kar izključuje uporabo členov 8 in 9 Uredbe št. 207/2009. Splošni interes za ohranitev razpoložljivosti geografskega imena, kot je ime zdraviliškega kraja Devin, je torej lahko zaščiten s tem, da se dovoli opisna uporaba takih imen, in z zaščitnimi ukrepi, ki omejujejo izključne pravice imetnika izpodbijane znamke, ne da bi se zahtevala ugotovitev ničnosti te znamke. Iz tega izhaja, da je odbor za pritožbe storil napako pri presoji, zato je bilo treba razveljaviti izpodbijano odločbo.

3. Relativni razlogi za zavrnitev

Zadeva, v kateri je bila izdana sodba z dne 1. februarja 2018, *Philip Morris Brands/EUIPO – Explosal (Superior Quality Cigarettes FILTER CIGARETTES Raquel)* (T-105/16, [EU:T:2018:51](#)), je Splošnemu sodišču omogočila, da preuči vprašanje, ali je odbor za pritožbe pri EUIPO v postopku za ugotovitev ničnosti upravičeno zavrnil upoštevanje prepozno predloženih dokazov ugleda znamke Evropske unije. Tožeča stranka se je pred EUIPO v podporo zahtevi za ugotovitev ničnosti sklicevala na ugled znamke Marlboro, vendar v zvezi s tem ni predložila nobenega dokaza. Dokazi, ki so bili predloženi naknadno pred odborom za pritožbe, so bili zavrnjeni kot prepozni, zato je tožeča stranka odboru očitala, da je napačno uporabil člen 76(2) Uredbe št. 207/2009 (postal člen 95(2) Uredbe 2017/1001) v povezavi s pravilom 50(1) Uredbe (ES) št. 2868/95,⁴¹ saj je menila, da je, ker so bili zadevni prepozno predloženi dokazi dejansko upoštevni za izid postopka, njihovo neupoštevanje v nasprotju z načelom dobrega upravljanja. Poleg tega se je sklicevala na prejšnjo odločbo istega odbora za pritožbe, v kateri naj bi ta priznal, da je znamka Marlboro pridobila „velik ugled“ v vsej Uniji.

Splošno sodišče najprej meni, da ker dokazov, predloženih pred odborom za pritožbe, ni mogoče šteti za „dopolnilne“ ali „dodatne“ dokaze k dokazom, ki jih je tožeča stranka že predložila, je bil odbor za pritožbe v skladu s pravilom 50(1) Uredbe št. 2868/95 in členom 76(2) Uredbe št. 207/2009 načeloma zavezan, da jih ne upošteva. Dalje poudarja, da mora vsaka stranka, ki se sklicuje na ugled svoje prejšnje znamke, v omejenem okviru vsakega postopka, v katerem sodeluje, in na podlagi dejanskih elementov, za katere meni, da so primerni, dokazati, da je navedena znamka pridobila tak ugled, ne da bi se lahko zadovoljila z zatrjevanjem, da je predložila tak dokaz s priznanjem takega ugleda, vključno s to znamko, v okviru ločenega upravnega postopka. Iz tega izhaja, da EUIPO ni bil nikakor zavezan avtomatično priznati ugleda prejšnje znamke samo na podlagi ugotovitev, opravljenih v okviru drugega postopka, v katerem je bila izdana prejšnja odločba.

⁴¹ Uredba Komisije (ES) št. 2868/95 z dne 13. decembra 1995 za izvedbo Uredbe št. 40/94 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 189).

Vendar Splošno sodišče ocenjuje, da je glede na sodno prakso, ki od EUIPO zahteva, da upošteva odločbe, ki so že bile sprejete, in posveti posebno pozornost vprašanju, ali je treba odločiti v enakem smislu, prejšnja odločba očitno pomenila indic, da je prejšnja znamka lahko uživala ugled v smislu člena 8(5) Uredbe št. 207/2009. V teh okoliščinah so bili dokazi, ki jih je tožeča stranka predložila pred odborom za pritožbe, lahko nedvomno dejansko upoštevni za izid postopka. Zato je odbor za pritožbe s tem, da je zavrnil preučitev dokaza, ker je bil prepozen, opustil preučitev potencialno upoštevnega dejavnika pri uporabi te določbe. EUIPO zaradi široke diskrecijske pravice, ki jo ima pri izvrševanju svojih nalog, ni mogoče oprostiti dolžnosti zbiranja vseh dejanskih in pravnih elementov, nujnih za izvajanje njegove diskrecijske pravice v primerih, v katerih bi zavrnitev upoštevanja nekaterih prepozno predloženih elementov pripeljala do nasprotovanja načelu dobrega upravljanja. Zato je treba ugotoviti, da je odbor za pritožbe s tem, da je menil, da se dokazov, ki jih je tožeča stranka prvič predložila pred njim, ne sme upoštevati, ker so bili predloženi prepozno, kršil načelo dobrega upravljanja.

Zadeva, v kateri je bila izdana sodba z dne 15. oktobra 2018, *John Mills/EUIPO – Jerome Alexander Consulting (MINERAL MAGIC)* (T-7/17, v pritožbenem postopku,⁴² [EU:T:2018:679](#)), je za Splošno sodišče pomenila priložnost za razlago člena 8(3) Uredbe št. 207/2009, v skladu s katerim se ob ugovarjanju imetnika blagovne znamke blagovna znamka ne registrira, če posrednik ali zastopnik imetnika blagovne znamke zahteva njeno registracijo v lastnem imenu brez imetnikovega soglasja.

Po mnenju Splošnega sodišča se s to določbo zahteva, da obstaja neposredna povezava med znamko imetnika in znamko, katere registracijo je zahteval posrednik ali zastopnik v lastnem imenu. Takšno povezavo je mogoče vzpostaviti le, če se zadevni znamki ujemata. V zvezi s tem pripravljeno gradivo za uredbo o znamki Evropske unije vsebuje koristna pojasnila o namenih zakonodajalca in gre v smer razlage, po kateri morata biti prejšnja znamka in prijavljena znamka enaki, in ne samo podobni, da se člen 8(3) Uredbe št. 207/2009 lahko uporabi. Možnost, ki jo je zakonodajalec Unije sprva predvidel v osnutku predloga uredbe o znamki Evropske unije, da se zadevna določba lahko uporablja tudi v primeru podobnega znaka, namreč ni bila vključena v končno različico. Poleg tega je iz navedenega pripravljenega gradiva očitno, da bi bilo treba zadevno določbo razlagati, kot da se uporablja mednarodno v smislu člena 6f Pariške konvencije.⁴³ Ker je Unija pogodbenica Sporazuma o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (TRIPS),⁴⁴ katerega člen 2 napotuje na več materialnih določb Pariške konvencije, med njimi na člen 6f, mora člen 8(3) Uredbe št. 207/2009, kolikor je to mogoče, razlagati glede na besedilo in namen tega sporazuma ter torej glede na to določbo. Ker člena 8(3) Uredbe št. 207/2009, kot je zapisan, ni mogoče razlagati drugače kot v smislu, da sta znamka imetnika in znamka, katere registracijo je zahteval posrednik ali zastopnik, enaki, je Splošno sodišče razsodilo, da se EUIPO ne more sklicevati na pripravljeno gradivo za to konvencijo, da bi trdil, da bi bilo ta člen treba razlagati tudi tako, kot da se nanaša tudi na primere, v katerih sta znaka zgolj podobna.

⁴²| Zadeva C-809/18 P, *EUIPO/John Mills*.

⁴³| Pariška konvencija za varstvo industrijske lastnine z dne 20. marca 1883, kakor je bila revidirana in spremenjena.

⁴⁴| Sporazum o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine z dne 15. aprila 1994 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 21, str. 305), ki pomeni Prilogo 1 C k Sporazumu o ustanovitvi svetovne trgovinske organizacije (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 21, str. 82).

4. Postopek za razveljavitev

a. Resna in dejanska uporaba

Sodba z dne 7. junija 2018, *Schmid/EUIPO – Landeskammer für Land - und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl)* (T-72/17, v pritožbenem postopku,⁴⁵ [EU:T:2018:335](#)), je Splošnemu sodišču omogočila, da odloči o vprašanju, ali se označba, zaščiten kot zaščiten geografska označba (ZGO) v skladu z Uredbo (EU) št. 1151/2012,⁴⁶ lahko resno uporablja v smislu člena 15(1) Uredbe št. 207/2009. Splošno sodišče je moralo na nov način uporabiti sodno prakso Sodišča iz zadeve W. F. Gözze Frottierweberei in Gözze.⁴⁷

Splošno sodišče najprej opozarja, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da se znamka „resno in dejansko uporablja“ v smislu te določbe, če se uporablja v skladu s svojo bistveno funkcijo zagotavljanja istovetnosti izvora proizvodov ali storitev, za katere je bila registrirana. Pri posameznih znamkah je temeljna funkcija znamke zagotoviti potrošniku ali končnemu uporabniku identiteto porekla proizvoda ali storitve, ki ga označuje znamka, kar mu omogoča, da brez morebitne zmede razlikuje ta proizvod ali to storitev od tistih, ki izvirajo od drugod. Znamka mora jamčiti, da so bili vsi proizvodi oziroma storitve, ki jih označuje, proizvedeni oziroma opravljeni pod nadzorom enega podjetja, ki je odgovorno za njihovo kakovost.

Po mnenju Splošnega sodišča je pomembno, da se bistvena funkcija znamke ne zamenjuje z drugimi funkcijami, ki jih znamka morda lahko izpolnjuje, kot je ta, ki pomeni zagotavljanje kakovosti zadevnega proizvoda ali označbo njegovega geografskega porekla. Znamka namreč izpolnjuje svojo funkcijo označbe izvora, če njena uporaba potrošnikom zagotavlja, da proizvodi, ki jih označuje, izvirajo iz enega podjetja, pod nadzorom katerega se ti proizvodi proizvajajo in kateremu je mogoče pripisati odgovornost za kakovost teh proizvodov. V obravnavanem primeru se izpodbijana znamka ni uporabljala v skladu s tako funkcijo kot označbo porekla. Iz tega izhaja, da je odbor za pritožbe pri EUIPO napačno uporabil pravo s tem, da je štel, da je bila dokazana resna in dejanska uporaba izpodbijane znamke.

b. Znamka, ki je v gospodarskem prometu postala obča oznaka

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 18. maja 2018, *Mendes/EUIPO – Actial Farmaceutica (VSL#3)* (T-419/17, [EU:T:2018:282](#)), je bila Splošnemu sodišču predložena tožba za razveljavitev odločbe, s katero je drugi odbor za pritožbe pri EUIPO zavrnil zahtevo za razveljavitev, ki jo je tožeča stranka vložila zoper besedno znamko v sektorju farmacevtskih proizvodov. Odbor za pritožbe je na prvem mestu na podlagi dokazov, ki jih je predložila tožeča stranka, menil, da ni mogoče ugotoviti, da je izpodbijana znamka v gospodarskem prometu postala obča oznaka za proizvode, za katere je bila registrirana, na drugem mestu pa, da tožeča stranka ni ustrezno dokazala zavajajoče rabe izpodbijane znamke. Ta zadeva je Splošnemu sodišču omogočila, da je prvič uporabilo člen 51(1)(b) in (c) Uredbe št. 207/2009 (postal člen 58(1)(b) in (c) Uredbe 2017/1001).

⁴⁵ Zadeva C-514/18 P, *Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark/Schmid*.

⁴⁶ Uredba (EU) št. 1151/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. novembra 2012 o shemah kakovosti kmetijskih proizvodov in živil (UL 2012, L 343, str. 1).

⁴⁷ Sodba z dne 8. junija 2017, *W. F. Gözze Frottierweberei in Gözze* (C-689/15, [EU:C:2017:434](#)).

Splošno sodišče najprej poudarja, da čeprav ni sodne prakse, ki bi se nanašala na uporabo te določbe, je bilo Sodišče vendarle že pozvano k razlagi člena 12(2)(a) Prve direktive 89/104/EGS⁴⁸ in člena 12(2)(a) Direktive 2008/95/ES⁴⁹, katerih vsebina je v bistvu enaka vsebini člena 51(1)(b) Uredbe št. 207/2009. Iz te sodne prakse, ki se po analogiji uporablja za člena 51(1)(b) Uredbe št. 207/2009, izhaja, da se ta člen nanaša na položaj, v katerem je uporaba znamke tako splošna, da znak, ki jo sestavlja, označuje kategorijo, vrsto ali naravo proizvodov ali storitev, ki so zajeti z registracijo, in ne posebnih proizvodov ali storitev določenega podjetja. Pravice imetnika znamke, ki so mu podeljene s členom 9 Uredbe št. 207/2009, se torej lahko razveljavijo, prvič, če je ta znamka v gospodarskem prometu postala obča oznaka za proizvode ali storitve, za katere je registrirana, in drugič, če je do te spremembe prišlo zaradi dejanj ali opustitev navedenega imetnika.

Poleg tega Splošno sodišče navaja, da čeprav zainteresirana javnost sicer vključuje predvsem potrošnike in končne kupce, je treba upoštevati tudi posrednike, ki imajo vlogo pri presoji običajnosti znamke. Tako je treba zainteresirano javnost, katere mnenje je treba upoštevati pri presoji, ali je izpodbijana znamka v gospodarskem prometu postala obča oznaka za proizvod, ki se trži pod to znamko, opredeliti glede na značilnosti trga navedenega proizvoda. Ker je v obravnavani zadevi bilo mogoče proizvod, ki se je tržil pod izpodbijano znamko, kupiti brez zdravniškega recepta, je zainteresirana javnost na prvem mestu vključevala končne potrošnike tega proizvoda. Na drugem mestu pa je, kar zadeva strokovnjake, zainteresirana javnost vključevala predvsem farmacevte, vendar tudi splošne zdravnike ali specialiste.

V. Skupna zunanja in varnostna politika – Omejevalni ukrepi

Število sporov v zvezi z omejevalnimi ukrepi na področju skupne zunanje in varnostne politike (SZVP) se je leta 2018 tako kot v prejšnjih letih povečalo. Posebej je treba izpostaviti več odločb.

1. Ukrajina

V sodbi z dne 21. februarja 2018, *Klyuyev/Svet* (T-731/15, [EU:T:2018:90](#)), je Splošno sodišče razsodilo o predlogu za razglasitev ničnosti aktov, s katerimi je Svet odločil o ohranitvi imena tožeče stranke na seznamu oseb, za katere se uporabijo omejevalni ukrepi zaradi razmer v Ukrajini.⁵⁰ Tožeča stranka je v podporo predlogu za razglasitev ničnosti med drugim navedla, da je Svet s tem, da je menil, da je bilo izpolnjeno merilo, upoštevno za utemeljitev tega, da se ji naložijo omejevalni ukrepi, storil očitno napako pri presoji.

48] Prva direktiva Sveta z dne 21. decembra 1988 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z blagovnimi znamkami (89/104/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 92).

49] Direktiva 2008/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z blagovnimi znamkami (UL 2008, L 299, str. 25).

50] Glej med drugim Sklep Sveta (SZVP) 2015/1781 z dne 5. oktobra 2015 o spremembi Sklepa 2014/119/SZVP o omejevalnih ukrepih proti določenim osebam, subjektom in organom zaradi razmer v Ukrajini (UL 2015, L 259, str. 23), Sklep Sveta (SZVP) 2016/318 z dne 4. marca 2016 o spremembi Sklepa 2014/119/SZVP o omejevalnih ukrepih proti določenim osebam, subjektom in organom zaradi razmer v Ukrajini (UL 2016, L 60, str. 76), in Sklep Sveta (SZVP) 2017/381 z dne 3. marca 2017 o spremembi Sklepa 2014/119/SZVP o omejevalnih ukrepih proti določenim osebam, subjektom in organom zaradi razmer v Ukrajini (UL 2017, L 58, str. 34).

Splošno sodišče – potem ko je spomnilo na temeljna načela iz sodne prakse⁵¹ v zvezi z obveznostmi, ki se med drugim nanašajo na nujnost dodatnih preverjanj, ki jih mora opraviti Svet pri sprejemanju omejevalnih ukrepov – najprej poudarja, da Svet ni dovolj natančno in konkretno podprl drugega razloga za ohranitev imena tožeče stranke na seznamu, in sicer da je oseba, ki je „povezana“ z osebo, proti kateri poteka kazenski postopek zaradi poneverbe javnih sredstev. V zvezi s prvim razlogom, na katerem temelji ohranitev imena tožeče stranke na seznamu in ki se nanaša na dejstvo, da je oseba, proti kateri ukrajinski organi vodijo kazenski postopek zaradi njene vpletenosti v poneverbo javnih sredstev ali drugega premoženja, Splošno sodišče zlasti poudarja, da kadar zadevna oseba predloži pripombe k obrazložitvi, mora Svet skrbno in nepristransko preučiti utemeljenost navedenih razlogov glede na te pripombe in morebitne razbremenilne dokaze, ki so jim priloženi, pri čemer ta obveznost izhaja iz obveznosti spoštovanja načela dobrega upravljanja, opredeljenega v členu 41 Listine o temeljnih pravicah. V teh okoliščinah mora Svet preveriti, prvič, v kolikšnem obsegu so dokazi, na katere se je oprl, dopuščali ugotovitev, da položaj tožeče stranke ustreza razlogu za ohranitev njenega imena na seznamu, in drugič, ali je bilo mogoče na podlagi teh dokazov ravnanja tožeče stranke opredeliti v skladu z upoštevnim merilom. Svet bi moral opraviti dodatna preverjanja, le če ta preverjanja ne bi bila zadostna. Ne gre za vprašanje, ali je moral Svet glede na dejstva in dokaze, s katerimi se je seznanil, ime tožeče stranke črtati s seznama, temveč samo za vprašanje, ali je moral ta dejstva in dokaze upoštevati ter po potrebi opraviti dodatna preverjanja ali ukrajinske organe prositi za pojasnila. V zvezi s tem zadostuje, da je mogoče na podlagi teh dejstev in dokazov upravičeno podvomiti o rezultatih preiskave na eni strani ter o zanesljivosti in posodobljenosti predloženih informacij na drugi.

Splošno sodišče ugotavlja, da ker je bil Svet v obravnavani zadevi med drugim seznanjen z dejstvom, da tožilstvo države članice resno dvomi o zadostnosti dokazov v podporo preiskavi ukrajinskih organov, na kateri je temeljil sklep Sveta o ohranitvi imena tožeče stranke na seznamu, je moral pri navedenih organih opraviti dodatna preverjanja ali jih vsaj prositi za pojasnila. Iz tega izhaja, da je Svet s tem, da je menil, da mu ni treba upoštevati dokazov in trditev tožeče stranke niti opraviti dodatnih preverjanj pri ukrajinskih organih, čeprav se je lahko na podlagi navedenih dejstev in dokazov ter trditev upravičeno vprašal o zanesljivosti predloženih informacij, storil očitno napako pri presoji.

Podobna problematika je bila osrednje vprašanje zadeve, v kateri je bila izdana sodba z dne 6. junija 2018, *Arbuzov/Svet* (T-258/17, [EU:T:2018:331](#)). Splošno sodišče je moralo še enkrat odločiti o tožbi za razglasitev ničnosti sklepa Sveta o ohranitvi imena tožeče stranke na seznamu oseb, subjektov in organov, za katere so se uporabljali omejevalni ukrepi, sprejeti zaradi razmer v Ukrajini, ker so ukrajinski organi zoper njo vodili kazenski postopek zaradi odtujitve javnih sredstev ali drugega premoženja.⁵² Tožeča stranka se je med drugim sklicevala na očitno napako Sveta pri presoji, ki naj bi jo ta storil, ker se je pri sprejetju izpodbijanega sklepa oprl zgolj na kratek povzetek položaja, ki ga je podal generalni državni tožilec Ukrajine, ne da bi zahteval dopolnilne informacije in ne da bi z zahtevano skrbnostjo preučil razbremenilne dokaze, ki mu jih je predložila tožeča stranka.

Splošno sodišče je znova najprej preučilo načela, določena s sodno prakso,⁵³ glede meril, ki jih mora Svet upoštevati za sprejetje omejevalnih ukrepov, nato pa se je osredotočilo na preučitev specifičnih trditev tožeče stranke, ki se ob upoštevanju teh ugotovitev nanašajo na predmet postopka zoper njo in na njegovo napredovanje. Prvič, glede predmeta postopka Splošno sodišče meni, da Svet s sprejetjem izpodbijanega sklepa, kar zadeva tožečo stranko, ni storil očitne napake pri presoji glede predmeta kazenskega postopka,

51| Sodba z dne 30. junija 2016, *Al Matri/Svet* (T-545/13, neobjavljena, [EU:T:2016:376](#)).

52| Sklep Sveta (SZVP) 2017/381 z dne 3. marca 2017 o spremembi Sklepa 2014/119/SZVP o omejevalnih ukrepih proti določenim osebam, subjektom in organom zaradi razmer v Ukrajini (UL 2017, L 58, str. 34).

53| Sodba z dne 7. julija 2017, *Arbuzov/Svet* (T-221/15, neobjavljena, [EU:T:2017:478](#)).

ki so ga ukrajinski pravosodni organi začeli proti tožeči stranki zaradi kaznivega dejanja odtujitve državnih sredstev, in glede upoštevnosti tega postopka z vidika upoštevnega merila. Drugič, glede napredovanja postopka Splošno sodišče poudarja, da ni sporno, da je ukrajinsko sodišče z odločbo z dne 15. februarja 2016 ukrajinskemu državnemu tožilstvu dovolilo, da kazenski postopek, katerega obstoj je po mnenju Sveta upravičeval omejevalne ukrepe proti tožeči stranki, vodi v nenavzočnosti. Zato je Splošno sodišče sklenilo, da bi moral Svet kljub sprejetju odločbe z dne 15. februarja 2016 od ukrajinskih organov zahtevati pojasnila glede razlogov, ki bi lahko upravičili nenapredovanje postopka. Zato je Svet storil očitno napako pri presoji, ki zadostuje za to, da se izpodbijani sklep razglasi za ničen v delu, v katerem se nanaša na tožečo stranko.

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 13. septembra 2018, *DenizBank/Svet* (T-798/14, [EU:T:2018:546](#)), se je moralo Splošno sodišče izreči o tožbi tožeče stranke zoper akte, s katerimi je bilo njeno ime vpisano v Prilogo III k Uredbi (EU) št. 833/2014.⁵⁴ Tožeča stranka je v utemeljitev tožbe med drugim navajala kršitev člena 19 Sporazuma iz Ankare,⁵⁵ člena 41(1), člena 50(3) in člena 58 Dodatnega protokola k temu sporazumu ter člena 6 Finančnega protokola k temu sporazumu. Te določbe naj bi učinkovale neposredno, ker naj bi vsebovale dovolj jasne in natančne obveznosti, katerih izpolnitev ali učinki niso odvisni od sprejetja nadaljnjega predpisa.

Splošno sodišče navaja, da je iz člena 216(2) PDEU razvidno, da so sporazumi, ki jih sklene Unija, kot so Sporazum iz Ankare in njegovi dodatni protokoli, za institucije Unije in države članice zavezujoči. Zato imajo ti sporazumi prednost pred akti sekundarne zakonodaje Unije. Zato je veljavnost aktov, ki se izpodbijata v obravnavani zadevi, mogoče preučiti ob upoštevanju Sporazuma iz Ankare in njegovih dodatnih protokolov, vendar le če narava in sistematika zadevnega sporazuma temu ne nasprotujeta in so navajane določbe z vidika vsebine nepogojne in dovolj natančne. Vendar Splošno sodišče ugotavlja, da mednarodni sporazumi, ki jih Unija sklene na podlagi določb Pogodb, kar zadeva Unijo, pomenijo akte, ki jih sprejmejo same institucije. Taki sporazumi so tako od svojega začetka veljavnosti sestavni del pravnega reda Unije. Njihove določbe morajo biti torej popolnoma v skladu z določbami Pogodb in ustavnimi načeli, ki iz njiju izhajajo. Prednost mednarodnih sporazumov, ki jih sklene Unija, pred akti sekundarne zakonodaje Unije se tako ne razteza na primarno pravo Unije. Zato ima Svet, tudi če v Sporazumih iz Ankare ne bi bilo izrecne določbe, ki bi pogodbenici omogočala, da sprejme ukrepe, za katere meni, da so primerni za varovanje njenih bistvenih varnostnih interesov, zaradi pooblastil, ki jih ima na podlagi člena 29 PEU in člena 215 PDEU, možnost, da omeji pravice, ki izhajajo iz Sporazumov iz Ankare, če so take omejitve nediskriminatorne in sorazmerne.

V zvezi s tem trditve, da so bili zadevni ukrepi diskriminatorni, ni mogoče sprejeti. Položaj tožeče stranke glede na cilje, ki se jim sledi z zadevnimi ukrepi, namreč ni primerljiv s položajem drugih bank, ki delujejo v Turčiji in ki niso v lasti ruskega subjekta, na katerega se nanašajo zadevni omejevalni ukrepi. Poleg tega položaja tožeče stranke ni bilo mogoče primerjati niti s položajem drugih finančnih institucij s sedežem na ozemlju Unije. To velja tudi za trditve tožeče stranke, ki se nanašajo na omejitve svobode ustanavljanja, opravljanja storitev in pretoka kapitala, saj so te omejitve ob predpostavki, da so dokazane, upravičene s ciljem iz izpodbijanih aktov, ki sta bila sprejeta na podlagi člena 29 PEU in člena 215 PDEU, in sicer povečanjem stroškov delovanja Ruske federacije, ki spodkopava ozemeljsko nedotakljivost, suverenost in neodvisnost

⁵⁴ Sklep Sveta 2014/512/SZVP z dne 31. julija 2014 o omejevalnih ukrepih zaradi delovanja Rusije, ki povzroča destabilizacijo razmer v Ukrajini (UL 2014, L 229, str. 13), kakor je bil spremenjen s Sklepom Sveta 2014/659/SZVP z dne 8. septembra 2014 (UL 2014, L 271, str. 54), s Sklepom Sveta 2014/872/SZVP z dne 4. decembra 2014 (UL 2014, L 349, str. 58), s Sklepom Sveta (SZVP) 2015/2431 z dne 21. decembra 2015 (UL 2015, L 334, str. 22), s Sklepom Sveta (SZVP) 2016/1071 z dne 1. julija 2016 (UL 2016, L 178, str. 21) in s Sklepom Sveta (SZVP) 2016/2315 z dne 19. decembra 2016 (UL 2016, L 345, str. 65), ter Uredbo Sveta (EU) št. 833/2014 z dne 31. julija 2014 o omejevalnih ukrepih zaradi delovanja Rusije, ki povzroča destabilizacijo razmer v Ukrajini (UL 2014, L 229, str. 1, in popravek v UL 2014, L 246, str. 59), kakor je bila spremenjena z Uredbo Sveta (EU) št. 960/2014 z dne 8. septembra 2014 (UL 2014, L 271, str. 3) in z Uredbo Sveta št. 1290/2014 z dne 4. decembra 2014 (UL 2014, L 349, str. 20).

⁵⁵ Sporazum o pridružitvi med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Turčijo, ki je bil podpisan 12. septembra 1963 v Ankari.

Ukrajine, ter spodbujanjem mirne rešitve krize. Takšen cilj odraža cilj ohranjanja miru in mednarodne varnosti v skladu s cilji zunanjega delovanja Unije, določenimi v členu 21 PEU. Ker so taki ukrepi ciljno usmerjeni in časovno omejeni, tožeča stranka ni mogla trditi, da bi bilo treba negativne posledice, ki izhajajo iz njih, šteti za nesorazmerne. Zato so bile po prepričanju Splošnega sodišča kršitve upoštevni določb Sporazumov iz Ankare, ki naj bi jih storila Unija in ki se navajajo v obravnavani zadevi, ob predpostavki, da so dokazane, glede na cilje, ki jim sledijo zadevni ukrepi, upravičene in z njimi sorazmerne.

Omejevalni ukrepi, sprejeti zaradi delovanja Ruske federacije, ki povzroča destabilizacijo razmer v Ukrajini, so bili tudi osrednje vprašanje zadeve, v kateri je bila izdana sodba z dne 13. septembra 2018, *Gazprom Neft/Svet* (T-735/14 in T-799/14, [EU:T:2018:548](#)). Ta zadeva je zanimiva predvsem z vidika preučitve, ki jo je Splošno sodišče opravilo glede procesnega upravičenja tožeče stranke za izpodbijanje določb izpodbijane uredbe v zvezi z omejitvami izvoza glede na določbe člena 263, četrti odstavek, PDEU.⁵⁶

Čeprav so te določbe splošne določbe, pa se po mnenju Splošnega sodišča na tožečo stranko neposredno nanašajo. Čeprav je s temi določbami res uveden sistem predhodnega dovoljenja, v skladu s katerim morajo nacionalni organi izvajati določene prepovedi, pa v zvezi s tem dejansko nimajo nikakršnega polja proste presoje. Splošno sodišče glede vprašanja, ali sporne določbe potrebujejo izvedbene ukrepe, poudarja, da ni očitno, da bi lahko tožeča stranka nacionalne organe sama zaprosila za izdajo dovoljenja in da bi lahko pri nacionalnih sodiščih izpodbijala akt o izdaji ali zavrnitvi izdaje takega dovoljenja. Zato ni mogoče šteti, da te določbe potrebujejo izvedbene ukrepe proti tožeči stranki zgolj zato, ker bi ta svoje sopogodbene s sedežem v Uniji eventualno lahko prosila, naj pri pristojnih nacionalnih organih vložijo prošnje za izdajo dovoljenja z namenom izpodbijanja odločb, ki bi jih sprejeli ti organi, pred nacionalnimi sodišči. Poleg tega bi bilo nenaravno oziroma čezmerno od subjekta zahtevati, naj zaprosi za izvedbeni akt zgolj zato, da bi ga lahko izpodbijal pred nacionalnimi sodišči, če je očitno, da bi bila ta prošnja nujno zavrnjena, tako da pri običajnem poteku postopka ne bi bila vložena. Splošno sodišče je sklenilo, da so določbe izpodbijane uredbe v zvezi z omejitvami izvoza predpisi, ki ne potrebujejo izvedbenih ukrepov, v smislu tretjega primera iz člena 263, četrti odstavek, PDEU. Tožeča stranka je morala torej dokazati le to, da se nanjo te določbe nanašajo neposredno, kar je v obravnavani zadevi storila. Zato je treba ugotoviti, da je njena tožba dopustna, tudi v delu, v katerem se nanaša na določbe izpodbijane uredbe v zvezi z omejitvami izvoza.

2. Egipt

V sodbi z dne 27. septembra 2018, *Ezz in drugi/Svet* (T-288/15, [EU:T:2018:619](#)), je Splošno sodišče odločalo o predlogu za razglasitev ničnosti ohranitve tožečih strank – egiptovskega podjetnika in politika ter njegovih žena – na seznamu, priloženem Sklepu 2011/172/SZVP,⁵⁷ za leta 2015, 2016 in 2017. Tožeče stranke so se med drugim sklicevale na ugovor nezakonitosti člena 1(1) Sklepa 2011/172, kakor je bil spremenjen s sklepi (SZVP)

⁵⁶ Uredba Sveta (EU) št. 833/2014 z dne 31. julija 2014 o omejevalnih ukrepih zaradi delovanja Rusije, ki povzroča destabilizacijo razmer v Ukrajini (UL 2014, L 229, str. 1, in popravek v UL 2014, L 246, str. 59), kakor je bila spremenjena z Uredbo Sveta (EU) št. 960/2014 z dne 8. septembra 2014 (UL 2014, L 271, str. 3) in z Uredbo Sveta št. 1290/2014 z dne 4. decembra 2014 (UL 2014, L 349, str. 20).

⁵⁷ Sklep 2011/172/SZVP z dne 21. marca 2011 o omejevalnih ukrepih proti nekaterim osebam in subjektom zaradi razmer v Egiptu (UL 2011, L 76, str. 63); v zvezi z ohranitvijo Sklep Sveta (SZVP) 2015/486 z dne 20. marca 2015 o spremembi Sklepa 2011/172 (UL 2015, L 77, str. 16), Sklep Sveta (SZVP) 2016/411 z dne 18. marca 2016 o spremembi Sklepa 2011/172 (UL 2016, L 74, str. 40) in Sklep Sveta (SZVP) 2017/496 z dne 21. marca 2017 o spremembi Sklepa 2011/172 (UL 2017, L 76, str. 22).

2015/486, (SZVP) 2016/411 in (SZVP) 2017/496,⁵⁸ ter člena 2(1) Uredbe (EU) št. 270/2011,⁵⁹ v bistvu zaradi neobstoja pravne podlage in kršitve načela sorazmernosti, ter na to, da naj bi Svet kršil člen 6 PEU v povezavi s členom 2 in členom 3(5) PEU ter člena 47 in 48 Listine o temeljnih pravicah, ker naj se Svet ne bi prepričal, da se v sodnih postopkih v Egiptu v zvezi s tožečimi strankami spoštujejo temeljne pravice.

Splošno sodišče opozarja, da so institucije Unije v skladu s členom 2 PEU in členom 3(5) PEU zavezane, zlasti v okviru mednarodnih odnosov, spodbujati vrednote in načela, na kateri temelji Unija, in sicer zlasti spoštovanje človekovega dostojanstva, pravne države in temeljnih pravic. Spoštovanje teh vrednot in načel, na katerih temelji Unija, velja za vsakršno delovanje Unije, vključno na področju SZVP. V tem okviru ima pravica do poštenega sojenja pomembno mesto v demokratični družbi. V obravnavanem primeru značilnosti sistema Sklepa 2011/172 ne upravičujejo tega, da bi bil Svet pri sprejemanju omejevalnih ukrepov izvzet iz splošne obveznosti, da spoštuje temeljne pravice, ki so sestavni del pravnega reda Unije, pri čemer bi bila posledica takega izvzetja, da bi bil izvzet iz kakršnega koli preverjanja varstva temeljnih pravic v Egiptu. Na eni strani namreč ne more biti popolnoma izključena možnost, da je ta sklep glede na svoje cilje zaradi hudih in sistematičnih kršitev temeljnih pravic očitno neustrezen. Poleg tega predmet tega sklepa – da se egiptovskim organom olajša ugotovitev storjenih nezakonitih prisvojitvev državnih sredstev in ohrani možnost, da ti organi zasežejo premoženjsko korist, ki je bila s temi prisvojitvami pridobljena – ne bi bil upošteven, če bi bila ugotovitev egiptovskih organov o nezakonitem prisvajanju javnih sredstev izpostavljena odrekanju sodnega varstva ali celo samovoljnosti. Na drugi strani, če obstoj potekajočih sodnih postopkov v Egiptu načeloma pomeni dovolj trdno dejansko podlago za uvrstitev oseb na seznam, priložen Sklepu 2011/172, in njeno podaljšanje, to ne velja, kadar mora Svet utemeljeno predpostavljati, da odločitev, sprejeta ob koncu teh postopkov, ne bo zanesljiva. Utemeljevanje Sveta, s katerim ta želi dokazati, da ni pristojen za preverjanje, ali so v okviru egiptovskih sodnih postopkov zagotovljena jamstva, enakovredna tistim, ki jih daje pravo Unije, se nanaša na obseg obveznosti presoje spoštovanja temeljnih pravic v egiptovskem političnem in pravnem okviru, vendar ne izpodbija obstoja te obveznosti.

Kar zadeva natančneje ugovor nezakonitosti v zvezi s sklepi 2015/486, 2016/411 in 2017/496, ker podaljšujejo sistem omejevalnih ukrepov iz člena 1(1) Sklepa 2011/172, Splošno sodišče poudarja, da tudi če bi se predpostavljalo, da se je stanje v Egiptu, glede na katero je Svet sprejel Sklep 2011/172, spremenilo, vključno v nasprotju s procesom demokratizacije, ki ga podpira politika, v okvir katere spada ta sklep, ta okoliščina nikakor ne more vplivati na pristojnost navedene institucije, da podaljša ta sklep. Ne glede na to okoliščino namreč cilji sklepov 2015/486, 2016/411 in 2017/496 ter pravil, katerih veljavnost podaljšujejo, nič manj ne spadajo na področje SZVP, kar v obravnavanem primeru zadostuje za zavrnitev očitka tožečih strank. Enako mora veljati za očitke glede kršitve načela sorazmernosti, saj elementi, ki so jih predložile tožeče stranke, sami po sebi ne omogočajo ugotovitve, da je sposobnost egiptovskih sodnih organov za zagotovitev spoštovanja pravne države in temeljnih pravic v okviru sodnih postopkov, na katerih temelji Sklep 2011/172, nedvomno ogrožena, in da Svet ni storil očitne napake pri presoji, ko je menil, da je pomoč egiptovskim organom v boju proti nezakonitemu prisvajanju javnih sredstev še naprej primerna, tudi glede navedenih političnih in sodnih sprememb. Nazadnje, Splošno sodišče ocenjuje, da bi glede na informacije, ki so jih predložili egiptovski organi v zvezi s stanjem kazenskih postopkov zoper prvo s seznama tožečih strank, Svet lahko utemeljeno menil, da bo pristojno egiptovsko sodišče sposobno ponovno odločiti o vsebini zadeve v razmerah, v katerih ne bo prišlo do kršitev pravice do poštenega sojenja, tako da bo odpravljeno tveganje, da te odločbe ne bi bile zanesljive. Ker je Splošno sodišče menilo, da sodbe egiptovskega kasacijskega sodišča v zadevnih kazenskih

58| Sklep Sveta (SZVP) 2015/486 z dne 20. marca 2015 o spremembi Sklepa 2011/172 (UL 2015, L 77, str. 16), Sklep Sveta (SZVP) 2016/411 z dne 18. marca 2016 o spremembi Sklepa 2011/172 (UL 2016, L 74, str. 40) in Sklep Sveta (SZVP) 2017/496 z dne 21. marca 2017 o spremembi Sklepa 2011/172 (UL 2017, L 76, str. 22).

59| Uredba Sveta (EU) št. 270/2011 z dne 21. marca 2011 o omejevalnih ukrepih zoper nekatere osebe in subjekte glede na razmere v Egiptu (UL 2011, L 76, str. 4, in popravek v UL 2014, L 294, str. 55).

postopkih in naknadna možnost prve s seznama tožečih strank za vložitev druge pritožbe pri tem sodišču pričajo o učinkovitem sodnem varstvu, je razsodilo, da Svet ni bil dolžan ustaviti podaljšanja uvrstitve tožečih strank ali opraviti dodatnih preverjanj.

3. Boj proti terorizmu

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 15. novembra 2018, *PKK/Svet* (T-316/14, [EU:T:2018:788](#)), je bil Splošnemu sodišču predložen predlog za razglasitev ničnosti aktov o ohranitvi Delavske stranke Kurdistan (Kurdistan Workers' Party, PKK) na seznamu skupin in subjektov, vpletenih v teroristična dejanja, v smislu Skupnega stališča 2001/931/SZVP.⁶⁰ Sporni so bili izvedbeni uredbi, sprejeti leta 2014, in številni pozneje sprejeti akti. Tožeča stranka je med drugim trdila, da je Svet kršil svojo obveznost obrazložitve s tem, da ni navedel dejanskih in natančnih razlogov, na podlagi katerih se je po preverjanju odločil, da ime PKK ohrani na spornih seznamih.

Splošno sodišče poudarja, da je odločitev Sveta o ohranitvi PKK na navedenem seznamu med drugim temeljila na tem, da je vlada Združenih držav Amerike PKK opredelila kot „tujo teroristično organizacijo“ (foreign terrorist organisation, FTO) in kot „izrecno opredeljenega svetovnega terorista“ (specially designated global terrorist, SDGT), pri čemer izpodbijani akti ne vsebujejo nobenega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče šteti, da je Svet dejansko preveril, ali sta bili opredelitvi kot FTO in SDGT sprejeti ob spoštovanju pravice do obrambe in pravice do učinkovitega sodnega varstva. Poleg tega ugotavlja, da je med sprejetjem odločb, ki so bile podlaga za prvotno uvrstitev imena tožeče stranke na sporne sezname, in sprejetjem izpodbijanih aktov minilo več kot deset let, enako tudi med prvotnim vpisom imena tožeče stranke na sporne sezname in sprejetjem teh aktov. Tak časovni razmik sam po sebi zadostuje za ugotovitev, da presoja iz odloka ministra Združenega kraljestva za notranje zadeve ter opredelitvi kot FTO in SDGT niso več zadoščale za presojo nadaljevanja obstoja tveganja vpletenosti tožeče stranke v teroristična dejanja na dan sprejetja teh aktov.

Čeprav Svetu nič ni prepovedovalo, da se opre na informacije, ki ne izhajajo iz odločb pristojnega organa v smislu člena 1(4) Skupnega stališča 2001/931 in na podlagi katerih tožeči stranki pripiše dogodke, ki jih opredeli kot teroristična dejanja, da bi njeno ime ohranil na spornih seznamih, Splošno sodišče kljub temu meni, kar zadeva izvedbeni uredbi iz leta 2014, da mu skopost informacij, vsebovanih v utemeljitvi, ne omogoča izvedbe sodnega nadzora v zvezi z dogodki, ki jih izpodbija tožeča stranka. Sklepa, da Svet v obrazložitvi k tem aktoma ni niti zadostno utemeljil svoje presoje obstoja ene ali več odločb pristojnih organov v smislu člena 1(4) Skupnega stališča 2001/931 niti zadostno navedel posebnih in konkretnih razlogov za ohranitev imena tožeče stranke na spornih seznamih. V zvezi s pozneje sprejetimi akti Splošno sodišče poudarja, da se Svet ne more omejiti, kot je to storil v obravnavanem primeru, na ponovitev razlogov iz odločbe pristojnega organa, ne da bi sam preveril utemeljenost. Utemeljitev teh aktov sicer vsebuje navedbo, da je Svet preučil, ali razpolaga z elementi, ki kažejo na to, da bi bilo treba ime PKK umakniti s spornih seznamov, in ugotovil, da nima nobenega takega elementa. Čeprav taka splošna navedba morda lahko zadošča, če osebe, skupine ali subjekti, na katere se nanašajo ukrepi zamrzitve sredstev, niso podali nobenih navedb, pa to ni tako, kadar, kot v obravnavanem primeru, tožeča stranka predloži elemente, za katere meni, da lahko upravičijo umik njenega imena s spornih seznamov, ne glede na vprašanje utemeljenosti teh elementov. Ugotoviti je torej treba, da tudi ti akti niso dovolj obrazloženi.

⁶⁰ Skupno stališče 2001/931/SZVP z dne 27. decembra 2001 o uporabi posebnih ukrepov za boj proti terorizmu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 18, zvezek 1, str. 217).

VI. Gospodarska, socialna in teritorialna kohezija

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 1. februarja 2018, *Francija/Komisija* (T-518/15, [EU:T:2018:54](#)), je bila Splošnemu sodišču predložena tožba za razglasitev delne ničnosti Izvedbenega sklepa Komisije (EU) 2015/1119 o izključitvi nekaterih odhodkov Francoske republike iz naslova Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (EKJS) in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) iz financiranja Evropske unije⁶¹ za leta od 2011 do 2013. Ti odhodki so ustrezali „indemnités compensatoires des handicaps naturels“ (ICHN) (nadomestila zaradi omejenih naravnih možnosti) in „prime herbagère agroenvironnementale“ (PHAE) (kmetijsko-okoljska pašna premija). Francoska republika je trdila, da je Komisija kršila pravila, določena z dokumentoma, ki sta določala smernice v zvezi s potrjevanjem obračunov Jamstvenega oddelka Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS), in sicer z dokumentoma VI/5330/97⁶² in AGRI/60637/2006⁶³, s tem, da je uporabila pavšalni popravek, povečan za 10 %, ker naj bi se neizpolnitev obveznosti, ki se očita francoskim organom glede štetja živali, ponavljala, saj se nanaša na ključni pregled, ki je bil že popravljen ob dveh prejšnjih preiskavah in ki ni bil predmet izboljšanj.

Po mnenju Splošnega sodišča je iz besedila dokumenta VI/5330/97 razvidno, da mora biti izboljšava, katere opustitev lahko pomeni obteževalni dejavnik, opravljena po obvestitvi o potrebnih izboljšavah ali celo, kot je pojasnjeno v dokumentu AGRI/60637/2006, po sklepu o finančnih popravkih, izdanem v okviru potrditve obračunov. Poleg tega se z obravnavanjem, kot je to storila Komisija, očitanih nepravilnosti kot ponavljajočih se, ne da bi se preverilo, ali jih je država članica imela možnost odpraviti, potem ko so ji bile prvič očitane, nazadnje pride do ideje o ponavljajoči se kršitvi, ki temelji zgolj na ponavljanju spornih nepravilnosti, ne glede na sprejetje sklepa, kot je zahtevano v dokumentu AGRI/60637/2006. Zato je bilo treba izpodbijani sklep razglasiti za ničen v delu, v katerem je v njem uporabljen pavšalni popravek, povečan za 10 %, ker se je nepravilnost, ki se očita francoskim organom na področju štetja živali, ponavljala in ti v zvezi z njo niso izvedli izboljšav.

V sodbi z dne 1. marca 2018, *Poljska/Komisija* (T-402/15, [EU:T:2018:107](#)), se je Splošno sodišče izreklo o posledicah tega, da je Komisija prekoračila trimesečni rok iz člena 41(2) Uredbe (ES) št. 1083/2006⁶⁴ za zavrnitev finančnega prispevka iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) za velik projekt državi članici.

Splošno sodišče je najprej ugotovilo, da je zadevni rok, tako kot izhaja iz besedila in strukture navedene določbe, prekluzivni rok in da ga je Komisija v tem primeru prekoračila. Vendar pojasnjuje, da ker člen 41 Uredbe št. 1083/2006 ne vsebuje nobene določbe glede posledic dejstva, da Komisija prekorači trimesečni rok, ki ga določa, je treba v skladu s sodno prakso Sodišča za določitev posledic te prekoračitve preučiti cilj in sestavo te uredbe. Splošno sodišče v zvezi s tem na prvem mestu opozarja, da je rok, ki je določen v členu 41(2) Uredbe št. 1083/2006, rok, v katerem mora Komisija odgovoriti na predlog, ki ji ga predloži tretja oseba, v tem primeru država članica. Le če neobstoj odgovora v tem roku povzroči ugoditev predlogu ali izgubo pristojnosti Komisije, da odloči o tem predlogu, se lahko negativni odgovor, sprejet po poteku roka,

61| Izvedbeni sklep Komisije (EU) 2015/1119 z dne 22. junija 2015 o izključitvi nekaterih odhodkov držav članic iz naslova EKJS in EKSRP iz financiranja Unije (UL 2015, L 182, str. 39).

62| Dokument Komisije VI/5330/97 z dne 23. decembra 1997, naslovljen „Smernice v zvezi z izračunom finančnih posledic ob pripravi odločbe o potrditvi obračuna Jamstvenega oddelka EKUJS“.

63| Sporočilo Komisije o tem, kako Komisija obravnava ponavljajoče se primere pomanjkljivosti sistemov nadzora v okviru potrditve obračunov Jamstvenega oddelka EKUJS.

64| Uredba Sveta (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1260/1999 (UL L 210, str. 25).

avtomatično razglasi za ničen le zaradi prekoračitve tega roka. Ker neobstoj odgovora na predlog za potrditev v roku, določenem v členu 41(2) te uredbe, ne pomeni, da je predlogu za potrditev ugodeno niti da je Komisija izgubila pristojnost, da odloči o tem predlogu, Uredbe št. 1083/2006 ni mogoče razlagati tako, da vsaka prekoračitev roka, določenega v členu 41(2) te uredbe, avtomatično sama po sebi povzroči razglasitev ničnosti sklepa o zavrnitvi, sprejetega po izteku roka.

Na drugem mestu je Splošno sodišče pri preučitvi, ali bi morala v tem primeru ugotovljena prekoračitev trimesečnega roka povzročiti razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa, navedlo, da Republika Poljska ni konkretno dokazala niti ni trdila, da ni bilo izključeno, da bi upravni postopek lahko imel drugačen rezultat, če bi bil končan v trimesečnem roku, določenem v členu 41(2) Uredbe št. 1083/2006. Zato v tem primeru ta prekoračitev ni mogla povzročiti razglasitve ničnosti izpodbijanega sklepa. Splošno sodišče kljub temu ugotavlja, da ker je Komisija s tem, da je odločala po preteku trimesečnega roka za odločanje o predlogu za potrditev, kršila člen 41(2) Uredbe št. 1083/2006, se lahko pred Splošnim sodiščem z odškodninsko tožbo uveljavlja povračilo morebitne škode, povzročene z nespoštovanjem roka, določenega v členu 41(2) Uredbe št. 1083/2006, če so izpolnjeni vsi pogoji za nepogodbeno odgovornost Unije in uveljavljanje pravice do povračila nastale škode na podlagi člena 340, drugi odstavek, PDEU.

VII. Varovanje zdravja

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 14. marca 2018, *TestBioTech/Komisija* (T-33/16, [EU:T:2018:135](#)), je bila Splošnemu sodišču predložena tožba nevladne organizacije za razglasitev ničnosti dopisa, s katerim je član Komisije, odgovoren za zdravje in varnost hrane, zavrnil zahtevo za notranjo revizijo na podlagi člena 10 Uredbe (ES) št. 1367/2006⁶⁵ izvedbenih sklepov Komisije o odobritvi dajanja na trg gensko spremenjene soje. Zavrnitev je temeljila na trditvi, da očitki iz navedene zahteve ne spadajo na področje uporabe člena 10 Uredbe št. 1367/2006, ker se vidiki zdravstvene ocene gensko spremenjenih živil ali krme niso nanašali na oceno okoljskih tveganj.

Po mnenju Splošnega sodišča je treba pojem „okoljsko pravo“ v smislu Uredbe št. 1367/2006 načeloma razlagati precej široko. Zato je treba obseg obveznosti izvedbe notranje revizije na podlagi člena 10 Uredbe št. 1367/2006 razlagati tako, da je Komisija dolžna preučiti zahteve za notranjo revizijo samo, če je vlagatelj zahteve za revizijo trdil, da je zadevni upravni akt v nasprotju z okoljskim pravom v smislu Uredbe št. 1367/2006. Splošno sodišče posebej v zvezi z revizijo odobritve za dajanje na trg na podlagi Uredbe (ES) št. 1829/2003⁶⁶ navaja, da okoljsko pravo v smislu Uredbe št. 1367/2006 zajema katero koli zakonsko določbo Unije, ki se nanaša na ureditev gensko spremenjenih organizmov, katere cilj je obvladati tveganje za zdravje ljudi ali živali, ki izhaja iz teh gensko spremenjenih organizmov ali iz okoljskih dejavnikov, ki lahko vplivajo na navedene organizme pri njihovem gojenju ali reji v naravnem okolju. Ta ugotovitev brez razlikovanja velja za položaje, pri katerih gensko spremenjeni organizmi niso bili vzgojeni v Uniji. Zato je Komisija s tem, da je v izpodbijanem sklepu ugotovila, da očitkov tožeče stranke ni bilo mogoče preizkusiti v okviru člena 10 Uredbe št. 1367/2006, storila napako.

⁶⁵ Uredba (ES) št. 1367/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. septembra 2006 o uporabi določb Aarhuške konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah v institucijah in organih Skupnosti (UL 2006, L 264, str. 13).

⁶⁶ Uredba (ES) št. 1829/2003 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 22. septembra 2003 o gensko spremenjenih živilih in krmi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 32, str. 432).

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 17. maja 2018, *Bayer CropScience in drugi/Komisija* (T-429/13 in T-451/13, v pritožbenem postopku,⁶⁷ [EU:T:2018:280](#)), se je moralo Splošno sodišče izreči o zakonitosti Izvedbene uredbe (EU) št. 485/2013⁶⁸ v delu, v katerem je ta spremenila pogoje za odobritev več aktivnih snovi po ponovni oceni tveganj, ki jih pomenijo za opraševalne žuželke. Splošno sodišče je opozorilo, da iz formulacije in sistematike upoštevanih določb Uredbe (ES) št. 1107/2009⁶⁹ izhaja, da dokazno breme glede tega, da so izpolnjeni pogoji za odobritev iz člena 4 Uredbe št. 1107/2009, nosi vlagatelj zahtevka za odobritev, in najprej poudarilo, da mora Komisija pri pregledu, ki se izvede pred koncem obdobja odobritve, dokazati, da pogoji za odobritev niso več izpolnjeni. Po mnenju Splošnega sodišča za to, da bi Komisija lahko opravila pregled odobritve aktivne snovi na podlagi člena 21(1) Uredbe št. 1107/2009, zadostuje, da obstajajo nove študije, katerih izsledki glede na spoznanja, ki so bila na voljo ob predhodni oceni, vzbujajo zaskrbljenost glede vprašanja, ali so merila za odobritev iz člena 4 navedene uredbe še vedno izpolnjena. V zvezi s tem je treba upoštevati tudi, da se je zakonodajni okvir po prvotni odobritvi obravnavanih snovi razvil, in to zlasti s sprejetjem Uredbe št. 1107/2009 in zadevnih izvedbenih uredb, ki zdaj določajo, da je treba posebno pozornost nameniti tveganjem, ki jih aktivne snovi in zlasti pesticidi pomenijo za čebele.

Splošno sodišče poleg tega meni, da se to, da se ob neobstoju znanstvene gotovosti sprejmejo preventivni ukrepi, ki se lahko, ko je ta gotovost dosežena, izkažejo za preveč previdne, ne more samo po sebi šteti za kršitev previdnostnega načela in je, nasprotno, neločljivi del tega načela. Zato je lahko Komisija brez očitne napake pri presoji štela, da dodatno obdobje preložitve ocene tveganj, da se lahko upoštevajo poznejša znanstvena spoznanja, nikakor ni združljivo s ciljem vzdrževanja visoke ravni zaščite okolja in da je ob upoštevanju previdnostnega načela pristojna, da nemudoma sprejme zaščitne ukrepe. Nazadnje Splošno sodišče ugotavlja, da točka 6.3.4 sporočila o previdnostnem načelu⁷⁰ določa, da se izvede preskus koristi in stroškov ukrepanja ali neukrepanja. Navedena zahteva je izpolnjena, če se je zadevni organ, v obravnavanem primeru Komisija, dejansko seznanil s pozitivnimi in negativnimi, ekonomskimi in drugimi učinki, ki jih prinašata nameravano ukrepanje in tudi opustitev delovanja, in če jih je upošteval pri sprejetju svojega sklepa.

Po mnenju Splošnega sodišča je lahko Komisija upravičeno menila, da glede na vrednosti kvocientov nevarnosti, opredeljenih za obravnavane snovi v sklepih Evropske agencije za varnost hrane (EFSA), ni mogoče izključiti tveganja za družine in da je zato v skladu s previdnostnim načelom pristojna za sprejetje zaščitnih ukrepov, ne da bi morala čakati, da se v celoti ugotovi, pod katerimi pogoji in od katere stopnje smrtnosti lahko izguba posameznih čebel ogrozi preživetje ali razvoj družin.

Ta vprašanja so bila v središču pozornosti tudi v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 17. maja 2018, *BASF Agro in drugi/Komisija* (T-584/13, [EU:T:2018:279](#)). Splošnemu sodišču je bila predložena tožba za razglasitev ničnosti Izvedbene uredbe Komisije (EU) št. 781/2013⁷¹ in, ker je menilo, da Komisija ni predložila nobenega dokaza o tem, da je bila pri uporabi previdnostnega načela dejansko opravljena ocena učinka, je izpodbijani akt razglasilo za ničen.

67| Zadeva C-499/18 P, *Bayer CropScience in Bayer/Komisija*.

68| Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 485/2013 z dne 24. maja 2013 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 540/2011 glede pogojev za registracijo aktivnih snovi klotianidin, tiametoksam in imidakloprid ter prepovedi uporabe in prodaje semen, tretiranih s fitofarmacevtskimi sredstvi, ki vsebujejo navedene aktivne snovi (UL 2013, L 139, str. 12).

69| Uredba (ES) št. 1107/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o dajanju fitofarmacevtskih sredstev v promet in razveljavitvi direktiv Sveta 79/117/EGS in 91/414/EGS (UL 2009, L 309, str. 1).

70| Sporočilo Komisije z dne 2. februarja 2000 o uporabi previdnostnega načela (COM(2000) 1 final).

71| Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 781/2013 z dne 14. avgusta 2013 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 540/2011 glede pogojev za registracijo aktivne snovi fipronil ter prepovedi uporabe in prodaje semen, tretiranih s fitofarmacevtskimi sredstvi, ki vsebujejo navedeno aktivno snov (UL 2013, L 219, str. 22).

Splošno sodišče meni, da je res, da ima v okviru uporabe Uredbe št. 1107/2009 varstvo okolja prednost pred ekonomskimi razlogi, tako da je z njim mogoče upravičiti celo precejšnje negativne ekonomske posledice za nekatere gospodarske subjekte. Vendar v splošni pritrditvi takemu načelu ni mogoče videti vnaprejšnjega izvajanja diskrecijske pravice zakonodajalca, s čimer bi bila Komisija odvezana dolžnosti izvesti analizo koristi in stroškov konkretnega ukrepa.

Splošno sodišče poleg tega ugotavlja, da je obveznost izvedbe ocene učinka, formulirana v točki 6.3.4 sporočila o previdnostnem načelu, konec koncev le poseben izraz načela sorazmernosti. Trditev, da je Komisija na področju, na katerem ima široko polje proste presoje, upravičena sprejeti ukrepe, ne da bi morala oceniti njihove koristi in slabosti, ni v skladu z načelom sorazmernosti. To, da se upravi prizna diskrecijska pravica, namreč nujno in neizogibno ustreza obveznosti izvajanja te pravice in upoštevanja vseh informacij, ki so za to upoštevne. To velja še toliko bolj v okviru uporabe previdnostnega načela, v katerem uprava sprejema ukrepe, s katerimi omejuje pravice pravnih subjektov ne na podlagi znanstvene gotovosti, ampak na podlagi negotovosti.

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 27. septembra 2018, *Mellifera/Komisija* (T-12/17, v pritožbenem postopku,⁷² EU:T:2018:616), je bila Splošnemu sodišču predložena tožba za razglasitev ničnosti sklepa Komisije, s katerim je bila zavrnjena zahteva za notranjo revizijo Izvedbene uredbe Komisije (EU) 2016/1056,⁷³ s katero je Komisija drugič podaljšala veljavnost registracije glifosata, na podlagi člena 10 Uredbe (ES) št. 1367/2006. Komisija je to zahtevo za notranjo revizijo zavrnila kot nedopustno, saj naj akt, na katerega se nanaša navedena zahteva, ne bi bil upravni akt v smislu člena 2(1)(g) Uredbe št. 1367/2006, torej posamičen ukrep.

Ker je Komisija s svojo Izvedbeno uredbo (EU) 2017/2324 z dne 12. decembra 2017,⁷⁴ sprejeto po koncu pisnega postopka v tej zadevi, podaljšala odobritev glifosata za pet let, je Splošno sodišče najprej preučilo pravni interes tožeče stranke. Splošno sodišče opozarja, da tožeča stranka ohrani interes za vložitev predloga za razglasitev ničnosti akta institucije Unije, da bi se lahko preprečila ponovitev domnevne nezakovitosti iz zadevnega akta v prihodnosti. Tako je bilo tudi v obravnavani zadevi, saj je domnevna nezakovitost po mnenju tožeče stranke temeljila na razlagi člena 10(1) Uredbe št. 1367/2006 v povezavi s členom 2(1)(g) navedene uredbe, za katero je zelo verjetno, da jo bo Komisija ponovno uporabila v primeru nove zahteve za notranjo revizijo upravnih aktov v okviru okoljske zakonodaje.

Splošno sodišče v zvezi z vsebino poudarja, da izvedbena uredba, sprejeta na podlagi člena 17, prvi odstavek, Uredbe št. 1107/2009, zadevno odobritev aktivne snovi za določeno obdobje podaljša. Zato ima ta ukrep torej enake posledice kot izvedbena uredba o prvotni odobritvi take snovi v skladu s členom 13(2) navedene uredbe ali kot uredba o obnovitvi odobritve v skladu s členom 20 te uredbe. Po mnenju Splošnega sodišča iz člena 28(1) Uredbe št. 1107/2009 izhaja, da se fitofarmacevtsko sredstvo načeloma lahko da v promet ali uporabi le, če je bilo registrirano v zadevni državi članici v skladu z navedeno uredbo. Poleg tega iz člena 29(1) (a) navedene uredbe izhaja, da se fitofarmacevtsko sredstvo registrira le, če je bila aktivna snov, ki jo vsebuje, odobrena. Zato odobritev aktivne snovi na podlagi Uredbe št. 1107/2009 nima pravnih učinkov le v razmerju do pravnega subjekta, ki je to odobritev zahteval, ampak tudi v razmerju do vsakega gospodarskega subjekta, za katerega dejavnosti je ta odobritev potrebna, zlasti do proizvajalcev fitofarmacevtskih sredstev, ki vsebujejo navedeno snov, in do katerega koli pristojnega javnega organa, vključno z javnimi organi držav članic,

72| Zadeva C-784/18 P, *Mellifera/Komisija*.

73| Izvedbena uredba Komisije (EU) 2016/1056 z dne 29. junija 2016 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 540/2011 glede podaljšanja veljavnosti registracije aktivne snovi glifosat (UL 2016, L 173, str. 52).

74| Izvedbena uredba Komisije (EU) 2017/2324 z dne 12. decembra 2017 o podaljšanju odobritve aktivne snovi glifosat v skladu z Uredbo št. 1107/2009 ter o spremembi Priloge k Izvedbeni uredbi Komisije (EU) št. 540/2011 (UL 2017, L 333, str. 10).

pristojnimi za registracijo teh sredstev. Zato je treba ugotoviti, da je Izvedbena uredba št. 2016/1056 splošna, ker se uporablja v objektivno opredeljenih okoliščinah ter povzroča pravne učinke za splošno in abstraktno določeno kategorijo pravnih subjektov.

Splošno sodišče pojasnjuje, da čeprav člen 9(3) Aarhuške konvencije⁷⁵ ne določa, da se možnost, ki jo predvideva glede upravnih postopkov, nanaša le na primere posamičnih aktov, navedene določbe ni mogoče neposredno uporabiti v pravnem redu Unije niti se ne more uporabiti kot merilo zakonitosti aktov Unije. Ker so lahko predmet zahteve za notranjo revizijo v skladu s členom 10(1) Uredbe št. 1367/2006 le „upravni akti“, opredeljeni v členu 2(1)(g) te uredbe kot „posamični ukrepi“, teh določb ni mogoče razlagati tako, da bi upravni akti iz teh določb vključevali splošne akte, saj bi bila taka razlaga contra legem.

Splošno sodišče je v sodbi z dne 13. decembra 2018, *Ville de Paris, Ville de Bruxelles in Ayuntamiento de Madrid/Komisija* (T-339/16, T-352/16 in T-391/16, [EU:T:2018:927](#)), odločalo o tožbah za razglasitev ničnosti Uredbe (EU) 2016/646,⁷⁶ ki so jo vložila mesta Pariz, Bruselj in Madrid, ter o zahtevku za povračilo škode, ki naj bi jo mesto Pariz utrpelo zaradi sprejetja navedene uredbe. V okviru teh tožb za razglasitev ničnosti so tožeče stranke trdile, da Komisija ne more določiti vrednosti emisij dušikovih oksidov, ki se jih ne sme preseči (NTE) med preskusi v dejanskih voznih razmerah in ki so višje od mejnih vrednosti teh emisij, določenih za standard Euro 6 v Prilogi I k Uredbi (ES) št. 715/2007.⁷⁷

Medtem ko je Komisija izpodbijala dopustnost tožb, pri čemer je zlasti menila, da izpodbijana uredba nikakor ne posega v pooblastila tožečih strank za urejanje prometa vozil, da bi se zmanjšala onesnaženost zraka, in da naj zato ne bi vplivala na njihov pravni položaj, se Splošno sodišče s tem ni strinjalo. Splošno sodišče najprej opozarja, da se izpodbijani akt na tožečo stranko neposredno nanaša v smislu člena 263, četrti odstavek, PDEU, če ima neposredne učinke na pravni položaj tožeče stranke in če naslovnikom, zadolženim za njegovo izvedbo, ne dopušča nobene diskrecijske pravice, ter poudarilo, da gre za tak primer, kadar zadevni akt posega v normativne pristojnosti subjekta na poddržavni ravni. Po mnenju Splošnega sodišča dobesedna, teleološka in kontekstualna razlaga Direktive 2007/46/ES,⁷⁸ v okviru katere je bila sprejeta izpodbijana uredba, vodijo k podobni ugotovitvi, to je, da ta direktiva javnim organom držav članic dejansko preprečuje, da prepovejo, omejijo ali preprečijo vožnjo po cestah vozil iz razlogov, povezanih z vidiki njihove izdelave ali delovanja, zajetih v tej direktivi, če ta vozila izpolnjujejo njene zahteve. Iz tega izhaja, da tožeče stranke zaradi sprejetja izpodbijane uredbe niso mogle omejiti vožnje vozil, pri katerih se ne spoštujejo mejne vrednosti emisij dušikovih oksidov, določene v standardu Euro 6, vendar se spoštujejo vrednosti NTE emisij dušikovih oksidov, opredeljene v tej uredbi, ki pa so višje od prvih. Splošno sodišče je poleg tega preverilo, da omejitev pristojnosti tožečih strank ni bila hipotetična, in ugotovilo, da imajo na podlagi nacionalnega prava pooblastila za zaščito okolja in zdravja, zlasti za zmanjšanje onesnaženosti zraka, vključno s pristojnostjo za omejitev avtomobilskega prometa v ta namen, da so dejansko vključene v take ukrepe in da se spopadajo z onesnaženostjo zraka.

75| Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah, podpisana 25. junija 1998 v Aarhusu.

76| Uredba Komisije (EU) 2016/646 z dne 20. aprila 2016 o spremembi Uredbe (ES) št. 692/2008 glede emisij iz lahkih potniških in gospodarskih vozil (Euro 6) (UL 2016, L 109, str. 1).

77| Uredba (ES) št. 715/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2007 o homologaciji motornih vozil glede na emisije iz lahkih potniških in gospodarskih vozil (Euro 5 in Euro 6) in o dostopu do informacij o popravilu in vzdrževanju vozil (UL 2007, L 171, str. 1).

78| Direktiva 2007/46/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 5. septembra 2007 o vzpostavitvi okvira zaodobritev motornih in priklopnih vozil ter sistemov, sestavnih delov in samostojnih tehničnih enot, namenjenih za taka vozila (Okvirna Direktiva), (UL 2007, L 263, str. 1).

Splošno sodišče glede vsebine meni, da ker je sprememba mejnih vrednosti emisij dušikovih oksidov, določenih za standard Euro 6 v Prilogi I k Uredbi št. 715/2007 sprememba bistvene določbe te uredbe, Komisija ni bila pooblaščenca za tako spremembo na podlagi svojih izvedbenih pooblastil. Kar zadeva obseg razglasitve ničnosti, Splošno sodišče ugotavlja, da je mogoče določbe izpodbijane uredbe, ki se ne nanašajo na mejne vrednosti emisij dušikovih oksidov, ločiti od tistih, ki se na te vrednosti nanašajo. Iz tega izhaja, da je treba za nično razglasiti samo točko 2 Priloge II k izpodbijani uredbi v delu, v katerem določa vrednost končnega faktorja skladnosti CF-onesnaževalo in vrednost začasnega faktorja skladnosti CF-onesnaževalo za maso dušikovih oksidov. Splošno sodišče kljub temu poudarja, da mora institucija, ki je sprejela določbo, ki je bila razglašena za nično, za uskladitev z ničnostno sodbo in njeno celovito izvrševanje odpraviti poznejše akte, ki jih je izdala in v katere je bila ta določba vključena, ter jo črtati iz svojih predlaganih aktov, pri čemer mora upoštevati ne le izrek sodbe, pač pa tudi njeno obrazložitev, ki predstavlja njeno bistveno podlago. Poleg tega je odločilo, da učinki določbe, razglašene za nično, ostanejo veljavni za razumno obdobje, ki omogoča spremembo uredbe v zvezi s tem, pri čemer to obdobje ne sme biti daljše od 12 mesecev od začetka učinkovanja sodbe, da se prepreči, da bi lahko razglasitev ničnosti posegla v legitimne ekonomske interese avtomobilskega sektorja, ki se je uskladil z veljavno ureditvijo, ter odvisno od primera, v interese potrošnikov, ki so kupili vozila, izpolnjujoča to ureditev in politike Unije za okolje in zdravje.

Nazadnje, Splošno sodišče je v zvezi z odškodninskim zahtevkom menilo, da edina škoda za „ugled in legitimnost“, za katero mesto Pariz zahteva odškodnino v višini simboličnega evra, ni nikakor dokazana. Ta škoda bi bila lahko vsekakor odpravljena simbolično in zadostno že z razglasitvijo ničnosti določbe uredbe, ki jo je izpodbijalo.

VIII. Damping

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 3. maja 2018, *Distillerie Bonollo in drugi/Svet* (T-431/12, [EU:T:2018:251](#), v pritožbenem postopku⁷⁹), je bila Splošnemu sodišču predložena tožba za razglasitev ničnosti Izvedbene uredbe (EU) št. 626/2012⁸⁰ v okviru spora v zvezi s protidampinškimi dajatvami na uvoz vinske kisline s poreklom iz Kitajske. Svet je kitajskima proizvajalcema izvoznikoma vinske kisline z izpodbijano uredbo zavrnil priznanje tržnogospodarske obravnave (v nadaljevanju: TGO), z njo pa je bila na podlagi normalne vrednosti, računsko določene z informacijami, ki jih je sporočil proizvajalec, ki je sodeloval v primerljivi državi, to je Argentini, povečana protidampinška dajatev, ki se uporablja za izdelke, ki jih izdelujeta ta proizvajalca izvoznika. Navedena zadeva je Splošnemu sodišču omogočila, da je prvič preučilo dopustnost tožbe, ki sta jo vložila proizvajalca iz Unije zoper uredbo, ki določa protidampinške dajatve, po zahtevi za delni vmesni pregled, ki sta jo vložila navedena proizvajalca.

V zvezi s tem je Splošno sodišče glede tega, ali se izpodbijani akt nanaša neposredno na tožeče stranke, najprej poudarilo, da se v sodni praksi vedno znova dopuščajo ničnostne tožbe posameznikov zoper akte Unije, katerih učinki na tožeče stranke niso pravni, temveč v bistvu dejanski, ker so kot udeleženke na trgu v konkurenci z drugimi udeleženci neposredno prizadete. Ker so torej tožeče stranke sprožile postopek delnega vmesnega pregleda in ker so bili na koncu tega postopka sprejeti ukrepi za preprečitev dampinga, ki povzroča škodo, ki so jo te utrpeli kot konkurenčni proizvajalci, ki delujejo na istem trgu, se izpodbijana uredba nanje neposredno nanaša. V zvezi s tem, ali se izpodbijani akt na tožeče stranke nanaša tudi posamično,

⁷⁹ Zadeva C-461/18 P, *Changmao Biochemical Engineering/Distillerie Bonollo in drugi in Svet*.

⁸⁰ Izvedbena uredba Sveta (EU) št. 626/2012 z dne 26. junija 2012 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 349/2012 o uvedbi dokončne protidampinške dajatve na uvoz vinske kisline s poreklom iz Ljudske republike Kitajske (UL 2012, L 182, str. 1).

Splošno sodišče ugotavlja, da bolj so konkurenčni odnosi med tožečo stranko in konkurentom neposredni – bodisi ker je število subjektov, dejavnih na trgu, majhno, bodisi ker je zadevno podjetje glavni konkurent tožeče stranke – ter večje so negativne posledice za tožečo stranko, tem ustrežnejše je ugotoviti, da se izpodbijani akt nanjo posamično nanaša. V obravnavanem primeru so tožeče stranke aktivno sodelovale v upravnem postopku ter so precej prispevale k njegovemu poteku in rezultatu. Ker je poleg tega obstajal bistven vpliv na njihov položaj na trgu, je Splošno sodišče ugotovilo, da imajo kot konkurentke dveh kitajskih proizvajalcev izvoznikov posebne značilnosti ter da so v dejanskem položaju, zaradi katerega so drugačne in jih individualizira podobno kot naslovnike izpodbijane uredbe.

Kar zadeva vsebino zadeve, je Splošno sodišče, medtem ko so se tožeče stranke sklicevale na spremembo metodologije, prepovedano s členom 11 Uredbe (ES) št. 1225/2009,⁸¹ poudarilo, da čeprav je logično, da bo normalna vrednost, kadar je več proizvajalcem izvoznikom odobrena TGO, različna za vsakega od njih, saj je izračunana na podlagi podatkov, ki se nanašajo nanje, ni razloga, da bi se normalna vrednost razlikovala med več proizvajalci izvozniki, ki jim ni bila priznana TGO. V teh okoliščinah namreč izračuni normalne vrednosti temeljijo na podatkih primerljive države in so torej neodvisni od njihovih posameznih podatkov. Izpodbijano uredbo je torej treba razglasiti za nično.

Splošno sodišče je vprašanje dopustnosti obravnavalo tudi v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 18. oktobra 2018, *ArcelorMittal Tubular Products Ostrava in drugi/Komisija* (T-364/16, [EU:T:2018:696](#)). Navedena zadeva je sledila sodbi Hubei Xinyegang Steel/Svet,⁸² s katero je Splošno sodišče za nično razglasilo Uredbo (ES) št. 926/2009⁸³ v delu, v katerem je nalagal protidampinške dajatve na izvoz proizvodov družbe Hubei Xinyegang Steel Co. Ltd in pobiranje začasne dajatve, uvedene na ta izvoz. To sodbo je Sodišče v pritožbenem postopku⁸⁴ potrdilo.

Komisija je pred izrekom sodbe v pritožbenem postopku sprejela Izvedbeno uredbo (EU) 2015/2272 po pregledu in naložila protidampinške ukrepe za novo obdobje.⁸⁵ Ker je bila Komisija nato opozorjena, da se še naprej pobirajo protidampinške dajatve na uvoz družbe Hubei Xinyegang Steel, je v izpodbijani odločbi odpravila pobiranje teh dajatev na ta uvoz. Zlasti je Komisija umaknila družbo Hubei Xinyegang Steel s seznama družb, vpisanih pod dodatno oznako A 950 integrirane tarife Evropske unije (TARIC), in jo vpisala pod dodatno oznako TARIC C 129 za vse oznake kombinirane nomenklature, navedene v členu 1(1) Izvedbene uredbe 2015/2272. V opombi v zvezi z navedeno oznako TARIC je bil naveden sklic na sodbo Sodišča.

Splošno sodišče v zvezi z dopustnostjo tožbe najprej poudarja, da morajo države članice načeloma uporabljati ukrepe, ki so zajeti z oznakami in dodatnimi oznakami TARIC, zaradi enotnega izvajanja skupne carinske tarife. Nadalje, Splošno sodišče poudarja, da je Komisija z izpodbijano odločbo uvedla dodatno oznako TARIC C 129, ki prej ni obstajala, in pojasnjuje, da je uvedba dodatne oznake TARIC C 129 omogočila vsaj, da se nacionalnim carinskim organom sporoči, da se za uvoz zadevnega proizvoda, ki ga proizvaja družba Hubei

81| Uredba Sveta (ES) št. 1225/2009 z dne 30. novembra 2009 o zaščiti proti dampinškemu uvozu iz držav, ki niso članice Evropske skupnosti (UL 2009, L 343, str. 51) (ki je bila nadomeščena z Uredbo (EU) 2016/1036 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2016 o zaščiti proti dampinškemu uvozu iz držav, ki niso članice Evropske unije (UL 2016, L 176, str. 21)).

82| Sodba z dne 29. januarja 2014, *Hubei Xinyegang Steel/Svet* (T-528/09, [EU:T:2014:35](#)).

83| Uredba Sveta (ES) št. 926/2009 z dne 24. septembra 2009 o uvedbi dokončne protidampinške dajatve in o dokončnem pobiranju začasne dajatve, uvedene na uvoz nekaterih brezšivnih cevi iz železa ali jekla s poreklom iz Ljudske republike Kitajske (UL 2009, L 262, str. 19.).

84| Sodba z dne 7. aprila 2016, *ArcelorMittal Tubular Products Ostrava in drugi/Hubei Xinyegang Steel* (C-186/14 P in C-193/14 P, [EU:C:2016:209](#)).

85| Izvedbena uredba Komisije (EU) 2015/2272 z dne 7. decembra 2015 o uvedbi dokončne protidampinške dajatve na uvoz nekaterih brezšivnih cevi iz železa ali jekla s poreklom iz Ljudske republike Kitajske po pregledu zaradi izteka ukrepa v skladu s členom 11(2) Uredbe Sveta (ES) št. 1225/2009 (UL 2009, L 322, str. 21).

Xinyegang Steel, ne sme pobirati protidampinška dajatev, in to kljub obstoju Izvedbene uredbe 2015/2272, ki je tako pobiranje določala. Splošno sodišče poleg tega navaja, da se dve prejšnji sodbi nista nanašali na zakonitost Izvedbene uredbe 2015/2272 v delu, v katerem zadeva družbo Hubei Xinyegang Steel, in da se vzpostavitev dodatne oznake TARIC C 129 specifično nanaša na neuporabo protidampinških dajatev, ki jih ta uredba predpisuje, glede družbe Hubei Xinyegang Steel. Splošno sodišče opozarja, da za akte institucij načeloma velja domneva zakonitosti, in poleg tega ugotavlja, da je mogoče izpodbijano odločbo prav tako šteti za ukrep za izvršitev navedenih sodb v smislu člena 266 PDEU. Ker se sodni nadzor nad tem, ali institucije spoštujejo obveznost, ki izhaja iz člena 266 PDEU, zagotavlja zlasti s pravnim sredstvom iz člena 263 PDEU, je treba šteti, da je izpodbijana odločba izpodbojni akt v smislu zadnjenevedene določbe. Splošno sodišče ugotavlja tudi procesno upravičenje tožečih strank ob upoštevanju okoliščin obravnavanega primera ter zlasti tega, da so del združenja, ki je vložilo pritožbo v zadevnih protidampinških postopkih, in da so dejavno sodelovale v navedenih postopkih.

Splošno sodišče v zvezi z vsebino zadeve ugotavlja, da ker za Izvedbeno uredbo 2015/2272 načeloma velja domneva zakonitosti, bi jo Komisija morala spremeniti ali razveljaviti z uredbo. V skladu s pravilom vzporednosti oblik, ki je splošno pravno načelo, se mora namreč oblika, v kateri se je z aktom seznanila tretja oseba, enako uporabiti za vse poznejše spremembe tega akta. Splošno sodišče je v obravnavani zadevi zlasti ugotovilo, da na podlagi člena 14(1) Uredbe št. 1225/2009 protidampinške dajatve „vede uredba, pobirajo pa jih države članice v obliki, po določeni stopnji in v skladu z drugimi kriteriji, določenimi v uredbi, ki uvaja take dajatve“. Iz tega izhaja, da je treba nepobiranje protidampinških dajatev od družbe, ki so bile določene z uredbo, ki je sodišče Unije ni razglasilo za nično niti je ni razveljavilo, običajno izvesti ravno tako z uredbo. Vendar pa je v konkretnem primeru Komisija s tem, da je z uvedbo dodatne oznake TARIC dokončno določila nepobiranje protidampinških dajatev za proizvode, ki jih proizvaja družba Hubei Xinyegang Steel, pri čemer pobiranje izhaja iz Izvedbene uredbe 2015/2272, kršila pravilo vzporednosti oblik. Poleg tega bi spoštovanje pravila vzporednosti oblik moralo voditi ne le do predložitve zadeve kolegiju komisarjev Komisije, temveč tudi do pridobitve mnenja odbora, ustanovljenega s členom 15(1) Uredbe št. 1225/2009. Splošno sodišče je nazadnje poudarilo položaj pravne negotovosti, ki izhaja iz izpodbijane odločbe, in to, da bi spoštovanje pravila vzporednosti oblik omogočilo, da bi bila obrazložitev Komisije bolj eksplicitna, ter ugotovilo, da je Komisijina kršitev pravila vzporednosti oblik nepravilnost, ki zahteva razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe.

IX. Nadzor finančnega sektorja

Splošno sodišče se je moralo v sodbi z dne 24. aprila 2018, *Caisse régionale de crédit agricole mutuel Alpes Provence in drugi/ECB* (T-133/16 à T-136/16, [EU:T:2018:219](#)), izreči o zakonitosti sklepov, s katerimi je Evropska centralna banka (ECB) zavrnila imenovanje predsednikov upravnih odborov tožečih strank za njihove operativne vodje v smislu zlasti člena 13(1) Direktive 2013/36/EU.⁸⁶ Po mnenju ECB bi morale biti funkcije, ki osebi omogočajo, da je odobrena kot operativni vodja, izvršne funkcije, kot so funkcije glavnega izvršnega direktorja, ki so drugačne od tistih, dodeljenih predsedniku upravnega odbora, da se zagotovi ločitev med izvajanjem izvršnih in neizvršnih funkcij. To razlago so izpodbijale tožeče stranke, ki so trdile, da pojem operativni vodja ni omejen na člane vodstva z izvršnimi funkcijami.

⁸⁶ Direktiva 2013/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o dostopu do dejavnosti kreditnih institucij in bonitetnem nadzoru kreditnih institucij in investicijskih podjetij, spremembi Direktive 2002/87/ES in razveljavitvi direktiv 2006/48/ES in 2006/49/ES (UL 2013, L 176, str. 338).

Splošno sodišče v zvezi s tem najprej poudarja, da je morala ECB na podlagi člena 4(3) Uredbe (EU) št. 1024/2013⁸⁷ uporabiti ne le člen 13(1) Direktive 2013/36, ampak tudi določbo nacionalnega prava, ki pomeni njegov prenos. To pomeni, da Splošno sodišče presodi zakonitost izpodbijanih sklepov ob upoštevanju tako člena 13(1) Direktive 2013/36 kot nacionalnega prava, v tem primeru francoskega prava. Splošno sodišče je pri tej presoji menilo, da iz dobresedne, zgodovinske, teleološke in kontekstualne razlage člena 13(1) Direktive 2013/36 izhaja, da se pojem operativni vodja nanaša na člane upravljalnega organa, ki so tudi del višjega vodstva kreditne institucije. Splošno sodišče zlasti poudarja, da je v sistematiki Direktive 2013/36 za cilj dobrega upravljanja kreditnih institucij potrebno prizadevanje za učinkovit nadzor, ki ga nad višjim vodstvom opravljajo neizvršni člani upravljalnega organa, kar zagotavlja ravnovesje pooblastil znotraj upravljalnega organa. Učinkovitost takega nadzora bi bila lahko ogrožena, če bi bil predsednik upravljalnega organa v nadzorni funkciji, ki sicer formalno ne bi imel funkcije glavnega direktorja, soodgovoren za dejansko vodenje poslov kreditne institucije.

Ker je sporna razlaga določbe nacionalnega prava, je poleg tega treba področje uporabe zakonov in drugih predpisov presojati glede na to, kako jih razlagajo nacionalna sodišča. Splošno sodišče je v tem okviru navedlo, da je francoski Conseil d'État (državni svet) v sodbi z dne 30. junija 2016 menil, da je predsednika upravnega odbora kreditne institucije mogoče imenovati za „operativnega vodjo“ navedene institucije le, če mu je bil izrecno dovoljen prevzem višjega vodstva. Iz tega po mnenju Splošnega sodišča izhaja, da ECB ni napačno uporabila prava, ker je štela, da je treba pojem „operativni vodja“ kreditne institucije razumeti tako, da se nanaša na vodje z izvršnimi funkcijami, kakršni so glavni izvršni direktor, namestnik glavnega izvršnega direktorja, člani sveta direktorjev in edini glavni izvršni direktor.

X. Javna naročila institucij Unije

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 8. novembra 2018, „*Pro NGO!*“/*Komisija* (T-454/17, [EU:T:2018:755](#)), se je Splošno sodišče prvič izreklo o področju uporabe člena 108(11) Uredbe (UE, Euratom) št. 966/2012⁸⁸ v različici, uvedeni z Uredbo (UE, Euratom) 2015/1929⁸⁹. V skladu z navedeno določbo ima sodišče Unije neomejeno pristojnost za pregled odločitve, s katero javni naročnik izključi gospodarski subjekt ali mu izreče denarno kazen, pri čemer lahko tudi skrajša ali podaljša trajanje izključitve ali prekliče, zmanjša ali poveča izrečeno denarno kazen. Šlo je za sklep, s katerim je Komisija tožečo stranko zaradi hude poklicne kršitve za obdobje šestih mesecev izključila iz udeležbe v postopkih oddaje javnih naročil in postopkih za dodelitev nepovratnih sredstev, financiranih iz splošnega proračuna Unije. Osrednje vprašanje v zadevi je bilo, ali bi moralo Splošno sodišče izvajati neomejeno pristojnost, če se je tožeča stranka na nesorazmernost kazni, ki jo je naložila Komisija, sklicevala šele v fazi replike.

Splošno sodišče v zvezi s tem opozarja, da izvajanje neomejene pristojnosti ne pomeni isto kot nadzor po uradni dolžnosti in da je postopek pred sodiščem Unije kontradiktoren. Razen razlogov javnega reda, kot je neobstoja obrazložitve izpodbijane odločbe, ki jih mora sodišče preizkusiti po uradni dolžnosti, mora razloge zoper izpodbijani sklep navesti tožeča stranka in predložiti dokaze v podporo tem razlogom. Splošno sodišče

⁸⁷ Uredba Sveta (EU) št. 1024/2013 z dne 15. oktobra 2013 o prenosu posebnih nalog, ki se nanašajo na politike bonitetnega nadzora kreditnih institucij, na Evropsko centralno banko (UL 2013, L 287, str. 63).

⁸⁸ Uredba (EU, Euratom) št. 966/2012 Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o finančnih pravilih, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije in razveljavitvi Uredbe Sveta (ES, Euratom) št. 1605/2002 (UL 2012, L 298, str. 1).

⁸⁹ Uredba (EU, Euratom) 2015/1929 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 28. oktobra 2015 o spremembi Uredbe št. 966/2012 (UL 2015, L 286, str. 1).

v obravnavanem primeru ugotavlja, da je tožeča stranka v tožbi zahtevala razglasitev ničnosti izpodbijanega sklepa, pri čemer ni izpodbijala zakonitosti kazni, ki ji je bila izrečena, še manj pa njene sorazmernosti. Očitek, ki se nanaša na kršitev načela sorazmernosti in ki je bil prvič naveden v repliki, zato ne pomeni razširitve predhodno navedenega tožbenega razloga, ki je bil neposredno ali posredno naveden že v tožbi in ki je z njim tesno povezan. Poleg tega je očitek, ki se nanaša na kršitev načela sorazmernosti, temeljil na elementih, za katere je tožeča stranka ob vložitvi tožbe vedela. Ker v skladu s členom 84(1) Poslovnika navajanje novih razlogov med postopkom ni dovoljeno, razen če ti izhajajo iz pravnih in dejanskih okoliščin, ki so se pojavile med postopkom, je navedeni očitek, predložen v fazi replike, nedopusten.

XI. Dostop do dokumentov institucij

1. Dokumenti, ki jih ima agencija EMA v okviru vloge za pridobitev dovoljenja za promet z zdravilom

Splošno sodišče je imelo v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 5. februarja 2018, *Pari Pharma/EMA* (T-235/15, [EU:T:2018:65](#)), priložnost, da se izreče o uporabi splošne domneve zaupnosti, ki temelji na izjemi od pravice do dostopa v zvezi z varstvom poslovnih interesov iz Uredbe (ES) št. 1049/2001,⁹⁰ za vse dokumente, predložene v okviru postopka v zvezi z vlogo za pridobitev dovoljenja za promet (v nadaljevanju: DZP) z zdravilom. Zadeva se nanaša na predlog tožeče stranke za razglasitev ničnosti odločbe, s katero je Evropska agencija za zdravila (EMA) tretji osebi odobrila dostop do dokumentov, ki so vsebovali podatke, predložene v okviru takega postopka v skladu z uredbama (ES) št. 141/2000⁹¹ in (ES) št. 726/2004⁹². Tožeča stranka je izpodbijala navedeno odločbo, ki naj bi bila v nasprotju s splošno domnevo zaupnosti, ki bi morala veljati za spise v zvezi z DZP, in ki naj bi škodila njenim poslovnim interesom.

Splošno sodišče v zvezi s tem poudarja, da uredbi št. 141/2000 in št. 726/2004 za razliko od položajev, za katere sta Sodišče in Splošno sodišče priznali, da se uporabi splošna domneva zaupnosti, ki upravičuje zavrnitev dostopa do dokumentov, uporabe dokumentov iz spisa v zvezi s postopkom za izdajo DZP z zdravilom ne urejata restriktivno in drugače od uredb št. 1/2003 in št. 773/2004⁹³ ne določata omejitve dostopa do spisa na „stranke“ oziroma „pritožnike“. Nobene določbe navedenih uredb št. 141/2000 in 726/2004 ni mogoče razlagati tako, da je iz nje razviden namen zakonodajalca Unije, da s splošno domnevo zaupnosti dokumentov uvede ureditev omejenega dostopa do teh dokumentov. Iz tega izhaja, da ni mogoče šteti, da za sporna dokumenta velja splošna domneva zaupnosti iz implicitnega razloga, da sta očitno načeloma in v celoti zajeta z izjemo v zvezi z varstvom poslovnih interesov vlagateljev vlog za pridobitev DZP.

⁹⁰ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1049/2001 z dne 30. maja 2001 o dostopu javnosti do dokumentov Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 1, zvezek 3, str. 331).

⁹¹ Uredba (ES) št. 141/2000 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 1999 o zdravilih sirotah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 5, str. 21).

⁹² Uredba (ES) št. 726/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o postopkih Skupnosti za pridobitev dovoljenja za promet in nadzor zdravil za humano in veterinarsko uporabo ter o ustanovitvi Evropske agencije za zdravila (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 34, str. 229).

⁹³ Uredba Komisije (ES) št. 773/2004 z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma [101] in [102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 81).

Ker je bilo Splošno sodišče pozvano tudi, naj odloči o tem, ali bi lahko razkritje podatkov iz navedenih dokumentov oslabilo varstvo poslovnih interesov tožeče stranke, je poleg tega navedlo, da zgolj to, da so bili v teh dokumentih ti objavljeni podatki zbrani, ne more zadostovati za dokaz, da je iz celote teh podatkov razvidna vsebina strateškega strokovnega znanja tožeče stranke in da bi bili ti tako zaupni. Da bi bilo mogoče priznati, da je tako strokovno znanje zajeto s poslovnim interesom v smislu člena 4(2) Uredbe št. 1049/2001, mora tožeča stranka dokazati, da imata zbir teh javno dostopnih podatkov in njena presoja teh podatkov dodano vrednost, da namreč iz njiju na primer izhajajo nove znanstvene ugotovitve ali preudarki, ki se nanašajo na inovativno strategijo, ki lahko za družbo pomeni poslovno prednost v razmerju do konkurentov. Po mnenju Splošnega sodišča tožeča stranka v obravnavanem primeru ni dokazala, da so vsi podatki rezultat inovativne strategije, ki bi dala znanstveno dodano vrednost nezaupnim podatkom, obravnavanim ločeno, niti a fortiori da bi bilo mogoče to strategijo in vse dokumente, ki jo opisujejo, šteti za zaupne v smislu člena 4(2) Uredbe št. 1049/2001.

2. Dokumenti pravne službe institucije

V zadevah, v katerih sta bili izrečeni sodbi z dne 7. februarja 2018, *Access Info Europe/Komisija* (T-851/16, [EU:T:2018:69](#)), in z dne 7. februarja 2018, *Access Info Europe/Komisija* (T-852/16, [EU:T:2018:71](#)), sta bili Splošnemu sodišču predloženi dve tožbi za razglasitev ničnosti sklepa, s katerim je Komisija tožeči stranki zavrnila dostop do dokumentov pravne službe navedene institucije v zvezi z ukrepi za izvajanje izjave EU in Turčije z dne 8. marca 2016 o migracijski krizi. Zavrnitev je med drugim temeljila na izjemah od pravice do dostopa zaradi varstva mednarodnih odnosov in varstva pravnih mnenj.

Ker je bilo Splošno sodišče najprej pozvano, naj preuči utemeljenost uporabe izjeme v zvezi z varstvom mednarodnih odnosov, je spomnilo, da bi razkritje elementov, povezanih s cilji, ki jim sledijo Unija in njene države članice, zlasti kadar obravnavajo specifično vsebino predvidenega sporazuma ali strateške cilje, ki jim sledi Unija pri pogajanjih, škodilo vzdušju zaupanja pri pogajanjih, ki so potekala v času sprejetja odločbe o zavrnitvi dostopa do dokumentov, ki vsebujejo te elemente. Zato je Komisija, ne da bi storila očitno napako pri presoji, lahko utemeljila zavrnitev dostopa do dokumentov, ki so vsebovali stališča Unije glede Republike Turčije in ki so se splošneje nanašali na mednarodne odnose Unije. Razkritje takih dokumentov bi namreč pomenilo konkretno tveganje, da se položaj Unije v dialogu z Republiko Turčijo oteži in da se s tem vpliva na odnose Unije. Poleg tega se lahko Komisija omeji na kratek povzetek takega razloga, če bi navedba dodatnih pojasnil pomenila kršitev obsega obveznega varstva, ki ga je zakonodajalec določil v členu 4(1) Uredbe št. 1049/2001, in razkritje vsebine dokumentov, varovanih s to določbo.

V zvezi z izjemo zaradi varstva pravnih mnenj institucij Splošno sodišče poudarja, da bi razkritje takih pripravljanih in notranjih pravnih mnenj, ki so bila pripravljena za politični dialog med institucijo in predstavniki države članice in tretje države, dejansko in predvidljivo posegalo v interes Komisije, da zahteva in prejme odkrita, objektivna in celovita pravna mnenja različnih služb, da kot institucija pripravi svoje končno stališče. To še zlasti velja na politično dokaj občutljivem področju in v izrednih razmerah, da se odpravi občutljiv migracijski položaj.

3. Dokumenti v zvezi z odobritvijo posojila Euratom

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 27. februarja 2018, *CEE Bankwatch Network/Komisija* (T-307/16, [EU:T:2018:97](#)), je bila Splošnemu sodišču predložena tožba za razglasitev ničnosti sklepa, s katerim je Komisija tožeči stranki, nevladni organizaciji, dejavni na področju okolja, zavrnila dostop do več dokumentov v zvezi z odobritvijo posojila Euratom programu za izboljšanje varnosti jedrskih elektrarn v Ukrajini, ki je bilo odobreno

na podlagi določb Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo (ESAE). Tožeča stranka je nasprotovala izpodbijanemu sklepu, ker naj v njem ne bi bila upoštevana vsa pravila, ki jih je v obravnavanem primeru treba uporabiti. Komisija naj bi v tem primeru sklep sprejela na podlagi Uredbe št. 1049/2001, ne da bi upoštevala Uredbo št. 1367/2006 o Aarhuski konvenciji, ki pa naj bi bila bistvena, saj naj bi bila z njo omejena možnost institucij Unije, da zavrnejo dostop do dokumentov, kadar se zahtevane informacije nanašajo na emisije v okolje.

Splošno sodišče tako utemeljitev zavrača. Pri tem ugotavlja, prvič, da se z Uredbo št. 1367/2006 – kot je razvidno iz njenega naslova, uvodnih izjav in določb – na področju informacij izvajajo obveznosti, dogovorjene v okviru mednarodne konvencije, h kateri Evropska skupnost za atomsko energijo (ESAE) ni pristopila, in sicer Aarhuske konvencije. Ker ESAE ni pogodbenica te konvencije, je ne morejo – razen če ni drugače navedeno – zavezati obveznosti iz uredbe, s katero se ta izvaja. Drugič, za akte, sprejete na podlagi Pogodbe ESAE, ne veljajo nujno obveznosti, ki veljajo v okviru Unije. Tako so pravila, ki se uporabljajo v okviru ESAE, določena s Pogodbo ESAE. Eno od teh pravil je člen 106a(1) AE, ki za delovanje ESAE določa, da se uporabljajo nekatere določbe iz Pogodb EU in DEU, zlasti člen 15 PDEU, prej člen 255 ES, ki je podlaga za Uredbo št. 1049/2001. Ker ta uredba, ki določa splošno ureditev za dostop do dokumentov institucij, temelji na določbi, ki se uporablja v ESAE, jo je treba uporabiti za dokumente, ki jih hranijo institucije in organi, ki delujejo v tem okviru. To ne velja za Uredbo št. 1367/2006, ki je bila – kot izhaja iz njene preambule – sprejeta na podlagi člena 175 ES, ki je postal člen 192 PDEU. Ker ta člen ni naveden v členu 106a(1) AE, aktov, sprejetih na njegovi podlagi, vključno z navedeno uredbo, v okviru Euratoma ni mogoče uporabiti. Tretjič in zadnjič, besedilo Uredbe št. 1367/2006 se posebej nanaša na institucije in organe Evropske skupnosti, pri čemer uporabe te uredbe ne razširja še na druge subjekte, na primer institucije ali organe, ki spadajo v okvir ESAE.

4. Dokumenti v zvezi z zakonodajnim postopkom, ki poteka

Splošno sodišče je v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 22. marca 2018, *De Capitani/Parlament* (T-540/15, [EU:T:2018:167](#)), preučilo pogoje za dostop do dokumentov, ki jih je pripravil Parlament ali so mu bili dani na voljo in ki vsebujejo informacije o stališčih institucij o postopkih soodločanja, ki potekajo. Splošno sodišče je zlasti preučilo zakonitost sklepa Parlamenta, s katerim je bil tožeči stranki zavrnen celovit dostop do dveh razpredelnic, sestavljenih v okviru dialogov, ki so takrat potekali. Sporni razpredelnici sta vsebovali štiri stolpce, pri čemer so bili v prvih treh predlog Komisije, stališče Sveta in stališče Parlamenta, četrti stolpec pa je, odvisno od primera, vseboval začasno kompromisno besedilo ali predhodno stališče predsedstva Sveta glede sprememb, ki jih predlaga Parlament. Parlament je tožeči stranki zavrnil dostop do četrtega stolpca v razpredelnicah, ker bi njegovo razkritje dejansko, specifično in resno oslabilo postopek odločanja institucije in medinstitucionalni postopek odločanja v okviru zakonodajnega postopka, ki poteka.

Splošno sodišče je po tem, ko je ugotovilo, da je tožeča stranka ohranila pravni interes, čeprav se je zakonodajni postopek, na katerega so se sporni dokumenti nanašali, medtem končal, navedlo, da so bili dialogi del zakonodajnega postopka in da na tem področju ni bilo mogoče uporabiti splošne domneve nerazkritja četrtega stolpca razpredelnic s dialogov, ki so potekali. Do take ugotovitve je po mnenju Splošnega sodišča mogoče priti na podlagi načel javnosti in preglednosti, ki sta neločljivo povezani z zakonodajnimi postopki Unije, ter dejstva, da je bil s sodno prakso Sodišča obstoj splošnih domnev nerazkritja priznan le v zvezi z dokumenti, ki so jasno opredeljeni s tem, da vsi izhajajo iz spisa, ki se nanaša na upravni ali sodni postopek, ki poteka, nikoli pa na področju zakonodajnega postopka.

Splošno sodišče je moralo še preveriti, ali je Parlament izpolnil svojo obveznost, da tožeči stranki utemeljeno pojasni, kako bi lahko celovit dostop do zadevnih dokumentov konkretno in dejansko posegel v interes, varovan z izjemo v zvezi z varstvom postopka odločanja, pri čemer mora biti nevarnost takega posega razumno predvidljiva in ne v celoti hipotetična. Kar na prvem mestu zadeva posebne preudarke, navedene v izpodbijanem

sklepu v zvezi z zadevnim zakonodajnim postopkom, ki poteka, Splošno sodišče poudarja, da zgolj okoliščina, ki je bila v njem navedena, da se zadevna dokumenta nanašata na področje policijskega sodelovanja, ne more zadostovati kot dokaz, da sta posebej občutljiva. Nasprotna rešitev bi namreč povzročila, da se za celotno področje prava Unije ne bi uporabile zahteve glede preglednosti zakonodajnega postopka, ki se nanašajo na ta postopek. Kar na drugem mestu zadeva splošnejše preudarke, navedene v izpodbijanem sklepu, je Splošno sodišče priznalo, da sodna praksa sicer priznava, da je nevarnost zunanjih pritiskov lahko legitimen razlog za omejitev dostopa do dokumentov v zvezi s postopkom odločanja, vendar mora biti z gotovostjo ugotovljen obstoj takih zunanjih pritiskov in predložen dokaz, da je zaradi navedenih zunanjih pritiskov nevarnost bistvenega posega v odločitev, ki jo je treba sprejeti, razumno predvidljiva. V obravnavanem primeru z nobenim oprijemljivim elementom v spisu ni bilo mogoče dokazati, da bi v primeru razkritja četrtega stolpca zadevnih dokumentov obstajali ti zunanji pritiski. Splošno sodišče poleg tega pojasnjuje, da začasnost podatkov iz spornih dokumentov kot taka ne more utemeljiti uporabe izjeme v zvezi z varstvom postopka odločanja, ker navedena določba ne razlikuje glede na stanje napredka razprav. Poleg tega v zvezi s tem ni upoštevno, ali sta bila zadevna dokumenta pripravljena ali prejeta v začetni, poznejši ali končni fazi postopka odločanja ter ali je do tega prišlo v formalnem ali neformalnem kontekstu. Predlog se po svoji definiciji poda zato, da se o njem razpravlja in po tej razpravi naj ne bi nujno ostal nespremenjen, javnost pa je povsem zmožna razumeti, da lahko avtor predloga pozneje spremeni njegovo vsebino.

5. Dokumenti države članice, ki se izmenjajo v skladu s pravili skupne ribiške politike

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 3. maja 2018, *Malta/Komisija* (T-653/16, [EU:T:2018:241](#)), se je Splošno sodišče izreklo o tožbi za razglasitev ničnosti odločbe Komisije o odobritvi dostopa do dokumentov države članice, ki se izmenjajo v skladu s pravili skupne ribiške politike. Republika Malta je v oporo svoji tožbi trdila, da Komisija njene prošnje ni obravnavala v rokih iz členov 7 in 8 Uredbe št. 1049/2001 ter da je s tem kršila svojo obveznost lojalnega sodelovanja z malteškimi organi.

Splošno sodišče najprej poudarja, da kršitev pravil o preizkusu prošenj za dostop do dokumentov iz členov od 6 do 8 Uredbe št. 1049/2001 ne more vplivati na zakonitost odločbe o odobritvi dostopa do dokumentov, čeprav bi v nekaterih primerih lahko vplivala na zakonitost odločbe o zavrnitvi dostopa do dokumentov. Iz tega izhaja, da se država članica zoper odločbo institucije o odobritvi dostopa do dokumentov ne more uspešno sklicevati na tožbene razloge, ki se nanašajo na kršitev navedenih določb. V nasprotju z določbami členov od 6 do 8 Uredbe št. 1049/2001 določbe člena 4(4) in (5) te uredbe urejajo razmerja med institucijo in tretjimi osebami, zlasti državami članicami glede dokumentov, ki izvirajo od njih, njihov cilj pa je zaščita interesa navedenih tretjih oseb in držav članic, da nasprotujejo razkritju navedenih dokumentov. To pomeni, da kršitev določb člena 4(4) in (5) Uredbe št. 1049/2001 ter obveznosti lojalnega sodelovanja institucije z državo članico lahko vpliva na zakonitost odločbe o odobritvi dostopa do dokumentov, ki izvirajo od te države članice.

V navedeni zadevi je imelo Splošno sodišče tudi priložnost, da preuči razmerje med Uredbo št. 1049/2001 in Uredbo (ES) št. 1224/2009.⁹⁴ Splošno sodišče poudarja, da je treba zagotoviti usklajeno uporabo vsake od teh uredb, ter navaja, da če je namen prošnje, ki temelji na Uredbi št. 1049/2001, pridobiti dostop do dokumentov, ki vsebujejo podatke v smislu Uredbe št. 1224/2009, postanejo določbe člena 113(2) in (3)

⁹⁴ Uredba Sveta (ES) št. 1224/2009 z dne 20. novembra 2009 o vzpostavitvi nadzornega sistema Skupnosti za zagotavljanje skladnosti s pravili skupne ribiške politike, o spremembi uredb (ES) št. 847/96, (ES) št. 2371/2002, (ES) št. 811/2004, (ES) št. 768/2005, (ES) št. 2115/2005, (ES) št. 2166/2005, (ES) št. 388/2006, (ES) št. 509/2007, (ES) št. 676/2007, (ES) št. 1098/2007, (ES) št. 1300/2008, (ES) št. 1342/2008 in razveljavitvi uredb (EGS) št. 2847/93, (ES) št. 1627/94 in (ES) št. 1966/2006 (UL 2009, L 343, str. 1).

zadnjenavedene uredbe v celoti uporabljive in zahtevajo izrecno privolitev te države članice za vsako pošiljanje ali uporabo navedenih podatkov, ki ni določeno v navedeni uredbi. Člen 113(2) in (3) Uredbe št. 1224/2009 drugače kot člen 4(5) Uredbe št. 1049/2001 namreč ne določa le, da se po tem, ko je država članica vložila posebno prošnjo v tem smislu, dokument, ki izvira od nje, ne sme razkriti brez njenega predhodnega soglasja, ampak po vzoru člena 9(3) Uredbe št. 1049/2001 izrecno predhodno soglasje države članice povzdiguje v absolutni pogoj za nekatere oblike posredovanja in uporabe podatkov, ki jih pošlje ta država članica. Tako se zdi, da je zakonodajalec Unije v zvezi s takimi podatki želel v neki obliki ohraniti pravilo avtorja, ki je bilo načeloma na področju dostopa javnosti do dokumentov odpravljeno z Uredbo št. 1049/2001. Splošno sodišče na koncu ugotavlja, da določbe člena 113(2) in (3) Uredbe št. 1224/2009 načeloma prepovedujejo razkritje dokumentov, iz katerih niso bili odstranjeni podatki, ki jih je Komisiji poslala država članica v okviru Uredbe št. 1224/2009, javnosti, zlasti nevladni organizaciji, na podlagi Uredbe št. 1049/2001, če ta država članica tega ni izrecno odobrila in, a fortiori, če je navedena država članica – kot je to v obravnavani zadevi – temu izrecno nasprotovala.

6. Dokumenti v zvezi z nadomestili poslancev Parlamenta

V zadevah, v katerih je bila izrečena soda z dne 25. septembra 2018, *Psara in drugi/Parlament* (od T-639/15 do T-666/15 in T-94/16, [EU:T:2018:602](#)), je bila Splošnemu sodišču predložena tožba za razglasitev ničnosti več sklepov Parlamenta o zavrnitvi prošelj tožečih strank za dostop do dokumentov Parlamenta, ki so vsebovali informacije v zvezi z nadomestili poslancev Parlamenta. Parlament je v izpodbijanih sklepih med drugim na eni strani navedel, da nima podatkov o dejanskih izdatkih poslancev Parlamenta iz naslova nadomestil za splošne stroške in da zato ne more razkriti dokumentov, za katere je bilo v zvezi s tem zaproseno, na drugi strani pa, da ne razpolaga z izpiski o prometu in stanju na bančnih računih poslancev Parlamenta, namenjenih prav uporabi nadomestil za splošne stroške. Poleg tega se je skliceval na izjemo glede na pravico do dostopa zaradi varstva zasebnosti iz člena 4(1)(b) Uredbe št. 1049/2001 v povezavi s členom 8(b) Uredbe (ES) št. 45/2001.⁹⁵

Splošno sodišče najprej opozarja, da se pravica dostopa do dokumentov iz Uredbe št. 1049/2001 nanaša le na dokumente, ki jih institucije dejansko hranijo, in se ta pravica ne more raztezati na dokumente, ki jih institucije ne hranijo ali ki ne obstajajo. Kar zadeva listine, v katerih je natančno opredeljeno, kako in kdaj so poslanci Parlamenta vsake od držav članic v različnih obdobjih porabili svoja nadomestila za splošne stroške, ni sporno, da člani Evropskega parlamenta prejemajo mesečno pavšalno nadomestilo, ki je poleg tega znano javnosti, in sicer na podlagi enotne vloge, ki jo vložijo na začetku svojega mandata. Iz tega sledi, da glede na to, da so nadomestila za splošne stroške pavšalna, Parlament ne razpolaga z nobeno listino, v kateri bi bilo vsebinsko ali časovno natančno opredeljeno, kako njegovi poslanci ta nadomestila porabijo. Zato je Parlament pravilno navedel, da nima podatkov o dejanskih izdatkih poslancev Parlamenta iz tega naslova. V zvezi z izpiski o prometu in stanju na bančnih računih poslancev Parlamenta, namenjenimi prav uporabi nadomestil za splošne stroške, Splošno sodišče poudarja, da se v skladu z domnevo zakonitosti, ki velja za akte Unije, za dokument, za dostop do katerega se prosi, domneva, da ne obstaja, če tako trdi zadevna institucija. Kljub temu gre le za domnevo, ki jo prosilec za dostop lahko izpodbija z vsemi sredstvi, na podlagi upoštevni in skladnih dokazil. Ker tožeče stranke v obravnavani zadevi niso podale nobenega dokaza, s katerim bi omajale neobstoje zadevnih dokumentov, je Splošno sodišče menilo, da je Parlament utemeljeno zavrnil njihove prošnje v zvezi z njimi.

⁹⁵ Uredba (ES) št. 45/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2000 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v institucijah in organih Skupnosti in o prostem pretoku takih podatkov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 26, str. 102).

V zvezi z izjemo zaradi varstva zasebnosti so tožeče stranke trdile, da so izpodbijani sklepi nezakoniti, ker se Uredba št. 45/2001 v obravnavanem primeru ne bi smela uporabiti, saj zadevni podatki ne spadajo na področje zasebnosti poslancev Parlamenta, ampak so javni, glede na to, da se zaprošeni dokumenti nanašajo na izvajanje funkcij teh poslancev kot izvoljenih predstavnikov, Splošno sodišče pa meni, da to razlikovanje očitno temelji na zamenjevanju tega, kaj spada na področje osebnih podatkov, in tega, kaj spada na področje zasebnega življenja. Poleg tega to, da so osebni podatki zadevnih oseb tesno povezani z javnimi podatki o teh osebah, nikakor ne pomeni, da so ti podatki izgubili naravo osebnih podatkov v smislu člena 2(a) Uredbe št. 45/2001. Povedano drugače, tega, da se zadevni podatki opredelijo kot osebni podatki, ni mogoče izključiti samo zato, ker so ti podatki povezani z drugimi podatki, ki so javni. Splošno sodišče v tem okviru poleg tega poudarja, da je iz člena 8(b) Uredbe št. 45/2001 razvidno, da je v skladu z njim pogoj za prenos osebnih podatkov izpolnitev dveh kumulativnih pogojev. Najprej mora tisti, ki zaprosi za tak prenos, dokazati potrebo po njem. Če je ta dokazana, mora zadevna institucija preveriti, ali obstaja kakršen koli razlog za domnevo, da se lahko s tem prenosom poseže v zakonite interese zadevne osebe. Ker so v obravnavanem primeru tožeče stranke v svojih predlogih navedle le splošne cilje, da se javnosti omogoči, da preveri primernost izdatkov, ki jih imajo poslanci Parlamenta pri izvajanju svojega mandata, ter da se zagotovi pravica javnosti do obveščenosti in preglednosti, Splošno sodišče meni, da Parlamentu ni mogoče očitati, da na podlagi teh ciljev, ki so bili opredeljeni tako široko in splošno, ni štel, da je bila potreba po prenosu teh osebnih podatkov implicitno dokazana.

XII. Javni uslužbenci

1. Psihično nadlegovanje

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 29. junija 2018, *HF/Parlament* (T-218/17, v pritožbenem postopku,⁹⁶ [EU:T:2018:393](#)), je bil Splošnemu sodišču predložen predlog za, prvič, razglasitev ničnosti odločbe o zavrnitvi prošnje za pomoč, ki jo je vložila tožeča stranka, in drugič, povrnitev škode, ki naj bi jo tožeča stranka domnevno utrpela zaradi nepravilnosti, ki jih je organ Parlamenta, pooblaščen za sklepanje pogodb o zaposlitvi (v nadaljevanju: OPSP), storil pri obravnavi navedene prošnje za pomoč.

Splošno sodišče v zvezi s tem spominja, da se postopek upravne preiskave, izveden po tem, ko je uradnik ali uslužbenec vložil prošnjo za pomoč v smislu člena 24 Kadrovskih predpisov zaradi dejanj tretje osebe, uslužbenca ali uradnika, ki domnevno pomenijo psihično nadlegovanje v smislu člena 12a Kadrovskih predpisov, resda uvede na njegovo prošnjo, vendar se ne sme šteti za postopek preiskave, uveden zoper navedenega uradnika ali uslužbenca. Iz tega sledi, da v okviru postopka, ki ga organ institucije, pristojen za imenovanja (v nadaljevanju: OPI) ali OPSP, uporabi za odločitev o prošnji za pomoč, ki temelji na kršitvi člena 12a Kadrovskih predpisov, vlagatelj te prošnje ne more zahtevati spoštovanja pravice do obrambe iz člena 48 Listine o temeljnih pravicah kot take niti v tem okviru v obliki kršitve načela kontradiktornosti. Sicer pa velja enako za domnevnega nadlegovalca.

Da bi se spoštovala pravica do dobrega upravljanja, mora biti torej vlagatelj prošnje za pomoč v skladu s členom 41(2)(a) Listine o temeljnih pravicah nujno učinkovito zaslišan, preden OPI ali OPSP sprejmeta to odločitev o zavrnitvi prošnje za pomoč. Če se uprava odloči, da se bo ravnala po mnenju Posvetovalnega

⁹⁶ | Zadeva C-570/18 P, *HF/Parlament*.

odbora, ki mu je zaupala izvedbo upravne preiskave, in v odločbi o prošnji za pomoč upošteva mnenje, ki ga bo izdal ta posvetovalni odbor, mora biti vlagatelj prošnje za pomoč na podlagi pravice do izjave načeloma seznanjen z navedenim mnenjem. Uprava lahko, da bi zagotovila učinkovito izvajanje prepovedi vsakršne oblike psihičnega ali spolnega nadlegovanja na delovnem mestu, določi možnost, da se pričam, ki privolijo, da bodo pripovedovale o spornih dejstvih v zatrjevanem primeru nadlegovanja, zagotovi, da bodo njihova pričevanja ostala zaupna tako v razmerju do domnevnega nadlegovalca kot v razmerju do domnevne žrtve. Zato Splošno sodišče ugotavlja, da je OPSP, ne da bi kršil pravico do izjave, kot je določena v členu 41 Listine o temeljnih pravicah, v obravnavani zadevi tožeči stranki zavrnil posredovanje zapisnikov o zaslišanju prič v predhodnem postopku.

Poleg tega Splošno sodišče v zvezi z opredelitvijo psihičnega nadlegovanja meni, da je treba opustiti opredelitev iz sodne prakse, ki se je uporabljala pred začetkom veljavnosti Kadrovskih predpisov, sprejetih leta 2004, v skladu s katerimi mora biti zadevno ravnanje objektivno namerno. Drugače povedano, psihično nadlegovanje lahko obstaja, ne da bi bilo dokazano, da je oseba, ki je izvajala nadlegovanje, nameravala s svojimi dejanji diskreditirati žrtev ali namerno poslabšati njene delovne pogoje. Zadostuje, da so ta dejanja, ker so bila storjena namerno, objektivno imela take posledice. Opredelitev psihičnega nadlegovanja iz člena 12a Kadrovskih predpisov je objektivni pojem, in tudi če temelji na kontekstualni opredelitvi dejanj in ravnanj tretjih oseb, ki ni vedno preprosta, vseeno ne zahteva zapletenih presoj, kot so presoje, ki lahko izhajajo iz ekonomskih, znanstvenih ali celo tehničnih pojmov, ki bi upravičevale, da se upravi prizna polje prostega preudarka pri uporabi zadevnega pojma.

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 13. julija 2018, *Curto/Parlament* (T-275/17, [EU:T:2018:479](#)), je bil Splošnemu sodišču predložen predlog z enako vsebino, ki je med drugim temeljil na predolgem trajanju postopka. Ker se je zadevna prošnja za pomoč nanašala na poslanko Evropskega parlamenta, je bilo obravnavno vprašanje, ali je upoštevana prepoved psihičnega nadlegovanja iz člena 12a Kadrovskih predpisov.

Splošno sodišče v zvezi s tem poudarja, da čeprav za člane institucij seveda obveznosti, določene v Kadrovskih predpisih, neposredno ne veljajo, med drugim tudi ne prepoved kakršnega koli psihičnega nadlegovanja iz člena 12a teh predpisov, določbe Poslovnika Parlamenta določajo, da morajo člani te institucije spoštovati tudi prepoved psihičnega nasilja iz člena 12a Kadrovskih predpisov, saj prepoved takega ravnanja, določena na ravni Kadrovskih predpisov, dejansko temelji na vrednotah in načelih, opredeljenih v temeljnih besedilih, ter spada na področje uporabe člena 31 Listine o temeljnih pravicah, v skladu s katerim ima „[v]sak delavec pravico do zdravih in varnih delovnih pogojev ter delovnih pogojev, ki spoštujejo njegovo dostojanstvo“. Splošno sodišče v zvezi z opredelitvijo spornega ravnanja ugotavlja, da vsebina in zlasti huda vulgarnost jezika, ki ga je zadevna poslanka Evropskega parlamenta uporabljala v razmerju do tožeče stranke, med drugim po telefonu, predstavlja zaničevanje osebnosti tožeče stranke in njenega dela. Ker je zadevna poslanka Evropskega parlamenta zaničevala delo tožeče stranke na delovnem mestu in jo celo žalila, in sicer tudi ob oseb izven institucije, se zdi to vedenje neprimerno ter se nikakor ne more šteti za odnos, primeren za člana institucije Unije. Po mnenju Splošnega sodišča neprimernosti spornega vedenja ne more zmanjšati bližina razmerja med poslanko Evropskega parlamenta in tožečo stranko, ker je ta prijateljica hčerke poslanke Evropskega parlamenta, ali ozračje napetosti v ekipi parlamentarnih pomočnikov, ki je delala za zadnjenavedeno.

Nazadnje, kar zadeva povračilo za nepremoženjsko škodo, ki naj bi jo utrpela tožeča stranka zaradi zadevnega ravnanja, Splošno sodišče navaja, da bi morala v skladu s členom 24 Kadrovskih predpisov tožeča stranka zahtevati povrnitev take škode z odškodninsko tožbo pri nacionalnem sodišču, saj je jasno, da se lahko v skladu z navedeno določbo Kadrovskih predpisov šele takrat, kadar take škode ni mogoče povrniti, od OPSP zahteva solidarna povrnitev škode, ki jo je tožeča stranka utrpela zaradi takega ravnanja „tretje osebe“ v smislu navedene določbe. Kljub temu bi se lahko od OPSP v okviru njegove dolžnosti pomoči že prej zahtevala pomoč tožeči stranki, med drugim finančna, pri prizadevanju za tako povrnitev škode, v obravnavanem

primeru za to, da bi s sodnim postopkom „s pomočjo“ dosegla priznanje, da ravnanje, ki je vplivalo nanjo zaradi njenega položaja ali nalog in ki je bilo razlog za prošnjo za pomoč, ni zakonito ter da je zaradi njega upravičena do povrnitve škode na nacionalnem sodišču.

Splošno sodišče je v sodbi z dne 13. julija 2018, *SQ/EIB* (T-377/17, [EU:T:2018:478](#)), odločalo o tožbi za delno razveljavitev odločbe predsednika Evropske investicijske banke (EIB) z dne 20. marca 2017, s katero je bila tožeča stranka obveščena o ustavitvi postopka preiskave, ki je bil začet zaradi njene pritožbe zaradi psihičnega nadlegovanja, in je bilo delno ugodeno njenemu odškodninskemu zahtevku, ter za povrnitev nepremoženjske in premoženjske škode, ki naj bi jo tožeča stranka utrpela zaradi psihičnega nadlegovanja svojega nadrejenega in ravnanja EIB.

Splošno sodišče poudarja, da se lahko to sklicevanje v sodni praksi v zvezi s členom 12a Kadrovskih predpisov na „postopek, ki nujno traja in predpostavlja ponavljajoče se ali trajajoče ravnanje“, po analogiji uporablja tudi za namene uporabe pojma „psihično nadlegovanje“, ki se uporablja za uslužbenca EIB. Splošno sodišče meni, da čeprav je ugotovitev psihičnega nadlegovanja rezultat ugotovitve celote ravnanj in je načeloma ni mogoče izvesti na podlagi ugotovitve posameznega ravnanja, je zahteva, da je opredelitev „psihičnega nadlegovanja“ odvisna od ponavljanja enakih ravnanj ali ravnanj iste vrste v nekem obdobju, v nasprotju s tem pojmom postopka, ki traja. Kot rezultat takega postopka je namreč lahko psihično nadlegovanje posledica celote različnih ravnanj člana osebja EIB v razmerju do drugega, ki posamezno ne bi nujno sami po sebi pomenili psihičnega nadlegovanja, če pa bi jih ocenili globalno in glede na okoliščine, vključno zaradi njihovega kopičenja v času, bi se lahko štelo, da pomenijo tako nadlegovanje. Iz tega izhaja, da zanikanje ravnanja, prijavljenega kot „psihično nadlegovanje“, ne more temeljiti na edini okoliščini, da je bilo to ravnanje opaženo samo enkrat.

Splošno sodišče je preučilo tudi ukrepe, ki bi jih morala institucija sprejeti proti nadlegovalcu, ter poudarilo, da je uprava zahtevala le, naj se tožeči stranki pošlje dopis z opravičilom in naj se izvaja strokovni coaching. Ni se štel za nujno, da bi se izdal pisni opomin ali da bi se zadeva predložila skupni disciplinski komisiji. Navedeno je bilo samo, da bo uveden disciplinski postopek v primeru ponovitve kršitev v treh letih. Splošno sodišče ugotavlja, da čeprav ima uprava široko diskrecijsko pravico – pod nadzorom sodišča Unije – pri izbiri ukrepov in načinov za uporabo člena 24 Kadrovskih predpisov, je glede na cilje kodeksa ravnanja in politike dostojanstva na delovnem mestu ter zlasti glede na resnost, neločljivo povezano s kakršnim koli ravnanjem, ki pomeni psihično nadlegovanje, kar je potrjeno v teh besedilih, ki ju je sprejela EIB, ukrep, ki ga sprejme EIB in se uporablja samo v primeru ponovne kršitve zadevne osebe, nezadosten ter zato glede na resnost obravnavanega primera neprimeren.

Poleg tega je razsodilo, da EIB ne more, razen v obdobju upravne preiskave, uslužbencu, ki je bil žrtev psihičnega nadlegovanja, naložiti, naj ohrani zaupnost svoje zadeve ter dokumentov v zvezi s preiskovalnim postopkom znotraj EIB in zunaj nje. Če bi bilo namreč treba članu osebja EIB, ki je bil žrtev psihičnega nasilja, naložiti, da mora molčati o obstoju takega nadlegovanja, bi bila posledica – poleg tega, da ta ne bi več mogel nujno upravičiti morebitnih odsotnosti zaradi bolezni, povezane z navedenim psihičnim nadlegovanjem – ta, da se zadevna oseba ne bi mogla sklicevati na ugotovitve iz preiskave, med drugim v okviru morebitne tožbe, vložene pred nacionalnim sodiščem proti nadlegovalcu.

2. Poklicna bolezen

Zadeva, v kateri je bila izrečena sodba z dne 23. oktobra 2018, McCoy/Odbor regij (T-567/16, [EU:T:2018:708](#)), je Splošnemu sodišču omogočila, da navede pojasnila glede nadzora sodišča Unije nad odločbo, ki jo izda invalidska komisija ali organ, pristojen za imenovanja (OPI), in ki sama temelji na taki odločbi, ter nad posledicami napak, ki jih stori institucija v predhodnem postopku, čeprav te ne vplivajo na zakonitost

izpodbijane odločbe. Šlo je za odločbo, s katero je Odbor regij potrdil sklepe invalidske komisije o zavrnitvi zahteve tožeče stranke za priznanje poklicnega izvora bolezni, ki jo je prizadela. Tožeča stranka je med drugim trdila, da je bila kršena obveznost obrazložitve, ker na podlagi izpodbijane odločbe in sklepa o zavrnitvi pritožbe, s katerima so potrjeni sklepi druge invalidske komisije, ni mogoče razumeti, zakaj večina v tej komisiji ni upoštevala prejšnjih zdravniških poročil, in na katere elemente je oprla trditev, da invalidnost tožeče stranke ni poklicnega izvora.

Splošno sodišče v zvezi s tem navaja, da čeprav ima invalidska komisija obveznost podrobne obrazložitve, zakaj ni upoštevala predhodnih zdravniških poročil, ji ni mogoče naložiti, naj za vsako poročilo poda podrobnejšo in posamezno obrazložitev. Mora pa jasno in razumljivo pojasniti razloge, zaradi katerih se s temi mnenji ne strinja. Splošno sodišče poudarja, da v obravnavanem primeru druga invalidska komisija po eni strani ni pravno zadostno pojasnila razlogov, zaradi katerih ni upoštevala predhodnih zdravniških poročil, ki jasno potrjujejo poklicni izvor bolezni tožeče stranke, in da po drugi strani poleg tega ni zadostno pojasnila, zakaj izvor invalidnosti tožeče stranke ne bi mogel biti poklicni. Invalidska komisija zlasti ni zadostno pojasnila dejstva, da ni preučila morebitnega vpliva dejstev, ki izhajajo iz upravnega spisa o zdravstvenem stanju tožeče stranke, saj sta v spisu jasno navedena resen spor na delovnem mestu in „nadlegovanje“ tožeče stranke.

Ker je bilo Splošno sodišče pozvano tudi, naj preuči trditve tožeče stranke o očitni napaki pri presoji in kršitvi pojma poklicne bolezni, je ugotovilo, da omejen sodni nadzor, ki ga opravi sodišče Unije glede zdravniških presoj v ožjem pomenu, temu ne sme preprečiti, da preveri, ali je invalidska komisija upoštevala vse elemente, ki so očitno upoštevni za nalogo, ki ji je zaupana. Splošno sodišče poudarja, da iz spisa izhaja, da je tožeča stranka med opravljanjem nalog na Odboru regij v njihovem okviru doživela psihično nadlegovanje in pritiske ter se je v tem obdobju in malo zatem soočila z zdravstvenimi težavami. Očitno pa druga invalidska komisija ni preučila teh dejstev, ki so bila v obravnavani zadevi zelo pomembna. Ker je bil cilj dela druge invalidske komisije dokazati ali izključiti povezavo med poklicnim položajem in invalidnostjo tožeče stranke, je Splošno sodišče presodilo, da komisija ne bi smela, ne da bi kršila pojem poklicne bolezni in tako v svojem zbirnem zdravniškem poročilu storila očitno napako pri presoji, razkriti, da se je oprla le na njeno psihološko in nepoklicno anamnezo ter na njeno zdravstveno stanje iz leta 2014. To velja zlasti zato, ker je bilo v upravnem spisu ugotovljeno, da je bila tožeča stranka žrtev nadlegovanja in pritiskov v okviru svojih nalog. Splošno sodišče opozarja, da mora namreč zdravniška komisija v zapletenih primerih, ko uradnik zboli zaradi različnih vzrokov na delovnem mestu in zunaj njega, fizičnih ali psihičnih, ki skupaj prispevajo k nastanku bolezni, ugotoviti, ali je opravljanje dela v institucijah Unije neposredno povezano z boleznijo uradnika, na primer kot sprožilni dejavnik te bolezni. V takih primerih se za priznanje poklicne narave bolezni ne zahteva, da je opravljanje dela edini, bistveni, prevladujoči ali glavni vzrok bolezni.

3. Odvzem imunitete pred sodnimi postopki

Splošno sodišče je v sodbi z dne 24. oktobra 2018, *RQ/Komisija* (T-29/17, [EU:T:2018:717](#), v pritožbenem postopku⁹⁷), odločalo o predlogu za razglasitev ničnosti sklepa, s katerim je Komisija delno odvzela imuniteto pred sodnimi postopki, ki jo je imela tožeča stranka, nekdanji generalni direktor Evropskega urada za boj proti goljufijam (OLAF), v skladu s členom 17, drugi odstavek, Protokola št. 7 o privilegijih in imunitetah Evropske unije,⁹⁸ da bi jo belgijski organi lahko zaslišali glede obtožbe o nezakonitem prisluškovanju

⁹⁷ | Zadeva C-831/18 P, *Komisija/RQ*.

⁹⁸ | Protokol št. 7 o privilegijih in imunitetah Evropske unije (UL 2010, C 83, str. 266).

telefonskemu pogovoru, ki je potekal v okviru preiskave, ki jo je OLAF izvajal v zvezi z vpletenostjo nekdanjega člana Komisije v poskuse korupcije. Tožeča stranka je Komisiji očitala, da je pred sprejetjem izpodbijanega sklepa ni zaslišala, čeprav gre za akt, ki posega v njen položaj.

Splošno sodišče se je strinjalo s pristopom Sodišča za uslužbence Evropske unije, kot je naveden v sodbi *A in G/Komisija*,⁹⁹ v skladu s katerim je sklep o odvzemu imunitete pred sodnimi postopki akt, ki lahko posega v pravice zadevnega uradnika, in poudarilo, da je zaupnost preiskave v državah, v katerih je predvidena, načelo javnega reda. Glede na načelo lojalnega sodelovanja, kot je to določeno v členu 4(3), prvi pododstavek, PEU, Komisiji torej ni mogoče očitati, da je upoštevala to načelo. Posledično je okoliščino, da zadevna oseba ni bila predhodno zaslišana, načeloma mogoče objektivno utemeljiti z zaupnostjo preiskave. Komisija mora kljub temu izvesti ukrepe, s katerimi uskladi na eni strani legitimne preudarke, ki se nanašajo na zaupnost preiskave, in na drugi strani nujnost, da se posamezniku v zadostni meri zagotovi spoštovanje njegovih temeljnih pravic, kot je pravica do izjave. Ker je namreč Komisija pri sprejemanju akta, ki posega v položaj, dolžna spoštovati pravico do izjave, mora kar največjo pozornost nameniti vprašanju, kako lahko spoštovanje navedene pravice zadevne osebe uskladi z legitimnimi preudarki, na katere se sklicujejo nacionalni organi. Splošno sodišče meni, da v obravnavnem primeru Komisija ni ustrezno izvedla tega uravnoteženja, ker nacionalnih organov ni vprašala, zakaj bi predhodno zaslišanje tožeče stranke vključevalo tveganja za spoštovanje zaupnosti preiskave in, *in fine*, za pravilen potek kazenskega postopka. Zato Splošno sodišče ugotavlja, da je Komisija kršila pravico tožeče stranke do izjave in da je zato treba izpodbijani sklep razglasiti za ničen.

4. Zaposlovanje

V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba z dne 21. novembra *HM/Commission* (T-587/16, [EU:T:2018:818](#)), je bila Splošnemu sodišču predložena tožba za razglasitev ničnosti, prvič, odločbe Evropskega urada za izbor osebja (EPSO), da se ne upošteva zahteva za pregled odločbe komisije, da tožeča stranka ni pripuščena na naslednjo stopnjo javnega natečaja, in drugič, odločbe zaradi molka komisije, da se tej zahtevi ne ugotovi. Obravnavano je bilo vprašanje, ali je bil EPSO pristojen za zavrnitev navedene zahteve za pregled, vložene na podlagi splošnih določb, ki se uporabljajo za javne natečaje,¹⁰⁰ čeprav je bila usmerjena zoper odločbo, ki jo je sprejela komisija zadevnega javnega natečaja.

Splošno sodišče ugotavlja, da komisija ni vedela za obstoj zahteve tožeče stranke za pregled. Zato ni mogoče šteti, da je sprejela kakršno koli zavrnilno odločbo zaradi molka v zvezi s to zahtevo. Predlog tožeče stranke zaradi molka komisije, da se ne ugotovi njeni zahtevi za pregled, je torej brezpredmeten in ga je zato treba zavreči kot nedopustnega. Splošno sodišče nato poudarja, da je bil organ, ki je sprejel odločbo o zavrnitvi prijave, komisija, in ne urad EPSO. V skladu s točko 3.4.3 Splošnih pravil za javne natečaje je torej komisija – in ne urad EPSO – tista, ki mora odločiti o zahtevi tožeče stranke za pregled. Zato Splošno sodišče ugotavlja, da je urad EPSO ob neobstoju kakršne koli pravne podlage v zvezi s tem zahtevo tožeče stranke za pregled zavrgel, ker okoliščina, da je bila ta zahteva zavržena iz izključno formalnih razlogov, v zvezi s tem ni upoštevana. Nazadnje Splošno sodišče poudarja, da te ugotovitve ne omajajo drugi argumenti Komisije, med drugim tisti v zvezi s splošno vlogo EPSO pri organizaciji javnih natečajev. Zlasti nobena od pristojnosti, dodeljenih EPSO, temu uradu ne omogoča, da si prisvoji pristojnost, da odloča o zahtevi za pregled odločbe komisije. Še toliko

⁹⁹ Sodba z dne 13. januarja 2010, *A in G/Komisija* (F-124/05 in F-96/06, [EU:F:2010:2](#)).

¹⁰⁰ Splošna pravila za javne natečaje (UL 2014, C 60 A, str. 1).

bolj velja, da je vprašanje, ali je zahteva za pregled prepozna, postopkovna odločitev, ki se lahko izkaže za kompleksno, ker je lahko odvisna od presoje tehničnih elementov, kot so ti v zvezi z dokazovanjem natančnega datuma vročitve odločbe komisije zadevnemu kandidatu.

XIII. Odškodninski spori

V zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 28. februarja 2018, *Vakakis kai Synergates/Komisija* (T-292/15, [EU:T:2018:103](#)), je imelo Splošno sodišče priložnost predstaviti pojasnila glede odnosa med ničnostnimi tožbami in odškodninskimi tožbami. V tej zadevi je Splošno sodišče odločalo o predlogu za nadomestitev škode, ki naj bi tožeči stranki nastala zaradi nepravilnosti, ki naj bi jih Komisija storila v okviru javnega razpisa, in zlasti škode v obliki izgube možnosti, da se ji odda naročilo. Te domnevne nepravilnosti so se nanašale na okoliščino, da je eden od strokovnjakov družbe, ki ji je bilo oddano naročilo, sodeloval pri pripravi postopka. Komisija je zatrjevala nedopustnost tožbe, in sicer ker tožeča stranka postopka javnega razpisa ni izpodbijala z ničnostno tožbo.

Splošno sodišče je pojasnilo, da ob upoštevanju posebnosti sporov s področja javnih naročil Unije odškodninska tožba, s katero se poskuša doseči nadomestitev škode, ki naj bi neizbranemu ponudniku nastala zaradi nepravilnosti, ki naj bi jih institucija, ki je delovala kot naročnica, storila v okviru javnega razpisa, nima niti enakega cilja niti enakih pravnih in finančnih učinkov kot tožba za razglasitev ničnosti odločitve o zavrnitvi ponudbe navedenega ponudnika in zato njena posledica ne more biti izničenje učinkov navedene odločitve. Zato je bilo razsojeno, da je tožba dopustna.

Ker je bilo z vidika vsebine Splošno sodišče naprošeno, naj odloči o obveznostih naročnika v primeru domnevnega navzkrižja interesov v postopku javnega razpisa, je zlasti poudarilo, da mora naročnik, ki je soočen z nevarnostjo nastanka navzkrižja interesov na področju javnih naročil, z vso potrebno skrbnostjo in na podlagi vseh upoštevanih podatkov pripraviti in sprejeti odločitev o nadaljnjih ukrepih v zadevnem postopku oddaje javnega naročila. Ta obveznost izhaja zlasti iz načel dobrega upravljanja in enakega obravnavanja, saj mora naročnik v vseh fazah postopka javnega razpisa poskrbeti, da se spoštuje enako obravnavanje in s tem enake možnosti vseh ponudnikov. Ker navzkrižje interesov ruši enakost med ponudniki, se lahko odločitev, da se kandidata, v zvezi s katerim je bila podana navedba o navzkrižju interesov, ne izključi, sprejme le, če se je naročnik lahko prepričal, da navedeni kandidat ni v takem položaju. V obravnavani zadevi je Splošno sodišče menilo, da komisija za ocenjevanje in naročnik nista skrbno in preudarno preverila vseh upoštevanih elementov, na podlagi katerih bi lahko odpravili vse obstoječe dvome in osvetlili položaj družbe, ki ji je bilo oddano naročilo. Iz tega izhaja, da je tožeča stranka tako med drugim dokazala, da je bila podana dovolj resna kršitev dolžnosti skrbnega ravnanja ter posledično načela dobrega upravljanja in člena 41 Listine o temeljnih pravicah.

Na tej podlagi je Splošno sodišče delno ugodilo odškodninskemu zahtevku tožeče stranke, in sicer v delu, v katerem se nanaša na odškodnino iz naslova izgube možnosti, da se ji odda zadevno javno naročilo, in na povračilo izdatkov in stroškov v zvezi s sodelovanjem v postopku javnega razpisa, povišanem za kompenzacijske obresti. Okoliščina, da naročnik javnega naročila ni nikoli dolžan oddati, ne bi smela ogroziti vsakršne možnosti, da mu bo navedeno naročilo oddano, in torej povzročiti izgube možnosti. Ker so v obravnavani zadevi nezakonnosti Komisije pri vodenju postopka javnega razpisa navedeni postopek povsem izkrivile, prav tako pa so vplivale na možnost tožeče stranke, katere ponudba je bila uvrščena na drugo mesto, da bi ji bilo oddano javno naročilo, je treba šteti, da je škoda, ki je v obravnavani zadevi nastala zaradi izgube možnosti, dejanska in gotova.

Splošno sodišče je v sodbah z dne 13. julija 2018, *K. Chrysostomides & Co. in drugi/Svet in drugi* (T-680/13, v pritožbenem postopku,¹⁰¹ [EU:T:2018:486](#)), in z dne 13. julija 2018 *Bourdouvali in drugi/Svet in drugi* (T-786/14, neobjavljena, v pritožbenem postopku,¹⁰² [EU:T:2018:487](#)), odločalo o dveh predlogih za povrnitev škode, ki naj bi tožečim strankam nastala zaradi vrste aktov in ravnanj Komisije, Sveta, Evropske centralne banke (ECB) in Euroskupine, povezanih z dodelitvijo finančne pomoči Republiki Ciper. Obe zadevi izvirata iz finančnih težav, ki so jih Republika Ciper in dve glavni ciprski banki – Cyprus Popular Bank Public Co Ltd in Trapeza Kyprou Dimosia Etaireia LTD – imeli v obdobju 2012–2013 in v okviru katerih je Evropski mehanizem za stabilnost (EMS) tej državi dodelil finančno pomoč na podlagi Memoranduma o soglasju z dne 26. aprila 2013.¹⁰³

Medtem ko je Svet trdil, pri čemer se je oprl na sodbo *Mallis in drugi/Komisija in ECB*,¹⁰⁴ da Euroskupine ni mogoče niti enačiti s sestavo Sveta niti je opredeliti kot organ, urad ali agencijo Unije ter zato ne bi mogla povzročiti nepogodbene odgovornosti slednje, Splošno sodišče ni bilo tega mnenja. Ker Splošno sodišče v tej sodbi ugotavlja, da je Sodišče pojasnilo, da Euroskupine ni mogoče opredeliti kot organ, urad ali agencijo Unije „v smislu člena 263 PDEU“, meni, da glede na različna in dopolnjujoča namena ničnostne tožbe in odškodninske tožbe ni mogoče šteti, da je vsebina pojma „institucija“ v smislu člena 340, drugi odstavek, PDEU nujno omejena na institucije, organe, urade in agencije Unije iz člena 263, prvi odstavek, PDEU. Nasprotno, opredelitev subjektov Unije, ki jih je mogoče šteti za „institucije“ v smislu člena 340, drugi odstavek, PDEU, mora temeljiti na merilih, ki so lastna tej določbi. V ta namen je treba ugotoviti, ali je bil subjekt Unije, ki se mu pripisuje sporni akt ali ravnanje, ustanovljen na podlagi Pogodb in naj bi prispeval k uresničevanju ciljev Unije. Tako je – ker je Euroskupina subjekt Unije, ki je bil formalno ustanovljen na podlagi Pogodb in naj bi prispeval k uresničevanju ciljev Unije – akte in ravnanja Euroskupine pri izvajanju pristojnosti, ki so ji dodeljene s pravom Unije, mogoče pripisati Uniji. Splošno sodišče je tudi pojasnilo, da naj ne bi bilo mogoče na podlagi sodbe *Ledra Advertising in drugi/Komisija in ECB*¹⁰⁵ sklepati, da so nezakonita ravnanja Komisije, povezana s sprejetjem memoranduma o soglasju, edina nezakonita ravnanja institucije Unije v okviru Pogodbe o ustanovitvi Evropskega mehanizma za stabilnost med Kraljevino Belgijo, Zvezno republiko Nemčijo, Republiko Estonijo, Irsko, Helensko republiko, Kraljevino Španijo, Francosko republiko, Italijansko republiko, Republiko Ciper, Velikim vojvodstvom Luksemburg, Republiko Malto, Kraljevino Nizozemsko, Republiko Avstrijo, Portugalsko republiko, Republiko Slovenijo, Slovaško republiko in Republiko Finsko, ki lahko povzročijo nepogodbeno odgovornost Unije. To pomeni, da se lahko ECB v okviru odškodninske tožbe očitajo nezakonita ravnanja, povezana z njenim spremljanjem izvajanja škodljivih ukrepov.

Ker je bilo Splošno sodišče pozvano tudi, naj preuči sorazmernost omejevalnih ukrepov lastninske pravice zadevnih tožečih strank, je poudarilo, da je treba upoštevati potrebo, da so se morali ciprski organi ob sprejetju škodljivih ukrepov hitro odzvati. Šlo je namreč za preprečitev neposrednega tveganja zloma zadevnih bank, da bi se ohranila stabilnost ciprskega finančnega sistema in bi se tako preprečila širitev negativnih vplivov na druge države članice euroobmočja. Poleg tega Splošno sodišče ugotavlja, da se lahko ukrepi, od katerih je lahko odvisna dodelitev finančne pomoči, ki jo zagotovi Evropski mehanizem za stabilnost, za rešitev finančnih težav, s katerimi se srečuje država, ki se sooča s potrebo po dokapitalizaciji svojega bančnega sistema, od primera do primera bistveno razlikujejo glede na pridobljene izkušnje in vse posebne okoliščine.

101| Zadevi C-597/18 P, *Svet/K. Chrysostomides & Co. in drugi*, in C-603/18 P, *K. Chrysostomides & Co. in drugi/Svet*.

102| Zadevi C-598/18 P, *Svet/Bourdouvali in drugi*, in C-604/18 P, *Bourdouvali in drugi/Svet*.

103| Memorandum o soglasju z dne 26. aprila 2013 o posebnih gospodarskopolitičnih pogojih, sklenjen med Ciprom in Evropskim mehanizmom za stabilnost (EMS).

104| Sodba z dne 20. septembra 2016, *Mallis in drugi/Komisija in ECB* (od C-105/15 P do C-109/15 P, [EU:C:2016:702](#)).

105| Sodba z dne 20. septembra 2016, *Ledra Advertising in drugi/Komisija in ECB*, (od C-8/15 P do C-10/15 P, [EU:C:2016:701](#)).

Med temi okoliščinami so zlasti lahko gospodarske razmere v državi prejemnici, velikost pomoči glede na njeno celotno gospodarstvo, obeti za ponovno vzpostavitev uspešnega poslovanja zadevnih bank in razlogi za nastanek težav, s katerimi se te srečujejo, po potrebi vključno s pretirano velikostjo bančnega sektorja države prejemnice glede na njeno nacionalno gospodarstvo, gibanje mednarodne gospodarske konjunktore ali velika verjetnost za prihodnja posredovanja Evropskega mehanizma za stabilnost v podporo drugim državam v težavah, zaradi česar bi bilo morda treba preventivno omejiti zneske, namenjene posameznemu posredovanju.

V zadevah, v katerih sta bili izdani sodbi z dne 13. decembre 2018, *Iran Insurance/Svet* (T-558/15, [EU:T:2018:945](#)), in z dne 13. decembre 2018, *Post Bank Iran/Svet* (T-559/15, [EU:T:2018:948](#)), se je imelo Splošno sodišče priložnost izreči o zahtevkih na podlagi člena 268 PDEU za povrnitev škode, ki naj bi jo tožeče stranke domnevno utrpele zaradi aktov, s katerimi so bila njihova imena vpisana na sezname – ali na njih ohranjena – oseb in subjektov, za katere so veljali omejevalni ukrepi, uvedeni za izvajanje pritiska na Islamsko republiko Iran, da bi ta ustavila jedrske dejavnosti, ki predstavljajo nevarnost z vidika širjenja jedrskega orožja.¹⁰⁶ Tožeče stranke so zatrjevale, da je Svet s sprejetjem spornih aktov dovolj resno kršil pravno pravilo, katerega namen je posameznikom dati pravice, ter so na tej podlagi uveljavljale povrnitev premoženjske in nepremoženjske škode, ki naj bi jim nastala zaradi vpisa njihovih imen na sporne sezname.

Splošno sodišče je poudarilo, da ko je Svet sprejel sporne akte, je iz sodne prakse že jasno in natančno izhajalo, da mora Svet v primeru izpodbijanja predložiti informacije in dokaze, ki izkazujejo, da so pogoji za uporabo merila „pomoči“ pri širjenju jedrskega orožja izpolnjeni. Poleg tega – ker obveznost Sveta, da preveri in dokaže utemeljenost omejevalnih ukrepov, sprejetih zoper osebo ali subjekt, pred sprejetjem teh ukrepov, narekuje spoštovanje temeljnih pravic zadevne osebe ali subjekta in zlasti njegove pravice do učinkovitega sodnega varstva – ta institucija v zvezi s tem nima diskrecijske pravice. Tako Svet v obravnavani zadevi v okviru izvrševanja te obveznosti ni imel nobene diskrecijske pravice. Svet je zato s tem, da ni spoštoval svoje obveznosti, da utemelji sporne akte, v obravnavani zadevi storil dovolj resno kršitev pravnega pravila, ki posamezniku daje pravice.

Glede nepremoženjske škode, ki naj bi jo domnevno utrpele tožeče stranke, je Splošno sodišče opozorilo, da iz sodne prakse, izrečene na podlagi člena 268 PDEU v povezavi s členom 340, drugi odstavek, PDEU, izhaja, da je pravni osebi za nepremoženjsko škodo načeloma mogoče prisoditi odškodnino in da ima taka škoda lahko obliko okrnitve podobe ali ugleda te osebe. Poleg tega je poudarilo, da sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice ne izključuje, da lahko tudi za gospodarsko družbo obstaja druga škoda kot premoženjska, ki terja denarno odškodnino, pri čemer je taka odškodnina odvisna od okoliščin posameznega primera. Ta škoda lahko za tako družbo zajema bolj ali manj „objektivne“ in „subjektivne“ elemente, med katerimi je ugled podjetja, njenih posledic pa ni mogoče natančno izračunati. V obravnavani zadevi pa edini dopustni dokazi, ki so jih predložile tožeče stranke, ne omogočajo ugotovitve, da priznanje nezakonitosti ravnanja, ki se očita Svetu, in razglasitev ničnosti spornih aktov kot taka ne bi zadostovala za nadomestitev nepremoženjske škode, ki naj bi nastala zaradi tega, ker so sporni akti okrnili njihov ugled.

¹⁰⁶ Sklepe Sveta 2010/644/SZVP z dne 25. oktobra 2010 o spremembi Sklepa 2010/413/SZVP o omejevalnih ukrepih proti Iranu in razveljavitvi Skupnega stališča 2007/140/SZVP (UL 2010, L 281, str. 81), Uredbe Sveta (EU) št. 961/2010 z dne 25. oktobra 2010 o omejevalnih ukrepih proti Iranu in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 423/2007 (UL 2010, L 281, str. 1), Sklepa Sveta 2011/783/SZVP z dne 1. decembra 2011 o spremembi Sklepa 2010/413/SZVP o omejevalnih ukrepih proti Iranu (UL 2011, L 319, str. 71), Izvedbene uredbe Sveta (EU) št. 1245/2011 z dne 1. decembra 2011 o izvajanju Uredbe (EU) št. 961/2010 o omejevalnih ukrepih proti Iranu (UL 2011, L 319, str. 11) in Uredbe Sveta (EU) št. 267/2012 z dne 23. marca 2012 o omejevalnih ukrepih proti Iranu in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 961/2010 (UL 2012, L 88, str. 1).

XIV. Predlogi za izdajo začasne odredbe

Na Splošnem sodišču je bilo leta 2018 vloženih 41 predlogov za izdajo začasne odredbe, kar je v bistvu primerljivo s številkami iz preteklega leta.¹⁰⁷ Leta 2018 je bilo sprejetih 42 sklepov,¹⁰⁸ s katerimi je bilo zaključenih 44 zadev v zvezi z izdajo začasne odredbe.¹⁰⁹ Splošno sodišče je v štirih primerih sprejelo sklep o odlogu izvršitve na podlagi člena 157(2) Poslovnika.

Izdani sklepi pokrivajo široko paleto področij, med katerimi so zadeve v zvezi z javnim zdravjem (pet zadev), državnimi pomočmi (štiri zadeve), javnimi naročili (sedem zadev), vprašanji glede zaupnosti (štiri zadeve) in javnimi uslužbenci (osem zadev).

Predsednik Splošnega sodišča je s sklepoma z dne 18. januarja 2018, *Strabag Belgium/Parlament* (T-784/17 R, neobjavljen, [EU:T:2018:17](#)),¹¹⁰ in z dne 15. maja 2018, *Elche Club de Fútbol/Komisija* (T-901/16 R, neobjavljen, [EU:T:2018:268](#)), ugodil predlogoma za izdajo začasne odredbe.

Prva zadeva, v kateri je predsednik Splošnega sodišča ugodil predlogu za izdajo začasne odredbe, je zadeva s področja javnih naročil. Predsednik Splošnega sodišča je s sklepom z dne 18. januarja 2018, *Strabag Belgium/Parlament* (T-784/17 R, neobjavljen, [EU:T:2018:17](#)), odredil odlog izvršitve sklepa Parlamenta, s katerim je bila zavrnjena ponudba tožeče stranke in je bilo javno naročilo, katerega predmet je okvirna pogodba za dela glavnega izvajalca na stavbah Parlamenta v Bruslju, oddano petim ponudnikom.

V okviru preučitve pogoja glede nujnosti je predsednik Splošnega sodišča uporabil odslej ustaljeno sodno prakso s področja javnih naročil,¹¹¹ v skladu s katero se ta pogoj omili, če stranka, ki predlaga izdajo začasnih ukrepov, dokaže, da je fumus boni juris posebno resen, in če se je na Splošno sodišče obrnila v obdobju mirovanja deset koledarskih dni.

V obravnavani zadevi je bil predlog za izdajo začasne odredbe vložen v obdobju mirovanja, zato je predsednik Splošnega sodišča preučil fumus boni juris. V zvezi s tem je predsednik Splošnega sodišča menil, da je Parlament na prvi pogled kršil člen 151 Delegirane uredbe št. 1268/2012¹¹² s tem, da ni ugotovil, da je bila ponudba, uvrščena na prvo mesto, neobičajno nizka, in da ni opravil preverjanj, določenih s tem členom. Ker je bil fumus boni juris ugotovljen na podlagi pravne presoje nespornih podatkov in se je nanašal na jasno opredeljeno vprašanje, je predsednik Splošnega sodišča sklenil, da gre za obstoj posebno resnega fumus boni juris.

Poleg tega je treba opozoriti, da je bila na področju sporov s področja javnih naročil večina predlogov za izdajo začasne odredbe vložena znotraj obdobja mirovanja, spremljali pa so jih predlogi na podlagi člena 157(2) Poslovnika. V treh od teh zadev, v katerih so bili izdani sklepi z dne 23. januarja 2018, *Seco Belgium et Vinçotte/Parlament* (T-812/17 R, neobjavljen, [EU:T:2018:25](#)), z dne 3. oktobra 2018, *Euronet Consulting/Komisija*

¹⁰⁷ Leta 2017 je bilo na Splošnem sodišču vloženih 47 predlogov za izdajo začasne odredbe.

¹⁰⁸ To število zajema vse sklepe, ki so jih izdali sodniki, pristojni za izdajo začasne odredbe, kar izključuje sklepe o ustavitvi postopka ali o izbrisu, so pa vanj vključeni sklepi na podlagi člena 157(2) Poslovnika.

¹⁰⁹ Opozoriti je treba, da strogo statistično gledano začasne odredbe niso vključene v skupno število zadev, rešenih v letu 2018, ki so navedene v delu D „Sodna statistika Splošnega sodišča“ tega poročila, namreč 1009 rešenih zadev.

¹¹⁰ Pritožba je bila zavrnjena s sklepom z dne 19. septembra 2018, *Parlament/Strabag Belgium* (C-229/18 P(R), neobjavljen, [EU:C:2018:740](#)).

¹¹¹ Sodna praksa, ki izhaja iz sklepa z dne 23. aprila 2015, *Komisija/Vanbreda Risk & Benefits* (C-35/15 P(R), [EU:C:2015:275](#)).

¹¹² Delegirana uredba Komisije (EU) št. 1268/2012 z dne 29. oktobra 2012 o pravilih uporabe Uredbe št. 966/2012 (UL 2012, L 362, str. 1).

(T-350/18 R, neobjavljen, [EU:T:2018:653](#)), in z dne 21. decembra 2018, *Phrenos in drugi/Komisija* (T-715/18 R, neobjavljen, [EU:T:2018:1015](#)), je naročnik med postopkom za izdajo začasne odredbe in po posredovanju predsednika Splošnega sodišča umaknil ali spremenil odločitev o oddaji javnega naročila, tako da je ugodil tožeči stranki, zaradi česar so postopki postali brezpredmetni.

Druga zadeva, v kateri je predsednik Splošnega sodišča ugodil predlogu za izdajo začasne odredbe, se nanaša na sklep Komisije, s katerim je bila naložena zagotovitev vračila domnevne državne pomoči od njenega upravičenca, španskega nogometnega kluba Elche, in je bil v njej izdan sklep z dne 15. maja 2018, *Elche Club de Fútbol/Komisija* (T-901/16 R, neobjavljen, [EU:T:2018:268](#)). Ta zadeva je bila del sklopa zadev, ki so se nanašale na domnevne državne pomoči, dodeljene španskim nogometnim klubom.

Predsednik Splošnega sodišča je glede pogoja v zvezi s fumus boni juris menil, da obrazložitev izpodbijanega sklepa na prvi pogled ni zadostna, ker ne omogoča presoje obstoja in, kadar je to primerno, zneska pomoči. Glede presoje nujnosti je predsednik Splošnega sodišča ugotovil, da lahko zagotovitev vračila zneska pomoči pripelje do prenehanja nogometnega kluba, zoper katerega že poteka postopek zaradi insolventnosti. Predsednik Splošnega sodišča je v zvezi s tem med drugim zavrnil trditev Komisije, da bi si lahko klub zagotovil potrebna likvidna sredstva z „odstopom“ članov nogometne ekipe. Po mnenju predsednika Splošnega sodišča namreč igrska ekipa pomeni nujna „proizvodna sredstva“ tožeče stranke. V teh okoliščinah in ob upoštevanju dejstva, da tožeča stranka ne more odstopiti večjega dela svoje ekipe, ne da bi ogrozila svoje športne sposobnosti in s tem svoje športno preživetje, ni mogoče trditi, da bi lahko krila takojšnje plačilo zneska, zahtevanega iz naslova zagotovitve vračila državne pomoči, s „prodajo“ večjega dela svoje ekipe, ne da bi ogrozila svojo finančno sposobnost. Poleg tega je predsednik Splošnega sodišča zavrnil trditev Komisije, da tožeča stranka še ni izčrpala nacionalnih pravnih sredstev v delu, v katerem je s to trditvijo v obravnavani zadevi tožeči stranki kategorično in samodejno naloženo, da mora izčrpati notranja pravna sredstva, s čimer se nesorazmerno omejuje dostop do sodišča Unije.

V zvezi s tehtanjem interesov je predsednik Splošnega sodišča opozoril, da čeprav je res, da lahko odlog izvršitve odločbe o zagotovitvi vračila pomoči, ki ni združljiva s skupnim trgom, podaljša negativne učinke za konkurenco, povzročene s to pomočjo, pa nasprotno velja, da takojšnja izvršitev take odločbe običajno povzroči nepovratne učinke za upravičeno podjetje, ne da bi bilo mogoče vnaprej izključiti, da bo na koncu razsojeno, da je ohranitev pomoči zakonita zaradi morebitnih napak v navedenem sklepu. Tako je na eni strani treba paziti, da se prekomerno ne zmanjša začasno sodno varstvo, in na drugi strani, da se ne omeji široko polje proste presoje, s katerim razpolaga sodnik, pristojen za izdajo začasne odredbe, zaradi izvajanja pristojnosti, ki mu pripadajo. Predsednik Splošnega sodišča je v obravnavani zadevi poudaril, da na eni strani za tožečo stranko obstaja tveganje, da bo zaradi sklepa, ki je na prvi pogled nezakonit, prišlo do njenega prenehanja, in da so na drugi strani nacionalni organi sprejeli ukrepe za uspešno izvršitev izpodbijane odločbe. V teh okoliščinah je predsednik Splošnega sodišča sklenil, da je mogoče v duhu lojalnega sodelovanja računati na voljo in zmožnost nacionalnih organov, da bodo zagotovili – kot so to storili do zdaj – varstvo interesa Unije s tem, da bodo omogočili učinkovito zagotovitev vračila državne pomoči, tako da odlog izvršitve ne pomeni ovir za morebitno učinkovito zagotovitev vračila prihodnosti.

Predsednik Splošnega sodišča pa je s sklepoma z dne 22. marca 2018, *Hércules Club de Fútbol/Komisija* (T-766/16 R, neobjavljen, [EU:T:2018:170](#))¹¹³ in z dne 22. marca 2018, *Valencia Club de Fútbol/Komisija* (T-732/16 R, neobjavljen, [EU:T:2018:171](#)),¹¹⁴ zavrnil predloga za izdajo začasne odredbe, ker se je izkazalo, da noben od zadevnih nogometnih klubov ni dokazal, da ni sposoben – ne da bi ogrozil svojo finančno sposobnost – zadostiti zagotovitvi vračila pomoči.

Poleg tega je razen sklepov, navedenih zgoraj, treba omeniti še razvoj sodne prakse na področju varstva zaupnosti, omejevalnih ukrepov, prava institucij in javnega zdravja.

V zvezi z varstvom zaupnosti je treba navesti, da je sodnik, pristojen za izdajo začasne odredbe, pred zavrnitvijo predlogov za odlog izvršitve natančno preučil trditve o obstoju fumus boni juris v zadevah, v katerih so bili izdani sklepi z dne 25. oktobra 2018, *JPMorgan Chase in drugi/Komisija* (T-420/18 R, neobjavljen, v pritožbenem postopku,¹¹⁵ [EU:T:2018:724](#)), in z dne 25. oktobra 2018, *Crédit agricole in Crédit agricole Corporate and Investment Bank/Komisija* (T-419/18 R, neobjavljen, v pritožbenem postopku¹¹⁶, [EU:T:2018:726](#)), ki se nanašata na objavo sklepa Komisije o ugotovitvi kršitve člena 101 PDEU, z dne 12. julija 2018, *RATP/Komisija* (T-250/18 R, neobjavljen, [EU:T:2018:458](#)), ki se nanaša na dokumente v zvezi s postopkom EU Pilot, in z dne 12. oktobra 2018, *Taminco/EFSA* (T-621/17 R, [EU:T:2018:763](#)), ki se nanaša na oceno fitofarmacevtskega sredstva.

Natančneje, v sklepih z dne 25. oktobra 2018, *JPMorgan Chase in drugi/Komisija* (T-420/18 R, neobjavljen, v pritožbenem postopku, [EU:T:2018:724](#)), in z dne 25. oktobra 2018, *Crédit agricole in Crédit agricole Corporate and Investment Bank/Komisija* (T-419/18 R, neobjavljen, v pritožbenem postopku, [EU:T:2018:726](#)), je predsednik Splošnega sodišča spomnil, da na področju začasnega varstva zaupnih informacij ne zadostuje zatrjevanje, da so informacije zaupne. Dokazati je treba, da so informacije na prvi pogled dejansko zaupne.

Predsednik Splošnega sodišča je dalje ugotovil, da si interes podjetja, ki mu Komisija naložila globo zaradi kršitve konkurenčnega prava, za to, da se podrobnosti očitanih kršitev ne razkrijejo javnosti, ne zasluži posebnega varstva, ob upoštevanju interesa javnosti, da čim bolj obširno spozna razloge za vsa ravnanja Komisije.

Predsednik Splošnega sodišča je poudaril, da na prvi pogled ni mogoče sprejeti trditve tožečih strank, da načelo domneve nedolžnosti nasprotuje kakršni koli objavi sklepa o ugotovitvi kršitve ali zahteva prikritje celotnega opisa kršitev. Opozoril je namreč, da za akte institucij Unije velja domneva zakonitosti in da imajo pravne učinke, dokler niso umaknjeni, razglašeni za nične ali razveljavljeni. Zato za objavo sklepa o ugotovitvi kršitve člena 101 PDEU načeloma ne more veljati pogoj, da je sodišče Unije predhodno odločilo o pravnem sredstvu zoper ta sklep.

Na področju omejevalnih ukrepov je predsednik Splošnega sodišča v zadevi, v kateri je bil izdan sklep z dne 28. novembra 2018, *Klyuyev/Svet* (T-305/18 R, neobjavljen, [EU:T:2018:849](#)), zavrnil predlog za odlog izvršitve aktov Sveta, s katerimi so bile za tožečo stranko podaljšani omejevalni ukrepi.

113| Sklep, ki je bil razveljavljen s sklepom z dne 22. novembra 2018, *Hércules Club de Fútbol/Komisija* (C-334/18 P(R), [EU:C:2018:952](#)).

114| Pritožba je bila zavrnjena s sklepom z dne 22. novembra 2018, *Valencia Club de Fútbol/Komisija* (C-315/18 P(R), [EU:C:2018:951](#)).

115| Zadeva C-1/19 P (R), *JPMorgan Chase in drugi/Komisija*.

116| Zadeva C-4/19 P (R), *Crédit agricole in Crédit agricole Corporate and Investment Bank*.

Tako je predsednik Splošnega sodišča, čeprav je ugotovil *fumus boni juris*, predlog zavrnil zaradi neobstoja nujnosti. V zvezi s tem je predsednik Splošnega sodišča med drugim preučil trditev tožeče stranke o tem, da ji je bila kršena pravica do učinkovitega pravnega sredstva zaradi trajajočih podaljšanj vključitve njenega imena na seznam kljub obstoju sodb, s katerimi je Splošno sodišče razsodilo, da so nekateri akti o tem, da se ji naložijo omejevalni ukrepi, nezakoniti.

V tem okviru je predsednik Splošnega sodišča ugotovil, da je prilagoditev pogoja glede nujnosti mogoča, kadar lahko sistemski razlogi onemogočijo učinkovito sodno varstvo. Predsednik Splošnega sodišča je tako poudaril, da posebnosti sporov v zvezi z omejevalnimi ukrepi ne smejo onemogočiti pravice do učinkovitega sodnega varstva. Vendar v obravnavani zadevi niso obstajali sistemski razlogi, ki bi odvzeli učinek sodbam Splošnega sodišča, s katerimi so bili razveljavljeni omejevalni ukrepi.

Na področju prava institucij je treba omeniti zadevo, v kateri je bil izdan sklep z dne 4. maja 2018, *Czarnecki/Parlament* (T-230/18 R, neobjavljen, [EU:T:2018:262](#)). Predsednik Splošnega sodišča je kot nedopusten zavrgel predlog za izdajo začasnih ukrepov v zvezi s sklepom Parlamenta o prenehanju funkcije tožeče stranke kot podpredsednika Parlamenta, pri čemer je bilo prenehanje utemeljeno z domnevno resno kršitvijo.

V zvezi s predlogom za odlog izvršitve sklepa Parlamenta, katerega predmet je predčasno prenehanje funkcije tožeče stranke kot podpredsednika Parlamenta, ki jo je izvrševala, je predsednik Splošnega sodišča ugotovil, da je ta sklep učinkoval s sprejetjem in zato ne more biti predmet odloga. V zvezi z drugim predlogom, katerega namen je „ohranitev“ funkcije tožeče stranke kot podpredsednika Parlamenta, je predsednik Splošnega sodišča opozoril, da je tožeči stranki funkcija podpredsednika prenehala s trenutkom sprejetja izpodbijanega sklepa. Poleg tega je funkcija podpredsednika, ki se je sprostila s prenehanjem mandata tožeče stranke kot podpredsednika, zasedena od 1. marca 2018. V teh okoliščinah tožeča stranka ne more „ohraniti“ funkcije podpredsednika Parlamenta z začasno odredbo, predlagano skoraj dva meseca po prenehanju funkcije in skoraj en mesec po tem, ko je bila funkcija podpredsednika, ki jo je pred tem opravljala, zasedena.

Nazadnje, na področju javnega zdravja je treba med drugim omeniti sklop zadev, ki so se nanašale na regulirane trge in pri katerih je šlo za izzive javnega zdravja (sektorji fitofarmaceutskih sredstev, zdravil za uporabo v humani medicini in biocidov) ter v katerih so bili izdani sklepi z dne 22. junija 2018, *Arysta LifeScience Netherlands/Komisija* (T-476/17 R, [EU:T:2018:407](#)), z dne 22. junija 2018, *FMC/Komisija* (T-719/17 R, [EU:T:2018:408](#)), z dne 11. julija 2018, *GE Healthcare/Komisija* (T-783/17 R, [EU:T:2018:503](#)), z dne 24. avgusta 2018, *Laboratoire Pareva in Biotech3D/Komisija* (T-337/18 R in T-347/18 R, neobjavljen, [EU:T:2018:587](#)), z dne 25. oktobra 2018, *Laboratoire Pareva/Komisija* (T-337/18 R II, neobjavljen, [EU:T:2018:729](#)), z dne 25. oktobra 2018, *Laboratoire Pareva/Komisija* (T-347/18 R II, neobjavljen, [EU:T:2018:730](#)), in z dne 23. novembra 2018, *GMPO/Komisija* (T-733/17 R, neobjavljen, [EU:T:2018:839](#)).

Natančneje, v zadevah, v katerih je bil na eni strani izdan sklep z dne 22. junija 2018, *FMC/Komisija* (T-719/17 R, [EU:T:2018:408](#)), v zvezi s predlogom za odlog izvršitve Uredbe Komisije, s katero je bilo umaknjeno DZP za snov, uporabljeno v herbicidih, in na drugi strani sklep z dne 28. novembra 2018, *GMPO/Komisija* (T-733/17 R, neobjavljen, [EU:T:2018:839](#)), ki se je nanašal na predlog za odlog izvršitve Uredbe Komisije, s katero je bil odobren promet z zdravilom, ne da bi bilo to zdravilo določeno kot zdravilo sirota, je predsednik Splošnega sodišča poudaril, da čeprav se je priznalo, da ni mogoče izključiti, da bi se lahko objektivna znatna finančna škoda, ki domnevno izhaja iz obveznosti dokončno opraviti pomembno poslovno izbiro v neprimernem roku, štela za „resno“ oziroma da je resnost take škode mogoče šteti za očitno, tudi če ni informacij o velikosti zadevnega podjetja, je treba to sodno prakso presojati glede na področje, na katerem tožeča stranka opravlja svojo dejavnost. Tako se morajo na trgu, ki je močno reguliran in na katerem lahko pristojni organi hitro

ukrepajo, kadar se iz razlogov, ki niso vedno predvidljivi, pojavijo tveganja za javno zdravje, zadevna podjetja, če ne želijo sama nositi škode, povzročene s takim ukrepanjem, zaščititi pred posledicami navedenega ukrepanja s primerno politiko.

Poleg tega je v zadevi, v kateri je bil izdan sklep z dne 22. junija 2018, *FMC/Komisija* (T-719/17 R, [EU:T:2018:408](#)), ter v zadevah, ki sta se nanašali na predloga za odlog izvršitve sklepov Komisije, s katerima so bile bodisi naložene omejitve uporabe aktivne snovi v fitofarmacevtskih sredstvih (sklep z dne 22. junija 2018, *Arysta LifeScience Netherlands/Komisija*, T-476/17 R, [EU:T:2018:407](#)) bodisi zavrnjena odobritev snovi, namenjenih za uporabo v nekaterih biocidih (sklep z dne 24. avgusta 2018, *Laboratoire Pareva in Biotech3D/Komisija*, T-337/18 R in T-347/18 R, neobjavljen, [EU:T:2018:587](#)), predsednik Splošnega sodišča, preden je zavrnil navedene predloge, pretehtal interese. V tem okviru je predsednik Splošnega sodišča opozoril, da znanstveni dosežki niso neobičajni ter tako omogočajo, da se snovi ponovno ocenijo glede na nova spoznanja in znanstvena odkritja, med drugim tudi kar zadeva tveganje za javno zdravje. To je podlaga za postopke podaljšanja odobritve in razlog za začasne omejitve dovoljenj za promet. Predsednik Splošnega sodišča je menil, da za preprečitev tveganja za javno zdravje, navedeno v spisu, ne zadostuje zatrjevanje, da je bilo v preteklosti mogoče zadevni proizvod uporabljati brez omejitev. Predsednik Splošnega sodišča je namreč navedel, da mora upoštevati ta tveganja in da ne sme opraviti nove tehnične presoje znanstvenih podatkov, ki bi presegala njegovo funkcijo.

C | DEJAVNOST SODNEGA TAJNIŠTVA SPLOŠNEGA SODIŠČA V LETU 2018

Emmanuel Coulon, sodni tajnik Splošnega sodišča

Sodno tajništvo je v okviru intenzivne dejavnosti¹ popolnoma izkoristilo svoje vire, da je izvajalo podporo Splošnemu sodišču ter da je v okviru poverjenih nalog sodne in upravne podpore prispevalo k zelo dobrim rezultatom sodišča. Prilagodilo se je posebnim zahtevam v zvezi z delovanjem razširjenega sodišča² in si prizadevalo predvideti nekatere od pričakovanih učinkov prihodnjega in zadnjega povečanja števila sodnikov, ki je v okviru reforme sodne strukture Sodišča Evropske unije načrtovano za september 2019.³ Organiziralo se je tako, da se je uskladilo z novimi pravili. Vrednost, ki jo tem storitvam zagotavlja ta služba in ki se lahko le delno odraža v številkah, vsekakor ostaja še naprej cilj prizadevanj.

Na sodno tajništvo z 72 sistematiziranimi delovnimi mesti (55 asistentov in 17 administratorjev) so vplivale menjave osebja in med letom izpraznjeno delovno mesto namestnika sodnega tajnika Splošnega sodišča.

Sodno tajništvo je, ponovno, sodno podporo sodišču zagotavljalo:

- s tem, da je skrbelo za nemoten potek postopkov in ustrezno vodenje spisov;
- s tem, da je skrbelo za komunikacijo med zastopniki strank in sodniki;
- s tem, da je aktivno pomagalo sodnikom in njihovim sodelavcem.

Sodno tajništvo je pod vodstvom predsednika Splošnega sodišča in s pomočjo služb institucije prav tako prispevalo k upravljanju sodišča.

Naloge, zaupane sodnemu tajništvu, katerih kontinuiteta je – vsaj glede na njihovo opredelitev – v nasprotju z nujnostjo, da se za izpolnitev teh nalog ukrepa na ustrezen in raznovrsten način, so opravljali skrbni in zavzeti uradniki ter uslužbenci, ki se zavedajo pomena teh nalog in ki želijo prispevati k javni službi sodstva Unije.

1| Za ta okvir, ki ga je predsednik Splošnega sodišča podrobno opisal v uvodnem govoru o dejavnosti Splošnega sodišča v letu 2018, sta značilna število končanih zadev brez primere v zgodovini institucije (1009) in manjši upad števila vloženih zadev (834 v primerjavi z 917 v letu 2017), kar je vodilo k 12odstotnemu zmanjšanju števila še nerešenih zadev na dan 31. decembra 2018 (1333 v primerjavi s 1508 v letu 2017).

2| Splošno sodišče je 1. januarja 2018 sestavljalo 46 sodnikov in sodnic. Z odhodom sodnika zaradi prevzema funkcije na Sodišču in ob neimenovanju njegovega naslednika Splošno sodišče od 8. oktobra 2018 sestavlja 45 sodnikov in sodnic.

3| Uredba (EU, Euratom) 2015/2422 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2015 o spremembi Protokola št. 3 o Statutu Sodišča Evropske unije (UL 2015, L 341, str. 14) in Uredba (EU, Euratom) 2016/1192 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. julija 2016 o prenosu pristojnosti za odločanje o sporih med Evropsko unijo in njenimi uslužbenci na prvi stopnji na Splošno sodišče (UL 2016, L 200, str. 137).

I. Prispevek k sodni dejavnosti

Sodno tajništvo Splošnega sodišča je v letu 2018 v vpisnik vpisalo 55.395 procesnih aktov v 23 jezikih postopka⁴ (od 24 jezikov postopka, določenih s Poslovnikom Splošnega sodišča), obravnavalo 4562 vlog (ki niso bile tožbe), ki so bile vložene v še nerešenih zadevah, izvedlo sklepe, ki so jih sprejele sestave v obliki ukrepov procesnega vodstva ali pripravljanih ukrepov, ter pripravilo 1371 obvestil v *Uradnem listu Evropske unije*.

Čeprav za predstavitev obsega dela, ki ga je opravilo sodno tajništvo, ni mogoče navesti vseh podatkov, pa se lahko z navedbo nekaterih podatkov, zlasti statističnih, prikaže obseg njegove dejavnosti:

- 9746 vloženih procesnih aktov, med katerimi je 318 predlogov za intervencijo in 197 predlogov za zaupno obravnavanje v razmerju do strank ali javnosti;
- za vodenje postopkov, ki spadajo v skupino ali niz zadev, je bilo zaradi različnih jezikov postopka potrebno usklajevanje znotraj sodnega tajništva, za obravnavo predlogov za podaljšanje rokov, za združitve, za intervencijo in – odvisno od primera – za zaupno obravnavanje v vsaki od teh zadev pa tudi usklajevanje s sestavami;
- 12.436 elektronskih sporočil (več kot 1000 vsak mesec), ki jih je pripravilo sodno tajništvo, je bilo poslano (v digitalizirani obliki) v kabinete sodnikov za potrebe preučitve zadev;
- odločenih ali odrejenih je bilo na stotine ukrepov procesnega vodstva in na desetine pripravljanih ukrepov, zlasti v zvezi s predložitvijo dokumentov, za katere so stranke zahtevale zaupno obravnavanje.

Dalje, naloge sodnega tajništva je izvajalo 11 administratorjev, ki so bili zadolženi za pripravo postopkovnih spisov na 381 zasedanjih senata in na obravnavah, ki so bile opravljene v 387 zadevah, pri čemer so bili na koncu vsakega zasedanja senata in vsake obravnave poleg priprave spisov izdelani zapisniki, ki so bili predloženi v odobritev sodnikom.

Dva podatka prikazujeta povprečni obseg spisov, ki jih vodi sodno tajništvo. Prvič, 85 % procesnih aktov, vloženih v sodnem tajništvu prek aplikacije e-Curia, je obsegalo skupno 823.076 strani. Drugič, spisi, ki jih sodno tajništvo vodi v 1333 zadevah, ki so bile konec leta 2018 v fazi preučitve, so dolgi 530 tekočih metrov.

Poleg tega imajo postopkovna pravila, ki so začela veljati 1. julija 2015, nadaljnje pozitivne učinke. Medtem ko so bili nekateri učinki novega Poslovnika, zlasti na področju intelektualne lastnine (sprememba jezikovne ureditve in odprava druge izmenjave vlog), takoj koristni, pa so drugi učinki – glede na naravo izvedenih sprememb – nastali šele med uveljavitvijo zadevnih pravil. Tako je Splošno sodišče dejansko uporabilo možnost rešitve zadev s sodbo brez obravnave, med drugim ker stranki izvedbe obravnave nista predlagali (v 29 % vseh kategorij sporov in v 42 % zadev le na področju intelektualne lastnine). Poleg dejstva, da zaradi neizvedbe obravnave ni bilo treba pripraviti skrajšanega poročila za obravnavo, je to omogočilo tudi hitrejše reševanje zadev s sodbo (v povprečju 16,6 meseca brez obravnave v primerjavi s 25,7 meseca z obravnavo)

4| Med njimi je ena tožba v malteščini.

Dalje, še naprej se povečuje odstotek skupnega števila direktnih tožb v zadevah, ki so bile rešene s sodbo brez druge izmenjave vlog (13 % v primerjavi z 10 % v letu 2017⁵), pri čemer je treba pojasniti, da je do odpovedi tej drugi izmenjavi vlog najpogosteje prišlo v sporih s področja javnih uslužbencev (32 % v primerjavi z 20 % v letu 2017).

Nazadnje je treba kot pozitivno oceniti, da se kljub temu, da je delež tožb, ki jih je treba dopolniti zaradi nespoštovanja obličnostnih zahtev, še naprej previsok, ta delež znižuje v zvezi z direktnimi tožbami, razen tistimi, ki so vložene na področju intelektualne lastnine (28 %). Nasprotno pa na tem področju dejstvo, da je dopolnitev potrebna pri vsaki drugi tožbi, še naprej ostaja problem.

Kljub tej na splošno pozitivni bilanci sodne dejavnosti v letu 2018 je v okviru sodnega tajništva mogoče in potrebno še naprej iskati nove poti, da bi se prispevalo k hitri in učinkoviti preučitvi spisov ter da bi se čas, porabljen za vsako fazo sodnega postopka, in obravnavanje procesnih aktov optimizirala. Povečanje števila sodnikov Splošnega sodišča, ki je načrtovano za september 2019, in s tem povezano verjetno povečanje sporov, na podlagi katerih je bila zasnovana reforma sodne strukture institucije, bosta v zvezi s tem pomenila izziv brez primere za sodno tajništvo.

II. Prispevek k skladnosti

Organizacija in delovanje Splošnega sodišča v veliki meri določata, kako sodno tajništvo razdeli naloge svojemu osebju in razporedi svoje vire za čim boljšo pomoč temu sodišču.

Trenutno je Splošno sodišče organizirano v devet senatov petih sodnikov. Ti senati vključujejo dve podsestavi treh sodnikov, ki jima predseduje predsednik senata petih sodnikov. Kadar sodno tajništvo zagotavlja pomoč vsakemu od senatov, mora zagotoviti, da se vsi procesni akti obravnavajo enako (zlasti glede trajanja obravnavanja). Prav tako mora prispevati k skladnosti odločb, ki jih sprejmejo senati ali predsedniki senatov, glede procesnih vprašanj, predvsem z doprinosom svojega strokovnega znanja v različnih oblikah in z dajanjem ciljno usmerjene dokumentacije na voljo Splošnemu sodišču (spletna objava informacij o procesnih vprašanjih in procesnih sklepih, vzpostavitev mesečnega poročanja o procesni sodni praksi).

Te naloge so popolnoma v skladu s cilji, ki jih uresničuje Splošno sodišče in ki so že bili udejanjeni med drugim s pogostejšo predodelitvijo zadev senatom petih sodnikov ter dodelitvijo zadeve velikemu senatu, in na omejenem področju dopolnjujejo splošnejšo nalogo, poverjeno podpredsedniku Splošnega sodišča, ki je razviti središče dejavnosti horizontalne pravne analize, namenjeno krepitvi skladnosti in kakovosti sodne prakse.

V zvezi s tem je Splošno sodišče želelo, da se pristojnosti njegovega podpredsednika razširijo, in je predlagalo, da bi ta lahko, na eni strani, opravljal naloge generalnega pravobranilca in, na drugi, splošni seji predlagal predodelitev zadeve sestavi, ki je sestavljena iz več kot treh sodnikov. V tem smislu sta bili predlagani spremembi člena 3(3) in člena 28(2) Poslovnika. Splošno sodišče je po pridobitvi soglasja Sodišča in odobritvi

Sveta Evropske unije v skladu s postopkom iz člena 254, peti odstavek, PDEU ti spremembi sprejelo.⁶

5] Iz tega izračuna so izključeni spori s področja intelektualne lastnine, ker Poslovnik za to kategorijo zadev ne določa druge izmenjave vlog.

6] Spremembi Poslovnika Splošnega sodišča (UL 2018, L 240, str. 67).

III. Obsežna reforma: obvezna uporaba e-Curie v postopkih pred Splošnim sodiščem

Računalniška aplikacija e-Curia, ki je skupna sodiščema, ki sestavljata Sodišče Evropske unije, od novembra 2011 omogoča vlaganje in vročanje procesnih aktov po izključno elektronski poti.

Velikopotezna reforma, da uporaba e-Curie postane obvezna pred Splošnim sodiščem, se je začela leta 2016. Povečanje števila imetnikov uporabniških računov te aplikacije, že zelo visok odstotek vložitev procesnih aktov pri Splošnem sodišču prek e-Curie, zadovoljstvo uporabnikov s tem brezplačnim in ekološkim sistemom, obsežna digitalizacija vseh faz sodnega postopka, ki je bila končana ali je v fazi zaključevanja v večini držav članic, ter koristi zaradi uporabe izključnega načina vlaganja in vročanja procesnih aktov so nekateri od dejavnikov, ki utemeljujejo predlog Splošnega sodišča za prehod na popolno digitalizacijo izmenjave med sodnim tajništvom in zastopniki strank.

Napoved te reforme so države članice in odvetniki, ki jih zastopa Svet odvetniških združenj Evrope (CCBE), zelo dobro sprejeli.

Reforma se je končala 1. decembra 2018 in tega dne je e-Curia postala izključni način izmenjave sodnih dokumentov med zastopniki strank in Splošnim sodiščem. Ta razvoj zadeva vse stranke (tožeče stranke, tožene stranke in interveniente) in vse vrste postopkov. Vendar so predvidene nekatere izjeme ob upoštevanju načela dostopa do sodišča (zlasti kadar je uporaba e-Curie tehnično nemogoča ali kadar za brezplačno pravno pomoč zaprosi tožeča stranka, ki je ne zastopa odvetnik).

Uveljavitev reforme obvezne uporabe e-Curie vsebuje tri vidike.

Prvič, s pravnega vidika je bilo potrebno, da je spremembe Poslovnika odobril Svet Evropske unije,⁷ nato je moralo Splošno sodišče sprejeti novo odločbo o vlaganju in vročanju procesnih aktov prek aplikacije e-Curia⁸, nove pogoje uporabe aplikacije e-Curia, spremembe Praktičnih določb za izvajanje Poslovnika⁹ in nov obrazec prošnje za brezplačno pravno pomoč¹⁰.

Drugič, s tehničnega in organizacijskega vidika se je izvajala vrsta ukrepov za preoblikovanje informacijskih sistemov, da se zadosti novim potrebam.

Tretjič, komunikacijski vidik, ki naj bi bil po želji Splošnega sodišča trden in intenziven, je vključeval veliko ukrepov, ki so bili usmerjeni na različne naslovnike (širša javnost, zastopniki strank, vključno z odvetniki in agenti, ki sodelujejo v postopkih pred Splošnim sodiščem, in osebje institucije).

Že od začetka je to reformo, ki omogoča racionalizacijo obravnavanja dokumentov, izvajalo sodno tajništvo Splošnega sodišča, da bi vnaprej obvladalo pričakovane učinke povečanja števila sodnikov, načrtovanega za september 2019 v okviru tretje faze reforme sodne strukture institucije. Z obvezno uporabo e-Curie so se namreč končali obdelava različnih formatov, digitalizacija dokumentov, vloženih v papirnati obliki,

7| Spremembe Poslovnika Splošnega sodišča (UL 2018, L 240, str. 68).

8| Odločba Splošnega sodišča z dne 11. julija 2018 o vlaganju in vročanju procesnih aktov prek aplikacije e-Curia (UL 2018, L 240, str. 72).

9| Spremembe Praktičnih določb za izvajanje Poslovnika Splošnega sodišča (UL 2018, L 294, str. 23, in popravek v UL 2018, L 296, str. 40).

10| Obrazec prošnje za brezplačno pravno pomoč (UL 2018, L 306, str. 61).

ter – v primeru vložitve akta v papirnati obliki po njegovi vložitvi po telefaksu – dvojni vpis v zbirko podatkov in preverjanje skladnosti akta, vloženega v papirnati obliki. Poenostavitev pravil glede vložitve procesnih aktov (zlasti opustitev obvezne predložitve overjenih prepisov izvirnika) bi prav tako morala prispevati k nadaljnjemu zmanjšanju števila dopolnitev.

Uspešna uveljavitev tega ambicioznega projekta ne bi bila mogoča brez popolnega sodelovanja osebja sodnega tajništva niti brez podpore Splošnega sodišča, zlasti njegovega odbora za Poslovnik, sodnega tajništva Sodišča, generalnega direktorata za večjezičnost, direktorata za informacijske tehnologije, direktorata za komuniciranje in enote, zadolžene za strokovno usposabljanje.

IV. Druge oblike podpore Splošnemu sodišču

Sodno tajništvo je zagotavljalo pomoč pri vsakodnevnem delu predsedniku Splošnega sodišča, podpredsedniku Splošnega sodišča, vsem sestavam in osebju kabinetov sodnikov. Ti so se tako lahko zanašali na stalno razpoložljivost uradnikov in uslužbencev sodnega tajništva ter so se lahko nanje obrnili, kadar so potrebovali njihovo strokovno znanje s področja postopkovne tehnike. V zvezi s tem se je zaradi povečanja števila sodnikov in njihovih sodelavcev kot posledice izvajanja reforme sodne strukture institucije ponovno močno povečalo število internih prošenj, naslovljenih na sodno tajništvo.

Hkrati je sodno tajništvo svojo prožnost dokazalo s tem, da si je prizadevalo za doseg sinergije in učinkovitosti ter se je še naprej prilagajalo zahtevam, neločljivo povezanim z razširjenim sodiščem, in izpopolnjevalo svoje delovne metode. V medinstitucionalnem okviru je sodelovanje med tajništvom odborov za pritožbe pri Uradu Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO) in sodnim tajništvom Splošnega sodišča na eni strani omogočilo uporabo tehničnih sredstev, potrebnih za to, da se sodišču zagotovi popoln prenos upravnega spisa odborov za pritožbe izključno v digitalizirani obliki, in na drugi strani avtomatiziranost prenosa nekaterih informacij odborom za pritožbe takoj, ko te postanejo dostopne na spletnem mestu Curia.¹¹

Nazadnje, sodno tajništvo je prek sodnega tajnika Splošnega sodišča in svojih predstavnikov še naprej zagotavljalo pomoč različnim organom sodišča (zlasti splošni seji, seji predsednikov senatov in odboru Splošnega sodišča za Poslovnik) ter drugim odborom in delovnim skupinam glede na njihove potrebe ali naravo obravnavane tematike.

V. Administrativne dejavnosti

Zaradi različnih dejavnikov se je delež sredstev sodnega tajništva, namenjen administrativni dejavnosti, povečal.

Na prvem mestu, stroški v zvezi z upravljanjem razširjenega sodišča, vključno s pripravo sestankov odborov in delovnih skupin (dnevni red, pregled spisov, sestava zapisnikov ali poročil), in raznolikost tem, ki jih mora to sodišče pokrivati, so se povečali

¹¹ EUIPO je bil tožena stranka v 42,5 % zadev, vloženih v letu 2018 (izključeni posebni postopki).

Na drugem mestu, stroški v zvezi z upravljanjem službe, vodenjem uradnikov in uslužbencev te službe, spremljanjem informacijskih projektov, usklajevanjem, komuniciranjem in kroženjem informacij ostajajo visoki.

Na zadnjem mestu, sodno tajništvo je kot administrativna služba odgovorilo na različne druge zahteve, ki so bile nanj naslovljene. Tako so bili sprejeti ukrepi:

- za uskladitev z regulativnimi zahtevami, katerih cilj je varstvo okolja (sistem „EMAS“ – Eco-Management and Audit Scheme), in sicer z usklajenimi dejavnostmi ozaveščanja z različnimi drugimi upravnimi akterji institucije in kabineti sodnikov;
- za zagotovitev polnega učinka sistema za varstvo izjemno občutljivih informacij v okviru zadev, ki jih opredeli predsednik Splošnega sodišča;
- za izvajanje pravil, ki izhajajo iz nove finančne uredbe¹²;
- za zagotovitev skladnosti z uredbo o obdelavi osebnih podatkov v institucijah, organih, uradih in agencijah Unije¹³. Da bi se upoštevalo dejansko stanje, ki izhaja iz razvoja vlog in odgovornosti, je sodno tajništvo imenovalo pooblaščenca za varstvo osebnih podatkov (poleg informacijskega pooblaščenca in pooblaščenca „EMAS“), ki je član mreže pooblaščenцев za varstvo podatkov institucije.

Opozoriti je treba na splošen trend povečevanja zunanjih izdatkov, ki so posledica usklajevanja dokumentacije in postopkov v okviru službe, ker se ti stroški financirajo iz stalnih sredstev. Gre za nov položaj, s katerim se mora sodno tajništvo soočiti pri izvajanju svojih nalog v službi razširjenega sodišča.

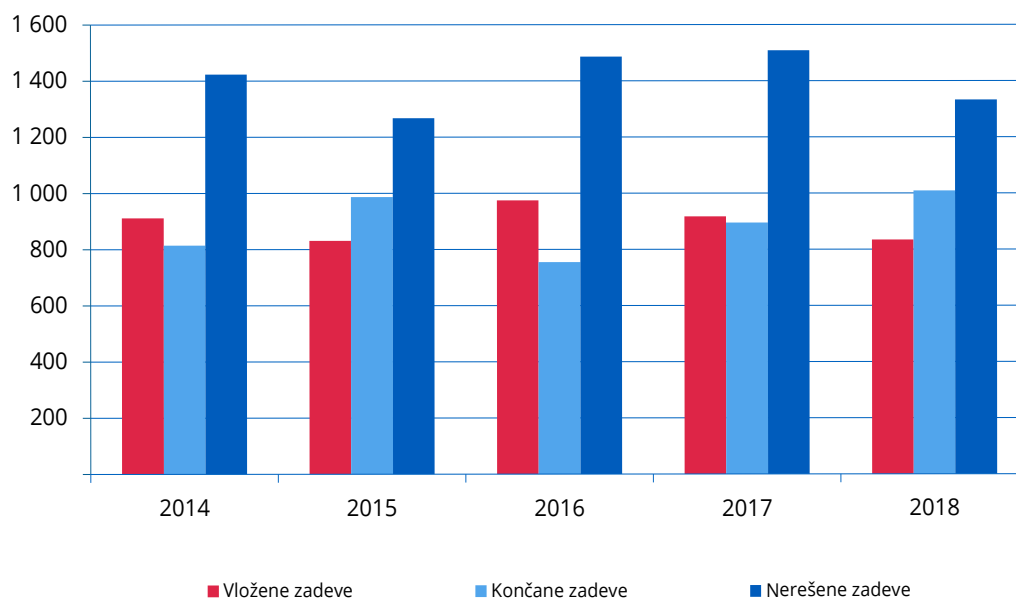
12| Uredba (EU, Euratom) 2018/1046 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. julija 2018 o finančnih pravilih, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije, spremembi uredb (EU) št. 1296/2013, (EU) št. 1301/2013, (EU) št. 1303/2013, (EU) št. 1304/2013, (EU) št. 1309/2013, (EU) št. 1316/2013, (EU) št. 223/2014, (EU) št. 283/2014 in Sklepa št. 541/2014/EU ter razveljavitvi Uredbe (EU, Euratom) št. 966/2012 (UL 2018, L 193, str. 1).

13| Uredba (EU) 2018/1725 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2018 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v institucijah, organih, uradih in agencijah Unije in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 45/2001 in Sklepa št. 1247/2002/ES (UL 2018, L 295, str. 39).

D | SODNA STATISTIKA SPLOŠNEGA SODIŠČA

I. Splošna dejavnost Splošnega sodišča – Vložene zadeve, končane zadeve, nerešene zadeve (2014–2018)	221
II. Vložene zadeve – Vrste postopkov (2014–2018)	222
III. Vložene zadeve – Vrsta pravnega sredstva (2014–2018)	223
IV. Vložene zadeve – Predmet pravnega sredstva (2014–2018)	224
V. Končane zadeve – Vrste postopkov (2014–2018)	225
VI. Končane zadeve – Predmet pravnega sredstva (2018)	226
VII. Končane zadeve – Predmet pravnega sredstva (2014–2018)	227
VIII. Končane zadeve – Sestava (2014–2018)	228
IX. Končane zadeve – Trajanje postopkov v mesecih (2014–2018)	229
X. Trajanje postopkov v mesecih (2014–2018)	230
XI. Nerešene zadeve 31. decembra – Vrste postopkov (2014–2018)	231
XII. Nerešene zadeve 31. decembra – Predmet pravnega sredstva (2014–2018)	232
XIII. Nerešene zadeve 31. decembra – Sestava (2014–2018)	233
XIV. Razno – Začasne odredbe (2014–2018)	234
XV. Razno – Hitri postopek (2014–2018)	235
XVI. Razno – Odločbe Splošnega sodišča, zoper katere je bila pri Sodišču vložena pritožba (1990–2018)	236
XVII. Razno – Porazdelitev pritožb, predloženih Sodišču, glede na vrsto postopka (2014–2018)	237
XVIII. Razno – Izidi pritožbenih postopkov pred Sodiščem (2018)	238
XIX. Razno – Izidi pritožbenih postopkov pred Sodiščem (2014–2018)	239
XX. Razno – Splošni razvoj (1989–2018)	240
XXI. Dejavnost sodnega tajništva Splošnega sodišča (2015–2018)	241
XXII. Načini vlaganja procesnih aktov pri Splošnem sodišču	242
XXIII. Strani, vložene prek e-Curie (2014–2018)	243
XXIV. Obvestila v Uradnem listu Evropske unije (2014–2018)	244
XXV. Obravnavane zadeve (2014–2018)	245

I. Splošna dejavnost Splošnega sodišča – Vložene zadeve, končane zadeve, nerešene zadeve (2014–2018)^{1 2}

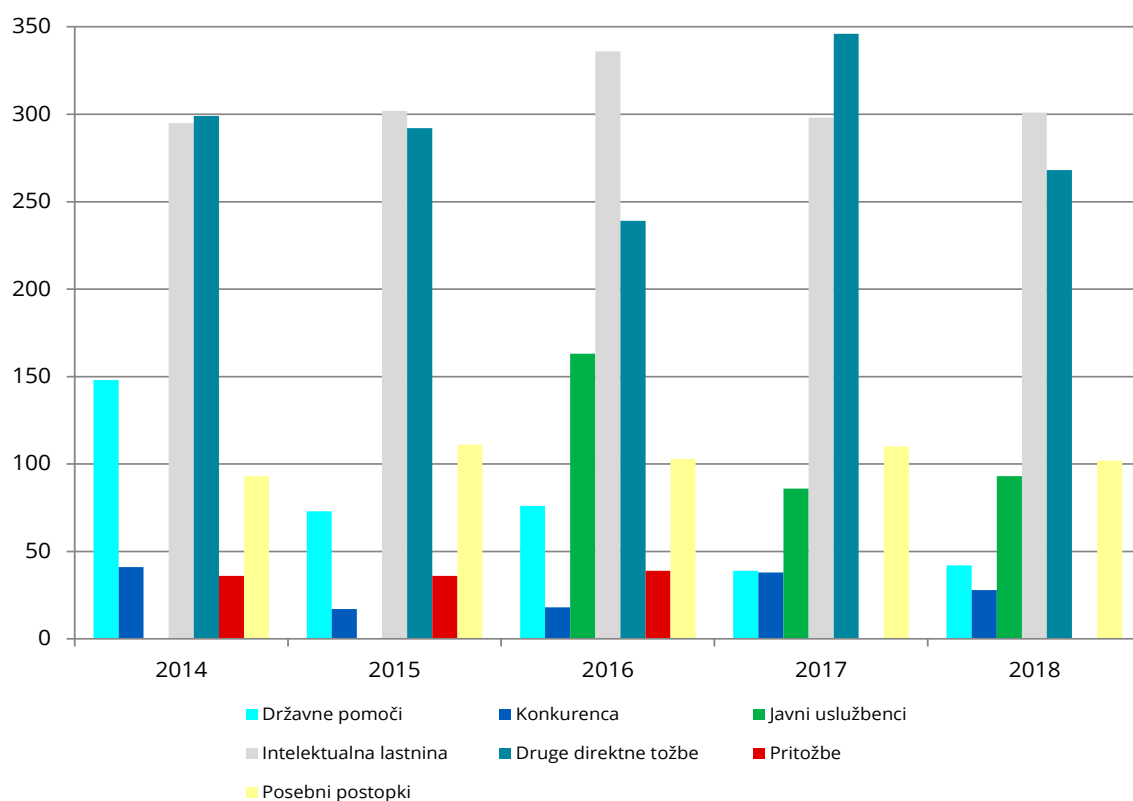
	2014	2015	2016	2017	2018
Vložene zadeve	912	831	974	917	834
Končane zadeve	814	987	755	895	1 009
Nerešene zadeve	1 423	1 267	1 486	1 508	1 333

1| Če ni drugače označeno, se v tej in naslednjih tabelah upoštevajo posebni postopki.

Kot „posebni postopki“ se štejejo: ugovor zoper zamudno sodbo (člen 41 Statuta Sodišča; člen 166 Poslovnika Splošnega sodišča); ugovor tretjega (člen 42 Statuta Sodišča; člen 167 Poslovnika Splošnega sodišča); razlaga (člen 43 Statuta Sodišča; člen 168 Poslovnika Splošnega sodišča); obnova postopka (člen 44 Statuta Sodišča; člen 169 Poslovnika Splošnega sodišča); pravna pomoč (člen 148 Poslovnika Splošnega sodišča); poprava (člen 164 Poslovnika Splošnega sodišča); neodločitev (člen 165 Poslovnika Splošnega sodišča) in spor glede stroškov, ki se lahko povrnejo (člen 170 Poslovnika Splošnega sodišča).

2| Če ni drugače označeno, se v tej in naslednjih tabelah ne upoštevajo postopki za izdajo začasne odredbe.

II. Vložene zadeve – Vrste postopkov (2014–2018)

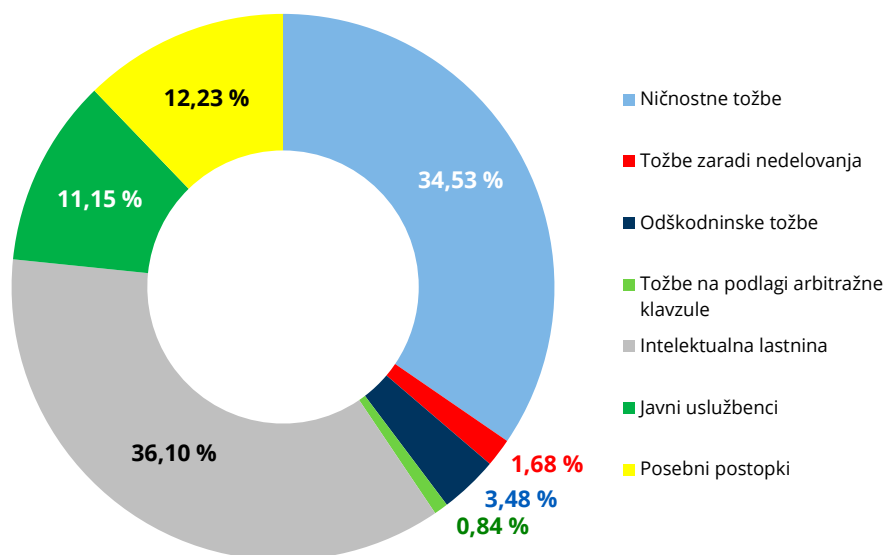

	2014	2015	2016 ¹	2017	2018
Državne pomoči	148	73	76	39	42
Konkurenca	41	17	18	38	28
Javni uslužbenci			163	86	93
Intelektualna lastnina	295	302	336	298	301
Druge direktne tožbe	299	292	239	346	268
Pritožbe	36	36	39		
Posebni postopki	93	111	103	110	102
Skupaj	912	831	974	917	834

1| 1. septembra 2016 je bilo 123 zadev s področja javnih uslužbencev in 16 posebnih postopkov s tega področja prenesenih na Splošno sodišče.

III. Vložene zadeve – Vrsta pravnega sredstva (2014–2018)

2018

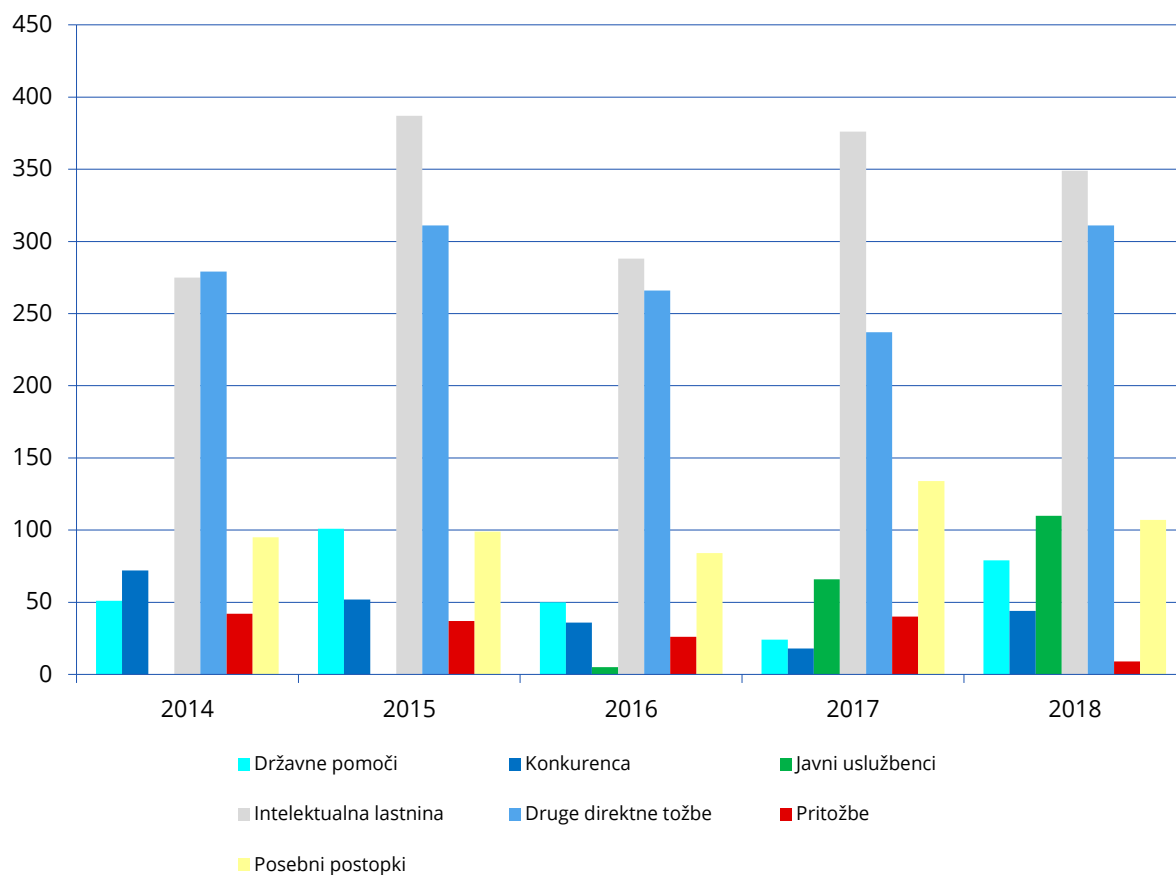

	2014	2015	2016	2017	2018
Ničnostne tožbe	423	332	297	371	288
Tožbe zaradi nedelovanja	12	5	7	8	14
Odškodninske tožbe	39	30	19	23	29
Tožbe na podlagi arbitražne klavzule	14	15	10	21	7
Intelektualna lastnina	295	302	336	298	301
Javni uslužbenci			163	86	93
Pritožbe	36	36	39		
Posebni postopki	93	111	103	110	102
Skupaj	912	831	974	917	834

IV. Vložene zadeve – Predmet pravnega sredstva (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Arbitražna klavzula	14	15	10	21	7
Carinska unija in skupna carinska tarifa	8		3	1	
Dostop do dokumentov	17	48	19	25	21
Državljanstvo Unije	1				
Državne pomoči	148	73	76	39	42
Ekonomska in monetarna politika	4	3	23	98	27
Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija	3	5	2	3	
Energija	3	3	4	8	1
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam)	4	7	4	5	4
Industrijska politika	2				
Intelktualna in industrijska lastnina	295	303	336	298	301
Izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport		3	1		1
Javna naročila	16	23	9	19	15
Javno zdravje	11	2	6	5	9
Kmetijstvo	15	37	20	22	25
Konkurenca	41	17	18	38	28
Kultura			1		
Obdavčitev	1	1	2	1	2
Območje svobode, varnosti in pravice	1		7		2
Okolje	10	5	6	8	7
Omejevalni ukrepi (zunanje delovanje)	69	55	28	27	40
Podjetniško pravo	1	1			
Pravica do ustanavljanja	1				1
Pravo institucij	67	53	52	65	71
Približevanje zakonodaje		1	1	5	3
Promet	1				1
Prosti pretok blaga		2	1		
Prosti pretok kapitala		2	1		1
Prosto gibanje oseb		1	1	1	1
Raziskave, tehnološki razvoj in vesolje	2	10	8	2	1
Registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij (Uredba REACH)	3	5	6	10	4
Skupna ribiška politika	3		1	2	3
Skupna zunanja in varnostna politika			1		
Socialna politika	1		1		1
Svoboda opravljanja storitev	1		1		
Trgovinska politika	31	6	17	14	15
Varstvo potrošnikov	1	2	1		1
Vseevropska omrežja				2	1
Zunanje delovanje Evropske unije	2	1	2	2	2
Skupaj Pogodba ES/PDEU	777	684	669	721	638
Kadrovski predpisi za uradnike	42	36	202	86	94
Posebni postopki	93	111	103	110	102
SKUPAJ V CELOTI	912	831	974	917	834

V. Končane zadeve – Vrste postopkov (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Državne pomoči	51	101	50	24	79
Konkurenca	72	52	36	18	44
Javni uslužbenci			5	66	110
Intelektualna lastnina	275	387	288	376	349
Druge direktne tožbe	279	311	266	237	311
Pritožbe	42	37	26	40	9
Posebni postopki	95	99	84	134	107
Skupaj	814	987	755	895	1 009

VI. Končane zadeve – Predmet pravnega sredstva (2018)

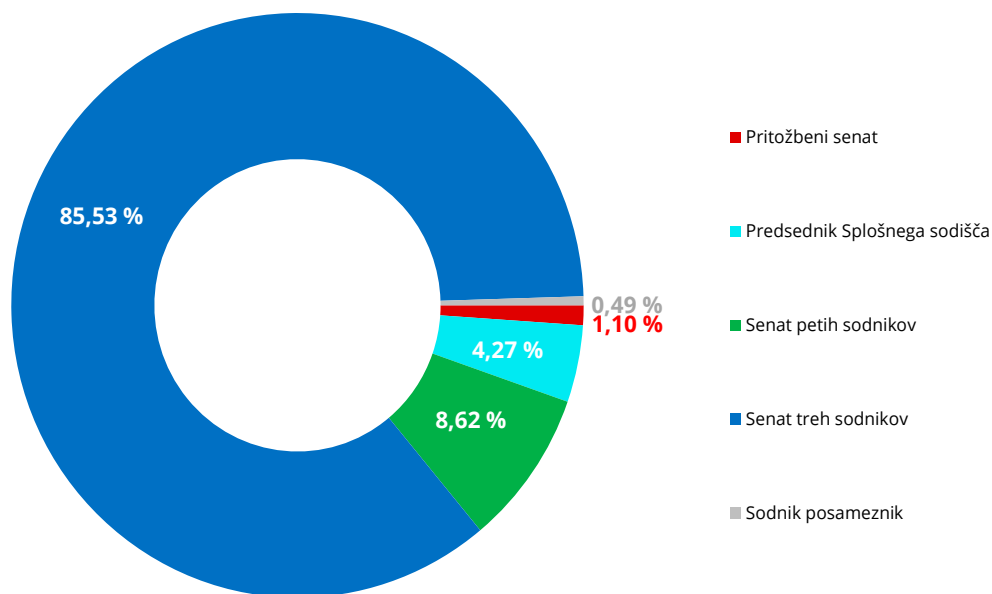
	Sodbe	Sklepi	Skupaj
Arbitražna klavzula	5	2	7
Carinska unija in skupna carinska tarifa		1	1
Dostop do dokumentov	58	9	67
Državne pomoči	45	34	79
Ekonomska in monetarna politika	10	6	16
Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija	4		4
Energija	4	2	6
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam)		5	5
Intelktualna in industrijska lastnina	267	82	349
Izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport	3		3
Javna naročila	9	11	20
Javno zdravje	3	2	5
Kmetijstvo	25		25
Konkurenca	39	5	44
Območje svobode, varnosti in pravice		3	3
Okolje	6	5	11
Omejevalni ukrepi (zunanje delovanje)	30	12	42
Pravo institucij	29	35	64
Približevanje zakonodaje		1	1
Promet		1	1
Prosto gibanje oseb		1	1
Raziskave, tehnološki razvoj in veselje	5	2	7
Registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij (Uredba REACH)	4		4
Skupna ribiška politika		2	2
Skupna zunanja in varnostna politika	1		1
Socialna politika	1		1
Trgovinska politika	8	2	10
Varstvo potrošnikov	1		1
Vseevropska omrežja		1	1
Zunanje delovanje Evropske unije		2	2
Skupaj Pogodba ES/PDEU	557	226	783
Kadrovski predpisi za uradnike	87	32	119
Posebni postopki		107	107
SKUPAJ V CELOTI	644	365	1 009

VII. Končane zadeve – Predmet pravnega sredstva (2014–2018) (sodbe in sklepi)

	2014	2015	2016	2017	2018
Arbitražna klavzula	10	2	17	17	7
Carinska unija in skupna carinska tarifa	6	4	3	5	1
Dostop do dokumentov	23	21	13	14	67
Državljanstvo Unije	1				
Državne pomoči	51	101	50	24	79
Ekonomska in monetarna politika	13	9	2	6	16
Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija	1	6	1	12	4
Energija	3	1	3	3	6
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam)		5	1	5	5
Industrijska politika		2			
Intelektualna in industrijska lastnina	275	388	288	376	349
Izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport	2		1		3
Javna naročila	18	22	20	16	20
Javno zdravje	10	15	3	3	5
Kmetijstvo	15	32	34	21	25
Konkurenca	72	52	36	18	44
Kultura			1	1	
Obdavčitev	2	1		3	
Območje svobode, varnosti in pravice	1			5	3
Okolje	10	18	4	3	11
Omejevalni ukrepi (zunanje delovanje)	68	60	70	26	42
Podjetniško pravo		1			
Pravica do ustanavljanja		1			
Pravo institucij	33	58	46	54	64
Približevanje zakonodaje	13		1	2	1
Pridruževanje čezmorskih držav in ozemelj	1				
Pristop novih držav		1			
Promet	3	3			1
Prosti pretok blaga		2	1		
Prosti pretok kapitala		2	1		
Prosto gibanje oseb		1		2	1
Raziskave, tehnološki razvoj in vesolje	1	2	6	12	7
Registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij (Uredba REACH)	3	9	8	4	4
Skupna ribiška politika	15	3	2	2	2
Skupna zunanja in varnostna politika	2	1			1
Socialna politika			1		1
Svoboda opravljanja storitev	1		1		
Trgovinska politika	18	24	21	15	10
Turizem	1				
Varstvo potrošnikov		2	1	1	1
Vseevropska omrežja	1		2		1
Zunanje delovanje Evropske unije		2		4	2
Skupaj Pogodba ES/PDEU	673	851	638	654	783
Kadrovski predpisi za uradnike	46	37	33	107	119
Posebni postopki	95	99	84	134	107
SKUPAJ V CELOTI	814	987	755	895	1 009

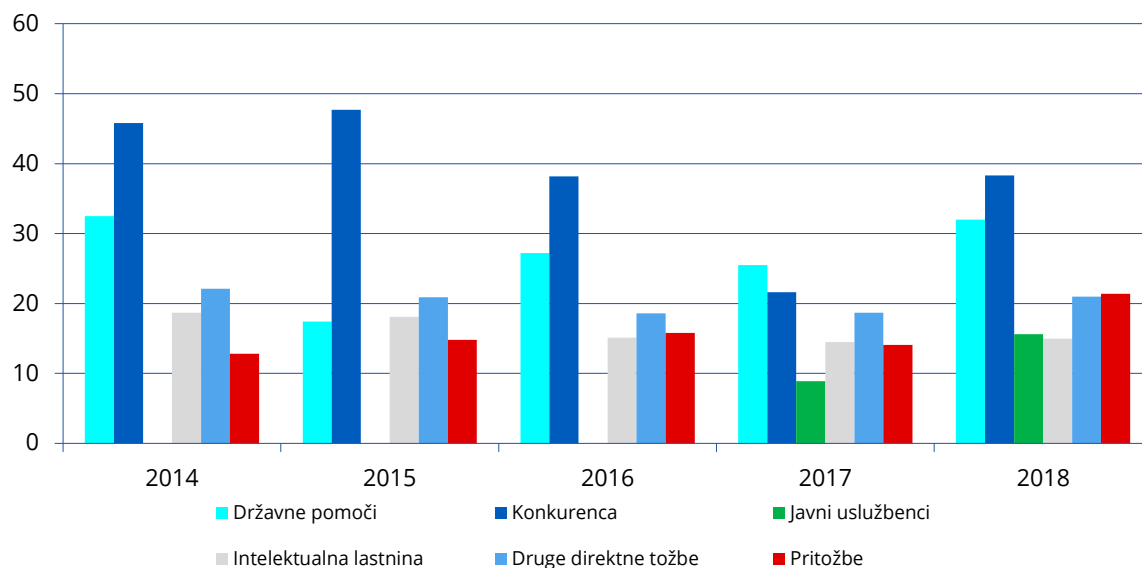
VIII. Končane zadeve – Sestava (2014–2018)

2018

	2014			2015			2016			2017			2018		
	Sodbe	Sklepi	Skupaj	Sodbe	Sklepi	Skupaj	Sodbe	Sklepi	Skupaj	Sodbe	Sklepi	Skupaj	Sodbe	Sklepi	Skupaj
Pritožbeni senat	21	32	53	23	14	37	25	13	38	29	17	46	9	2	11
Predsednik Splošnega sodišča		46	46		44	44		46	46		80	80		43	43
Senat petih sodnikov	9	7	16	8	3	11	10	2	12	13	5	18	84	3	87
Senat treh sodnikov	398	301	699	538	348	886	408	246	654	450	301	751	546	317	863
Sodnik posameznik				1	8	9	5		5				5		5
Skupaj	428	386	814	570	417	987	448	307	755	492	403	895	644	365	1 009

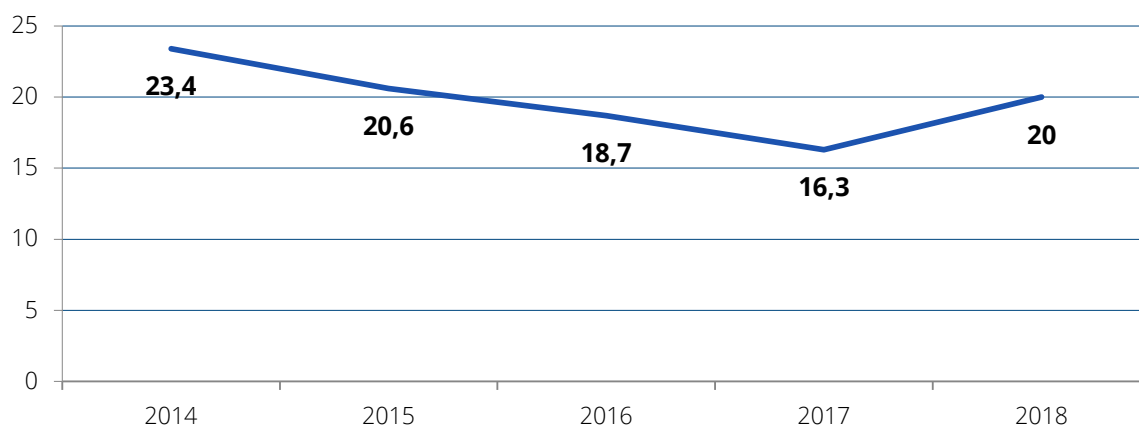
IX. Končane zadeve – Trajanje postopkov v mesecih (2014–2018)¹ (sodbe in sklepi)

	2014	2015	2016	2017	2018
Državne pomoči	32,5	17,4	27,2	25,5	32
Konkurenca	45,8	47,7	38,2	21,6	38,3
Javni uslužbenci				8,9	15,6
Intelektualna lastnina	18,7	18,1	15,1	14,5	15
Druge direktne tožbe	22,1	20,9	18,6	18,7	21
Pritožbe	12,8	14,8	15,8	14,1	21,4
Vse zadeve	23,4	20,6	18,7	16,3	20

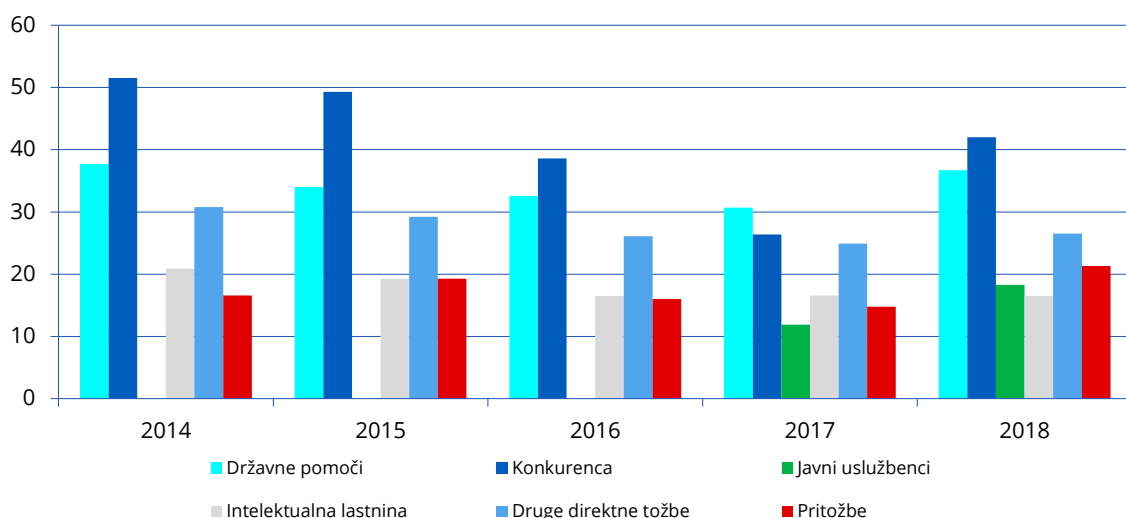
Trajanje postopkov (v mesecih)

Vse zadeve, ki so se končale s sodbo ali s sklepom

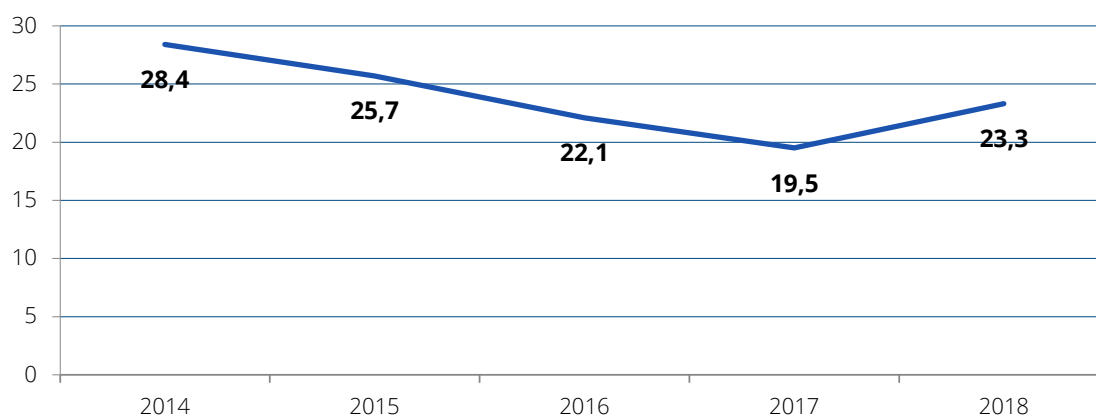
1) Trajanje je izraženo v mesecih in desetinah mesecev. Pri izračunu povprečnega trajanja postopkov se ne upoštevajo: zadeve, v katerih je izdana vmesna sodba; posebni postopki; pritožbe v zvezi z začasno odredbo ali intervencijo; zadeve s področja javnih uslužbencev, ki so bile na Splošno sodišče prenesene 1. septembra 2016. Povprečno trajanje postopka v zadevah s področja javnih uslužbencev, ki so bile na Splošno sodišče prenesene 1. septembra 2016 in o katerih je Splošno sodišče odločilo s sodbo ali sklepom, je 20,3 meseca (ob upoštevanju obdobja pred Sodiščem za uslužbence in obdobja pred Splošnim sodiščem).

X. Trajanje postopkov v mesecih (2014-2018)¹ (sodbe)

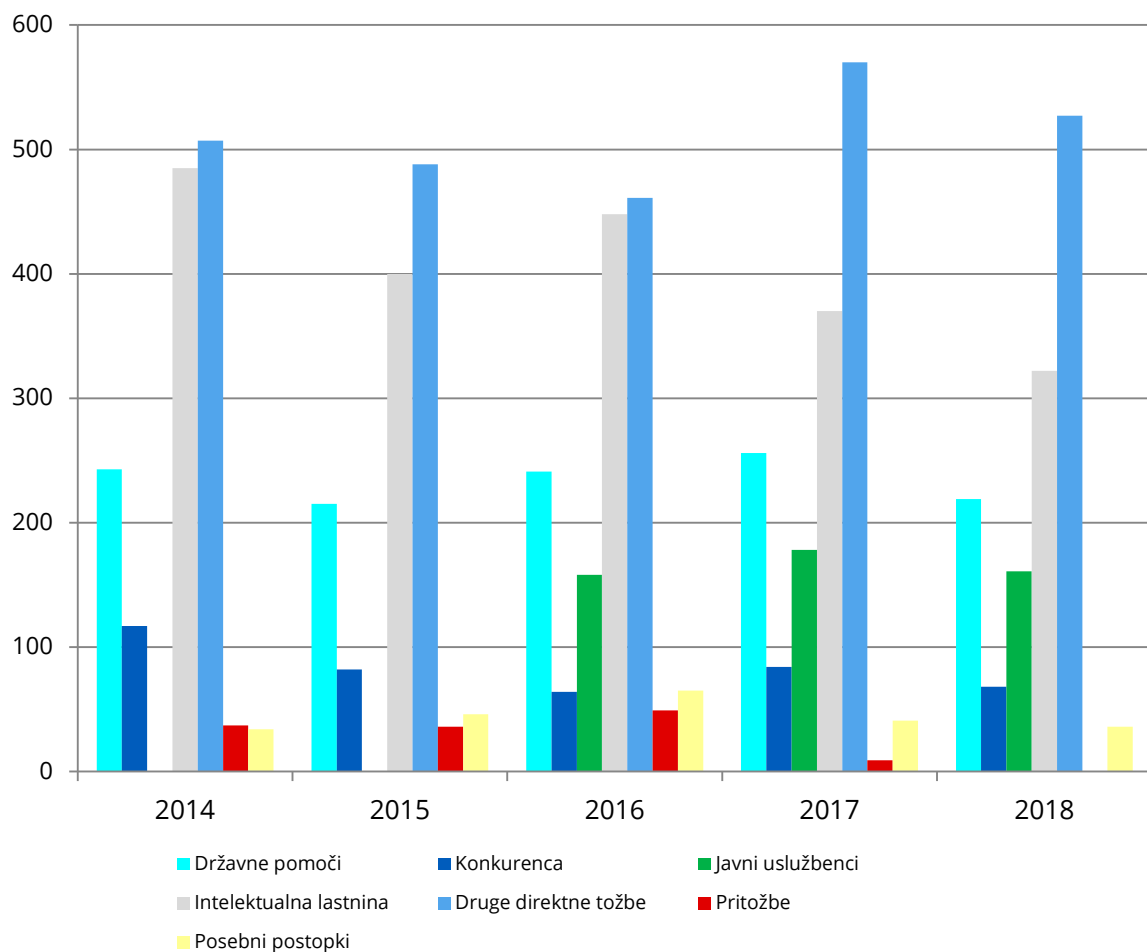
	2014	2015	2016	2017	2018
Državne pomoči	37,7	34	32,6	30,7	36,7
Konkurenca	51,5	49,3	38,6	26,4	42
Javni uslužbenci				11,9	18,3
Intelktualna lastnina	20,9	19,3	16,5	16,6	16,5
Druge direktne tožbe	30,8	29,2	26,1	24,9	26,5
Pritožbe	16,6	19,3	16	14,8	21,3
Vse zadeve	28,4	25,7	22,1	19,5	23,3

Trajanje postopkov (v mesecih) Vse zadeve, ki so se končale s sodbo

1| Trajanje je izraženo v mesecih in desetinah mesecev. Pri izračunu povprečnega trajanja postopkov se ne upoštevajo: zadeve, v katerih je izdana vmesna sodba; posebni postopki; pritožbe v zvezi z začasno odredbo ali intervencijo; zadeve s področja javnih uslužbencev, ki so bile na Splošno sodišče prenesene 1. septembra 2016. Povprečno trajanje postopka v zadevah s področja javnih uslužbencev, ki so bile na Splošno sodišče prenesene 1. septembra 2016 in o katerih je Splošno sodišče odločilo s sodbo, je 23,2 mesecev (ob upoštevanju obdobja pred Sodiščem za uslužbence in obdobja pred Splošnim sodiščem).

XI. Nerešene zadeve 31. decembra - Vrste postopkov (2014–2018)

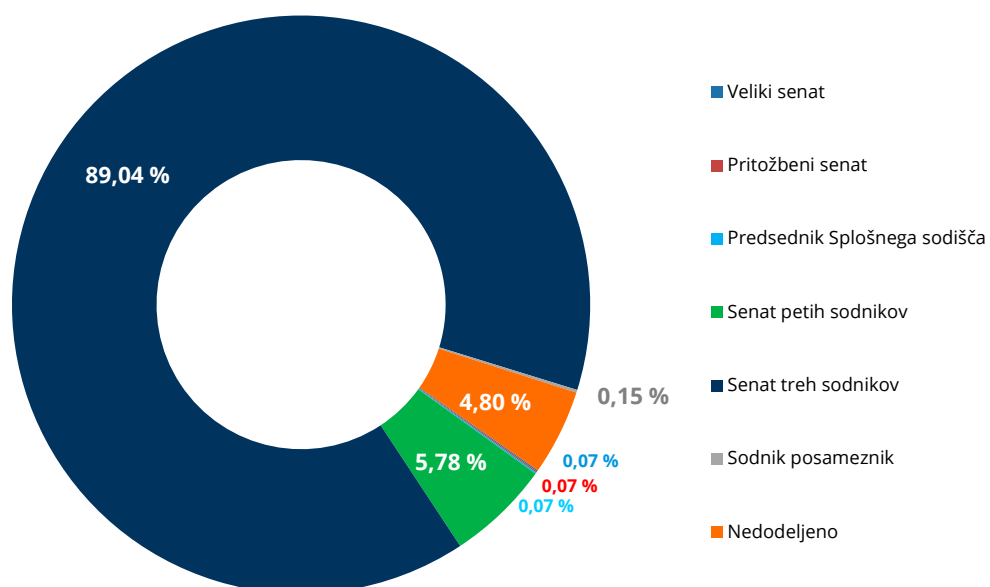
	2014	2015	2016	2017	2018
Državne pomoči	243	215	241	256	219
Konkurenca	117	82	64	84	68
Javni uslužbenci			158	178	161
Intelektualna lastnina	485	400	448	370	322
Druge direktne tožbe	507	488	461	570	527
Pritožbe	37	36	49	9	
Posebni postopki	34	46	65	41	36
Skupaj	1 423	1 267	1 486	1 508	1 333

XII. Nerešene zadeve 31. decembra – Predmet pravnega sredstva (2014–2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Arbitražna klavzula	17	30	23	27	27
Carinska unija in skupna carinska tarifa	9	5	5	1	
Dostop do dokumentov	32	59	65	76	30
Državne pomoči	243	215	241	256	219
Ekonomska in monetarna politika	9	3	24	116	127
Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija	15	14	15	6	2
Energija	1	3	4	9	4
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam)	5	7	10	10	9
Industrijska politika	2				
Intelektualna in industrijska lastnina	485	400	448	370	322
Izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport		3	3	3	1
Javna naročila	34	35	24	27	22
Javno zdravje	17	4	7	9	13
Kmetijstvo	51	56	42	43	43
Konkurenca	117	82	64	84	68
Kultura	1	1	1		
Obdavčitev			2		2
Območje svobode, varnosti in pravice			7	2	1
Okolje	18	5	7	12	8
Omejevalni ukrepi (zunanje delovanje)	108	103	61	62	60
Podjetniško pravo	1	1	1	1	1
Pravica do ustanavljanja	1				1
Pravo institucij	84	79	85	96	103
Približevanje zakonodaje		1	1	4	6
Pristop novih držav	1				
Promet	3				
Prosti pretok kapitala					1
Prosto gibanje oseb			1		
Raziskave, tehnološki razvoj in vesolje	9	17	19	9	3
Registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij (Uredba REACH)	14	10	8	14	14
Skupna ribiška politika	5	2	1	1	2
Skupna zunanja in varnostna politika	1		1	1	
Socialna politika	1	1	1	1	1
Trgovinska politika	58	40	36	35	40
Varstvo potrošnikov	2	2	2	1	1
Vseevropska omrežja	2	2		2	2
Zunanje delovanje Evropske unije	3	2	4	2	2
Skupaj Pogodba ES/PDEU	1 349	1 182	1 213	1 280	1 135
Kadrovski predpisi za uradnike	40	39	208	187	162
Posebni postopki	34	46	65	41	36
SKUPAJ V CELOTI	1 423	1 267	1 486	1 508	1 333

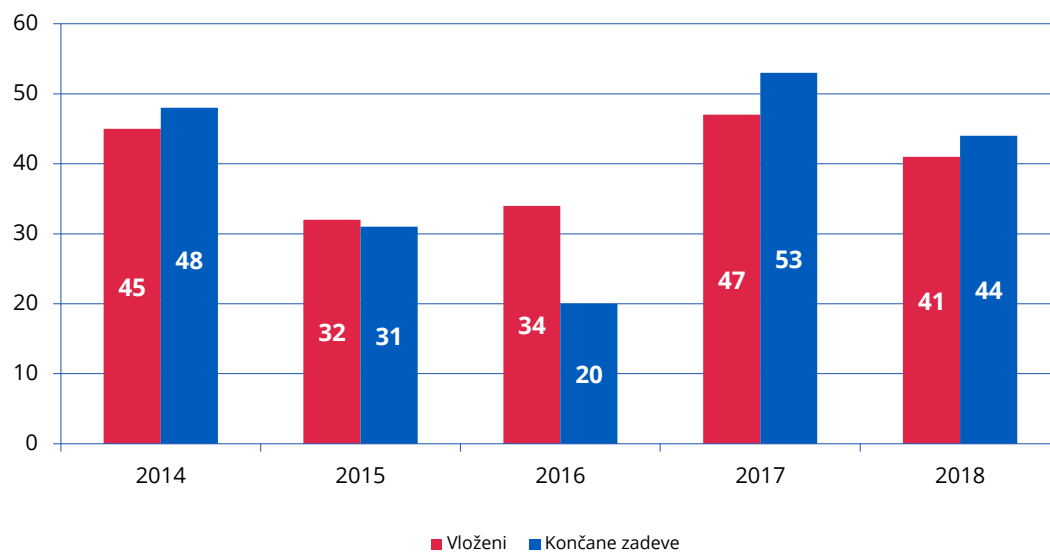
XIII. Nerešene zadeve 31. decembra – Sestava (2014–2018)

2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Veliki senat					1
Pritožbeni senat	37	48	51	11	1
Predsednik Splošnega sodišča	1	12	12	1	1
Senat petih sodnikov	15	6	23	100	77
Senat treh sodnikov	1 272	1 099	1 253	1 323	1 187
Sodnik posameznik		1			2
Nedodeljeno	98	101	147	73	64
Skupaj	1 423	1 267	1 486	1 508	1 333

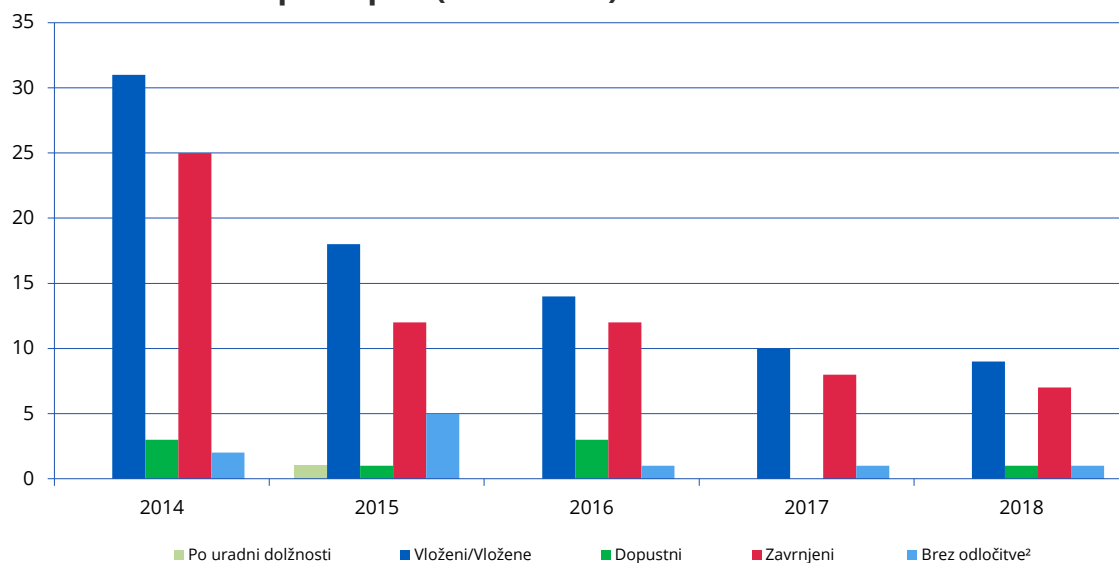
XIV. Razno – Začasne odredbe (2014–2018)

2018

	Vloženi predlogi za izdajo začasne odredbe	Končani postopki za izdajo začasne odredbe	Vrsta odločitve		
			Ugodeno	Izbris zadeve/ustavitev postopka	Zavrnjeno
Dostop do dokumentov	1	2			2
Državne pomoči	1	4	1		3
Ekonomska in monetarna politika	2	1			1
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam)	2	2		1	1
Javna naročila	6	8	1	3	4
Javno zdravje	1	2			2
Kadrovski predpisi za uradnike	8	7			7
Kmetijstvo	9	7			7
Konkurenca	2	2			2
Obdavčitev	1	1			1
Omejevalni ukrepi (zunanje delovanje)	1	1			1
Pravo institucij	5	5		2	3
Raziskave, tehnološki razvoj in vesolje	1	1			1
Skupna ribiška politika	1	1			1
Skupaj	41	44	2	6	36

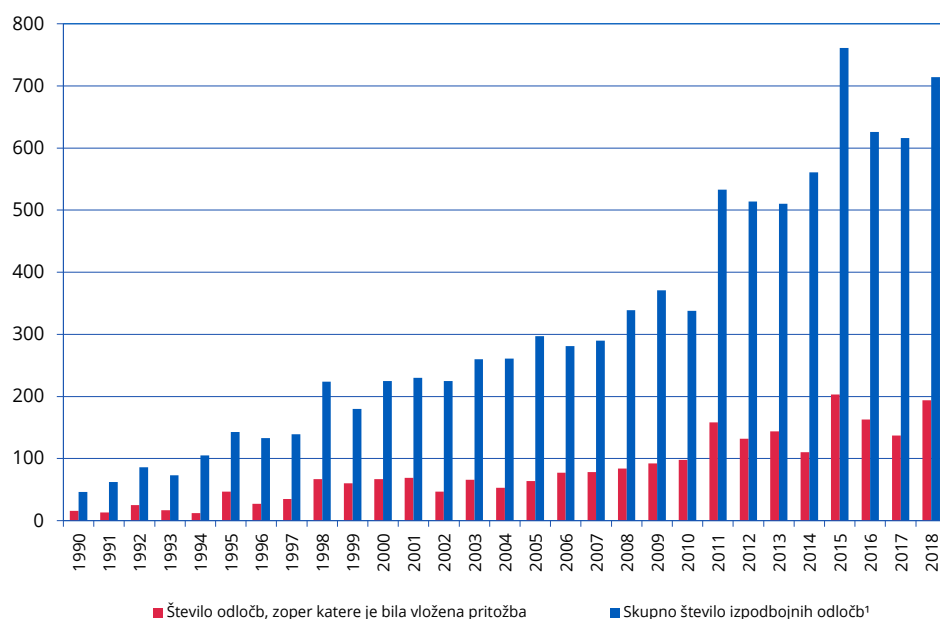
XV. Razno – Hitri postopek (2014–2018)¹

	2014				2015				2016				2017				2018			
	Po uradni dolžnosti	Vloženi/Vložene	Vrsta odločitve		Po uradni dolžnosti	Vloženi/Vložene	Vrsta odločitve		Po uradni dolžnosti	Vloženi/Vložene	Vrsta odločitve		Po uradni dolžnosti	Vloženi/Vložene	Vrsta odločitve		Po uradni dolžnosti	Vloženi/Vložene	Vrsta odločitve	
			Dopustni	Zavrjeni			Dopustni	Zavrjeni			Dopustni	Zavrjeni			Dopustni	Zavrjeni			Dopustni	Zavrjeni
			Brez odločitve²				Brez odločitve²				Brez odločitve²				Brez odločitve²				Brez odločitve²	
Dostop do dokumentov	2		2		2		2		2		2		2		1				1	
Državne pomoči	13	2	10		3		2				2									
Ekonomska in monetarna politika					1		1										1		1	
Javna naročila	1		2		1		1		1		1		1		1					
Javno zdravje	3	1	1	1					1		1									
Kadrovski predpisi za uradnike					1		1		1		1		1		1		2		2	
Kmetijstvo					1		1										1		1	
Konkurenca	1		1						1		1		1		1		3	1	2	
Območje svobode, varnosti in pravice									3	3							1			1
Okolje	1						1													
Omejevalni ukrepi (zunanje delovanje)	9		9		4		4		1		1									
Pravo institucij	1			1	2		2		2		2		5		4	1				
Prosti pretok blaga									1			1								
Prosti pretok kapitala					2		2													
Trgovinska politika									1		1									
Varstvo potrošnikov																	1			
Zunanje delovanje Evropske unije					1		1													
Skupaj	31	3	25	2	18	1	12	5	14	3	12	1	10	8	1	9	1	7	1	

- 1| Hitro obravnavanje zadeve pred Splošnim sodiščem se lahko odobri na predlog glavne stranke ali od 1. julija 2015 po uradni dolžnosti Splošnega sodišča.
- 2| V kategorijo „brez odločitve“ spadajo ti primeri: umik predloga, odstop in primeri, v katerih je postopek končan s sklepom, preden je odločeno o zahtevi za hitri postopek.

XVI. Razno – Odločbe Splošnega sodišča, zoper katere je bila pri Sodišču vložena pritožba (1990–2018)

	Število odločb, zoper katere je bila vložena pritožba	Skupno število izpodbojnih odločb ¹	Odstotek odločb, zoper katere je bila vložena pritožba
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	225	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	78	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	338	29 %
2011	158	533	30 %
2012	132	514	26 %
2013	144	510	28 %
2014	110	561	20 %
2015	203	761	27 %
2016	163	626	26 %
2017	137	616	22 %
2018	194	714	27 %

1| Skupno število izpodbojnih odločb – sodbe, začasne odredbe in sklepi o zavrnitvi intervencije ter vsi sklepi, s katerimi se postopek konča, razen sklepov o izbrisu zadeve in prenosu – za katere se je rok za vložitev pritožbe iztekel ali zoper katere je bila vložena pritožba.

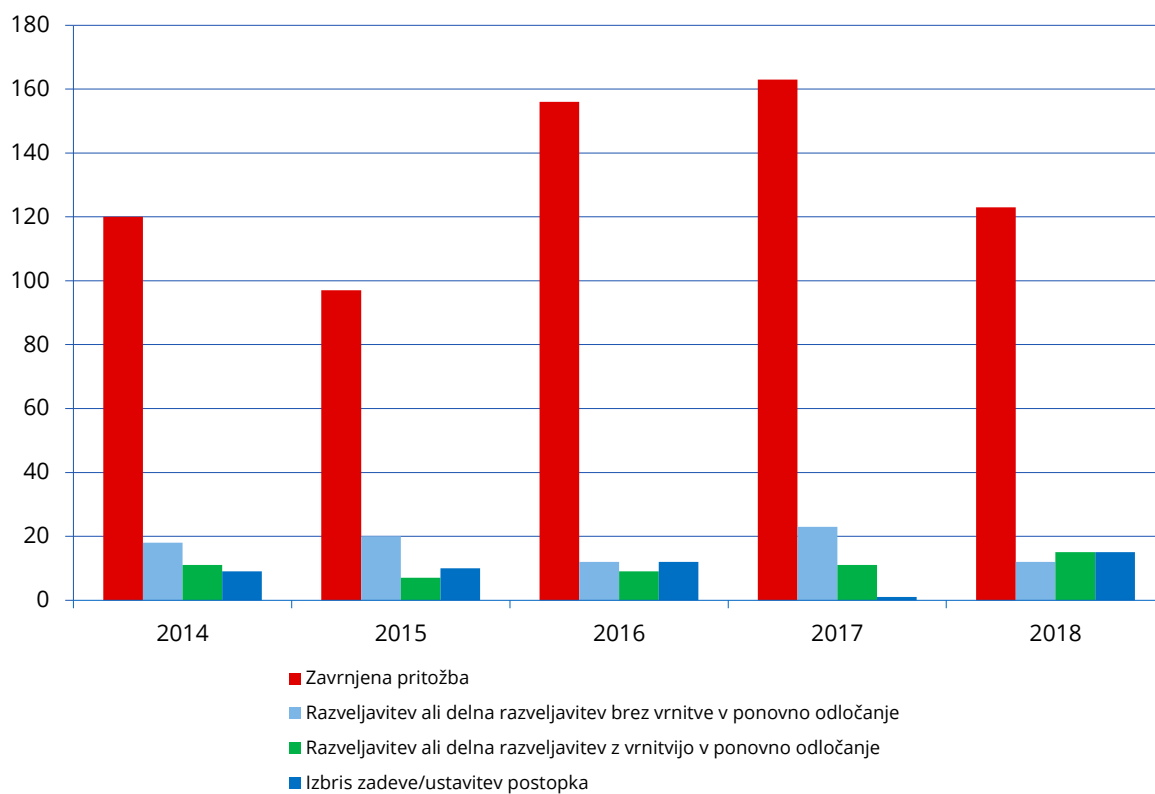
**XVII. Razno – Porazdelitev pritožb, predloženih Sodišču,
glede na vrsto postopka (2014–2018)**

	2014			2015			2016			2017			2018		
	Odločbe, zoper katere je bila vložena pritožba	Izpodbodne odločbe	Pritožbe v odstotkih	Odločbe, zoper katere je bila vložena pritožba	Izpodbodne odločbe	Pritožbe v odstotkih	Odločbe, zoper katere je bila vložena pritožba	Izpodbodne odločbe	Pritožbe v odstotkih	Odločbe, zoper katere je bila vložena pritožba	Izpodbodne odločbe	Pritožbe v odstotkih	Odločbe, zoper katere je bila vložena pritožba	Izpodbodne odločbe	Pritožbe v odstotkih
Državne pomoči	15	77	19 %	22	75	29 %	23	56	41 %	8	25	32 %	20	55	36 %
Konkurenca	15	44	34 %	32	61	52 %	17	41	41 %	5	17	29 %	21	35	60 %
Javni uslužbenci										8	37	22 %	15	79	19 %
Intelektualna lastnina	33	209	16 %	64	333	19 %	48	276	17 %	52	298	17 %	68	295	23 %
Druge direktne tožbe	47	231	20 %	85	290	29 %	75	253	30 %	61	236	26 %	69	249	28 %
Pritožbe					2										
Posebni postopki										3	3	100 %	1	1	100 %
Skupaj	110	561	20 %	203	761	27 %	163	626	26 %	137	616	22 %	194	714	27 %

XVIII. Razno – Izidi pritožbenih postopkov pred Sodiščem (2018) (sodbe in sklepi)

	Zavrnjena pritožba	Razveljavitev ali delna razveljavitev brez vrnitve v ponovno odločanje	Razveljavitev ali delna razveljavitev z vrnitvijo v ponovno odločanje	Izbris zadeve/ustavitve postopka	Skupaj
Arbitražna klavzula	3				3
Carinska unija in skupna carinska tarifa	1	1			2
Dostop do dokumentov		1			1
Državne pomoči	11	5	5		21
Ekonomska in monetarna politika	1				1
Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija	1				1
Finančne določbe (proračun, finančni okvir, lastna sredstva, boj proti goljufijam)			1		1
Intelektualna in industrijska lastnina	54		5	5	64
Javna naročila	2			1	3
Kadrovski predpisi za uradnike	6	1			7
Kmetijstvo	4	1			5
Konkurenca	8		1	1	10
Območje svobode, varnosti in pravice	3				3
Pravo institucij	18	1	2		21
Raziskave, tehnološki razvoj in vesolje	3				3
Registracija, evalvacija, avtorizacija in omejevanje kemikalij (Uredba REACH)	1				1
Skupna zunanja in varnostna politika	3	2			5
Trgovinska politika	3		1	8	12
Varstvo potrošnikov	1				1
Skupaj	123	12	15	15	165

XIX. Razno – Izidi pritožbenih postopkov pred Sodiščem (2014–2018) (sodbe in sklepi)

	2014	2015	2016	2017	2018
Zavržena pritožba	120	97	156	163	123
Razveljavitev ali delna razveljavitev brez vrnitve v ponovno odločanje	18	20	12	23	12
Razveljavitev ali delna razveljavitev z vrnitvijo v ponovno odločanje	11	7	9	11	15
Izbris zadeve/ustavitve postopka	9	10	12	1	15
Skupaj	158	134	189	198	165

XX. Razno – Splošni razvoj (1989–2018)

Vložene zadeve, končane zadeve, nerešene zadeve

	Vložene zadeve ¹	Končane zadeve ²	Nerešene zadeve 31. decembra
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
2011	722	714	1 308
2012	617	688	1 237
2013	790	702	1 325
2014	912	814	1 423
2015	831	987	1 267
2016	974	755	1 486
2017	917	895	1 508
2018	834	1 009	1 333
Skupaj	15.208	13.875	

- 1| 1989: Sodišče je 153 zadev odstopilo v odločanje novoustanovljenemu Splošnemu sodišču.
1993: Sodišče je 451 zadev odstopilo zaradi prve širitve pristojnosti Splošnega sodišča.
1994: Sodišče je 14 zadev odstopilo zaradi druge širitve pristojnosti Splošnega sodišča.
2004–2005: Sodišče je 25 zadev odstopilo zaradi tretje širitve pristojnosti Splošnega sodišča.
2016: 1. septembra 2016 je bilo 139 zadev s področja javnih uslužbencev prenesenih na Splošno sodišče.

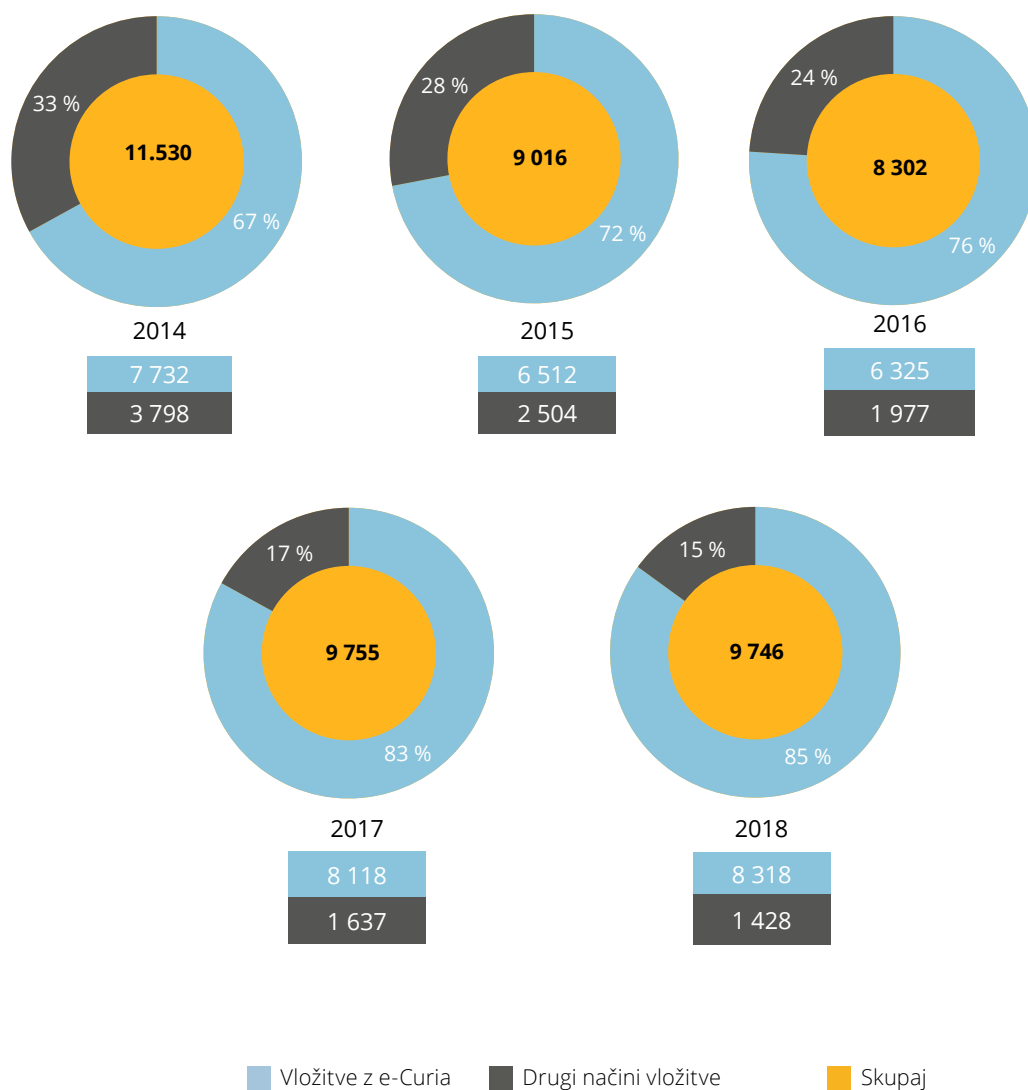
- 2| 2005–2006: Splošno sodišče je 118 zadev odstopilo v odločanje novoustanovljenemu Sodišču za uslužbence.

XXI. Dejavnost sodnega tajništva Splošnega sodišča (2015–2018)

Način intervencije	2015	2016	2017	2018
Procesni akti, vpisani v vpisnik sodnega tajništva ¹	46.432	49.772	55.069	55.395
Začetne vloge ²	831	835	917	834
Zadeve s področja javnih uslužbencev, prenesene na Splošno sodišče ³	–	139	–	–
Stopnja dopolnitve začetnih vlog ⁴	42,50 %	38,20 %	41,20 %	35,85 %
Vloge (razen tožb)	4 484	3 879	4 449	4 562
Predlogi za intervencijo	194	160	565	318
Predlogi za zaupno obravnavanje (podatki, vsebovani v procesnih dokazilih) ⁵	144	163	212	197
Osnutki sklepov, ki jih je pripravilo sodno tajništvo ⁶ (očitna nedopustnost pred vročitvijo, prekinitev/nadaljevanje postopka, združitve zadev, pridržanje odločanja o ugovoru nedopustnosti za končno odločbo, neizpodbijana intervencija, izbris, ustavitev postopka v zadevah s področja intelektualne lastnine, ponovno odprtje ustnega dela postopka in poprava)	521	241	317	285
Seje senata (s službo sodnega tajništva)	303	321	405	381
Zapisniki obravnav in ugotovitve o izdaji sodbe	873	637	812	924

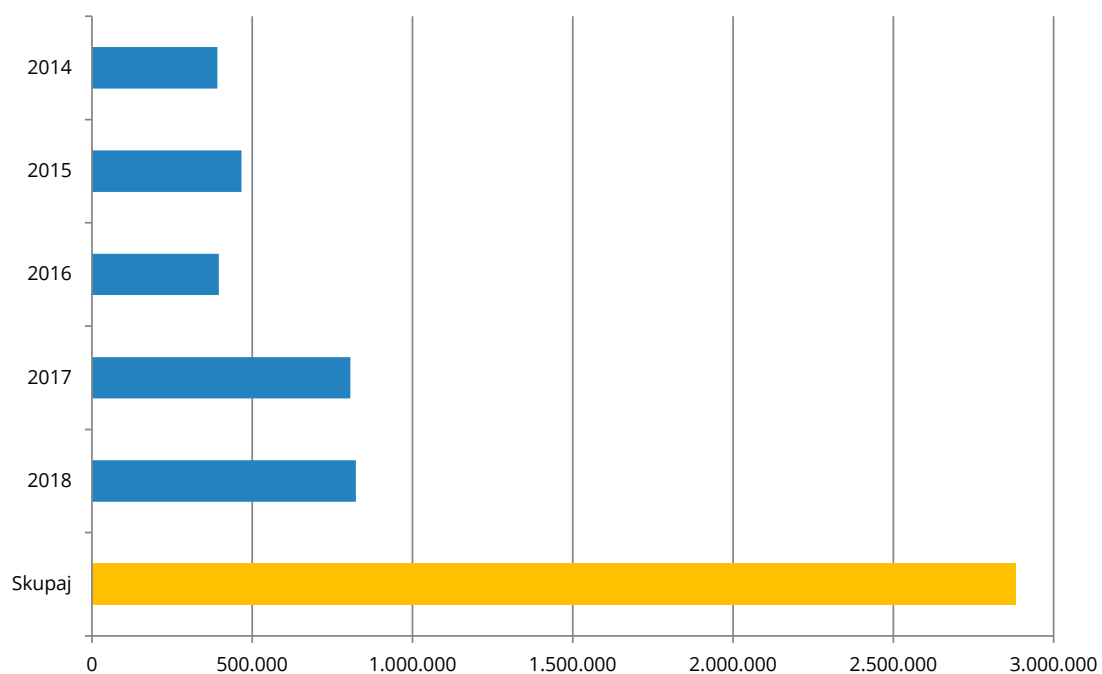
- 1| To število je pokazatelj obsega dela službe, saj je treba vsako prejeto ali poslano listino vpisati v vpisnik. Število v vpisnik vpisanih procesnih aktov je treba presojati ob upoštevanju vrste postopkov, ki jih vodi sodišče. Ker je v okviru direktnih tožb število strank v sporu omejeno (tožeča stranka, tožena stranka in, odvisno od primera, intervenientka(-e)), se vročitve opravijo le tem strankam.
- 2| Vsaka vložena vloga (tudi tožba) mora biti vpisana v vpisnik, vložena v spis, po potrebi dopolnjena, posredovana kabinetom sodnikov s spremnim listom, ki je včasih podrobneje opredeljen, nato po potrebi prevedena in vročena strankam.
- 3| 1. september 2016.
- 4| Kadar začetna vloga (to velja tudi za vse druge vloge) ne izpolnjuje določenih zahtev, sodno tajništvo pozove, naj se dopolni, kot to določajo postopkovna pravila.
- 5| Število prošenj za zaupno obravnavo ne vpliva na število podatkov, vsebovanih v eni ali več vlogah, za katere se prosi za zaupno obravnavo.
- 6| Od 1. julija 2015, ko je začel veljati nov poslovnik Splošnega sodišča, se nekatere odločitve, ki so bile prej sprejete v obliki sklepa (prekinitev/nadaljevanje, združitve zadev, intervencija brez zaupnosti države članice ali institucije), sprejmejo v obliki odločbe, ki se jo vloži v spis zadeve.

XXII. Načini vlaganja procesnih aktov pri Splošnem sodišču ¹

1| Od 1. decembra 2018 je e-Curia postala obvezni način izmenjave med zastopniki strank v vseh postopkih pred Splošnim sodiščem.

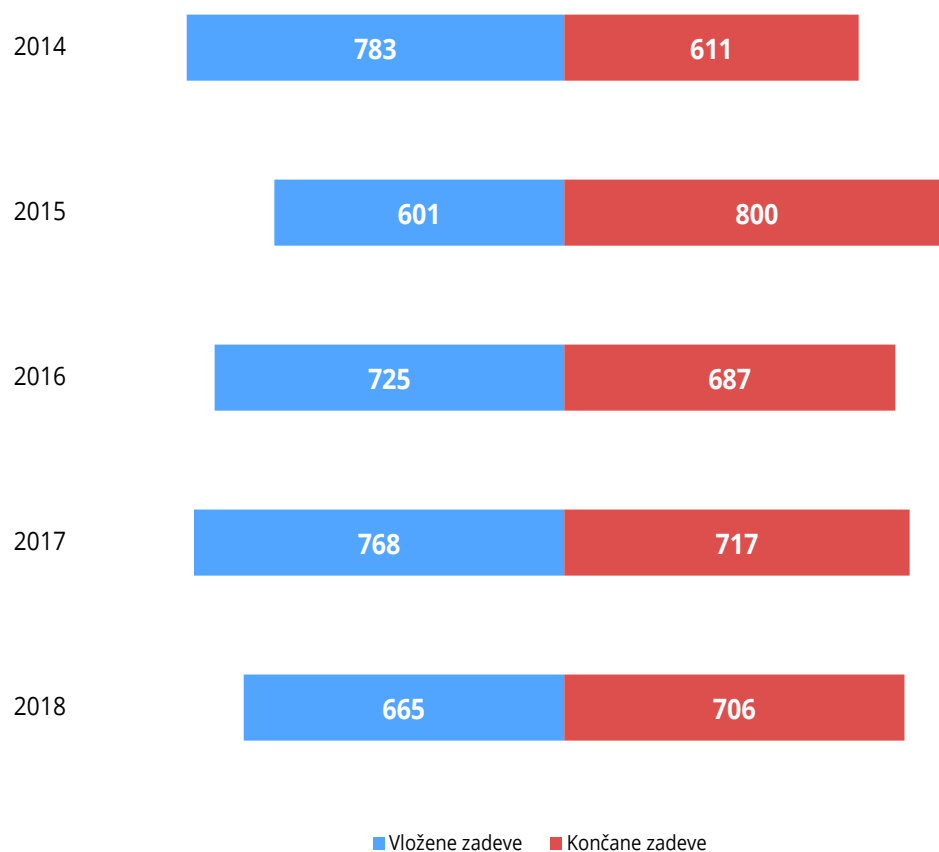
XXIII. Strani, vložene prek e-Curie (2014-2018) ¹

	2014	2015	2016	2017	2018	Skupaj
Strani, vložene prek e-Curie	390.892	466.875	396.072	805.768	823 076	2.882.683

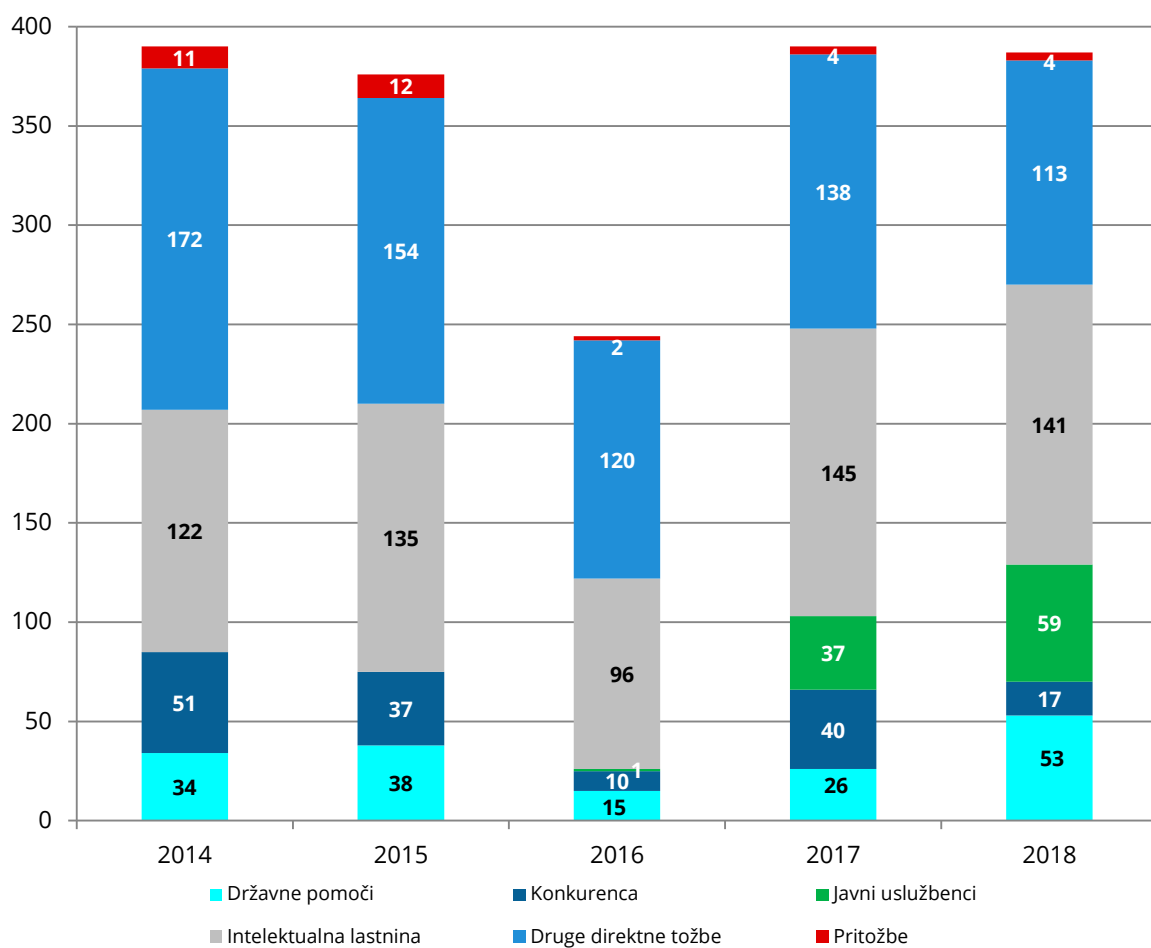
¹ Med podatki za leta od 2014 do 2016 ni števila strani začetnih procesnih aktov.

XXIV. Obvestila v Uradnem listu Evropske unije (2014–2018)

1| V skladu s Poslovníkom (člena 79 in 122) se v Uradnem listu Evropske unije objavijo nove začetne vloge in odločbe, s katerimi se postopek konča.

XXV. Obravnavane zadeve (2014-2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Skupaj	390	376	244	390	387

E | SESTAVA SPLOŠNEGA SODIŠČA

(Protokolarni vrstni red 31. decembra 2018)

Prva vrsta, od leve proti desni:

sodnica I. Labucka, predsednik senata A. M. Collins, predsednik senata G. Berardis, predsednik senata H. Kanninen, predsednik senata M. Prek, podpredsednik Splošnega sodišča M. van der Woude, predsednik Splošnega sodišča M. Jaeger, predsednica senata I. Pelikánová, predsednik senata S. Frimodt Nielsen, predsednik senata D. Gratsias, predsednica senata V. Tomljenović, predsednik senata S. Gervasoni, sodnik S. Papasavvas

Druga vrsta, od leve proti desni:

sodniki C. Iliopoulos, L. Madise, V. Kreuschitz, E. Buttigieg, J. Schwarcz in A. Dittrich, sodnica M. Kancheva, sodniki E. Bieliūnas, I. Ulloa Rubio in I. S. Forrester

Tretja vrsta, od leve proti desni:

sodnika P. Nihoul in R. Barents, sodnici I. Reine in A. Marcoulli, sodniki Z. Csehi, D. Spielmann, L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martín in V. Valančius, sodnica N. Póltorak, sodniki F. Schalin, E. Perillo, R. da Silva Passos in B. Berke

Četrta vrsta, od leve proti desni:

sodni tajnik E. Coulon, sodnik C. Mac Eochaidh, sodniki K. Kowalik-Bańczyk in M. J. Costeira, sodnika U. Öberg in J. Svenningsen, sodnica O. Spineanu-Matei, sodniki J. Passer, A. Kornezov in G. De Baere

1. SPREMEMBA V SESTAVI SPLOŠNEGA SODIŠČA V LETU 2018

Peter George Xuereb, sodnik Splošnega sodišča od 8. junija 2016, je prenehal opravljati svojo funkcijo, ker je 8. oktobra 2018 postal sodnik Sodišča.

2. PROTOKOLARNI VRSTNI RED

OD 1. JANUARJA 2018 DO 7. OKTOBRA 2018

M. JAEGER, predsednik
M. van der WOUDE, podpredsednik
I. PELIKÁNOVÁ, predsednica senata
M. PREK, predsednik senata
S. FRIMODT NIELSEN, predsednik senata
H. KANNINEN, predsednik senata
D. GRATSIAS, predsednik senata
G. BERARDIS, predsednik senata
V. TOMLJENOVIC, predsednica senata
A. M. COLLINS, predsednik senata
S. GERVASONI, predsednik senata
I. LABUCKA, sodnica
S. PAPASAVVAS, sodnik
A. DITTRICH, sodnik
J. SCHWARCZ, sodnik
M. KANCHEVA, sodnica
E. BUTTIGIEG, sodnik
E. BIELIŪNAS, sodnik
V. KREUSCHITZ, sodnik
I. ULLOA RUBIO, sodnik
L. MADISE, sodnik
I. S. FORRESTER, sodnik
C. ILIOPOULOS, sodnik
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, sodnik
D. SPIELMANN, sodnik
V. VALANČIUS, sodnik
Z. CSEHI, sodnik
N. PÓŁTORAK, sodnica
A. MARCOULLI, sodnica
P. G. XUEREB, sodnik
F. SCHALIN, sodnik
I. REINE, sodnica
E. PERILLO, sodnik
R. BARENTS, sodnik
R. da SILVA PASSOS, sodnik
P. NIHOUL, sodnik
B. BERKE, sodnik
J. SVENNINGSEN, sodnik
U. ÖBERG, sodnik
O. SPINEANU-MATEI, sodnica
M. J. COSTEIRA, sodnica
J. PASSER, sodnik
K. KOWALIK-BAŃCZYK, sodnica
A. KORNEZOV, sodnik

C. MAC ECHÁIDH, sodnik
G. DE BAERE, sodnik

E. COULON, sodni tajnik

OD 8. OKTOBRA 2018 DO 31. DECEMBRA 2018

M. JAEGER, predsednik
M. van der WOUDE, podpredsednik
I. PELIKÁNOVÁ, predsednica senata
M. PREK, predsednik senata
S. FRIMODT NIELSEN, predsednik senata
H. KANNINEN, predsednik senata
D. GRATSIS, predsednik senata
G. BERARDIS, predsednik senata
V. TOMLJENOVIC, predsednica senata
A. M. COLLINS, predsednik senata
S. GERVASONI, predsednik senata
I. LABUCKA, sodnica
S. PAPASAVVAS, sodnik
A. DITTRICH, sodnik
J. SCHWARCZ, sodnik
M. KANCHEVA, sodnica
E. BUTTIGIEG, sodnik
E. BIELIŪNAS, sodnik
V. KREUSCHITZ, sodnik
I. ULLOA RUBIO, sodnik
L. MADISE, sodnik
I. S. FORRESTER, sodnik
C. ILIOPOULOS, sodnik
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, sodnik
D. SPIELMANN, sodnik
V. VALANČIUS, sodnik
Z. CSEHI, sodnik
N. PÓŁTORAK, sodnica
A. MARCOULLI, sodnica
F. SCHALIN, sodnik
I. REINE, sodnica
E. PERILLO, sodnik
R. BARENTS, sodnik
R. da SILVA PASSOS, sodnik
P. NIHOUL, sodnik
B. BERKE, sodnik
J. SVENNINGSSEN, sodnik
U. ÖBERG, sodnik
O. SPINEANU-MATEI, sodnica
M. J. COSTEIRA, sodnica
J. PASSER, sodnik
K. KOWALIK-BAŃCZYK, sodnica
A. KORNEZOV, sodnik
C. MAC EOCHADH, sodnik
G. DE BAERE, sodnik
E. COULON, sodni tajnik

3. NEKDANJI ČLANI SPLOŠNEGA SODIŠČA

(po nastopu funkcije)

SODNIKI

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989–1996) (†)
Antonio SAGGIO (1989–1998), predsednik (1995–1998) (†)
David Alexander Ogilvy EDWARD (1989–1992)
Heinrich KIRSCHNER (1989–1997) (†)
Christos YERARIS (1989–1992)
Romain Alphonse SCHINTGEN (1989–1996)
Cornelis Paulus BRIËT (1989–1998)
José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995), predsednik (1989–1995)
Bo VESTERDORF (1989–2007), predsednik (1998–2007)
Rafael GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ (1989–2007)
Jacques BIANCARELLI (1989–1995)
Koen LENAERTS (1989–2003)
Christopher William BELLAMY (1992–1999)
Andreas KALOGEROPOULOS (1992–1998)
Virpi TIILI (1995–2009)
Pernilla LINDH (1995–2006)
Josef AZIZI (1995–2013)
André POTOCKI (1995–2001)
Rui Manuel GENS de MOURA RAMOS (1995–2003)
John D. COOKE (1996–2008)
Jörg PIRRUNG (1997–2007)
Paolo MENGOZZI (1998–2006)
Arjen W. H. MEIJ (1998–2010)
Michail VILARAS (1998–2010)
Nicholas James FORWOOD (1999–2015)
Hubert LEGAL (2001–2007)
Maria Eugénia MARTINS de NAZARÉ RIBEIRO (2003–2016)
Franklin DEHOUSSE (2003–2016)
Ena CREMONA (2004–2012)
Ottó CZÚCZ (2004–2016)
Irena WISZNIEWSKA-BIAŁECKA (2004–2016) (†)
Daniel ŠVÁBY (2004–2009)
Vilenas VADAPALAS (2004–2013)
Küllike JÜRIMÄE (2004–2013)
Verica TRSTENJAK (2004–2006)
Enzo MOAVERO MILANESI (2006–2011)
Nils WAHL (2006–2012)
Teodor TCHIPEV (2007–2010)
Valeriu M. CIUCĂ (2007–2010)
Santiago SOLDEVILA FRAGOSO (2007–2013)
Laurent TRUCHOT (2007–2013)
Kevin O'HIGGINS (2008–2013)
Andrei POPESCU (2010–2016)

Carl WETTER (2013–2016)
Peter George XUEREB (2016–2018)

PREDSEDNIKI

José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995)
Antonio SAGGIO (1995–1998) (†)
Bo VESTERDORF (1998–2007)

SODNI TAJNIK

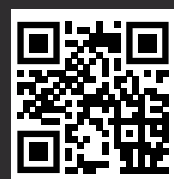
Hans JUNG (1989–2005) (†)

SODIŠČE
EVROPSKE UNIJE

Direktorat za komuniciranje
Oddelek Objave in elektronski mediji

Natisnjeno na ekološkem papirju